



Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa dolnośląskiego 2025

Report on the socio-economic situation of Dolnośląskie Voivodship 2025



Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa dolnośląskiego 2025

Report on the socio-economic situation of Dolnośląskie Voivodship 2025

Urząd Statystyczny we Wrocławiu Statistical Office in Wrocław

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Dolnośląski Ośrodek Badań Regionalnych
Statistical Office in Wrocław – Dolnośląskie Centre for Regional Surveys

Kierujący

Supervised

Agnieszka Ilczuk

Zespół autorski

Editorial team

Michał Besser, Magdalena Klimek, Aneta Madajczak, Piotr Pawliczek

Prace redakcyjne

Editorial work

Halina Woźniak (przewodniczący/president), Sławomir Banaszak, Joanna Gierak-Kieruzalska, Agata Girul, Agnieszka Ilczuk, Eliza Kawecka-Jung, Ewa Łącka, Paweł Sobik, Elżbieta Stańczyk, Marta Woźniakiewicz (sekretarz/secretary), Joanna Zielińska

Tłumaczenie

Translation

Grzegorz Pawlaczek

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Radosław Jung, Leszek Łukaszewicz

ISSN 2084-7556

Publikacja dostępna na stronie internetowej

Publications available on website

wroclaw.stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych Urzędu Statystycznego prosimy o podanie źródła

When publishing Statistical Office data — please indicate the source

Przedmowa

Przekazuję Państwu „Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa dolnośląskiego”.

Publikacja składa się z części analitycznej charakteryzującej procesy zachodzące na terenie województwa dolnośląskiego w następującym układzie tematycznym: środowisko, społeczeństwo, gospodarka i zarządzanie rozwojem oraz z części tabelarycznej, w której zamieszczono podstawowe informacje o województwie na tle kraju i o miastach na prawach powiatu. Wybrane zjawiska zilustrowano na mapach i wykresach.

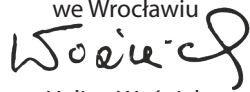
W tegorocznej edycji publikacji po raz pierwszy uwzględniono, w formie Aneksu, wybrane informacje na temat Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI), zdefiniowanych w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 jako obszary (gminy) zagrożone trwałą marginalizacją oraz miasta tracące funkcje społeczno-gospodarcze, dla których funkcjonują specjalne instrumenty wsparcia rozwojowego.

Dane statystyczne zawarte w Raporcie dotyczą głównie roku 2024. Dla większości tematów retrospekcja sięga 2015 r., co pozwala zaprezentować portret województwa dolnośląskiego z uwzględnieniem społeczno-gospodarczych tendencji rozwojowych. Wybrane kategorie przedstawione są również w relacji do przeciętnych wielkości dla kraju. W publikacji zawarto charakterystykę miast na prawach powiatu, w tym Wrocławia.

Zasadnicze informacje pokazano w przekrojach według sekcji i wybranych działów w układzie Polskiej Klasyfikacji Działalności 2007 oraz podregionów, powiatów i gmin.

Publikacja jest dostępna w wersji elektronicznej na stronie Internetowej Urzędu Statystycznego we Wrocławiu <https://wroclaw.stat.gov.pl>. Szerszy zakres danych liczbowych oferuje Bank Danych Lokalnych <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start>, w tym dla obszarów funkcjonalnych (w tym OSI) w dedykowanym module pn. Obszary funkcjonalne <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/obszary>.

Mam nadzieję, że niniejsze opracowanie będzie dla Państwa ciekawym źródłem wiedzy o sytuacji społeczno-gospodarczej i warunkach życia w naszym regionie.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego
we Wrocławiu

Halina Woźniak

Wrocław, kwiecień 2025 r.

Preface

I am pleased to present „Report on the socio-economic situation of the Dolnośląskie Voivodship”.

The publication consists of an analytical section describing the processes taking place in the Dolnośląskie Voivodship, organised thematically into the following areas: environment, society, economy, and development management as well as a tabular section containing basic information about the voivodship in comparison to the country and about cities with powiat status. Selected phenomena are illustrated with maps and charts.

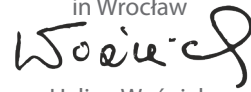
In this year's edition of the publication, selected information on Strategic Intervention Areas (SIAs), defined in the National Strategy for Regional Development 2030 as areas (gminas) at risk of permanent marginalisation and cities losing their socio-economic functions, for which special development support instruments are in place, has been included for the first time in the form of an Annex.

The statistical data contained in the Report mainly refer to the year 2024. For most topics, the retrospective extends back to 2015, allowing for a portrayal of the Dolnośląskie Voivodship while taking into account socio-economic development trends. Selected categories are also presented in relation to national averages. The publication includes a profile of cities with powiat status, including Wrocław.

Key information is shown by sections and selected divisions according to the Polish Classification of Activities 2007 as well as by subregions, powiats and gminas.

The publication is available in electronic form on the website of the Statistical Office in Wrocław at <https://wroclaw.stat.gov.pl>. A broader range of numerical data is offered by the Local Data Bank at <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start>, including for functional areas (including SIAs) in a dedicated module titled Functional Areas <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/obszary>.

I hope that this report will serve as an interesting source of knowledge about the socio-economic situation and living conditions in our region.

Director
of the Statistical Office
in Wrocław

Halina Woźniak

Wrocław, April 2025

Spis treści

Contents

Str.
Page

Przedmowa	3
Preface	4
Objaśnienia znaków umownych	8
Symbols	
Ważniejsze skróty	9
Major abbreviations	
Synteza	10
Executive summary	16
 Rozdział 1. Województwo na tle kraju	 22
Chapter 1. Voivodship against the background of the country	
 Rozdział 2. Województwo na tle pozostałych województw	 25
Chapter 2. Voivodship against the background of other voivodships	
 Rozdział 3. Powierzchnia i podział terytorialny województwa	 33
Chapter 3. Area and territorial division of the voivodship	
 Rozdział 4. Środowisko	 35
Chapter 4. Environment	
4.1. Powierzchnia	35
4.1. Area	
4.2. Zużycie wody. Ścieki komunalne i przemysłowe	37
4.2. Water consumption. Municipal and industrial wastewater	
4.3. Zanieczyszczenie i ochrona powietrza	41
4.3. Pollution and protection of air	
4.4. Ochrona przyrody. Lasy	42
4.4. Nature protection. Forests	
4.5. Odpady przemysłowe i komunalne	45
4.5. Industrial and municipal waste	
4.6. Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska	48
4.6. Economic aspects of environmental protection	
 Rozdział 5. Społeczeństwo	 51
Chapter 5. Society	
5.1. Kapitał ludzki	51
5.1. Human capital	
Demografia	51
Demography	
Edukacja	58
Education	
Zasoby pracy	65
Labour resources	

	Str. Page
5.2. Jakość życia.	73
5.2. Quality of life	
Zamożność mieszkańców.	73
Inhabitants' wealth	
Pomoc społeczna i wspieranie rodziny	79
Social assistance and family support	
Warunki mieszkaniowe	87
Housing conditions	
Ochrona zdrowia	93
Health care	
Kultura.	102
Culture	
Bezpieczeństwo na drogach	109
Road safety	
Społeczeństwo informacyjne	110
Information society	
Aktywność społeczna	112
Social activity	
Rozdział 6. Gospodarka	116
Chapter 6. Economy	
6.1. Produkt krajowy brutto.	116
6.1. Gross domestic product	
6.2. Przedsiębiorczość	120
6.2. Entrepreneurship	
Podmioty gospodarki narodowej	120
Entities of the national economy	
Działalność badawcza i rozwojowa oraz innowacyjna	123
Research and development as well as innovation activity	
Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach	127
Use of information and communication technologies in enterprises	
Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych	130
Financial results of non-financial enterprises	
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw	133
Investment outlays of enterprises	
6.3. Produkcja i usługi.	136
6.3. Production and services	
Rolnictwo	136
Agriculture	
Przemysł.	141
Industry	
Budownictwo	146
Construction	
Rynek wewnętrzny	152
Internal market	

	Str. Page
Transport	155
Transport	
Energia	162
Energy	
Rozdział 7. Zarządzanie rozwojem.	165
Chapter 7. Development management	
7.1. Dochody jednostek samorządu terytorialnego.	165
7.1. Revenue of local government units	
7.2. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego	168
7.2. Expenditure of local government units	
7.3. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego	170
7.3. Result of budgets of local government units	
7.4. Projekty dofinansowane ze środków europejskich	173
7.4. Projects co-financed by the European funds	
7.5. Planowanie przestrzenne i rewitalizacja	177
7.5. Spatial planning and revitalisation	
Rozdział 8. Wybrane dane o województwie dolnośląskim	183
Chapter 8. Selected data on Dolnośląskie Voivodship	
Rozdział 9. Wybrane dane o Wrocławiu	187
Chapter 9. Selected data on Wrocław	
Rozdział 10. Wybrane dane o miastach na prawach powiatu.	189
Chapter 10. Selected data on cities with powiat status	
Aneks 1. Wybrane dane dla Obszarów Strategicznej Interwencji na tle miast i obszarów wiejskich w województwie	191
Appendix 1. Selected data for Areas of Strategic Intervention compared to cities and rural areas in voivodship	

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (–)	oznacza, że zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Zero: (0)	oznacza, że zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05 magnitude not zero, but less than 0.05 of a unit
Kropka (.)	oznacza: brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub że wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe data not available, classified data (statistical confidentiality) or providing data impossible or purposeless
Znak Δ	oznacza, że nazwy zostały skrócone w stosunku do obowiązującej klasyfikacji categories of applied classification are presented in abbreviated form
Znak *	oznacza, że dane zostały zmienione w stosunku do wcześniej opublikowanych data revised
„W tym” „Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of the sum are given
Comma (,)	used in figures represents the decimal points

W Raporcie zastosowano skróty nazw niektórych poziomów klasyfikacyjnych – skrócone nazwy oznaczone zostały w tablicach i na wykresach „Δ”. Zestawienie zastosowanych skrótów i pełnych nazw podaje się poniżej:

The names of some classification levels used in the Report are abbreviated; those abbreviations are marked in the tables and graphs with the sign “Δ”. The list of abbreviations used and their full names are given below:

POLSKA KLASYFIKACJA DZIAŁALNOŚCI – PKD 2007 POLISH CLASSIFICATION OF ACTIVITIES - PKD 2007

Skrót Abbreviation	Pełna nazwa Full name
sekcje sections	
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
Handel; naprawa pojazdów samochodowych Trade; repair of motor vehicles	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles
Zakwaterowanie i gastronomia Accommodation and catering	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi Accommodation and food service activities
Obsługa rynku nieruchomości	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
Administrowanie i działalność wspierająca	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
działy divisions	
Handel hurtowy	Handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi
Handel detaliczny	Handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi
Budowa budynków	Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków
Budowa obiektów inżynierii lądowej i wodnej	Roboty związane z budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej

Ważniejsze skróty

Major abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning	Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
zł PLN	złoty zloty	Dz. U.	Dziennik Ustaw
tys.	tysiąc thousand	ust.	ustęp
mln	milion	PKD	Polska Klasyfikacja Działalności
g	gram	ww.	wyżej wymieniony
kg	kilogram kilogram	m.in.	między innymi
t	tona tonne	tj.	to jest
dt	decytona deciton	r.	rok
l	litr litre	poz.	pozycja
ha	hektar hectare	str.	strona
m ²	metr kwadratowy square metre	cd. cont.	ciąg dalszy continued
m ³	metr sześcienny cubic metre	dok. cont.	dokończenie continued
km ²	kilometr kwadratowy square kilometre	np. e.g.	na przykład for example
szt.	sztuka	PM ₁₀	pył zawieszony o średnicy cząstek poniżej 10 µm particulate matter 10 micrometers or less in diameter
p.proc.	punkt procentowy	µm	mikrogram microgram
Nr No	numer number	NO ₂	dwutlenek azotu nitrogen dioxide
TWh	terawatogodzina terawatt-hour		

Przy przeliczaniu danych na 1 mieszkańca (1000 ludności itp.) według stanu w końcu roku (np. środki trwałe) przyjęto liczbę ludności według stanu w dniu 31 grudnia, a przy przeliczaniu danych charakteryzujących wielkość zjawiska w ciągu roku (np. ruch naturalny ludności) – według stanu w dniu 30 czerwca. Do przeliczeń przyjęto liczbę ludności na bazie Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011, a od 2020 r. na bazie Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021.

When computing per capita data (per 1000 population, etc.) as of the end of a year (e.g. fixed assets), the population as of 31 December was adopted, whereas data describing the magnitude of a phenomenon within a year (e.g., vital statistics) – as of 30 June.

For calculations, it was assumed to use the number of population calculated on the basis of Population and Housing Census 2011, since 2020 on the basis of Population and Housing Census 2021.

Synteza

Środowisko

Powierzchnia województwa dolnośląskiego według stanu w dniu 1 stycznia 2024 r. wynosiła 19947 km² (7. co do wielkości w kraju), co stanowiło 6,4% powierzchni Polski. Administracyjnie podzielone jest ono na 26 powiatów, 4 miasta na prawach powiatu oraz 169 gmin. Na obszarze województwa ulokowane są 93 miasta. Według Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) wyodrębnia się w województwie 5 podregionów (jednostek NUTS3).

W strukturze powierzchni geodezyjnej przeważają w województwie użytki rolne (59,1% – 10. pozycja w kraju). Znaczny odsetek stanowią grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione – 31,2% (8. lokata). Tereny mieszkaniowe zajmują 1,4% powierzchni (4. lokata wraz z wielkopolskim), przemysłowe – 0,8% (2. lokata po województwie śląskim), a rekreacji i wypoczynku – 0,4% (również 2. lokata po województwie śląskim). Udział gruntów zabudowanych i zurbanizowanych w powierzchni ogółem wyniósł 7,6% (także 2. lokata po województwie śląskim).

W 2023 r. w województwie dolnośląskim zanotowano spadek zużycia wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności – ogółem zużyto 345,7 hm³ wody (o 4,6% mniej w porównaniu z 2022 r.), w tym 90,3 hm³ w przemyśle (mniej o 17,1%). Gospodarstwa domowe w 2023 r. zużyły 99,7 hm³ wody i było to niewiele więcej niż rok wcześniej (o 0,2%). W strukturze jej zużycia przeważało napełnianie i uzupełnianie stawów rybnych (35,3%), a następnie zużycie na cele eksploatacji sieci wodociągowej (28,8%), kolejno cele przemysłowe (26,1%). W omawianym roku zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosło 119,9 m³ (w Polsce 210,1 m³). Mniejszy niż w 2022 r. był pobór wód podziemnych i powierzchniowych na potrzeby przemysłu w województwie dolnośląskim – w 2023 r. osiągnął wartość 58,5 hm³ (spadek o 31,1%). Na terenie województwa dolnośląskiego działało 288 komunalnych i przemysłowych oczyszczalni ścieków (rok wcześniej – 295), a ich dobowa przepustowość wynosiła 1098,2 hm³/dobę (bez zmian w relacji do 2022 r.). Udział ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków zmniejszył się z 82,7% w 2022 r. do 81,5% w 2023 r. i był znacznie większy niż w kraju (o 5,6 p.proc.).

Do atmosfery z zakładów szczególnie uciążliwych w 2023 r. trafiło 13161,9 tys. ton zanieczyszczeń gazowych (było to 7,6% zanieczyszczeń tego typu w kraju; 5. lokata wśród województw). Zanieczyszczeń pyłowych wyemitowano 1,0 tys. t/r. (6,0% udziału w zanieczyszczeniach pyłowych wyemitowanych w kraju; 7. lokata wśród województw). W relacji do 2022 r. zmniejszyła się zarówno ilość zanieczyszczeń gazowych wypuszczanych do atmosfery, jak i pyłowych – odpowiednio o 18,0% i o 27,7%. Udział zanieczyszczeń gazowych i pyłowych zatrzymanych lub zneutralizowanych w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń wyniósł odpowiednio 96,4% (1. lokata wśród województw) i 99,9% ogólnej ilości wyemitowanych zanieczyszczeń.

W końcu grudnia 2023 r. powierzchnia obszarów chronionych stanowiła 18,6% powierzchni województwa dolnośląskiego (ostatnia lokata wśród województw; średnia dla kraju – 32,2%). Pod względem liczby pomników przyrody przypadających na 100 km² województwo zajmowało natomiast 3. lokatę (13 wobec średniej dla Polski 11).

W 2023 r. w województwie dolnośląskim wytworzono 35,1 mln ton odpadów przemysłowych, mniej o 2,2% niż w 2022 r. Selektownie zebrano 447,4 tys. ton odpadów komunalnych (mniej o 1,4% niż w 2022 r.). W naszym województwie na 1 mieszkańca przypadało najwięcej wytworzonych odpadów komunalnych – 416 kg (przy średniej krajowej na poziomie 357 kg). W niewielkim stopniu wzrósł udział ilości odpadów selektywnie zebranych w odpadach komunalnych zebranych ogółem z 37,2% w 2022 r. do 37,4% w 2023 r. (jednak nadal było to mniej niż średnio w kraju – 40,7%).

Społeczeństwo

Liczba ludności w województwie dolnośląskim na koniec 2024 r. była niższa niż rok wcześniej o 0,4% (2868,2 tys. osób). Wskaźnik feminizacji oraz gęstość zaludnienia nie zmieniły się, natomiast kolejny rok z rzędu zmniejszył się wskaźnik urbanizacji. W skali roku odnotowano mniejszą liczbę urodzeń małżeństw, natomiast większą liczbę zgonów. Współczynnik przyrostu naturalnego na 1000 ludności w województwie dolnośląskim nadal pozostał na ujemnym poziomie. Wzrósł indeks starości i mediana wieku ludności. Saldo migracji wewnętrznych i zewnętrznych było dodatnie.

Według wyników Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności przeciętnie w 2024 r. populacja aktywnych zawodowo liczyła w województwie dolnośląskim 1,4 mln osób (więcej o 0,4% niż rok wcześniej), pracujących było 1,4 mln (tyle samo, co w 2023 r.), bezrobotnych 47 tys. (więcej o 9,3%), a biernych zawodowo 935 tys. (mniej o 0,5%). Współczynnik aktywności zawodowej w 2024 r. wyniósł 60,2% i kształtował się na zbliżonym poziomie, jak rok wcześniej; był wyższy niż średnia dla kraju o 1,7 p.proc.

Liczba pracujących w gospodarce narodowej w województwie dolnośląskim na koniec października 2024 r. wyniosła 1155,1 tys. osób (7,6% wszystkich w Polsce). Wśród nich większość stanowili mężczyźni (52,0%). Najwięcej osób pracowało w przemyśle (23,6%), a następnie w handlu; naprawie pojazdów samochodowych (13,7%) oraz w budownictwie (6,5%). Średnia wieku pracujących w województwie dolnośląskim wynosiła 42,5 roku (w Polsce 42,8 roku) i była o 0,2 roku wyższa niż na koniec 2023 r. (podobnie jak w Polsce).

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w 2024 r. wzrosła r/r – w końcu grudnia w urzędach pracy zarejestrowanych było o 2,5 tys. bezrobotnych więcej niż rok wcześniej (wzrost o 4,7%). Stopa bezrobocia rejestrowanego w końcu grudnia 2024 r. wyniosła 4,6% i była wyższa o 0,2 p.proc. niż rok wcześniej oraz o 0,5 p.proc. niższa niż średnio w kraju.

W 2024 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w ujęciu rocznym rosło wolniej niż w poprzednim roku (wzrost o 10,5% w skali roku wobec wzrostu o 12,3% w 2023 r.).

W 2024 r., podobnie jak w 2023 r., w województwie dolnośląskim w skali roku zaobserwowano wzrost przeciętnej liczby emerytów i rencistów pobierających świadczenia wypłacane przez ZUS, natomiast spadek liczby świadczeniobiorców KRUS. Jednocześnie utrzymał się wzrost wysokości świadczeń, zarówno przeciętnych nominalnych emerytalno-rentowych w systemie ZUS, jak i przeciętnych emerytalno-rentowych wypłaconych przez KRUS.

W 2023 r. przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym wyniósł 2739,90 zł i był wyższy o 2,3% niż średnio w kraju. Przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę wzrosły w mniejszym stopniu niż dochody (12,0% wobec 19,5%), w związku z czym w porównaniu z 2022 r. zwiększyła się nadwyżka dochodów nad wydatkami.

W 2023 r. ze świadczeń pomocy społecznej skorzystało w województwie dolnośląskim 51,9 tys. osób i było to mniej (o 3,3%) niż rok wcześniej.

W ramach rządowego programu „Dobry Start” wypłacono 100,9 mln zł dla ponad 336 tys. uczniów, a Kartę Dużej Rodziny posiadało 108,8 tys. rodzin (wzrost o 26,9% r/r). Na pomoc społeczną w 2023 r. wydano łącznie 244,3 mln zł (o 6,4 mln zł więcej niż w 2022 r.).

Wskaźnik osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. ludności wyniósł w województwie dolnośląskim w 2023 r. 180 osób i był niższy niż w latach wcześniejszych, a także był jednym z najniższych w kraju.

Opiekę nad dziećmi do 3 lat w końcu 2022 r. w województwie dolnośląskim sprawowało 508 placówek (mniej o 0,4% r/r). Dysponowały one 21,6 tys. miejsc, a przebywało w nich w ciągu omawianego roku 28,8 tys. dzieci. Zarówno liczba miejsc, jak i liczba dzieci wzrosła względem roku poprzedniego. Dolnośląskie nadal zajmowało w 2022 r. pierwsze miejsce w kraju pod względem odsetka dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych oraz pod względem liczby miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych w przeliczeniu na 1000 dzieci w wieku do lat. Opiekę nad dziećmi do 3 lat w końcu

2023 r. w województwie dolnośląskim sprawowało 518 placówek (więcej o 2,0% r/r). Dysponowały one 22,4 tys. miejsc, a przebywało w nich 19,0 tys. dzieci. Zarówno liczba miejsc, jak i liczba dzieci wzrosła względem roku poprzedniego. Dolnośląskie nadal zajmowało w 2022 r. pierwsze miejsce w kraju pod względem odsetka dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych oraz pod względem liczby miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych w przeliczeniu na 1000 dzieci w wieku do lat 3. Poprawiła się również dostępność do placówek wychowania przedszkolnego. W roku szkolnym 2023/24 w województwie dolnośląskim działały 1483 placówki tego rodzaju. Było to o 0,1% mniej niż rok wcześniej. W ramach systemu oświaty w omawianym roku szkolnym wychowaniem przedszkolnym objętych było 110,0 tys. dzieci, tj. o 2,4% mniej niż w poprzednim roku szkolnym. Na jedną placówkę przypadało 73,3 dzieci w wieku 3-5 lat (w kraju – 75,0), podczas, gdy rok wcześniej – 77,3 (w kraju odpowiednio 79,5).

W roku szkolnym 2023/24 w województwie działało 861 szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży do których uczęszczało 222,4 tys. uczniów. Spadek liczby uczniów względem poprzedniego roku szkolnego wynosił 3,8%. Ze wszystkich szkół ponadpodstawowych dla młodzieży w województwie dolnośląskim (498 placówek) w roku szkolnym 2023/24 najwięcej było liceów ogólnokształcących (168) oraz w techników (137). Liczba uczniów w szkołach ponadpodstawowych wynosiła 127,1 tys. i był to wzrost w porównaniu z poprzednim rokiem o 10,0%. W roku szkolnym 2022/23 najwięcej absolwentów branżowych szkół I stopnia kształciło się w ramach podgrupy inżynieryjno-technicznej (41,4%) oraz usług dla ludności (28,3%). Większość absolwentów ogólnozawodowych szkół średnich, wykształciła się w podgrupie technologii teleinformacyjnych (21,3%), inżynieryjno-technicznej (20,1%), biznesu i administracji (18,5%) lub usług dla ludności (17,7%).

W 2024 roku do egzaminu maturalnego przystąpiło 8,4 tys. kobiet i 7,6 tys. mężczyzn (odpowiednio o 6,8% mniej i 3,3% więcej niż rok wcześniej). Zdawalność egzaminu w 2024 r. wyniosła 81,9% u kobiet i 83,4% u mężczyzn.

W roku akademickim 2023/24 w województwie dolnośląskim prowadziły działalność 32 uczelnie (o 1 mniej niż rok wcześniej). W końcu 2023 r. liczba studentów wynosiła 115,2 tys. i była wyższa od liczby studentów na koniec 2022 r. o 0,4% (114,7 tys.).

W 2023 r. w województwie dolnośląskim liczba mieszkań w zasobach mieszkaniowych wzrosła o 1,4%. Przyrost liczby mieszkań w stosunku rocznym plasował województwo dolnośląskie na 5. miejscu w kraju. Na 1 osobę przeciętnie przypadało 32,4 m² powierzchni mieszkalnej. Pod względem liczby mieszkań przypadających na 1000 mieszkańców (456) dolnośląskie zajmowało 2. miejsce w kraju.

W ambulatoryjnej opiece zdrowotnej w 2023 r. odnotowano 27,1 mln porad lekarskich, o 1,5 mln (tj. o 5,8%) więcej niż przed rokiem. Na terenie województwa dolnośląskiego funkcjonowało 78 stacjonarnych ogólnodostępnych szpitali ogólnych (o 4 mniej niż w 2022 r.). W przeliczeniu na 10 tys. ludności przypadało, 45 łóżek (przed rokiem – 46 łóżek; w kraju 43). Na 1 łóżko w szpitalach ogólnych było 221 osób (o 12 osób mniej niż średnio w kraju).

Na koniec 2023 r. prawo wykonywania zawodu medycznego i sprawowania opieki nad pacjentami w województwie dolnośląskim posiadało 13,5 tys. lekarzy (o 2,4% więcej niż w 2022 r.), 3,9 tys. lekarzy dentyistów (wzrost o 2,6%), 23,8 tys. pielęgniarek (wzrost o 1,4%) i 3,0 tys. położnych (wzrost o 7,0% r/r). Dolnośląskie wyróżnia się w lecznictwie uzdrowiskowym. W końcu 2023 r. dolnośląskie szpitale i sanatoria uzdrowiskowe (41 obiektów z 5,7 tys. łóżek) stanowiły 17,9% ogólnej ich liczby w kraju (1. lokata).

W województwie dolnośląskim znajduje się największa liczba zabytków nieruchomych, natomiast pod względem liczby zabytków ruchomych nasze województwo zajmowało w 2023 r. 2. miejsce w kraju.

W końcu 2023 r. w województwie działało 37 instytucji paramuzealnych (3. lokata w kraju), w tym 2 ogrody zoologiczne i 5 botanicznych (2. lokata). Zwiedziło je ogółem 4,0 mln osób (1. lokata w kraju), w tym ogrody zoologiczne 2,2 mln osób (1. lokata w kraju).

Odsetek wydatków budżetowych, jakie samorządy dolnośląskich gmin i miast na prawach powiatu przeznaczyły w 2023 r. na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego uplasowały województwo na 2. miejscu w kraju ogółem, natomiast w przeliczeniu na 1 mieszkańca – na 1. miejscu w kraju.

Na terenie województwa zwiększyła się w skali roku liczba wypadków drogowych (o 5,1%). W wypadkach drogowych, w porównaniu z 2023 r., więcej osób poniosło śmierć, a także więcej osób zostało rannych (odpowiednio mniej o 18,9% i 7,3%).

Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w województwie dolnośląskim kształtuje się na wysokim poziomie na tle innych województw i kraju. W 2024 r. dostęp do Internetu w domu posiadało 96,1% gospodarstw domowych i było to więcej niż rok wcześniej (o 2,2 p.proc.), a także więcej niż przeciętnie w kraju (o 0,2 p.proc.). W naszym województwie odnotowano 5. największy odsetek osób zamawiających lub kupujących przez Internet towary lub usługi do użytku prywatnego – 69,0% (w kraju 67,4%).

W końcu 2024 r. w województwie dolnośląskim do rejestru REGON wpisanych było 14,8 tys. fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych, tj. o 3,6% więcej niż rok wcześniej. Na 10 tys. ludności przypadało 51 podmiotów tego rodzaju (w kraju 47) – 3. miejsce wśród województw; wskaźnik ten systematycznie rośnie. W 2022 r. aktywnie działało 7,3 tys. organizacji non-profit, tj. stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych, fundacji, społecznych podmiotów wyznaniowych oraz organizacji samorządu gospodarczego i zawodowego (wzrost o 5,8% w stosunku do 2020 r.).

Gospodarka

W 2023 r. w województwie dolnośląskim (według wstępnego szacunku) wzrosła wartość produktu krajowego brutto, natomiast dynamika jego wzrostu była mniejsza r/r.

Według wstępnych szacunków, w 2023 r. udział woj. dolnośląskiego w tworzeniu produktu krajowego brutto w Polsce (w cenach bieżących) stanowił, podobnie jak rok wcześniej, 8,3%. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca wyniósł 96,8 tys. zł i był wyższy o 7,1% niż w Polsce (90,4 tys. zł), a w relacji do 2022 r. wzrósł o 9,4%.

W tworzeniu PKB województwa dolnośląskiego w 2023 r. największy udział miał Wrocław (34,2%), a następnie podregion wrocławski (22,5%) i legnicko-głogowski (17,1%). Od 2015 r. notuje się wzrost udziału podregionu wrocławskiego (o 4,2 p.proc. w okresie 2015-2022) oraz miasta Wrocławia (o 2,1 p.proc.), zaś spadek udziału podregionów: legnicko-głogowskiego (o 3,0 p.proc.), wałbrzyskiego (o 1,7 p.proc.) oraz jeleniogórskiego (o 1,5 p.proc.).

Wartość dodana brutto w 2022 r. wyniosła w województwie dolnośląskim 230,9 mld zł, co stanowiło 8,3% wartości dla całego kraju (o 0,2 p.proc. mniej niż rok wcześniej). Największą część (34,0%) wojewódzkiej wartości dodanej brutto (WDB) wygenerowały jednostki przemysłowe, na następnie należące do sekcji handel; naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja (24,3%). O poziomie wydajności pracy może świadczyć wielkość WDB w przeliczeniu na 1 pracującego w gospodarce narodowej. W 2022 r. w województwie dolnośląskim wyniosła ona 200,5 tys. zł na 1 pracującego (o 13,6% więcej niż w 2021 r.), czyli więcej o 8,6% niż średnio w kraju.

W końcu 2024 r. na terenie województwa dolnośląskiego do rejestru REGON wpisanych było 455,8 tys. podmiotów gospodarczych (o 3,2% więcej niż rok wcześniej). Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów w rejestrze REGON w województwie dolnośląskim kolejny rok przewyższała liczbę wyrejestrowanych. W 2024 r. zarejestrowano 32,2 tys. nowych podmiotów gospodarczych, tj. o 1,9% mniej niż przed rokiem, a wykreślono 17,9 tys. podmiotów, tj. o 3,0% mniej niż w 2023 r.

Nakłady na działalność badawczą i rozwojową w województwie dolnośląskim w 2023 r. wyniosły 4703,8 mln zł i były o 20,6% wyższe niż w rok wcześniej; w przeliczeniu na 1 mieszkańca dało to 1631,5 zł (wzrost o 21,0% r/r). Udział województwa w ogólnej wartości krajowych nakładów liczył 8,9% (3. lokata).

Przedsiębiorstwa z województwa dolnośląskiego w 2024 r. w 98,5% przypadków posiadały dostęp do szerokopasmowego Internetu, co było wynikiem nieco niższym niż średnia dla kraju – 98,7%. Natomiast stałym dostępem do łącza szerokopasmowego posiadało 90,5% badanych przedsiębiorstw, co było o 0,1 p.proc. gorszym wynikiem niż przeciętnie w kraju. Województwo dolnośląskie w 2023 r. zajmowało 2. miejsce w kraju pod względem udziału przedsiębiorstw otrzymujących zamówienia przy wykorzystaniu Internetu (20,0%).

W 2024 r. wyniki finansowe badanych przedsiębiorstw niefinansowych były gorsze od uzyskanych przed rokiem. Większość podstawowych wskaźników ekonomiczno-finansowych ukształtowała się na mniej korzystnym poziomie. W skali roku koszty uzyskania przychodów z całokształtu działalności zmniejszyły się w mniejszym stopniu niż wartość przychodów, w wyniku czego wzrósł wskaźnik poziomu kosztów.

W 2023 r. w przedsiębiorstwach, w których liczba pracujących przekracza 9 osób (wg lokalizacji inwestycji) nakłady inwestycyjne osiągnęły wartość 23263,6 mln zł (w cenach bieżących) i był to wzrost r/r o 2,1%. Natomiast wartość nakładów inwestycyjnych (na nowe i używane środki trwałe) poniesionych w 2024 r. przez przedsiębiorstwa niefinansowe powyżej 49 pracujących, mających siedzibę na terenie województwa dolnośląskiego wyniosła 23349,9 mln zł i było to mniej o 4,6% r/r.

W 2023 r. udział województwa dolnośląskiego w tworzeniu krajowej globalnej produkcji rolniczej wyniósł 3,6%, w krajowej końcowej produkcji rolniczej – 3,3%, a w krajowej towarowej produkcji rolniczej – 3,2%. Końcowa produkcja rolnicza, w odniesieniu do roku poprzedniego, zmniejszyła się (w cenach stałych) o 6,8%, przy czym produkcja roślinna zmniejszyła się o 7,9%, natomiast produkcja zwierzęca zmalała o 2,0%. Końcowa produkcja rolnicza w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych wyniosła 7376 zł, wobec 5013 zł rok wcześniej. W porównaniu z 2022 r. produkcja towarowa zwiększyła się (w cenach stałych) o 2,4%, w tym produkcja roślinna o 3,3%, a zwierzęca została ograniczona o 0,7%.

W 2023 r. w strukturze towarowej produkcji rolniczej produkcja zwierzęca stanowiła 21,4%, natomiast pozostałe 78,6% przypadało na dominującą produkcję roślinną (w kraju odpowiednio 47,3% i 52,7%).

Według wynikowego szacunku produkcji głównych ziemiopłodów rolnych i ogrodniczych w 2024 r. powierzchnia zasiewów zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi wyniosła w województwie dolnośląskim 368,1 tys. ha i w porównaniu z 2023 r. była mniejsza o 3,8%. Plony uzyskane z 1 ha powierzchni zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi w 2023 r. osiągnęły poziom 45,3 dt i były niższe o 11,2% niż plony uzyskane w 2023 r. (w kraju 44,7 dt).

Według stanu na dzień 1 czerwca 2024 r. pogłowie bydła liczyło 109,8 tys. szt., co stanowiło 1,7% pogłowia krajowego (14. lokata wśród województw). W porównaniu z analogicznym okresem w 2023 r. liczebność stada bydła zmniejszyła się o 0,3%.

Stado owiec liczyło 12,5 tys. szt. i stanowiło 4,2% (przed rokiem 4,3%) pogłowia krajowego (10. lokata). W relacji do analogicznego okresu 2023 r. populacja owiec zwiększyła się o 3,2%. Pogłowie trzody chlewnej ukształtowało się na poziomie 125,8 tys. szt. (13. lokata w kraju) i stanowiło 1,4% w ogólnokrajowym pogłowie świń. W odniesieniu do ubiegłego roku wielkość stada trzody chlewnej znacznie zmniejszyła się – o 6,5%.

Na rynku rolnym w 2024 r. odnotowano niższy o 21,5%, w relacji do 2023 r., skup zbóż podstawowych (łącznie z mieszankami zbożowymi, bez ziarna siewnego). Skupiono mniej: pszenicy o 17,6%, żyta o 26,5% oraz jęczmienia o 29,0%.

Podaż żywca wieprzowego była wyższa w skali roku o 17,7%, natomiast wołowego – niższa o 20,8%.

W skali roku znacznie zmniejszyły się ceny skupu pszenicy oraz żyta – odpowiednio o 16,6% i 11,8%. Za ziemniaki jadalne (bez wczesnych) w skupie płacono więcej o 0,4%. Tańszy był zarówno żywiec wołowy (o 2,4%), jak i wieprzowy (o 13,5%). Średnia cena skupu drobiu była niższa o 8,7%, a cena mleka pozostała na niezmiennym poziomie. Za jaja kurze konsumpcyjne w skupie płacono więcej o 23,2%. W styczniu 2024 r. za 1 kg żywca wieprzowego w skupie można było kupić 12,8 kg żyta, podczas gdy w grudniu 8,9 kg.

W 2023 r. województwo dolnośląskie wytworzyło 10,0% krajowej produkcji sprzedanej przemysłu (4. lokata w kraju). Wartość produkcji sprzedanej przemysłu wzrosła o 4,0% (w cenach stałych) w porównaniu z rokiem poprzednim. Biorąc pod uwagę wartość produkcji sprzedanej przemysłu w przeliczeniu na 1 mieszkańca to województwo dolnośląskie zajęło 2. miejsce w kraju (82,0 tys. zł).

Produkcja sprzedana przemysłu w podmiotach, w których liczba pracujących przekracza 9 osób w 2024 r. w województwie osiągnęła wartość 213,6 mld zł (w cenach bieżących) i było to mniej o 12,0% (w cenach stałych) w relacji do poprzedniego roku. Na całkowitą wartość produkcji sprzedanej przemysłu największy wpływ miała wartość produkcji sprzedanej przetwórstwa przemysłowego, która wyniosła 170,5 mld zł i stanowiła 79,8% wartości sprzedaży ogółem, a w skali roku (w cenach stałych) zmniejszyła się o 14,7%.

Wraz ze wzrostem wartości produkcji sprzedanej przemysłu, w skali roku odnotowano spadek przeciętnego zatrudnienia w przemyśle.

Zmniejszyła się wydajność pracy w przemyśle, mierzona produkcją sprzedaną na 1 zatrudnionego – w 2024 r. wyniosła 945,3 tys. zł (w cenach bieżących) i była to mniej o 9,8% (w cenach stałych) niż przed rokiem.

Pogorszenie wyników odnotowano także w budownictwie – w 2024 r. produkcja sprzedana budownictwa (w cenach bieżących) ukształtowała się na poziomie 25805,9 mln zł i zmniejszyła się w porównaniu z rokiem poprzednim o 4,3%. Wydajność pracy w budownictwie, mierzona wartością produkcji sprzedanej budownictwa w przeliczeniu na 1 zatrudnionego w 2024 r. wyniosła 897,0 tys. zł (w cenach bieżących) i była o 3,4% niższa niż przed rokiem, przy mniejszym o 0,9% przeciętnym zatrudnieniu.

W produkcji budowlano-montażowej zaobserwowano niewielki wzrost w porównaniu z poprzednim rokiem – o 0,6%. Na poprawę wyników w 2024 r. w relacji do poprzedniego roku miał wpływ przede wszystkim wzrost produkcji w podmiotach zajmujących się budową budynków (o 22,4%).

W 2024 r. do użytkowania przekazano 16,6 tys. nowych mieszkań (5. lokata w kraju) i było to mniej o 16,3% niż rok wcześniej.

W 2024 r. sprzedaż detaliczna zrealizowana przez przedsiębiorstwa handlowe i niehandlowe była niższa o 4,9% niż w 2023 r., sprzedaż hurtowa w przedsiębiorstwach handlowych zwiększyła się o 3,3%, natomiast w przedsiębiorstwach hurtowych zmniejszyła się o 2,3%.

W 2023 r. dolnośląskie elektrownie dysponowały mocą na poziomie 4191,7 MW (wzrost o 6,0% r/r), co stanowiło 6,3% mocy krajowej. W województwie dolnośląskim w strukturze poboru energii największym zużyciem w 2023 r. charakteryzował się sektor przemysłowy (27,2%), następnie sektor energetyczny (27,1%), a kolejno gospodarstwa domowe (16,5%).

W 2023 r. udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem wynosił 13,6% (w 2022 r. – 10,3%), natomiast stosunek produkcji energii elektrycznej do zużycia energii elektrycznej stanowił 89,3% (w 2022 r. – 99,0%).

Zużycie energii elektrycznej ogółem przez gospodarstwa domowe w naszym województwie w 2023 r. zwiększyło się w porównaniu z rokiem poprzednim o 1,1% i osiągnęło poziom 2528,1 GWh; w przeliczeniu na odbiorcę w gospodarstwach domowych zwiększyło się o 2,3% i wyniosło 1886,8 kWh.

Finanse jednostek samorządu terytorialnego

Wynik finansowy za 2023 r. dla jednostek samorządu terytorialnego był ujemny, a zatem wydatki budżetowe przewyższały dochody budżetowe.

W województwie dolnośląskim w 2023 r. w porównaniu z rokiem poprzednim w przeliczeniu na 1 mieszkańca wzrosły zarówno dochody (o 4,6%), jak i wydatki (o 8,7%) budżetów jednostek samorządu terytorialnego (JST). Największa część (29,5%) wydatków budżetowych była przeznaczona na oświatę i wychowanie, a następnie na transport i łączność (16,9%).

W 2023 r. blisko 87% jednostek samorządu terytorialnego zanotowało deficyt budżetowy, a nieco ponad 13% osiągnęło nadwyżkę budżetową.

Wartość całkowita projektów oraz wartość dofinansowania ze środków UE projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 na terenie województwa dolnośląskiego do końca czerwca 2024 r. wyniosła 38550,5 mln zł (6,5% wartości projektów w Polsce), z czego dofinansowanie ze środków UE stanowiło 58,6% całej kwoty (22586,5 mln zł). W przeliczeniu na 1 mieszkańca największą wartością cechował się program „Infrastruktura i środowisko” – ponad 6 tys. zł.

Executive summary

Environment

The surface area of the Dolnośląskie Voivodship as of January 1st, 2024 is 19,947 square kilometers (the 7th largest in the country) and covers 6.4% of the surface area of Poland. It is administratively divided into 26 powiats, 4 cities with powiat status, and 169 gminas. There are 93 cities located within the voivodship's area. According to the Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS), the voivodship is divided into 5 subregions.

In the structure of geodetic land use, agricultural land predominates in the Dolnośląskie Voivodship (59.1% – 10th position in the country). A significant portion consists of forested land and areas with trees and shrubs – 31.2% (8th place). Residential areas occupy 1.4% of the surface (4th place, tied with the Wielkopolskie Voivodship), industrial areas – 0.8% (2nd place after the Śląskie Voivodship), and areas for recreation and leisure – 0.4% (also 2nd place after the Śląskie Voivodship). The share of built-up and urbanised land in the total area amounted to 7.6% (also 2nd place after the Śląskie Voivodship).

In 2023, the Dolnośląskie Voivodship recorded a decrease in water consumption for the needs of the national economy and the population – a total of 345.7 hm³ of water was used (a decrease of 4.6% compared to 2022), including 90.3 hm³ in industry (a drop of 17.1%). Households consumed 99.7 hm³ of water in 2023, which was only slightly more than the previous year (an increase of 0.2%). In the structure of water usage, the largest share was for filling and replenishing fish ponds (35.3%), followed by water supply network operations (28.8%), and then industrial purposes (26.1%). In the year under review, water consumption for the needs of the national economy and the population per capita amounted to 119.9 m³ (compared to 210.1 m³ per capita in Poland). Groundwater and surface water abstraction for industrial purposes in the Dolnośląskie Voivodship was lower than in 2022 – reaching 58.5 hm³ in 2023 (a decrease of 31.1%). There were 288 municipal and industrial wastewater treatment plants operating in the Dolnośląskie Voivodship (compared to 295 the year before), with a daily capacity of 1098.2 hm³/day (unchanged from 2022). The share of the population using wastewater treatment facilities decreased from 82.7% in 2022 to 81.5% in 2023, but it remained significantly higher than the national average (by 5.6 percentage points).

In 2023, 13,161.9 thousand tonnes of gaseous pollutants were released into the atmosphere from particularly burdensome industrial plants (accounting for 7.6% of such emissions in the country; 5th place among voivodships). Emissions of particulate pollutants amounted to 1.0 thousand tonnes per year (representing 6.0% of the country's total particulate emissions; 7th place among voivodships). Compared to 2022, the amount of both gaseous and particulate pollutants released into the atmosphere decreased – by 18.0% and 27.7%, respectively. The share of gaseous and particulate pollutants captured or neutralised by pollution reduction devices was 96.4% (1st place among voivodships) and 99.9% of the total amount of pollutants emitted, respectively.

At the end of December 2023, protected areas accounted for 18.6% of the surface area of the Dolnośląskie Voivodship (the lowest position among voivodships; the national average was 32.2%). However, in terms of the number of natural monuments per 100 km², the voivodship ranked 3rd (13.2 compared to the national average of 11.1).

In 2023, 35.1 million tonnes of industrial waste were generated in the Dolnośląskie Voivodship, a decrease of 2.2% compared to 2022. A total of 447.4 thousand tonnes of municipal waste were collected selectively (1.4% less than in 2022). Our voivodship had the highest amount of municipal waste generated per capita – 416 kg (compared to the national average of 357 kg). On a positive note, the share of selectively collected waste in total municipal waste increased from 37.2% in 2022 to 37.4% in 2023. However, this was still below the national average of 40.7%.

Society

The population of the Dolnośląskie Voivodship at the end of 2024 was lower than the previous year (2,868.2 thousand people). The feminisation rate and population density remained unchanged, while the urbanisation rate decreased for yet another year. There was a decline in the number of births and marriages, while the number of deaths increased. The natural increase rate per 1,000 population in the Dolnośląskie Voivodship remained negative. Both the aging index and the median age of the population increased. The balance of internal and external migration was positive.

According to the results of the Labour Force Survey, the economically active population in the Dolnośląskie Voivodship in 2024 averaged 1.4 million people (an increase of 0.4% compared to the previous year). The number of employed persons was 1.4 million (the same as in 2023), while the number of unemployed reached 47 thousand (an increase of 9.3%). The economically inactive population totalled 935 thousand (a decrease of 0.5%). The economic activity rate in 2024 was 60.2%, up by 0.2 percentage points over the year, and was 1.7 percentage points higher than the national average.

The number of people employed in the national economy in the Dolnośląskie Voivodship at the end of October 2024 was 1,155.1 thousand (7.6% of the total in Poland). Among them, the majority were men (52.0%).

The highest number of people worked in industry (23.6%), followed by trade and repair of motor vehicles (13.7%), and construction (6.5%). The average age of employed persons in the Dolnośląskie Voivodship was 42.5 years (compared to 42.8 years in Poland), which was 0.2 years higher than at the end of 2023 (similarly to the national trend).

The number of registered unemployed increased year-on-year in 2024 – at the end of December, there were 2.5 thousand more unemployed persons registered at labour offices than a year earlier (an increase of 4.7%). The registered unemployment rate at the end of December 2024 was 4.6%, which was 0.2 percentage points higher than the previous year and 0.5 percentage points lower than the national average.

In 2024, the average monthly gross wage in the enterprise sector grew at a slower pace year-on-year than in the previous year (an increase of 10.5% compared to a 12.3% increase in 2023).

In 2024, as in 2023, the Dolnośląskie Voivodship saw a year-on-year increase in the average number of pensioners and disability benefit recipients receiving benefits from the Social Insurance Institution (ZUS), while the number of beneficiaries under the Agricultural Social Insurance Fund (KRUS) continued to decline. At the same time, the upward trend in the amount of benefits continued, both in terms of average nominal pensions and disability benefits in the ZUS system, and average pensions and disability benefits paid by KRUS.

In 2023, the average monthly disposable income per person in a household was 2,739.90 PLN, which was 2.3% higher than the national average. Average monthly expenditures per person increased to a lesser extent than income (12.0% compared to 19.5%), resulting in a higher income surplus over expenditures compared to 2022.

In 2023, 51.9 thousand people in the Dolnośląskie Voivodship received social assistance benefits, which was 3.3% fewer than the previous year. Under the government programme “Dobry Start,” 100.9 million PLN was paid out to over 336 thousand pupils, and the Large Family Card was held by 108.8 thousand families (a year-on-year increase of 26.9%). A total of 244.3 million PLN was spent on social assistance in 2023, which was 6.4 million PLN more than in 2022. The rate of people receiving social assistance benefits per 10,000 population in the Dolnośląskie Voivodship in 2023 was 180, which was lower than in previous years and one of the lowest in the country.

At the end of 2023, childcare for children under the age of 3 in the Dolnośląskie Voivodship was provided by 518 facilities (an increase of 2.0% year-on-year). They offered 22.4 thousand places, with 19.0 thousand children enrolled. Both the number of places and the number of children increased compared to the previous year. In 2022, Dolnośląskie still held first place in the country in terms of the percentage of children under the age of 3 covered by care in nurseries and children's clubs, as well as in the number of nursery and children's club places per 1,000 children under the age of 3. Access to preschool education facilities also improved. In the 2023/24 school year, 1,483 such institutions operated in the Dolnośląskie Voivodship,

a decrease of 0.1% compared to the previous year. Within the education system during this school year, 110.0 thousand children were enrolled in preschool education, which was 2.4% fewer than in the previous school year. On average, each facility accommodated 73.3 children aged 3–5 (compared to 75.0 nationally), while the year before the figure was 77.3 (compared to 79.5 nationally).

In the 2023/24 school year, there were 861 primary schools for children and youth operating in the Dolnośląskie Voivodship, attended by 222.4 thousand students. The number of students decreased by 3.8% compared to the previous school year. Among all upper secondary schools for youth in the Dolnośląskie Voivodship (498 institutions) in the 2023/24 school year, the most numerous were general secondary schools – 168, and technical secondary schools – 137. The number of students in upper secondary schools was 127.1 thousand, representing a 10.0% increase compared to the previous year. In the 2022/23 school year, most graduates of stage I vocational schools specialised in the engineering and technical subgroup (41.4%) and in services for the population (28.3%). Most graduates of general vocational secondary schools were educated in the subgroups of information and communication technology (21.3%), engineering and technology (20.1%), business and administration (18.5%), or services for the population (17.7%). In 2024, 8.4 thousand women and 7.6 thousand men took the secondary school leaving exam, which was 6.8% fewer women and 3.3% more men than the previous year. The pass rate for the exam in 2024 was 81.9% for women and 83.4% for men.

In ambulatory healthcare in 2023, 27.1 million medical consultations were recorded, 1.5 million more (i.e., an increase of 5.8%) than the previous year. In the Dolnośląskie Voivodship, there were 78 stationary general-access general hospitals in operation (4 fewer than in 2022). Per 10,000 inhabitants, there were 45 hospital beds (compared to 46 beds the year before; nationally, 43 beds). There were 221 people per hospital bed in general hospitals (12 fewer than the national average).

At the end of 2023, 13.5 thousand doctors (an increase of 2.4% compared to 2022), 3.9 thousand dentists (an increase of 2.6%), 23.8 thousand nurses (an increase of 1.4%), and 3.0 thousand midwives (an increase of 7.0% year-on-year) were licensed to practice and provide patient care in the Dolnośląskie Voivodship. Dolnośląskie leads the country in spa treatment services. At the end of 2023, the voivodship's spa hospitals and sanatoriums (41 facilities with 5.7 thousand beds) accounted for 17.9% of all such facilities in Poland (ranked 1st nationally).

The Dolnośląskie Voivodship has the largest number of immovable monuments, while in terms of the number of movable monuments, our voivodship ranked 2nd in the country in 2023.

At the end of 2023, there were 37 paramuseum institutions operating in the voivodship (3rd place nationwide), including 2 zoos and 5 botanical gardens (2nd place). They were visited by a total of 4.0 million people (1st place in the country), including 2.2 million visitors to the zoos (1st place).

The share of budget expenditures allocated by the local governments of Dolnośląskie gminas and cities with powiat status to culture and the protection of national heritage in 2023 placed the voivodship 2nd in the country overall, and 1st in terms of expenditure per capita.

In 2023, in the area of public safety, fewer crimes confirmed by the Police in completed preparatory proceedings were recorded than in the previous year (a decrease of 5.5%), along with a higher crime detection rate (an increase of 2.0 percentage points). In the Dolnośląskie Voivodship, the number of road accidents decreased year-on-year (by 4.1%). Compared to 2022, fewer people were killed and fewer were injured in road accidents (by 11.6% and 5.5%, respectively).

The use of information and communication technologies in the Dolnośląskie Voivodship is at a very high level compared to other voivodships and the country as a whole. In 2024, 96.1% of households had Internet access at home, which was 2.2 percentage points higher than the previous year and 0.2 percentage points higher than the national average. Our voivodship recorded the 5th highest percentage of people ordering or purchasing goods or services online for private use – 69.0% (compared to 67.4% nationally).

At the end of 2024, there were 14.8 thousand foundations, associations and social organisations registered in the REGON register in the Dolnośląskie Voivodship, which was 3.6% more than the previous year. There were 51 such entities per 10,000 inhabitants (compared to 47 nationally) – ranking 3rd among voivodships; this indicator has been steadily increasing.

In 2022, there were 7.3 thousand actively operating non-profit organisations, including associations and similar social organisations, foundations, religious social entities, and organisations of economic and professional self-government (an increase of 5.8% compared to 2020).

Economy

In 2023, the value of the gross domestic product (GDP) in the Dolnośląskie Voivodship increased (according to preliminary estimates), although the growth rate was lower year-on-year.

According to preliminary estimates, in 2023 the share of the Dolnośląskie Voivodship in the creation of Poland's GDP (at current prices) remained at 8.3%, the same as the previous year. The GDP per capita amounted to 96.8 thousand PLN, which was 7.1% higher than the national average (90.4 thousand PLN), and compared to 2022, it increased by 9.4%.

In the value of the Dolnośląskie Voivodship's GDP in 2023, Wrocław had the largest share (34.2%), followed by wrocławski subregion (22.5%) and legnicko-głogowski subregion (17.1%). Since 2015, there has been an increase in the share of wrocławski subregion (by 4.2 percentage points between 2015–2022) and the city of Wrocław (by 2.1 percentage points), while the shares of legnicko-głogowski subregion (down by 3.0 percentage points), wałbrzyski subregion (down by 1.7 percentage points), and jeleniogórski subregion (down by 1.5 percentage points) have decreased.

The gross value added in 2022 in the Dolnośląskie Voivodship amounted to 230,943 million PLN, representing 8.3% of the total value for the country (0.2 percentage points less than the previous year).

The largest share (34.0%) of the voivodship's gross value added (GVA) was generated by industrial units, followed by entities from the sections of trade; repair of motor vehicles, transport and storage, accommodation and food service activities, and information and communication (24.3%).

The level of labour productivity can be measured by the GVA per person employed in the national economy. In 2022, in the Dolnośląskie Voivodship, it amounted to 200.5 thousand PLN per employed person (13.6% more than in 2021), which was 8.6% higher than the national average.

At the end of 2024, there were 455.8 thousand business entities registered in the REGON register in the Dolnośląskie Voivodship (an increase of 3.2% compared to the previous year). For another consecutive year, the number of newly registered entities in the REGON register in the Dolnośląskie Voivodship exceeded the number of deregistered entities. In 2024, 32.2 thousand new business entities were registered, which was 1.9% fewer than the previous year, while 17.9 thousand entities were deregistered, 3.0% fewer than in 2023.

Expenditures on research and development activities in the Dolnośląskie Voivodship in 2023 amounted to 4,703.8 million PLN, which was 20.6% higher than the previous year; per capita, this translated to 1,631.5 PLN (an increase of 21.0% year-on-year). The share of our region in total national R&D expenditures was 8.9% (3rd place nationwide).

In 2024, 98.5% of enterprises from the Dolnośląskie Voivodship had access to broadband Internet, which was slightly lower than the national average of 98.7%. Meanwhile, 90.5% of surveyed enterprises had permanent broadband access, which was 0.1 percentage points lower than the national average. In 2023, the Dolnośląskie Voivodship ranked 2nd in the country in terms of the share of enterprises receiving orders via computer networks (20.0%).

In 2024, the financial results of the surveyed non-financial enterprises were worse than those achieved the previous year. Most of the key economic and financial indicators were at a less favourable level. Over the year, the costs of generating revenue from overall activities decreased to a lesser extent than the value of revenues, resulting in an increase of the cost level indicator.

In 2023, in enterprises where the number of employed persons exceeded 9 (according to the location of the investment), investment expenditures reached 23,263.6 million PLN (at current prices), representing a year-on-year increase of 2.1%. Meanwhile, the value of investment expenditures (for new and used fixed assets) made in 2024 by non-financial enterprises with more than 49 employees, headquartered in the Dolnośląskie Voivodship, amounted to 23,349.9 million PLN, which was 4.6% lower year-on-year.

In 2023, the share of the Dolnośląskie Voivodship in the creation of the national gross agricultural production amounted to 3.6%, in the national final agricultural production – 3.3%, and in the national commodity agricultural production – 3.2%. Final agricultural production, compared to the previous year, decreased

(at constant prices) by 6.8%, with crop production decreasing by 7.9% and animal production declining by 2.0%. Final agricultural production per 1 hectare of agricultural land amounted to 7,376 PLN, compared to 5,013 PLN the year before. Compared to 2022, commodity production increased (at constant prices) by 2.4%, including a 3.3% increase in crop production, while animal production decreased by 0.7%. In 2023, in the structure of commodity agricultural production, animal production accounted for 21.4%, while the remaining 78.6% was attributable to dominant crop production (nationally, 47.3% and 52.7%, respectively).

According to the final estimate of the production of major agricultural and horticultural crops in 2024, the sown area of basic cereals with cereal mixtures in the Dolnośląskie Voivodship amounted to 368.1 thousand hectares, which was 3.8% less compared to 2023. Yields from 1 hectare of basic cereals with cereal mixtures in 2024 reached 45.3 dt and were 11.2% lower than the yields obtained in 2023 (national average: 44.7 dt). As of June 1, 2024, the cattle population was 109.8 thousand head, accounting for 1.7% of the national cattle population (14th place among voivodships). Compared to the same period in 2023, the cattle herd size decreased by 0.3%. The sheep population numbered 12.5 thousand head, representing 4.2% (compared to 4.3% the previous year) of the national sheep population (10th place). Compared to the same period in 2023, the sheep population increased by 3.2%. The pig population stood at 125.8 thousand head (13th place nationally), accounting for 1.4% of the national pig population. Compared to the previous year, the pig herd size significantly decreased – by 6.5%.

In the agricultural market in 2024, the purchase of basic cereals (including cereal mixtures, excluding seed grain) was 21.5% lower compared to 2023. There was a decrease in the purchase of wheat by 17.6%, rye by 26.5%, and barley by 29.0%.

The supply of pork livestock was 17.7% higher year-on-year, while the supply of beef livestock was 20.8% lower.

Over the year, the purchase prices of wheat and rye significantly decreased – by 16.6% and 11.8%, respectively. Edible potatoes (excluding early varieties) were purchased at prices 0.4% higher. Both beef and pork livestock became cheaper – by 2.4% and 13.5%, respectively. The average purchase price of poultry was 8.7% lower, while the price of milk remained unchanged. The purchase price for consumer hen eggs increased by 23.2%.

In January 2024, 1 kilogramme of pork livestock could buy 12.8 kilogrammes of rye, whereas in December, it was 8.9 kilogrammes.

In 2023, the Dolnośląskie Voivodship generated 10.0% of the national sold industrial production (ranking 4th in the country).

The value of sold industrial production increased by 4.0% (at constant prices) compared to the previous year.

Considering the value of sold industrial production per capita, the Dolnośląskie Voivodship ranked 2nd in the country (82.0 thousand PLN).

In 2024, the sold industrial production in entities with more than 9 employees in the voivodship reached 213,617.8 million PLN (at current prices), which was 12.0% lower (at constant prices) compared to the previous year.

The greatest contribution to the total value of sold industrial production came from the manufacturing sector, which amounted to 170,537.1 million PLN and accounted for 79.8% of total sales; year-on-year (at constant prices), it decreased by 14.7%.

Despite the increase in the value of sold industrial production, a decrease in average employment in industry was recorded year-on-year.

Labour productivity in industry, measured by sold production per employed person, also declined – in 2024 it amounted to 945.3 thousand PLN (at current prices), which was 9.8% lower (at constant prices) than the previous year.

A decline in performance was also recorded in the construction sector – in 2024, the value of sold construction production (at current prices) amounted to 25,805.9 million PLN, a decrease of 4.3% compared to the previous year. Labour productivity in construction, measured by the value of sold construction production per employed person, amounted to 897.0 thousand PLN (at current prices) in 2024 and was

3.4% lower than the previous year, with average employment down by 0.9%.

In construction and assembly production, a slight increase of 0.6% was observed compared to the previous year. The improvement in results in 2024 relative to the previous year was mainly due to an increase in production among entities engaged in building construction (by 22.4%).

In 2024, 16.6 thousand new dwellings were completed (5th place in the country), which was 16.3% fewer than the year before.

In 2024, retail sales carried out by trade and non-trade enterprises were 4.9% lower than in 2023, wholesale sales in trade enterprises increased by 3.3%, while in wholesale enterprises they decreased by 2.3%.

In 2023, power plants in the Dolnośląskie Voivodship had a capacity of 4,191.7 MW (an increase of 6.0% year-on-year), accounting for 6.3% of the national capacity. In the Dolnośląskie Voivodship, the structure of electricity consumption in 2023 was dominated by the industrial sector (27.2%), followed by the energy sector (27.1%), and then households (16.5%).

In 2023, the share of renewable energy in total electricity production was 13.6% (compared to 10.3% in 2022), while the ratio of electricity production to electricity consumption was 89.3% (compared to 99.0% in 2022).

Total electricity consumption by households in our voivodship in 2023 increased by 1.1% compared to the previous year, reaching 2,528.1 GWh; per household consumer, it increased by 2.3% to 1,886.8 kWh.

Finances of local government units

The financial result for 2023 for local government units was negative, meaning that budget expenditures exceeded budget revenues.

In the Dolnośląskie Voivodship in 2023, compared to the previous year, both revenues (by 4.6%) and expenditures (by 8.7%) of local government unit (LGU) budgets increased on a per capita basis. The largest share (29.5%) of budget expenditures was allocated to education and upbringing, followed by transport and communications (16.9%).

In 2023, nearly 87% of local government units recorded a budget deficit, while just over 13% achieved a budget surplus.

The total value of projects and the value of EU funding for projects implemented under the Partnership Agreement 2014–2020 in the Dolnośląskie Voivodship by the end of June 2024 amounted to 38,550.5 million PLN (6.5% of project value in Poland), of which EU funding accounted for 58.6% of the total amount (22,586.5 million PLN). Per capita, the programme „Infrastructure and Environment” had the highest value – over 6,000 PLN.

Rozdział 1. Województwo na tle kraju

Chapter 1. Voivodship against the background of the country

Tablica 1. Tablica przeglądowa
Table 1. Review table

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Dolnoślą- skie
Udział gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji i zagospo- darowania w powierzchni ogółem w 2023 r. (stan w dniu 31 grudnia) w % Share of devastated and degraded land requiring reclamation and managemet in total area in 2023 (as of 31 December) in %	0,2	0,3
Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku w 2023 r. w hm ³ Consumption of water for needs of the national economy and population during the year in 2023 in hm ³	7921,3	345,7
Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzane do wód lub do ziemi w 2023 r. w hm ³ Industrial and municipal wastewater discharged into waters or into the ground in 2023 w hm ³	6835,6	214,3
Ścieki komunalne oczyszczone w ciągu roku ogółem w 2023 r. w dam ³ Municipal treated wastewater during the year in 2023 in dam ³	1390700	123782
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w 2023 r. w tonach/rok: Emissions of air pollutants from plants of significant nuisance to air purity in 2023 in tonnes/year:		
gazowych gases	172771340	13161918
pyłowych particulates	15994	962
Obszary prawnie chronione ogółem w powierzchni ogółem w 2023 r. w % Total of legal protected area in total area in 2023 in %	32,2	18,6
Lesistość w 2023 r. w % Forest cover in 2023 in %	29,6	30,0
Ludność na 1 km ² powierzchni ogólnej w 2024 r. (stan w dniu 31 grudnia) Population per 1 km ² of total area in 2024 (as of 31 December)	119	144
Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2024 r. Natural increase per 1,000 population in 2024	-4,2	-5,0
Saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności w 2024 r. Net migration for permanent residence per 1,000 population in 2024	0,2	1,4
Przeciętne trwanie życia w 2023 r. (w latach) Life expectancy in 2023 (in years)		
mężczyźni males	74,7	74,3
kobiety females	82,0	81,8
Dzieci ^a w wieku 3–6 lat w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat w roku szkolnym 2023/2024 Children aged 3–6 in pre-primary education establishments per 1,000 children aged 3–6 in 2023/2024 school year	961	978
Wskaźnik zatrudnienia ^b według BAEL w 2024 r. w % (przeciętne w roku) Employment rate ^b by LFS in 2024 in % (annual averages)	56,8	58,2
Współczynnik aktywności zawodowej ^b według BAEL w 2024 r. w % (przeciętne w roku) Acitivity rate ^b by LFS in 2024 in % (annual averages)	58,5	60,2

a W przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych, zespołach wychowania przedszkolnego i punktach przed-
szkolnych; łącznie z dziećmi przebywającymi przez cały rok szkolny w placówkach wykonujących działalność leczniczą. b Wyniki
badania zostały uogólnione przy wykorzystaniu danych o ludności rezydującej w Polsce zamieszkałej w mieszkaniach, pochodzących
z bilansów opracowanych na podstawie NSP 2021.

a In nursery schools, pre-primary sections of primary schools, pre-primary education groups and pre-primary points; including chil-
dren in units performing health care activities throughout the school year. b The survey results have been generalized using data on
resident population of Poland living in households, coming from the balances compiled on the basis of the National Census 2021.

Tablica 1. Tablica przeglądowa (cd.)
Table 1. Review table (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Dolnoślą- skie
Stopa bezrobocia ^a według BAEL w 2024 r. w % (przeciętne w roku) Unemployment rate ^a by LFS in 2024 in % (annual averages)	2,9	3,3
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy w 2024 r. (stan w dniu 31 grudnia) Registered unemployed persons per 1 job offer in 2024 (as of 31 December)	21	14
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie ^b brutto w sektorze przedsiębiorstw w 2024 r. w zł Average monthly gross wages and salaries ^b in enterprise sector in 2024 in PLN	8265,92	8673,23
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w 2024 r. w zł Average monthly retirement and other pension paid from non-agricultural social security system in 2024 in PLN	3735,81	3812,65
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2023 r. w zł Average monthly per capita available income in households in 2023 in PLN	2678,30	2739,90
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych ^c w 2023 r. w % At-risk-of-poverty rate after social transfers ^c in 2023 in %	14,0	11,0
Współczynnik Giniego ^c w 2023 r. w % Gini coefficient ^c in 2023 in %	27,0	25,7
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w 2023 r. w % Beneficiaries benefiting from social assistance in number of total population in 2023 in %	3,4	2,5
Udzielone świadczenia pomocy społecznej w 2023 r. w tys. zł Social assistance benefits granted in 2023 in thousand PLN	3708389	244323
Dzieci przebywające w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w 2023 r. (stan w dniu 31 grudnia) Children staying in nurseries and children's clubs per 1,000 children up to the age of 3 in 2023 (as of 31 December)	195	284
Liczba ludności na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2023 r. Population per out-patient health care unit in 2023	1413	1471
Pracownicy medyczni na 10 tys. ludności w 2023 r.: Medical personnel per 10 thousand population in 2023: lekarze doctors pielęgniarki nurses	37,6 57,4	39,2 55,7
Łóżka w szpitalach na 10 tys. ludności w 2023 r. Beds in hospitals per 10 thousand population in 2023	42,8	45,3
Produkt krajowy brutto ^d (ceny bieżące) na 1 mieszkańca w 2023 r. w zł Gross domestic product ^d (current prices) per capita in 2023 in PLN	90396	96826
Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności w 2024 r. (stan w dniu 31 grudnia) Entities of the national economy per 10 thousand population in 2024 (as of 31 December)	1415	1589
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. ludności w 2024 r. (stan w dniu 31 grudnia) Commercial companies with foreign capital participation per 10 thousand population in 2024 (as of 31 December)	24	25
Personel wewnętrzny w działalności badawczej i rozwojowej na 1000 osób aktywnych zawodowo w 2023 r. Internal R&D personnel per 1,000 economically active persons in 2023	9,4	11,2

a Wyniki badania zostały uogólnione przy wykorzystaniu danych o ludności rezydującej w Polsce zamieszkującej w mieszkaniach, pochodzących z bilansów opracowanych na podstawie NSP 2021. b Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. c Na podstawie danych z Europejskiego Badania Warunków Życia Ludności (EU-SILC). d Wstępny szacunek.

a The survey results have been generalized using data on resident population of Poland living in households, coming from the balances compiled on the basis of the National Census 2021. b Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons. c Based on data from the European Population Survey of Income and Living Conditions (EU-SILC). d Preliminary estimate.

Tablica 1. Tablica przeglądowna (dok.)
Table 1. Review table (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Dolnoślą- skie
Udział przedsiębiorstw ^a rentownych w ogólnej liczbie badanych przedsiębiorstw niefinanso- wych w 2024 r. w % Share of profitable enterprises ^a in the total number of non-financial enterprises surveyed in 2024 in %	77,3	74,2
Wskaźnik poziomu kosztów w przedsiębiorstwach ^a niefinansowych w 2024 r. w % Cost level indicator in non-financial enterprises ^a in 2024 in %	95,7	95,8
Dynamika nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw ^a w 2024 r. (rok poprzedni=100; ceny bieżące) Indices of investment outlays of enterprises ^a in 2024 (previous year=100; current prices)	93,3	95,4
Obsada bydła ^b na 100 ha użytków rolnych w 2024 r. w szt. Cattle density ^b per 100 ha of agricultural land in 2024 in heads	43,0	12,1
Obsada trzody chlewnej ^b na 100 ha użytków rolnych w 2024 r. w szt. Pigs density ^b per 100 ha of agricultural land in 2024 in heads	62,0	13,9
Produkcja sprzedana przemysłu ^c (ceny bieżące) na 1 przeciętnie zatrudnionego w przemyśle w 2024 r. w zł Sold production of industry ^c (current prices) per 1 average employed person in industry in 2024 in PLN	851725	945329
Produkcja sprzedana budownictwa ^c (ceny bieżące) na 1 przeciętnie zatrudnionego w budownictwie w 2023 r. w zł Sold production of industry ^c (current prices) per 1 average employed person in construction in 2023 in PLN	977059	896972
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności w 2024 r. Dwellings completed per 1000 population in 2024	5,3	5,8
Drogi publiczne o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni ogólnej w 2023 r. Public roads with hard surface per 100 km ² of total area in 2023	101,9	104,4
Długość linii kolejowych eksploatowanych na 100 km ² w 2023 r. Length of railway lines operated per 100 km ² in 2023	6,3	9,1
Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej w 2023 r. (w %) Share of renewable energy sources in production of electricity in 2023 (in %)	27,4	13,6

a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób. b Stan w dniu 1 czerwca; wg danych dotyczących użytków rolnych z 2023 r. c Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

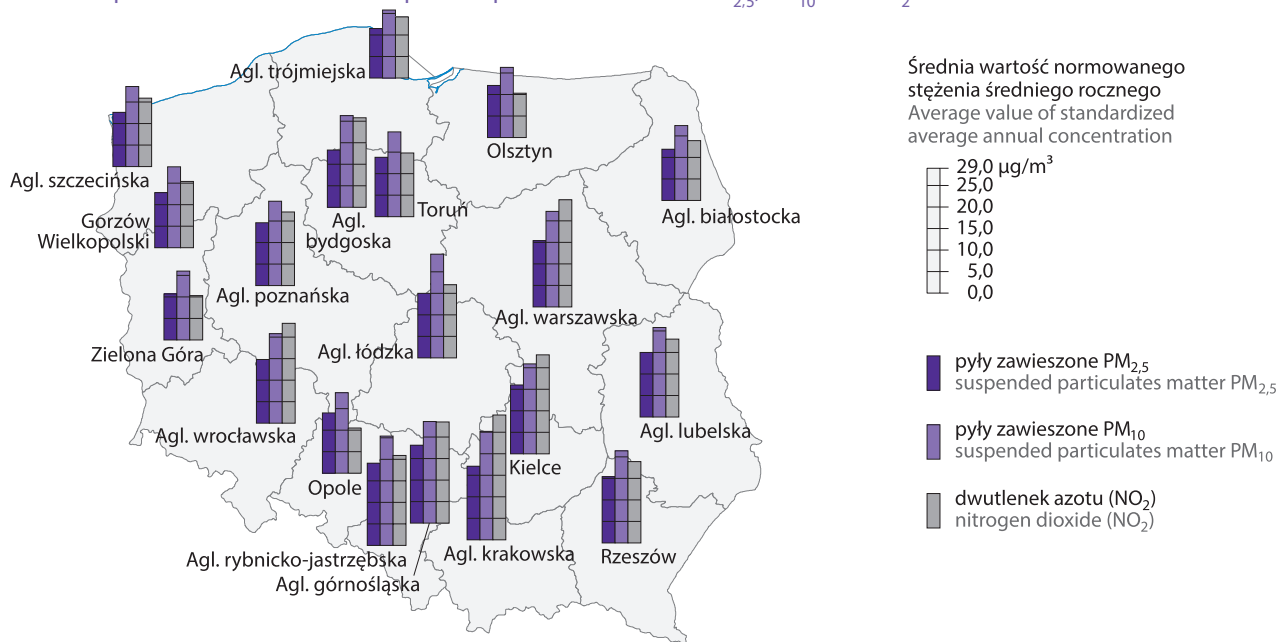
a Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 49 persons. b As of 1 June, according to agricul-
tural land in 2023. c Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons.

Rozdział 2. Województwo na tle pozostałych województw

Chapter 2. Voivodship against the background of other voivodships

Mapa 1. Stężenie pyłów zawieszonych PM_{2,5}, PM₁₀ i NO₂ w 2023 r.

Map 1. Concentration of suspended particulates matter PM_{2,5}, PM₁₀ and NO₂ in 2023



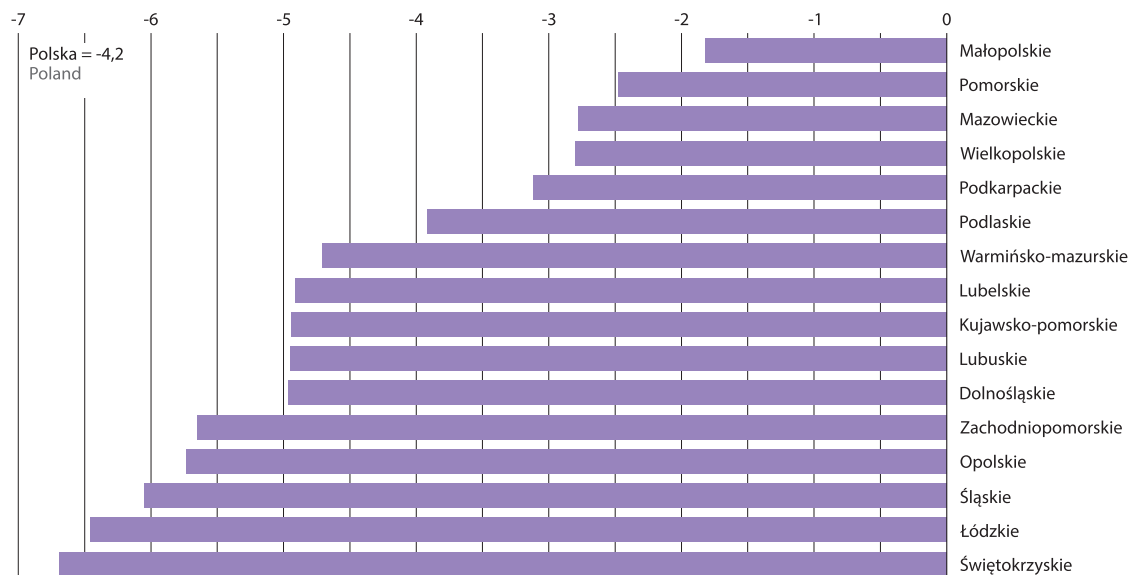
Wykres 1. Odpady komunalne zebrane selektywnie w ciągu roku w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w 2023 r.

Chart 1. Municipal waste collected separately during the year in relation to total municipal waste collected in 2023



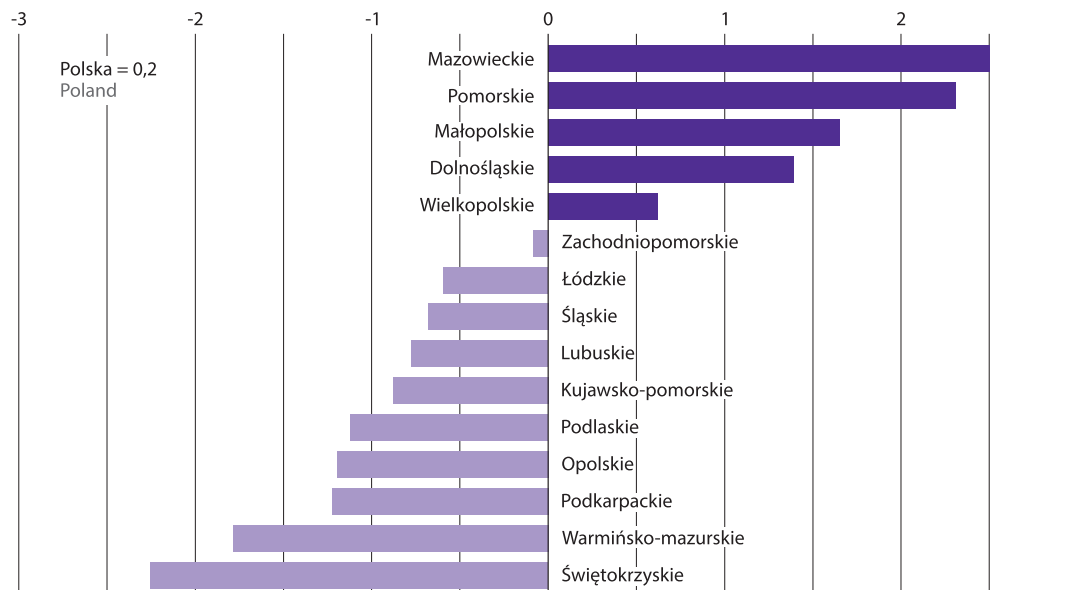
Wykres 2. Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2024 r.

Chart 2. Natural increase per 1000 population in 2024

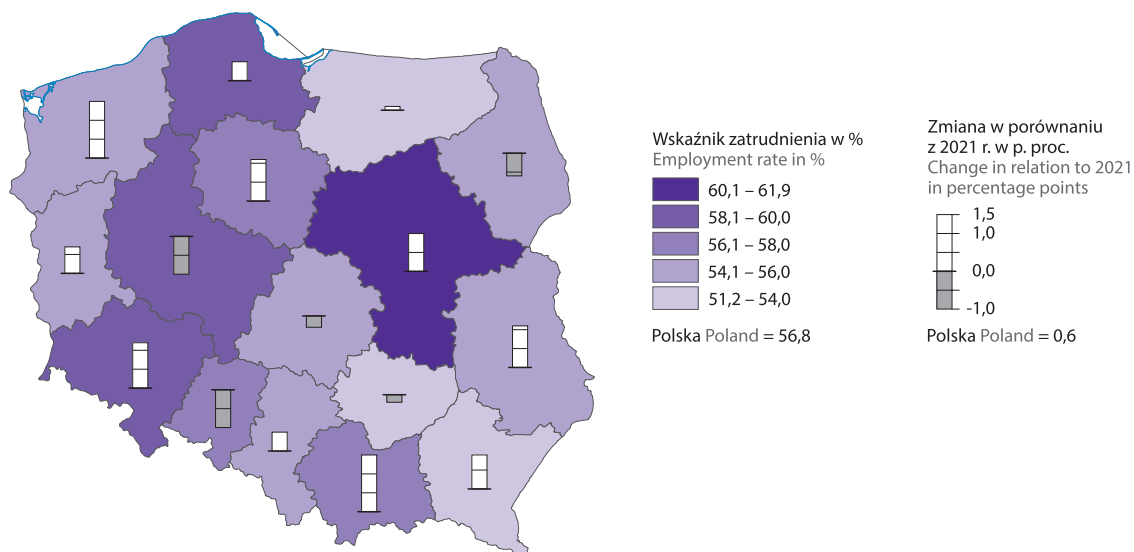


Wykres 3. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w 2024 r.

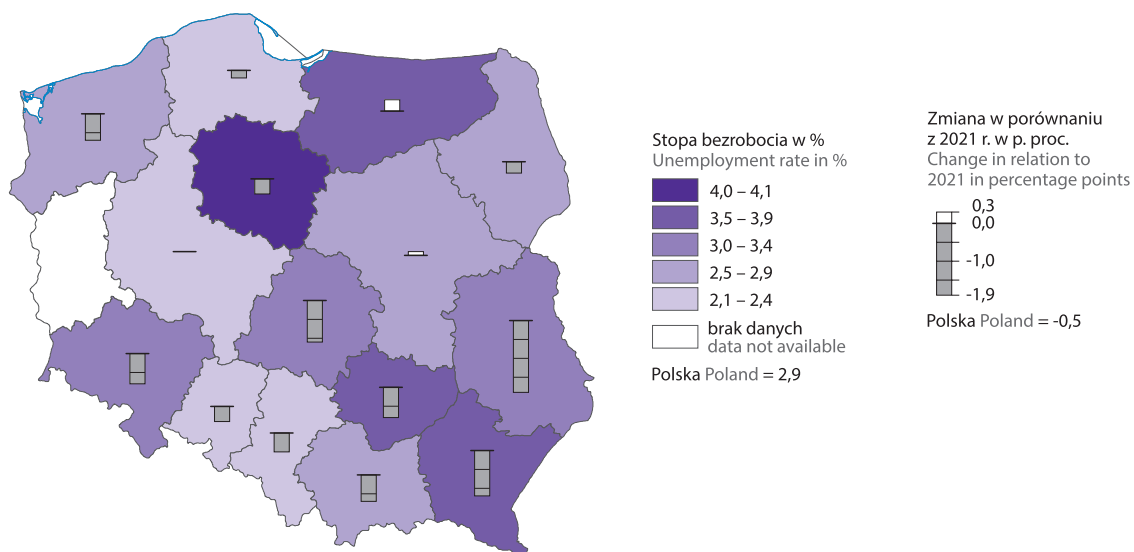
Chart 3. Internal and international net migration for permanent residence per 1000 population in 2024



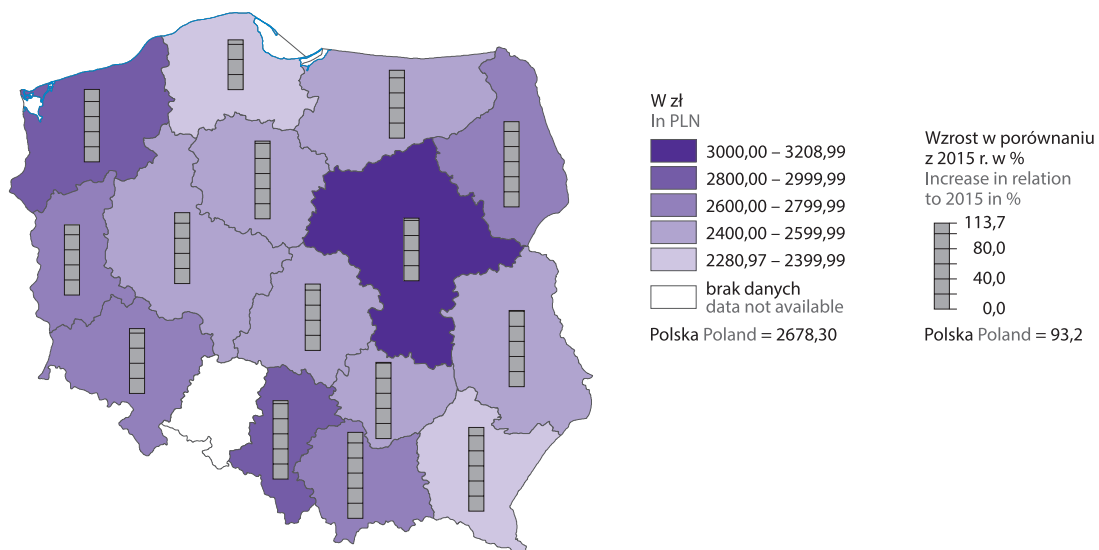
Mapa 2. Wskaźnik zatrudnienia według BAEL w 2024 r. (przeciętnie w roku)
 Map 2. Employment rate by LFS in 2024 (annual averages)



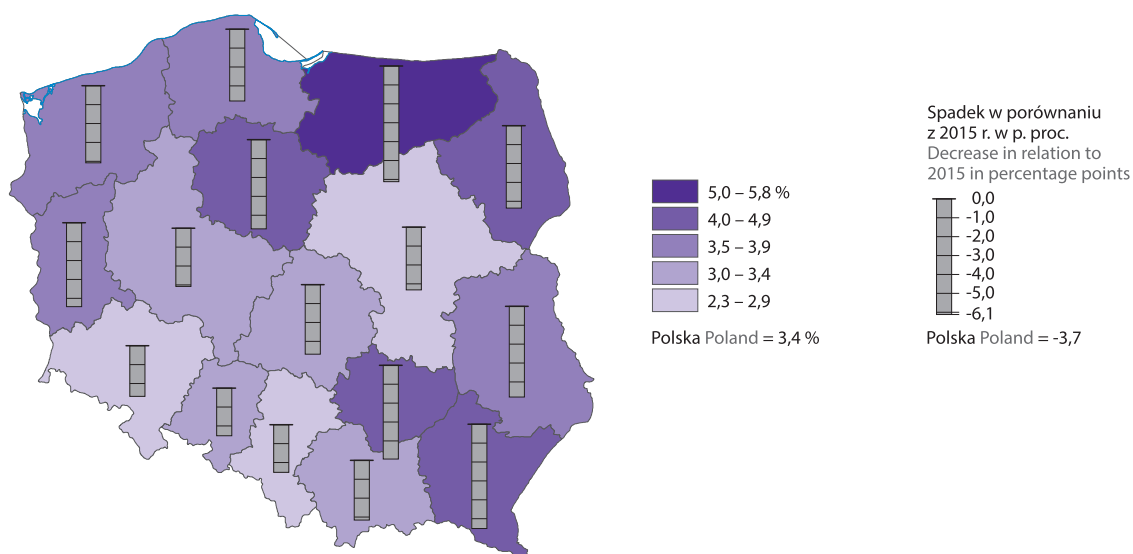
Mapa 3. Stopa bezrobocia według BAEL w 2024 r. (przeciętnie w roku)
 Map 3. Unemployment rate by LFS in 2024 (annual averages)



Mapa 4. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2023 r.
 Map 4. Average monthly per capita available income in households in 2023

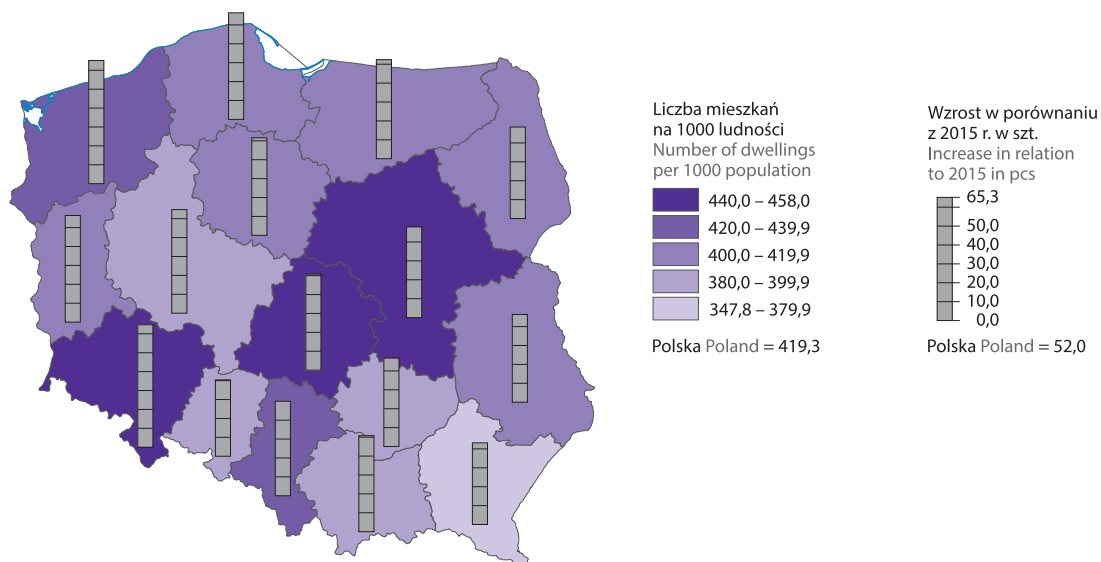


Mapa 5. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w 2023 r.
 Map 5. Social assistance beneficiaries in the total population in 2023

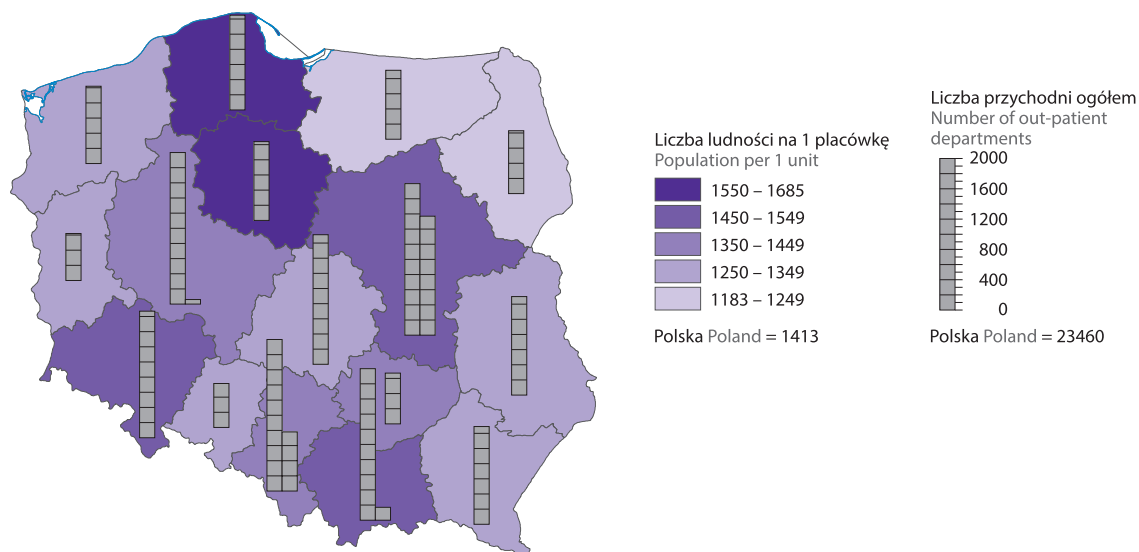


Mapa 6. Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności w 2023 r. (stan w dniu 31 grudnia)

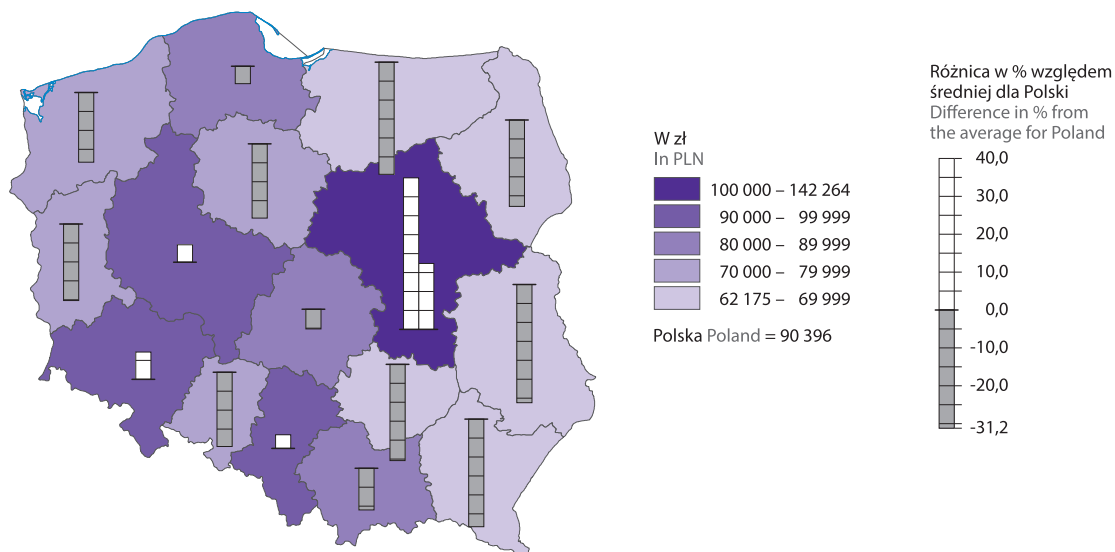
Map 6. Dwellings stocks per 1000 population in 2023 (as of 31 December)

**Mapa 7. Placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2023 r. (stan w dniu 31 grudnia)**

Map 7. Out-patient health care units in 2023 (as of 31 December)

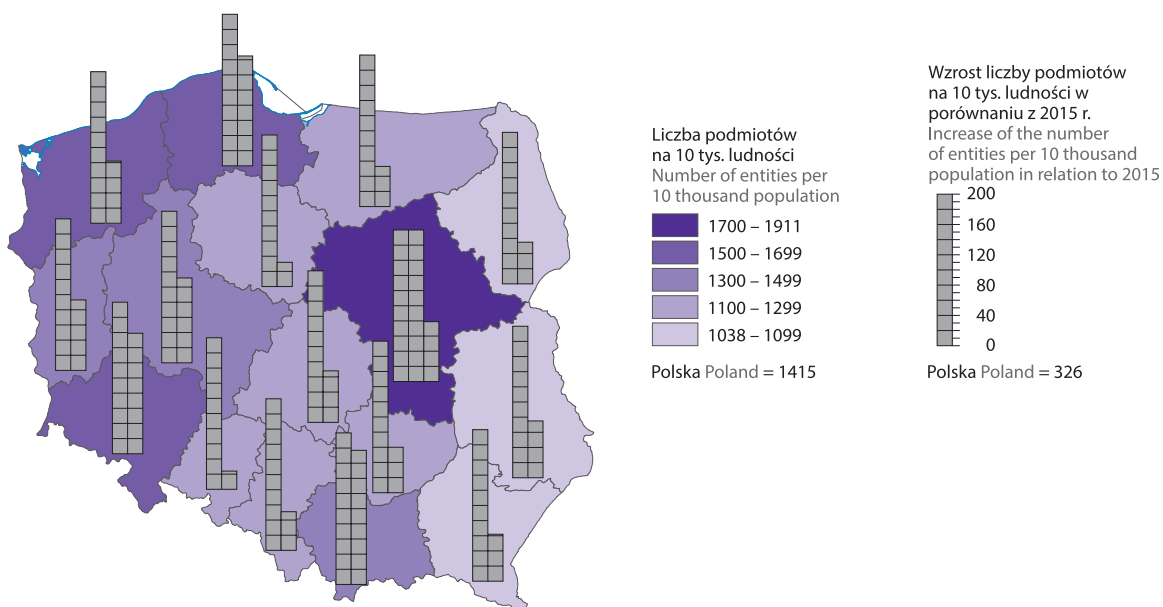


Mapa 8. Produkt krajowy brutto^a na 1 mieszkańca w 2023 r. (ceny bieżące)
 Map 8. Gross domestic product^a per capita in 2023 (current prices)



a Grupowanie metodą jednostek lokalnych rodzaju działalności; wstępne szacunki.
 a Grouping by local kind-of-activity unit method; provisional estimates.

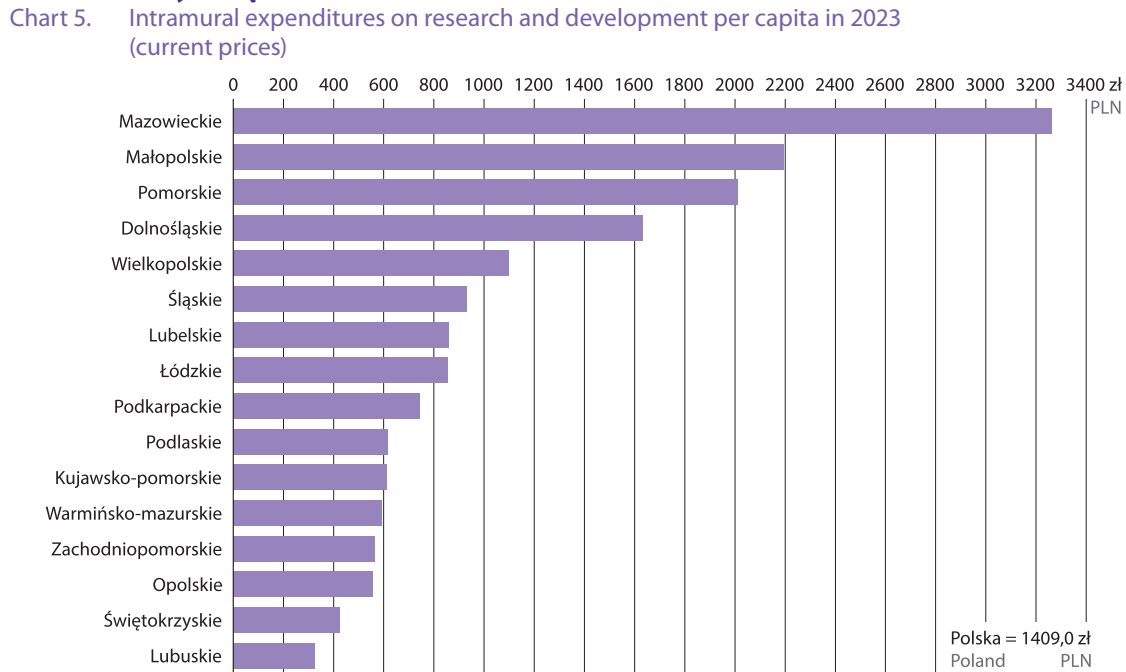
Mapa 9. Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności w 2024 r. (stan w dniu 31 grudnia)
 Map 9. Entities of the national economy per 10 thousand population in 2024 (as of 31 December)



Wykres 4. Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych w 2024 r.
Chart 4. Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises in 2024

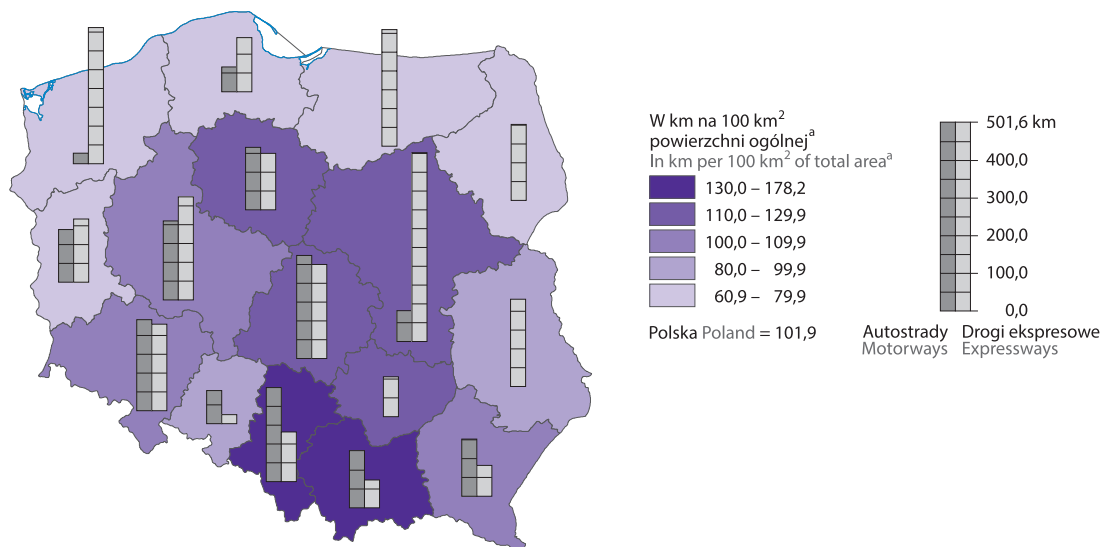


Wykres 5. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca w 2023 r. (ceny bieżące)
Chart 5. Intramural expenditures on research and development per capita in 2023 (current prices)



Mapa 10. Drogi publiczne o twardej nawierzchni w 2023 r.

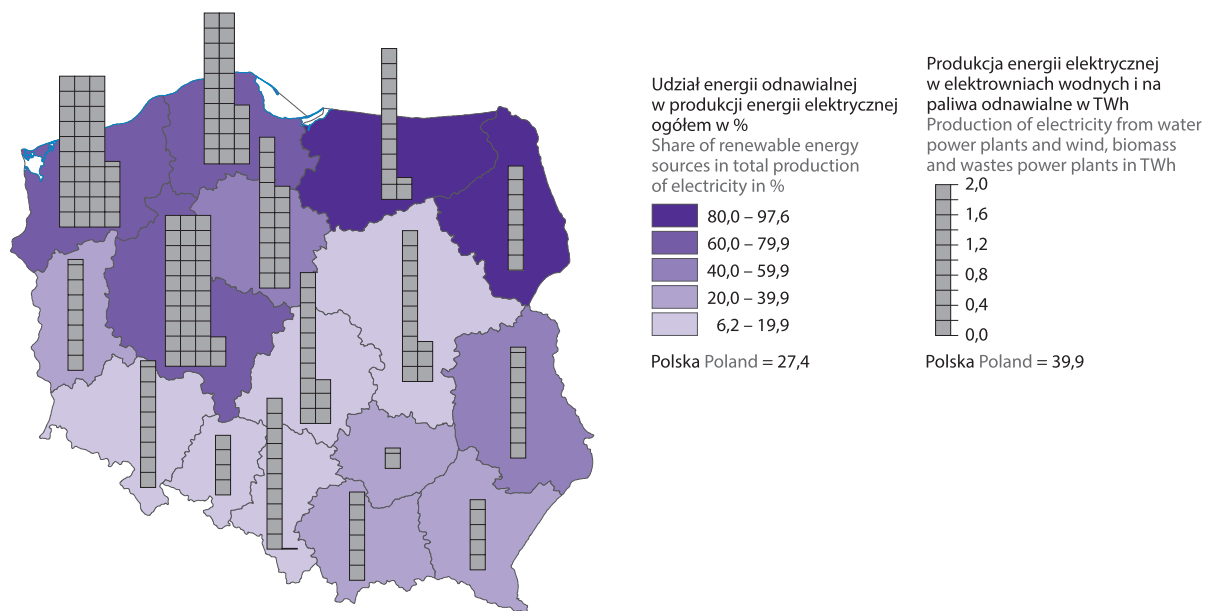
Map 10. Hard surface public roads in 2023



a We wskaźniku uwzględniona jest całkowita powierzchnia jednostek, wliczając obszar morskich wód wewnętrznych.
a The indicator takes into account the total area of the territorial units, including the area of internal waters.

Mapa 11. Energia ze źródeł odnawialnych w 2023 r.

Map 11. Energy from renewable sources in 2023



Rozdział 3. Powierzchnia i podział terytorialny województwa

Chapter 3. Area and territorial division of the voivodship

Mapa 12. Podział administracyjny województwa w 2024 r.

Stan w dniu 1 stycznia

Map 12. Administrative division of the voivodship in 2024

As of 1 January



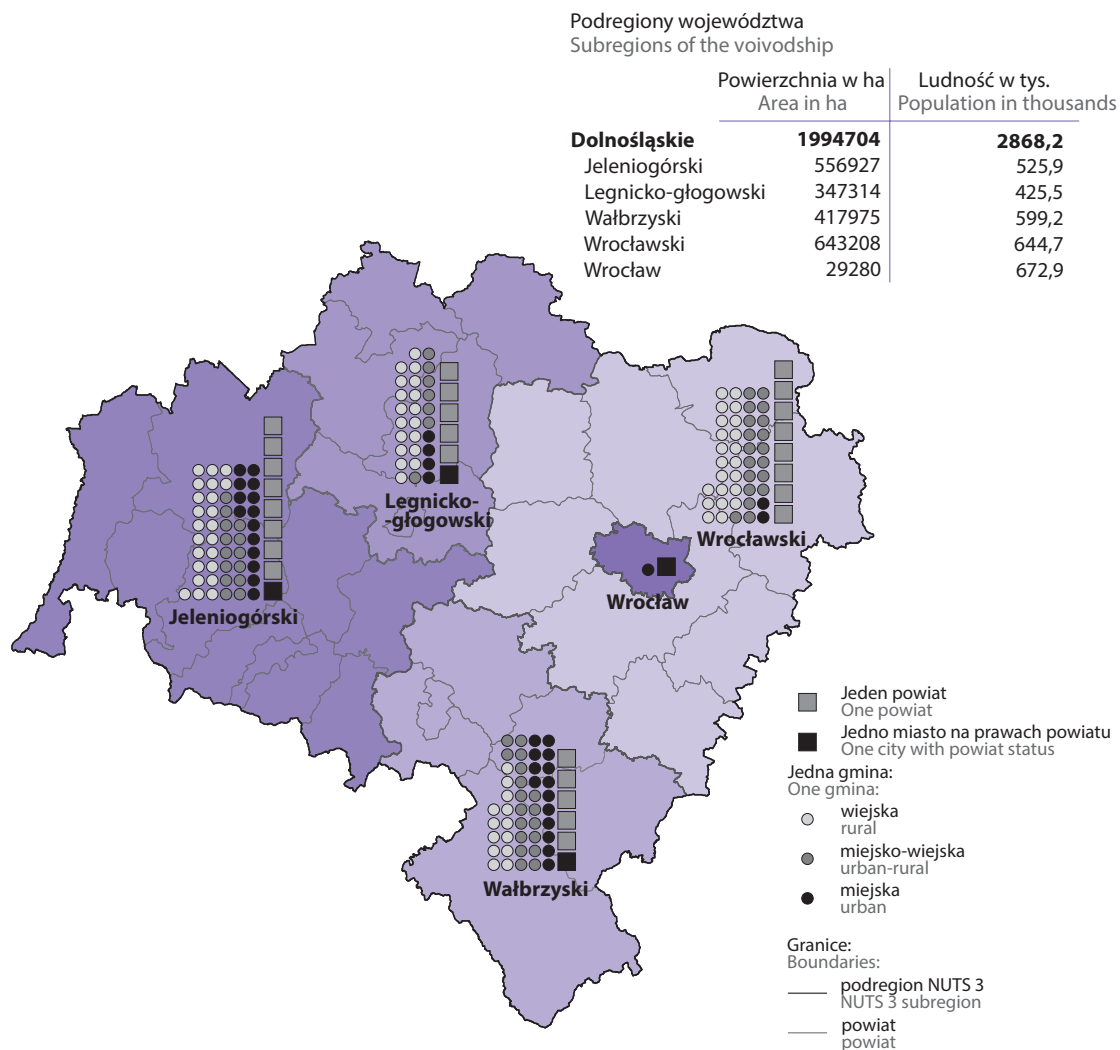
Według stanu w dniu 31 grudnia 2024 r. województwo dolnośląskie zajmowało powierzchnię 19947 km², co stanowiło 6,4% powierzchni kraju. Na jego obszarze mieszkało 2868,2 tys. ludności, tj. 7,7% ogółu ludności Polski. Gęstość zaludnienia na 1 km² wynosiła 144 osoby (4. lokata w kraju). W miastach mieszkało 67,1% ludności województwa.

Mapa 13. Podział województwa dolnośląskiego według Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) w 2024 r.

Stan w dniu 1 stycznia

Map 13. Division of Dolnośląskie Voivodship according to the Classification of Territorial Units for Statistics (NUTS) in 2024

As of 1 January



Rozdział 4

Chapter 4

Środowisko

Environment

4.1. Powierzchnia

4.1. Area

Z ewidencji geodezyjnej prowadzonej przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii wynika, że powierzchnię województwa dolnośląskiego w dużej mierze zajmują użytki rolne, a także grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione.

W województwie dolnośląskim w 2023 r. względem poprzedniego roku zwiększyła się powierzchnia gruntów zrekultywowanych, natomiast ograniczona została powierzchnia gruntów zagospodarowanych.

Województwo dolnośląskie jest położone w południowo-zachodniej części Polski, graniczy z 3 województwami (lubuskim i wielkopolskim od północy, opolskim od wschodu) oraz 2 państwami (Czechami od południa i Niemcami od zachodu). Zajmuje powierzchnię 1994,7 tys. hektarów, przez co jest 7. województwem pod względem powierzchni w Polsce. Powierzchnia województwa dolnośląskiego stanowi 6,4% powierzchni całego kraju.

Tablica 2. Powierzchnia geodezyjna według kierunków wykorzystania

Stan w dniu 1 stycznia

Table 2. Geodesic area by land use

As of 1 January

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2023	2024	
	w ha in ha				Polska=100 Poland=100
Powierzchnia ogólna Total area	1994674	1994670	1994704	1994704	6,4
w tym: of which:					
Użytki rolne Agricultural land	1185316	1186124 ^a	1181474 ^a	1179603 ^a	6,3
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione Forest land as well as woodland and shrubland	625827	619652	621992	622481	6,5
Grunty pod wodami powierzchniowymi Land under surface waters	17917	18362	18448	18554	2,4
Grunty zabudowane i zurbanizowane Built-up and urbanised areas	139111	146620 ^b	150886 ^b	152271 ^b	8,2
Nieużytki Wasteland	12667	12419	13371	13307	2,9

a Łącznie z gruntami zadrzewionymi i zakrzewionymi na użytkach rolnych, ujmowanymi do 2016 r. w pozycji „grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione”. b Łącznie z gruntami przeznaczonymi pod budowę dróg publicznych lub linii kolejowych.

Źródło: dane Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

a Including woodland and shrubland on agricultural land, classified in the item „Forest land as well as woodland and shrubland” until 2016. b Including areas used for the construction of public roads or railways.

Source: data of the Head Office of Geodesy and Cartography.

Wśród gruntów w obrębie województwa, największy odsetek stanowią użytki rolne (59,1%), grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione (31,2%), natomiast grunty zabudowane i zurbanizowane – (7,6%). Zdecydowanie mniejszą powierzchnię, a także udział w powierzchni ogólnej mają grunty pod wodami (0,9%) i nieużytki (0,7%). Powierzchnia ogólna województwa dolnośląskiego w porównaniu z poprzednim rokiem, nie uległa zmianie natomiast w relacji do 2015 r. zwiększyła o 30 ha. Biorąc pod uwagę kierunki wykorzystania powierzchni województwa dolnośląskiego w relacji do 2023 r. zwiększyła się powierzchnia gruntów zabudowanych i zurbanizowanych (o 0,9%), pod wodami powierzchniowymi (o 0,6%), a także gruntów leśnych oraz zadrzewionych i zakrzewionych (o 0,1%), natomiast zmniejszył się areał nieużytków (o 0,5%) oraz użytków rolnych (o 0,2%).

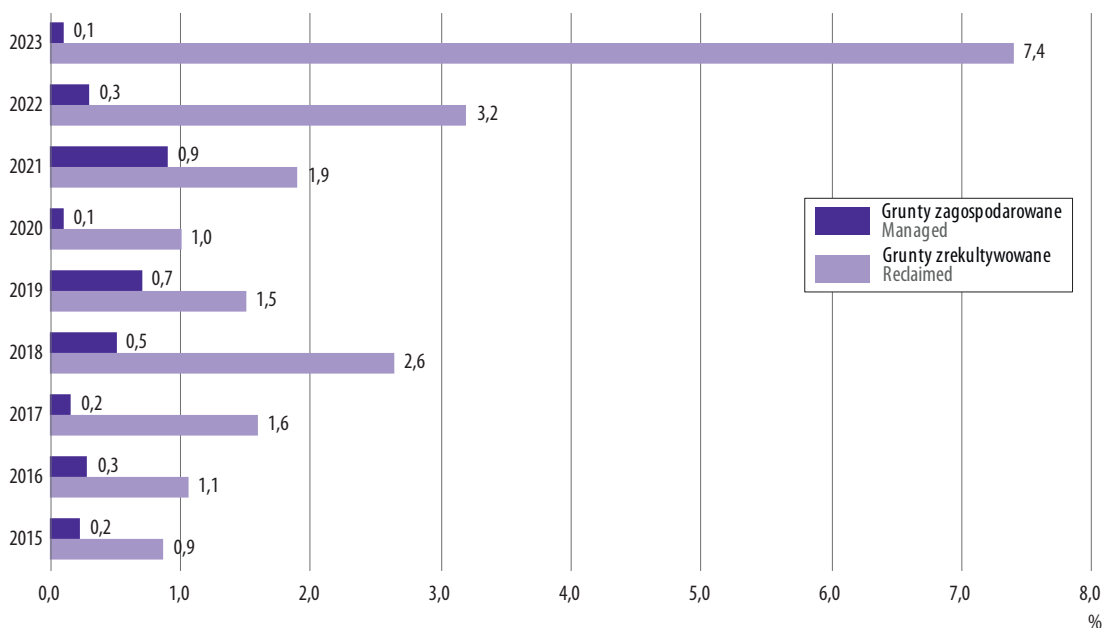
Grunty zdegradowane – grunty, których wartość użytkowa zmalała w wyniku pogorszenia się warunków przyrodniczych lub wskutek zmian środowiska oraz działalności przemysłowej, a także nieodpowiedniej działalności rolniczej.

Grunty zdewastowane – grunty, które w wyniku działalności człowieka lub innych czynników utraciły całkowicie wartości użytkowe.

Rekultywacja gruntów – nadanie lub przywrócenie gruntom zdegradowanym lub zdewastowanym wartości użytkowych lub przyrodniczych przez właściwe ukształtowanie rzeźby terenu, poprawienie właściwości fizycznych i chemicznych, uregulowanie stosunków wodnych, odtworzenie gleb, umocnienie skarp oraz odbudowanie lub zbudowanie niezbędnych dróg. Grunty zrehabilitowane podlegają zagospodarowaniu, czyli rolniczemu, leśnemu lub innemu rodzajowi użytkowania.

Powierzchnia gruntów zdewastowanych i zdegradowanych w województwie dolnośląskim w 2023 r. wynosiła 5573 ha, z czego grunty zdewastowane zajmowały powierzchnię 3644 ha (65,4%), a zdegradowane – 1929 ha (34,6%). Grunty zrehabilitowane miały powierzchnię 414 ha (tj. 7,4% powierzchni zdewastowanych i zdegradowanych). Powierzchnia gruntów zdegradowanych i zdewastowanych stanowiła 0,3% powierzchni ogólnej województwa. W dolnośląskim grunty wymagające rekultywacji stanowiły 9,2% powierzchni tego rodzaju gruntów w kraju, z czego grunty zdewastowane – 7,0%, a zdegradowane – 24,2%. W porównaniu z 2015 r. powierzchnia gruntów zrehabilitowanych wzrosła pięć razy (dla porównania w kraju odnotowano wzrost o 27,0%). W województwie dolnośląskim areał gruntów zagospodarowanych w 2015 r. wynosił 18 ha, w 2022 r. – 16 ha, a w 2023 r. – 8 ha.

Wykres 6. Grunty zrehabilitowane i zagospodarowane w ciągu roku
Chart 6. Land reclaimed and managed during the year



4.2. Zużycie wody. Ścieki komunalne i przemysłowe

4.2. Water consumption. Municipal and industrial wastewater

W 2023 r. województwie dolnośląskim w relacji do roku poprzedniego zanotowano spadek zużycia wody na potrzeby przemysłu, ale niewielki wzrost zużycia wody przeznaczonej do napełniania i uzupełniania stawów rybnych oraz w gospodarstwach domowych. Liczba komunalnych oczyszczalni ścieków w porównaniu z rokiem poprzednim uległa ograniczeniu, zmniejszył się również udział ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków.

W 2023 r. zużycie wody ogółem w województwie dolnośląskim wyniosło 345,7 hm³ (spadek o 4,6% w porównaniu z 2022 r. oraz o 12,4% względem 2015 r.). Rozkład zużycia wody w poszczególnych sektorach gospodarki kształtował się w województwie następująco: 26,1% wody dla przemysłu, 28,8% gospodarstwa domowe, 35,3% do napełniania i uzupełniania stawów rybnych. Na potrzeby przemysłu zużyto 90,3 hm³ wody, tj. mniej w porównaniu z 2022 r. o 17,1% i o 0,4% w relacji do 2015 r. Z kolei na potrzeby napełniania i uzupełniania stawów rybnych zużyto 122,1 hm³ wody i był to wzrost o 2,3% w porównaniu z 2022 r.

Zużycie wody w województwie dolnośląskim stanowiło 4,4% całkowitego zużycia wody w Polsce (przed rokiem 4,0%). Zużycie wody na potrzeby rybactwa w województwie stanowiło 14,6% zużycia w kraju (o 0,3 p.proc. więcej niż w 2022 r.), natomiast zużycie wody na potrzeby przemysłu stanowiło tyle samo co przed rokiem – 1,7% ogólnego zużycia w kraju.

W 2023 r. zużycie wody w gospodarstwach domowych wyniosło 99,7 hm³, było niewiele większe w odniesieniu do poprzedniego roku (wzrost o 0,2%) oraz o 7,1% większe niż w 2015 r.

Pobór wód podziemnych i powierzchniowych na potrzeby przemysłu w województwie dolnośląskim w 2023 r. osiągnął wartość 58,5 hm³, pobór był mniejszy niż w 2022 r. o 31,1%.

Tablica 3. Zużycie wody według potrzeb w ciągu roku
Table 3. Water consumption of water by needs during the year

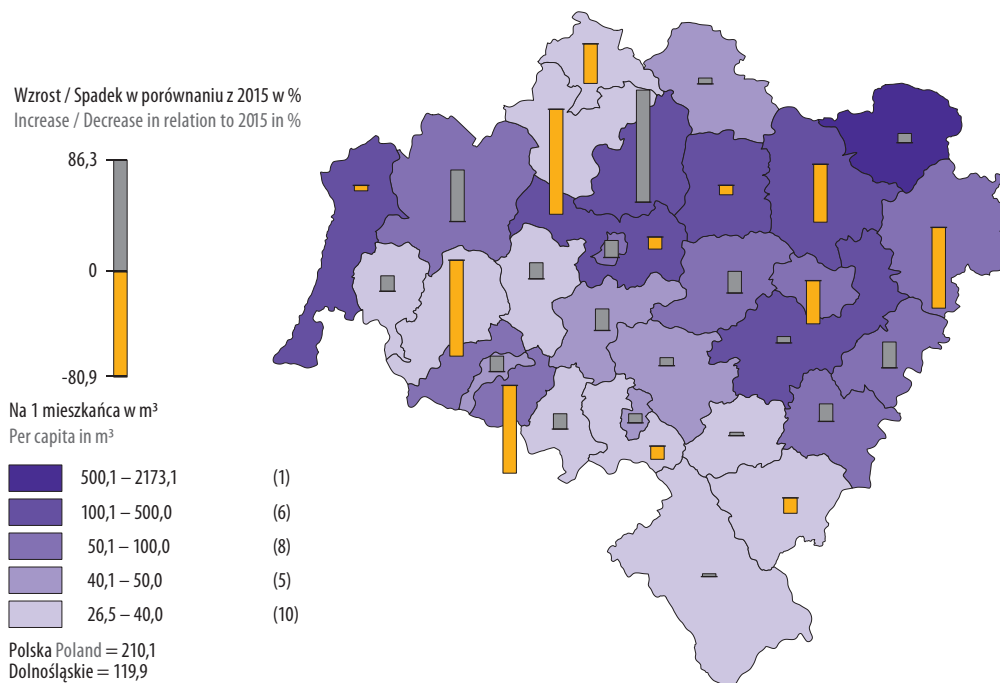
Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023	
	w hm ³ in hm ³				w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Ogółem^a Total^a	394,7	330,4	362,3	345,7	4,4
w tym: of which:					
Przemysł Industry	90,7	85,2	109,0	90,3	1,7
Rybactwo ^b Fishing ^b	180,8	116,9	119,4	122,1	14,6
Gospodarstwa domowe Households	93,1	99,4	99,5	99,7	7,7

a Do 2018 r. łącznie z nawodnieniami w rolnictwie i leśnictwie. b Napełnianie i uzupełnianie stawów rybnych.

a Until 2018, Includes irrigation in agriculture and forestry. b Filling and completing fish ponds.

Mapa 14. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2023 r.

Map 14. Water consumption for needs of the national economy and population in 2023



W 2023 r. przeciętne zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej w przeliczeniu na 1 mieszkańca wynosiło – 119,9 m³ (w 2015 r. – 135,8 m³), dla porównania w kraju stanowiło – 210,1 m³ (261,6 m³). Najwyższe zużycie wody w m³ w przeliczeniu na 1 mieszkańca zanotowano w powiecie milickim (2173,1 m³), kolejno w powiatach lubińskim (478,7 m³) oraz trzebnickim (317,9 m³). W porównaniu z 2015 r. oznacza to odpowiednio wzrost o 7,1%, o 86,3% oraz spadek o 44,6%. Najmniejsze zużycie wody w m³ w przeliczeniu na 1 mieszkańca wystąpiło w powiatach: lwóweckim (26,5 m³), wałbrzyskim (28,1 m³) oraz kamienogórskim (33,2 m³).

Jako **ścieki wymagające oczyszczania** przyjęto ścieki odprowadzane siecią kanałów lub rowów otwartych bezpośrednio do wód lub do ziemi albo do sieci kanalizacyjnej z jednostek produkcyjnych (łącznie z zanieczyszczonymi wodami z odwadniania zakładów górniczych i chłodniczymi), z innych jednostek oraz z gospodarstw domowych.

W 2023 r. w województwie dolnośląskim działa 288 oczyszczalni ścieków (stanowiąc 7,0% obiektów w kraju), z czego 65 (22,6%) to oczyszczalnie z podwyższonym usuwaniem biogenów. W relacji do roku poprzedniego liczba oczyszczalni ścieków uległa ograniczeniu o 2,4%, natomiast liczba oczyszczalni z podwyższonym usuwaniem biogenów pozostała na niezmiennym poziomie. W 2015 r. w województwie funkcjonowało 296 oczyszczalni ścieków, w tym 66 z podwyższonym usuwaniem biogenów. W 2023 r. przepustowość oczyszczalni wynosiła 1098,2 tys. m³/dobę i w relacji do 2022 r. pozostała w zasadzie na niezmiennym poziomie, natomiast w odniesieniu do 2015 r. została ograniczona – o 5,6%. Przepustowość oczyszczalni z podwyższonym usuwaniem biogenów wyniosła 589,6 tys. m³/dobę, tj. o 0,2% więcej w porównaniu z 2022 r. oraz o 1,9% mniej niż w 2015 r.

Tablica 4. Ścieki komunalne i przemysłowe wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi
Table 4. Industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Oczyszczalnie ścieków Wastewater treatment plants	296	295	295	288
Ścieki komunalne odprowadzone w ciągu roku w dam ³ Municipal wastewater during the year in dam ³	107369,8	117682,0	122026,6	123797,6
Ścieki przemysłowe odprowadzone w ciągu roku w dam ³ Industrial wastewater discharged during the year in dam ³	89410	82628	102582	90546
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem ^a Population connected to wastewater treatment plants in % of total population ^a	79,7	82,2	82,7	81,5

a Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków – na podstawie szacunków, ludność ogółem – na podstawie bilansów.
 a Population connected to wastewater treatment plants – estimated data, total population – based on balances.

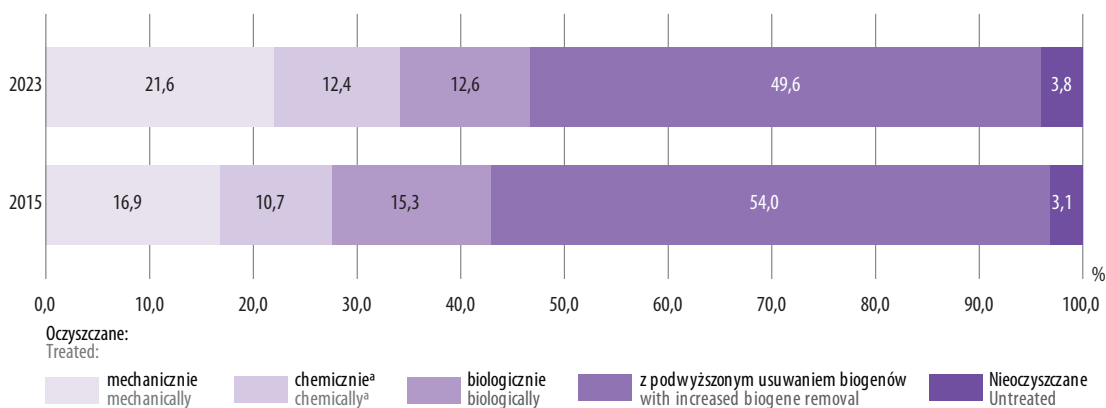
W województwie dolnośląskim w 2023 r. odprowadzono 123,8 hm³ ścieków komunalnych oraz 90,5 hm³ ścieków przemysłowych. W przypadku ścieków komunalnych był to wzrost o 1,5% w relacji do 2022 r. oraz o 15,3% w porównaniu z 2015 r.

Ilość wytworzonych ścieków przemysłowych w 2023 r. była mniejsza w odniesieniu do roku poprzedniego o 11,7%, a względem 2015 r. większa o 1,3%.

Spośród ścieków przemysłowych i komunalnych w 2023 r. zostało oczyszczonych 196,2 hm³ ścieków, z czego ponad połowa w oczyszczalniach typu biologicznego.

Oczyszczalnia ścieków – zespół podstawowych obiektów technologicznych, służących bezpośrednio do oczyszczania ścieków oraz znajdujących się na wspólnym terenie obiektów pomocniczych niezbędnych dla dostawy energii elektrycznej, wody, stworzenia odpowiednich warunków do pracy i obsługi oczyszczalni. Wyróżnia się oczyszczalnie mechaniczne, chemiczne, biologiczne, z podwyższonym usuwaniem biogenów.

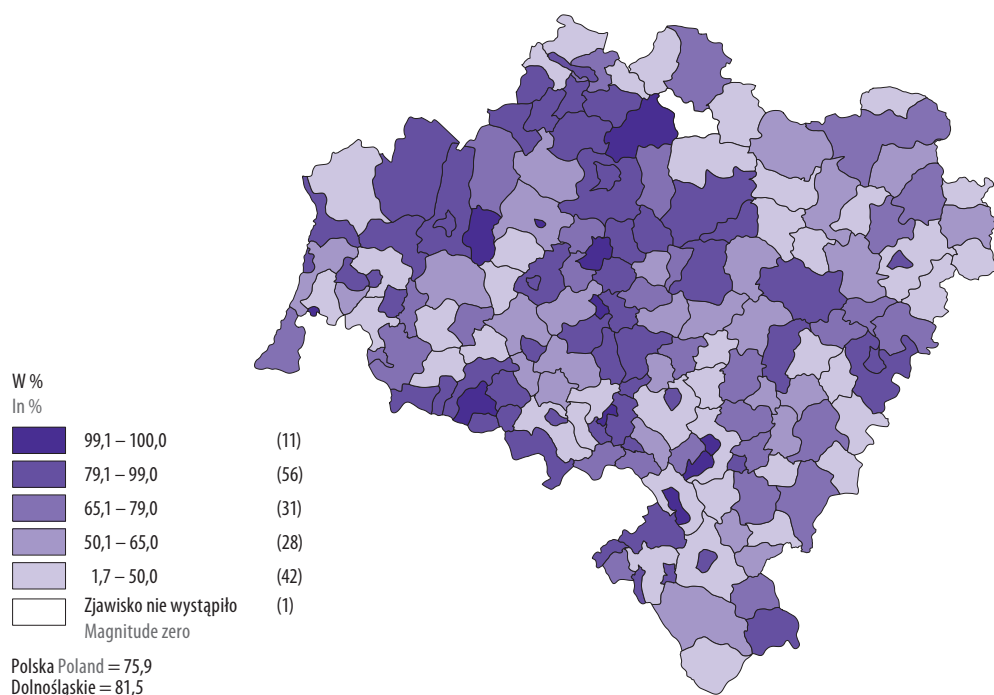
Wykres 7. Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi
Chart 7. Industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground



Dane o **ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków** podano w oparciu o szacunek liczby ludności korzystającej z oczyszczalni pracujących na sieci kanalizacyjnej i oczyszczających ścieki z miast i wsi (łącznie z ludnością korzystającą z oczyszczalni przemysłowych oczyszczających ścieki komunalne).

W województwie dolnośląskim udział ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków wzrósł z 79,7% w 2015 r. do 81,5% w 2023 r., przy czym w miastach zmniejszył się odpowiednio z 95,6% do 94,7%, zaś na wsiach zwiększył się z 44,1% do 54,4%. Natomiast w kraju w relacji do 2015 r. odsetek ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków zwiększył się o 3,2 p.proc., przy czym zwiększył się zarówno w miastach o 0,2 p.proc., jak i na terenach wiejskich – o 8,6 p.proc. Największy odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków odnotowano w 2023 r. w województwach zachodniopomorskim (85,3%), pomorskim oraz śląskim (po 83,6%), zaś najmniejszy w województwach lubelskim (58,7%), podlaskim (69,2%) i świętokrzyskim (69,9%). Województwo dolnośląskie zajęło 4. lokatę w kraju (81,5%).

Mapa 15. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w 2023 r.
Map 15. Population connected to wastewater treatment plants in 2023



Biorąc pod uwagę poszczególne gminy województwa dolnośląskiego najwyższy wskaźnik ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków (wynoszący 100%) odnotowano w gminach: miejskiej Dzierżoniów, wiejskiej Rudna oraz miejskiej Szczawno-Zdrój. Do gmin o najniższym odsetku ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków należały gminy wiejskie: Zawonia – 1,8%, Lubań – 3,7% oraz Stare Bogaczowice – 12,3%.

4.3. Zanieczyszczenie i ochrona powietrza

4.3. Pollution and protection of air

W porównaniu z rokiem poprzednim emisja zanieczyszczeń z zakładów szczególnie uciążliwych zarówno w formie gazowej, jak i pyłowej została ograniczona. Wśród zanieczyszczeń gazowych największy udział stanowiły zanieczyszczenia dwutlenkiem węgla, a wśród zanieczyszczeń pyłowych zanieczyszczenia powstałe ze spalania paliw.

Przez zanieczyszczanie powietrza rozumie się wprowadzanie przez człowieka, bezpośrednio lub pośrednio, do powietrza: substancji stałych, ciekłych lub gazowych w takich ilościach, które mogą zagrażać zdrowiu człowieka, ujemnie wpływać na klimat, przyrodę żywą, glebę lub wodę, a także spowodować inne szkody w środowisku.

W 2023 r. w województwie dolnośląskim wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych wyniosła 13161,9 tys. ton, a zanieczyszczeń pyłowych – 1,0 tys. ton. Spośród zanieczyszczeń gazowych, dominujący udział (w 2023 r. – 99,8%) miały zanieczyszczenia dwutlenkiem węgla. Do atmosfery również były emitowane m.in. związki dwutlenku siarki, tlenki azotu, tlenek węgla oraz śladowe ilości metanu. Wielkość zanieczyszczeń gazowych w województwie dolnośląskim zmniejszyła się w porównaniu z 2022 r. o 18,0%, a w relacji z rokiem 2015 r. zwiększyła się – o 2,6%.

Tablica 5. Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza
Table 5. Emission of air pollutants from plants of significant nuisance to air quality

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023	
	tys. ton/rok thousand tonnes/year				w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Emisja zanieczyszczeń gazowych Emission of gases pollutions					
Ogółem Total	12834,2	10326,5	16047,6	13161,9	7,6
w tym : of which:					
Dwutlenek siarki Sulphur dioxide	22,6	8,9	10,2	7,6	5,9
Metan Methane	0,1	0,3	0,1	0,1	0,0
Tlenki azotu Nitrogen oxides	12,9	9,5	12,4	10,3	7,0
Tlenek węgla Carbon monoxide	7,4	3,9	6,0	4,7	2,4
Dwutlenek węgla Carbon dioxide	12789,4	10302,1	16016,9	13137,2	7,6
Emisja zanieczyszczeń pyłowych Emission of particulates pollutions					
Ogółem Total	2,8	1,3	1,3	1,0	6,0
w tym: of which:					
Ze spalania paliw Fuel combustion	1,8	0,6	0,6	0,5	6,1
Niezorganizowana Non-organised	0,3	0,3	0,3	0,2	15,7

Wśród zanieczyszczeń pyłowych, połowę (50,0%) stanowiły zanieczyszczenia powstałe ze spalania paliw. Ilość zanieczyszczeń pyłowych w województwie dolnośląskim zmniejszyła się w relacji do 2022 r. o 27,7%, a w porównaniu z rokiem 2015 została ograniczona o ponad połowę (o 65,7%). Udział zanieczyszczeń gazowych emitowanych łącznie w województwie dolnośląskim wyniósł 7,6% emisji zanieczyszczeń w Polsce (w 2022 r. – 7,9%, a w 2015 r. – 6,1%). Udział zanieczyszczeń pyłowych emitowanych łącznie w województwie dolnośląskim wyniósł 6,0% emisji zanieczyszczeń w Polsce (w 2022 r. – 6,6%, a w 2015 r. – 6,3%).

Wielkość emisji zanieczyszczeń pyłowych – ilość zanieczyszczeń pyłowych odprowadzonych do atmosfery w ciągu roku obejmuje poszczególne rodzaje tych zanieczyszczeń, tj.: pyły ze spalania paliw, cementowo-wapiennicze i materiałów ogniotrwałych, krzemowe, nawozów sztucznych, węglowo-grafitowe, sadzę i inne emitowane w danym zakładzie zanieczyszczenia pyłowe.

Wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych – ilość zanieczyszczeń gazowych odprowadzonych przez jednostkę sprawozdawczą do atmosfery w ciągu roku i obejmuje następujące rodzaje zanieczyszczeń: dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek węgla, dwutlenek węgla, węglowodory i inne emitowane przez dany zakład zanieczyszczenia gazowe.

W 2023 r. w województwie dolnośląskim działały 132 (w 2022 r. – 135) zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza, z czego 68 zakładów było wyposażonych w urządzenia do redukcji zanieczyszczeń pyłowych, a 23 zakłady posiadały urządzenia do redukcji zanieczyszczeń gazowych.

W urządzeniach oczyszczających zatrzymano i zneutralizowano 652,6 tys. ton zanieczyszczeń gazowych a stopień redukcji zanieczyszczeń gazowych osiągnął wartość najwyższą w kraju – 96,4% (dla porównania w Polsce – 74,1%).

W 2023 r. wskaźnik redukcji zanieczyszczeń pyłowych w zakładach szczególnie uciążliwych zarówno w województwie, jak i w kraju wyniósł 99,9%. Tylko w województwach łódzkim i opolskim wskaźnik ten przyjął wartości po 100%.

W 2023 r. w porównaniu z rokiem poprzednim mniej – o 22,6% – zanieczyszczeń zanieczyszczeń pyłowych zatrzymanych lub zneutralizowanych w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń.

4.4. Ochrona przyrody. Lasy

4.4. Nature protection. Forests

Wśród obszarów prawnie chronionych w województwie dolnośląskim w 2023 r. największą powierzchnię miały parki krajobrazowe. Powierzchnia gruntów leśnych zmniejszyła się w porównaniu z 2022 r.

Obszary o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronione w 2023 r. w województwie dolnośląskim zajmowały powierzchnię 371,5 tys. ha, co stanowiło 18,6% powierzchni województwa. Wśród tych obszarów w obrębie województwa największą powierzchnię miały parki krajobrazowe – 206,3 tys. ha (55,5% obszarów prawnie chronionych) oraz obszary chronionego krajobrazu – 139,0 tys. ha (37,3%). Na obszarze województwa dolnośląskiego występowały również parki narodowe – 12,3 tys. ha (3,3%), rezerваты przyrody – 10,8 tys. ha (2,9%), zespoły przyrodniczo-krajobrazowe – 9,1 tys. ha (2,4%) oraz użytki ekologiczne – 5,4 tys. ha (1,5%). W obrębie województwa znajdowało się 2641 pomników przyrody.

Park narodowy – obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1000 ha, na którym ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe.

Rezerваты przyrody – obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

Park krajobrazowy – obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania i popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Obszar chronionego krajobrazu – tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnią funkcję korytarzy ekologicznych.

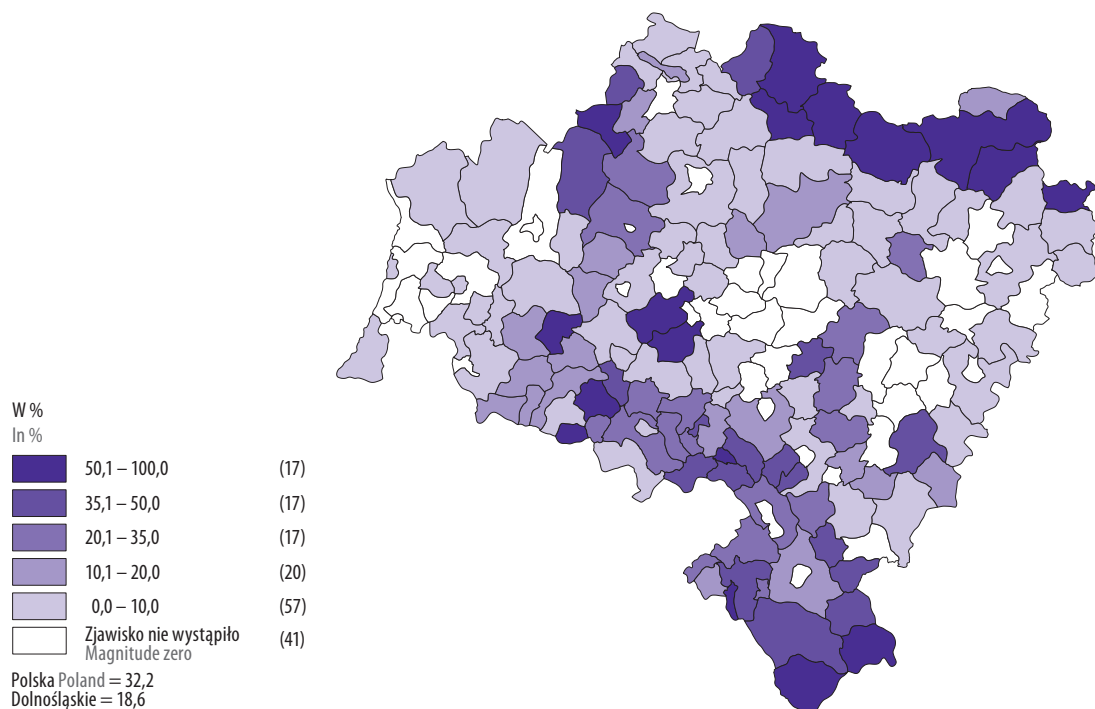
Obszary Natura 2000 – obszar utworzony w celu ochrony populacji dziko występujących ptaków lub siedlisk przyrodniczych lub gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty.

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe – fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na walory widokowe lub estetyczne.

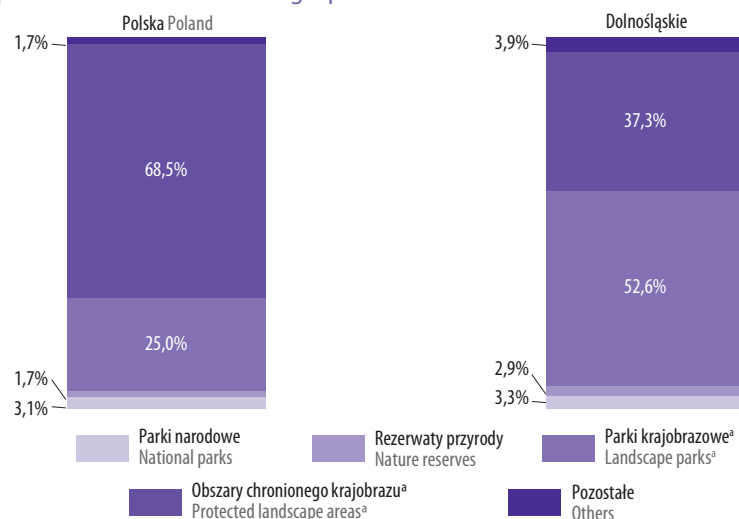
W Polsce największy udział wśród obiektów chronionych prawnie stanowiły obszary chronionego krajobrazu – 7014,2 tys. ha, w tym 2,0% znajdowało się w obrębie województwa dolnośląskiego. Parki krajobrazowe zajmowały powierzchnię 2615,7 tys. ha, w tym 7,9% to parki z województwa dolnośląskiego. Z pozostałych obiektów w Polsce powierzchnię 315,2 tys. ha zajmowały parki narodowe (w obrębie województwa dolnośląskiego 3,9% powierzchni), rezerваты przyrody – 173,0 tys. ha (w tym 6,3% w dolnośląskim), zespoły przyrodniczo-krajobrazowe – 117,3 tys. ha (w tym 7,7% w obrębie województwa dolnośląskiego) oraz użytki ekologiczne – 56,7 tys. ha (w tym 9,5% w dolnośląskim). Powierzchnia obszarów chronionych w województwie dolnośląskim w 2023 r. stanowiła 3,7% ogólnej powierzchni chronionej w Polsce (tak jak w 2022 r., w 2015 r. – 3,6%).

Mapa 16. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2023 r.

Map 16. Area of special nature value under legal protection in 2023



Wykres 8. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2023 r.
Chart 8. Area of special nature value under legal protection in 2023

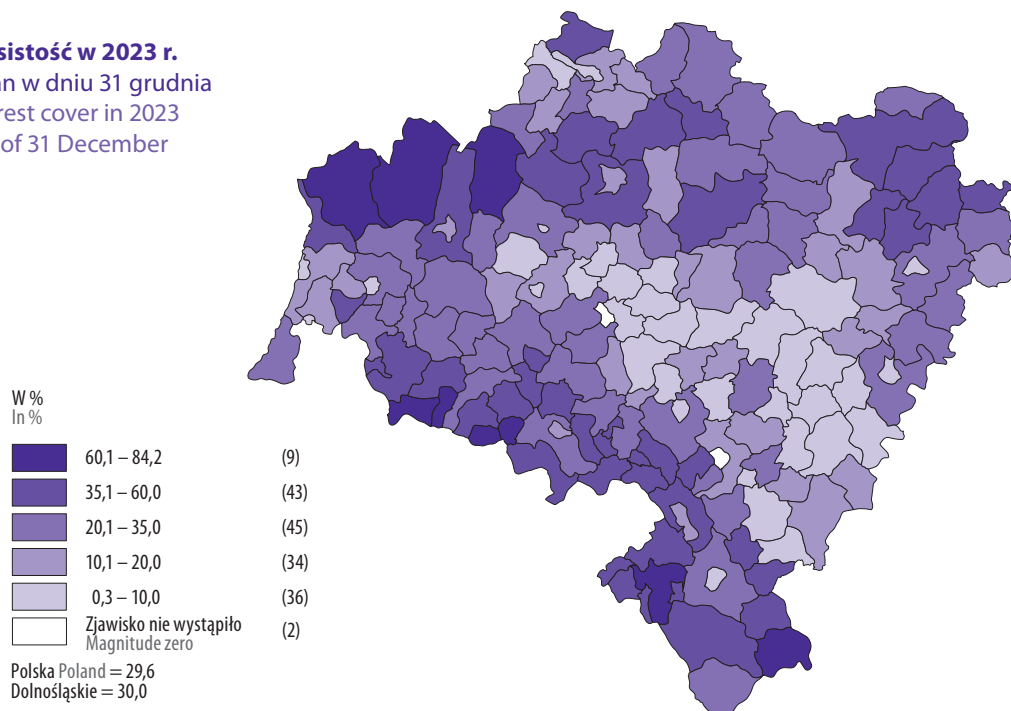


^a Bez rezerwatów i pozostałych form ochrony przyrody (stanowisk dokumentacyjnych, użytków ekologicznych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych) położonych na terenie parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu.
^a Excluding nature reserves and other forms of nature protection (documentation sites, ecological areas, landscape-nature complexes) situated in the area of landscape parks and protected landscape areas.

Powierzchnia gruntów leśnych w województwie dolnośląskim w 2023 r. wynosiła 622,0 tys. ha i było to o 0,1 tys. ha mniej w stosunku do roku poprzedniego (622,1 tys. ha) oraz o 3,8 tys. ha mniej niż w 2015 r. (625,8 tys. ha). W 2023 r. udział powierzchni gruntów leśnych w województwie dolnośląskim stanowił 31,2% powierzchni województwa (tak jak rok wcześniej, w 2015 r. – 31,4%) oraz 2,0% powierzchni kraju (analogicznie w 2022 r. i 2015 r.).

Lesistość – stosunek procentowy powierzchni lasów do ogólnej powierzchni danego obszaru (kraju, województwa, powiatu, gminy).

Mapa 17. Lesistość w 2023 r.
Stan w dniu 31 grudnia
Map 17. Forest cover in 2023
As of 31 December



4.5. Odpady przemysłowe i komunalne

4.5. Industrial and municipal waste

W 2023 r. w województwie dolnośląskim ilość odpadów komunalnych zebranych selektywnie była ponad 2 razy większa niż w 2015 r. Liczba dzikich wysypisk w obrębie województwa w porównaniu z 2015 r. uległa zmniejszeniu, przy jednoczesnym wzroście powierzchni, natomiast powierzchnia i liczba składowisk odpadów się zmniejszyła.

W 2023 r. w województwie dolnośląskim zostało wytworzonych 35,1 mln ton odpadów przemysłowych (mniej o 2,2% r/r i o 1,0% w relacji do 2015 r.), natomiast 699,3 mln ton było składowanych w obiektach własnych przedsiębiorstw przemysłowych (więcej o 1,6% w relacji do 2022 r. oraz o 5,0% w porównaniu z 2015 r.).

Odpady przemysłowe wytworzone w województwie dolnośląskim stanowiły 32,1% odpadów wytworzonych w kraju, zaś odpady składowane stanowiły 38,0% krajowych składowanych odpadów przemysłowych. W 2023 r. 995,8 tys. ton odpadów przemysłowych zostało poddane unieszkodliwieniu, zaś 1040,2 tys. ton zostało poddane odzyskowi.

Tablica 6. Odpady przemysłowe
Table 6. Industrial waste

Wyszczególnienie Specification	2015		2020	2022	2023	
	w tys. ton in thousand tonnes	w od- setkach (Polska = 100) in percent (Poland = 100)	w tys. ton in thousand tonnes		w od- setkach (Polska = 100) in percent (Poland = 100)	
Odpady wytworzone (w ciągu roku) – ogółem Waste generated (during the year) – total	35462,7	27,1	33315,1	35894,7	35118,1	32,1
w tym: of which:						
unieszkodliwione we własnym zakresie conditioned by waste producer on site	302,1	1,1	645,1	665,4	995,8	4,6
przekazane innym odbiorcom transferred to other recipients	33687,6	45,5	31301,0	33667,3	32643,4	52,6
magazynowane czasowo temporarily stored	473,6	26,0	210,2	383,5	438,7	40,6
Odpady dotychczas składowane (nagromadzone) ^a ; (stan w końcu roku) – ogółem Waste landfilled to date (accumula- ted) ^a ; (at the end of the year) – total	631003,8	37,5	677517,3	688157,1	699257,8	38,0

a Na składowiskach (w tym hałdach i stawach osadowych) własnych.

a On own landfills (including heaps and settling ponds).

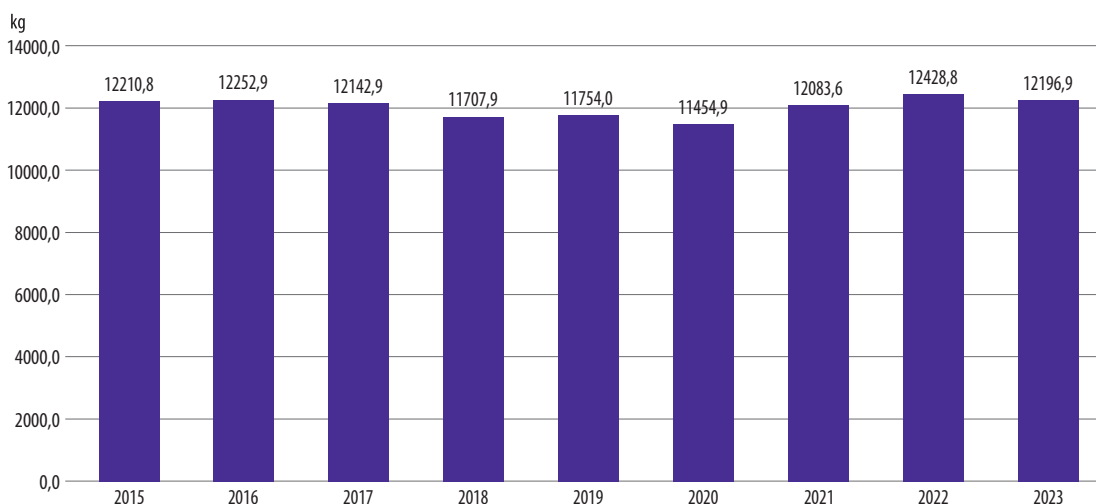
W 2023 r. w województwie dolnośląskim selektywnie zebrano 447,4 tys. ton odpadów i była to wartość o 1,4% mniejsza r/r oraz ponad 2 razy większa niż w 2015 r. Największy udział w 2023 r. w ogólnej liczbie odpadów stanowiły odpady: biodegradowalne (37,6%), zmieszane odpady opakowaniowe (15,1%), szkło (14,0%), papier i tektura (12,6%), wielkogabarytowe (11,4%), oraz tworzywa sztuczne (7,6%).

Na terenie województwa w 2023 r. było 231 dzikich wysypisk śmieci o powierzchni w sumie 43,8 ha (w relacji do 2022 r. liczba dzikich wysypisk zmniejszyła się o 22,2%, zaś ich powierzchnia zwiększyła się o 2,0%, natomiast do roku 2015 – liczba była mniejsza o 2,9%, zaś ich powierzchnia była większa o 26,8%). W obrębie województwa było zlokalizowanych 26 składowisk odpadów o powierzchni 166,0 ha (w relacji r/r ich liczba i powierzchnia nie uległy zmianie, zaś w porównaniu z 2015 r. ich liczba spadła o 16,1%, przy spadku powierzchni o 8,1%).

Odpady komunalne zebrane selektywnie w 2023 r. w województwie dolnośląskim stanowiły 8,2% tych odpadów w Polsce (mniej o 0,3 p.proc. r/r i więcej o 0,3 p.proc. w relacji z 2015 r.). W przypadku papieru i tektury było to 9,9% odpadów w Polsce (mniej o 1,0 p.proc. r/r oraz w relacji z 2015 r.), szkła – 8,5% (mniej o 0,3 p.proc. r/r oraz więcej o 0,3 p.proc. w porównaniu z 2015 r.), tekstyliów – 6,8% (mniej o 2,5 p.proc. oraz o 0,9 p.proc.), zużytych urządzeń elektrycznych i elektronicznych – 6,8% (mniej o 1,0 p.proc. oraz o 3,4 p.proc.), a tworzyw sztucznych – 5,9% (mniej o 0,3 p.proc. oraz o 1,8 p.proc.).

Wykres 9. Odpady przemysłowe wytworzone w ciągu roku na 1 mieszkańca

Chart 9. Industrial waste generated during the year per capita

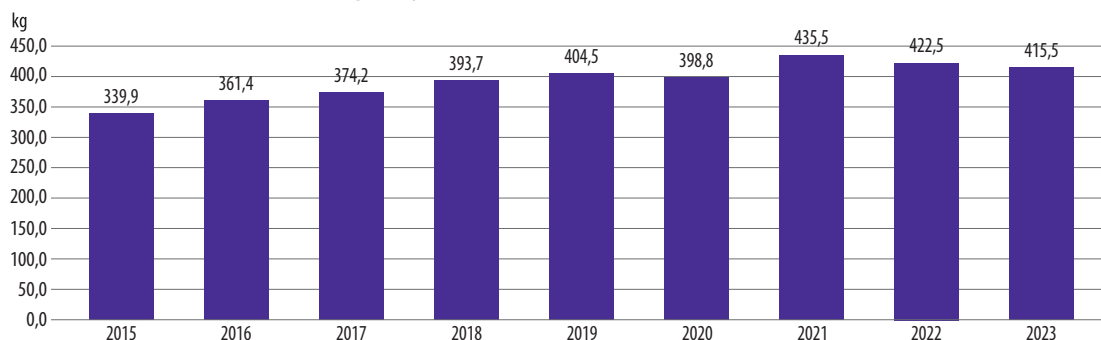


Odpady komunalne – odpady powstające w gospodarstwach domowych, z wyłączeniem pojazdów wycofanych z eksploatacji, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Tablica 7. Odpady komunalne zebrane selektywnie w ciągu roku
Table 7. Municipal waste collected separately during the year

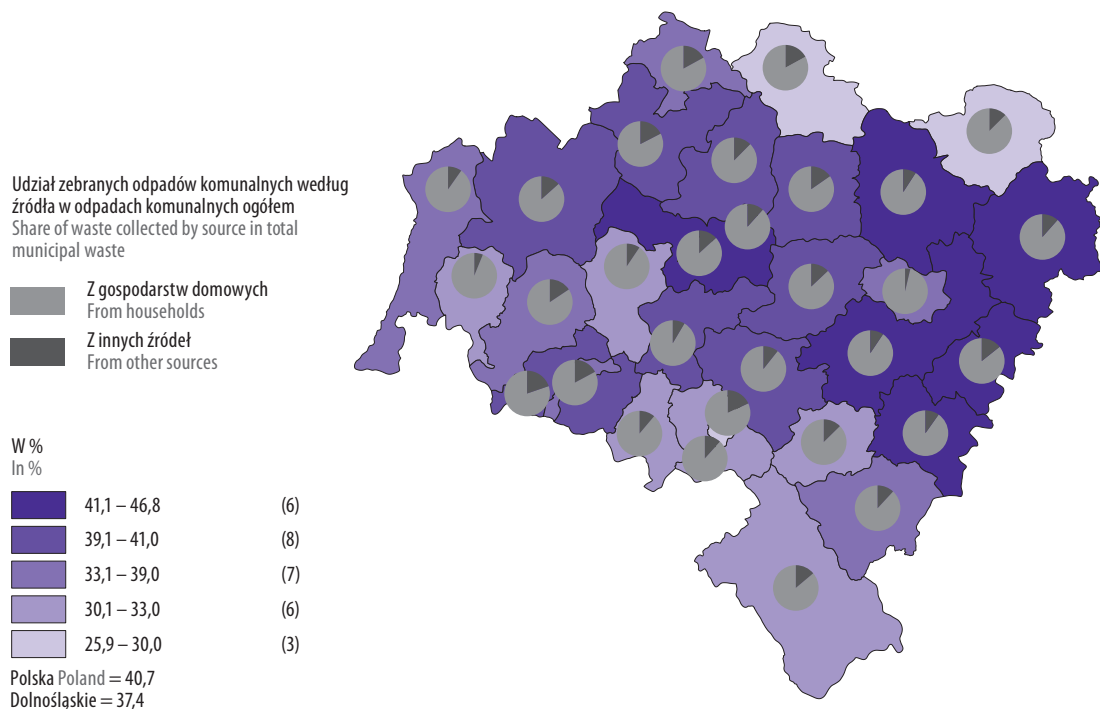
Wyszczególnienie Specification	2015		2020	2022	2023			
	ogółem total	w tym z gospodarstw domowych of which from house- holds	ogółem total				w tym z gospodarstw domowych of which from households	
			w tonach in tonnes				w odset- kach (Polska =100) in percent (Poland =100)	w tonach in tonnes
Ogółem Total	199864,5	181876,4	393170,7	453480,0	447352,4	8,2	420633,2	8,3
w tym: of which:								
Papier i tektura Paper and card- board	26516,9	23358,7	54147,8	60497,7	56291,7	9,9	50776,8	10,6
Szkło Glass	34890,4	32531,6	62882,6	70083,6	62785,2	8,5	59795,3	8,6
Tworzywa sztuczne Plastics	23361,5	21548,9	30652,3	33669,3	33926,1	5,9	31587,5	6,0
Metale Metals	1018,8	985,0	666,1	1087,2	1085,5	22,1	1015,3	26,1
Tekstylia Textiles	131,1	128,6	307,7	453,7	347,9	6,8	347,9	6,9
Zużyte urządze- nia elektryczne i elektroniczne Waste electrical and electronic equipment	2982,3	2934,1	3036,2	2886,3	2783,2	6,8	2766,1	6,9

Wykres 10. Odpady komunalne zebrane w ciągu roku na 1 mieszkańca
Chart 10. Municipal waste collected during the year per capita



Mapa 18. Odpady komunalne zebrane selektywnie w 2023 r.

Map 18. Municipal waste collected separately in 2023

**4.6. Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska****4.6. Economic aspects of environmental protection**

W 2023 r. zanotowano wzrost nakładów na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej, był on głównie spowodowany istotnym wzrostem nakładów na ochronę środowiska, o ponad 30% r/r. W przypadku nakładów na środki trwałe w gospodarce wodnej zanotowano znaczny spadek o niemal 50%.

Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej w latach 2015-2023 w województwie dolnośląskim wyniosły w sumie 12292,6 mln zł. W 2023 r. nakłady te wyniosły 1974,0 mln zł i była to wartość o 5,3% większa niż w 2022 r. oraz o 10,4% większa niż w 2015 r. Wartość nakładów z lat 2015-2023 w województwie dolnośląskim stanowiła 8,9% wartości nakładów na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej w całej Polsce. W 2023 r. nakłady te stanowiły 8,8% wartości dla Polski, to jest o 1,7 p.proc. mniej niż w 2022 r. oraz o 0,9 p.proc. mniej niż w 2015 r. Środki wydankowane na ochronę środowiska w województwie dolnośląskim w 2023 r. wyniosły 1622,1 mln zł (więcej o 32,3% niż w 2022 r. i o 38,6% niż w 2015 r.), co stanowiło 8,9% nakładów w kraju (więcej o 0,1 p.proc. r/r oraz o 1,2 p.proc. w relacji do 2015 r.). W 2023 r. 49,6% środków na ochronę środowiska wydankowanych było ze środków własnych województwa.

Tablica 8. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej^a (ceny bieżące)Table 8. Outlays on fixed assets for environmental protection and water management^a (current prices)

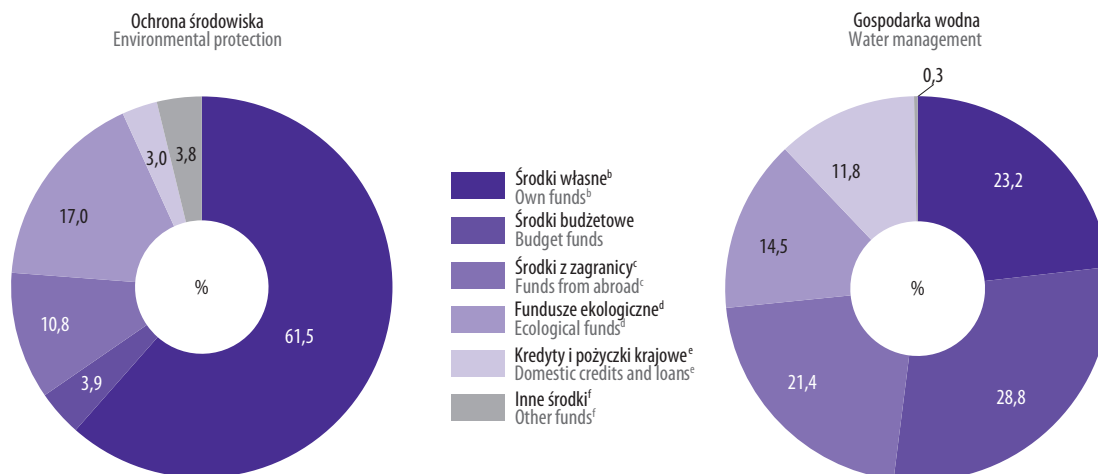
Wyszczególnienie Specification	2015-2023		
	w tys. zł in thousand PLN	(Polska=100) (Poland=100)	na 1 mieszkańca ^b w złotych per capita ^b in PLN
Ochrona środowiska – ogółem Environmental protection – total	7903508,5	7,4	2724,9
w tym: of which:			
ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu climate and air protection	2950667,2	8,7	1017,3
gospodarka ściekowa i ochrona wód sewage management and protection of water	3587240,3	7,3	1236,8
gospodarka odpadami waste management	737618,0	6,6	254,3
pozostała działalność związana z ochroną środowiska other activity connected with environment protection	413823,7	4,6	142,7
Gospodarka wodna – ogółem Water management – total	4389054,3	16,3	1513,2
w tym: of which:			
ujęcia i doprowadzenia wody water intakes and systems	856004,8	6,9	295,1
budowa i modernizacja stacji uzdatniania wody construction and modernisation of water treatment plants	186658,2	4,2	64,4

a Według lokalizacji inwestycji. b Średnia wartość z danego okresu.
a By site location of investment. b Average value from a given period.

Najwięcej środków na ochronę środowiska w 2023 r. przeznaczono na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu – 751,3 mln zł (46,3% wydatków na ochronę środowiska, więcej o 0,8 p.proc. niż w 2022 r. oraz o 0,2 p.proc. w relacji do 2015 r.) oraz gospodarkę ściekową i ochronę wód – 509,3 mln zł (31,4% ogółu wydatków, mniej niż w 2022 r. o 8,3 p.proc. oraz o 13,2 p.proc. w porównaniu z 2015 r.).

Środki służące gospodarce wodnej w 2023 r. wyniosły 351,9 mln zł (o 45,6% mniej niż w 2022 r. i o 42,9% więcej niż w 2015 r.), w tym środki własne stanowiły 25,4% wydatków (więcej o 2,5 p.proc. r/r), a 12,1% było ze środków budżetowych (w 2022 r. – 50,4%).

Nakłady na ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2023 r. osiągnęły wartość 562,63 zł (w 2022 r. – 424,08 zł, tj. o 32,7% mniej, a w 2015 r. – 402,94 zł, tj. o 39,6% mniej) i było to o 16,5% więcej niż średnia krajowa.

Wykres 11. Nakłady^a na środki trwałe według źródeł finansowania w latach 2015-2023 (ceny bieżące)Chart 11. Outlays^a on fixed assets by source of financing in 2015-2023 (current prices)

a Według lokalizacji inwestycji. b Łącznie ze środkami z budżetu gmin będących inwestorami. c Środki bezzwrotne i zwrotne uzyskane w ramach międzynarodowych programów funduszy pomocowych (w tym Fundusz Spójności), funduszy strukturalnych, pomocy bilateralnej, ekokonwersji. d Pożyczki, kredyty i dotacje. e W tym bankowe. f W tym nakłady niesfinansowane.

a By site location of investment. b Including funds from budgets of gminas which are investors. c Non-refundable and refundable funds received from international programmes of aid funds (including the Cohesion Fund), structural funds, bilateral assistance, ecological conversion. d Loans, credits and grants. e Of which bank credits and loans. f Of which non-financed outlays.

Rozdział 5

Chapter 5

Społeczeństwo

Society

5.1. Kapitał ludzki

5.1. Human capital

Demografia

Demography

Liczba ludności w województwie dolnośląskim na koniec 2024 r. była niższa niż rok wcześniej. Wskaźnik urbanizacji kolejny rok z rzędu uległ zmniejszeniu względem poprzednich lat. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym zwiększył się zarówno w relacji do 2023 r., jak i do 2015 r.

Dane dotyczące ludności — jeśli nie zaznaczono inaczej — podaje się według krajowej definicji zamieszkania i dotyczą liczby stałych mieszkańców gminy skorygowanej o saldo osób zameldowanych na pobyt czasowy ponad 3 miesiące; do ludności gminy nie są zaliczani imigranci przebywający w Polsce czasowo, natomiast zaliczani są stali mieszkańcy Polski przebywający czasowo za granicą (bez względu na okres ich czasowego przebywania/nieobecności).

Szacunki stanu i struktury ludności dla lat międzyspisowych sporządza się metodą bilansową, w oparciu o wyniki ostatniego spisu powszechnego przy uwzględnieniu zmian w kolejnych okresach spowodowanych ruchem naturalnym (urodzenia, zgony), migracjami ludności (migracje wewnętrzne i zagraniczne na pobyt stały oraz wewnętrzne na pobyt czasowy), a także przesunięciami ludności z tytułu zmian administracyjnych mających swoje odzwierciedlenie w Rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie ustalenia granic niektórych gmin i miast oraz nadania niektórym miejscowościom statusu miasta. Dane o migracjach wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały pochodzą z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji (obejmują wyłącznie migracje zarejestrowane). Dane o zarejestrowanych małżeństwach, urodzeniach i zgonach pochodzą ze sprawozdawczości urzędów stanu cywilnego. Dane o orzeczonych rozwodach i separacjach pochodzą ze sprawozdawczości sądów.

Dane o ludności oraz współczynniki demograficzne, a także przeliczenia na 1 mieszkańca (1000 ludności itp.) opracowano – jeśli nie zaznaczono inaczej – przyjmując jako bazę wyjściową:

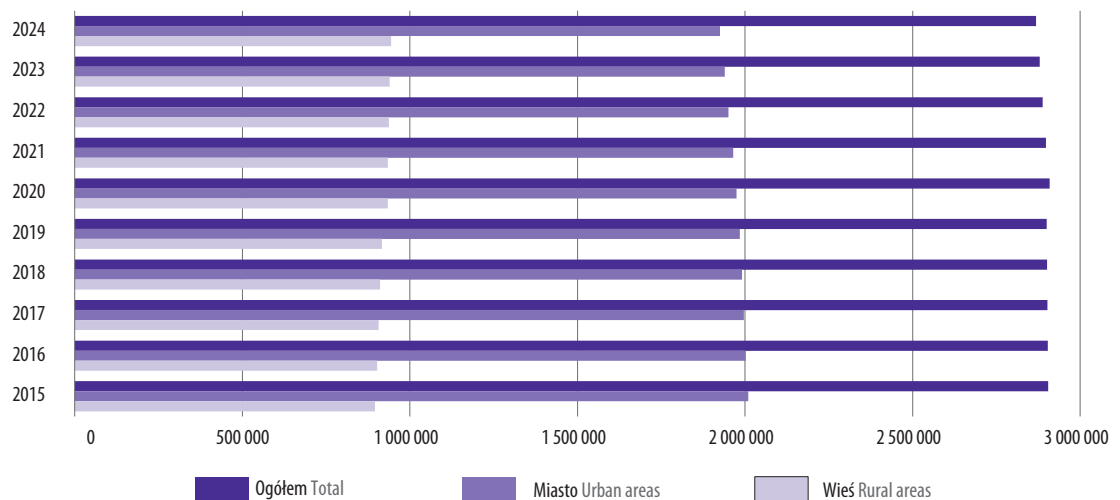
- dla lat 2015–2019 – wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011,
- dla lat 2020–2024 – wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021.

Na koniec 2024 r. ludność województwa liczyła 2868,2 tys. osób (co stanowiło 7,7% ludności Polski) i w relacji do 2023 r. oraz 2015 r. była to liczba mniejsza odpowiednio o 0,4% (11029 osób) oraz o 1,2% (35965 osób).

Tablica 9. Ludność
Stan w dniu 31 grudnia
Table 9. Population
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2023	2024
Ogółem Total w tys. in thousands	2904,2	2908,4	2879,3	2868,2
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	7,6	7,6	7,7	7,7
Kobiety na 100 mężczyzn Females per 100 males	108	108	108	108
Miasta - w % ogółu ludności Urban areas - in % of total population	69,2	67,9	67,4	67,1
Wieś - w % ogółu ludności Rural areas - in % of total population	30,8	32,1	32,6	32,9
Ludność na 1 km ² powierzchni ogólnej Population per 1 km ² of total area	146	146	144	144

Wykres 12. Liczba ludności
Chart 12. Population



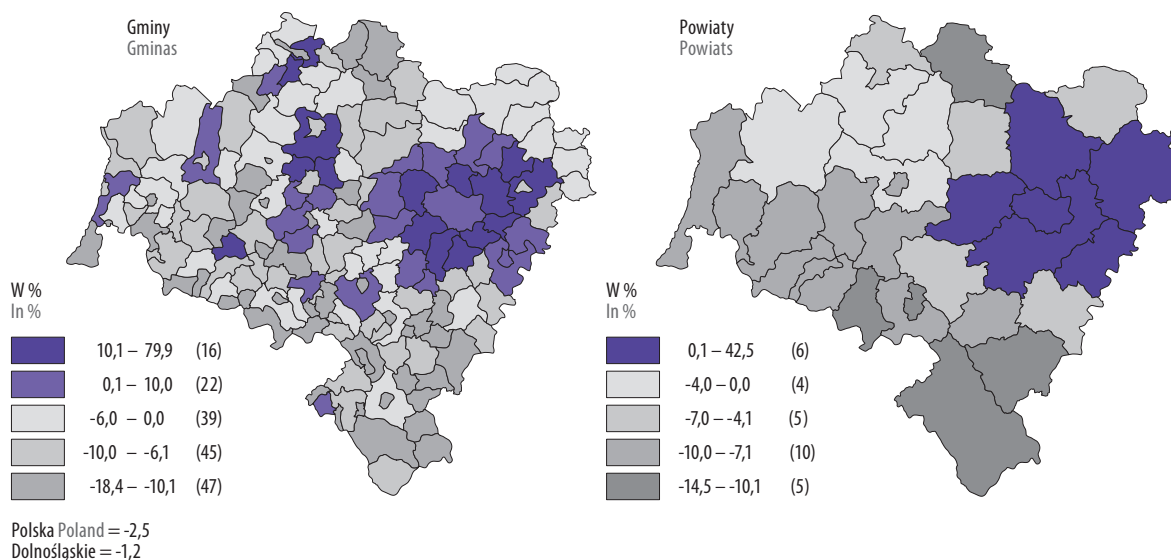
Gęstość zaludnienia w województwie dolnośląskim w 2024 r. wynosiła 144 osoby na km² powierzchni ogólnej (tyle samo co rok wcześniej oraz o 2 osoby mniej w relacji do 2015 r.). W 2024 r. w miastach województwa dolnośląskiego mieszkało 67,1% osób, a 32,9% na wsi, stąd wskaźnik urbanizacji był mniejszy niż w 2023 r. i 2015 r. (odpowiednio o 0,3 p.proc. i o 2,1 p.proc.). Wskaźnik feminizacji w 2024 r. wyniósł 108 i była to wartość równa wartości tego wskaźnika w poprzednich latach.

Mapa 19. Zmiana liczby ludności w latach 2015-2024

Stan w dniu 31 grudnia

Map 19. Population changes in 2015-2024

As of 31 December



Na przestrzeni lat 2015-2024 ludność województwa dolnośląskiego zmniejszyła się o 1,2%. W 6 powiatach wzrosła (najwięcej w powiatach: wrocławskim – o 42,5%, średzkim – o 13,0% oraz we Wrocławiu – o 5,8%), a w 24 zmniejszyła się (w Wałbrzychu oraz powiatach górowskim i ząbkowickim odpowiednio o 14,5%, 10,8% i 10,7%). Spośród 169 gmin, w 38 zanotowano wzrost liczby ludności (największy w gminach: Czernica, Długołęka i Siechnice – odpowiednio o 79,9%, 57,6% i 56,4%). W pozostałych 131 gminach odnotowano spadek liczby ludności w okresie 2015-2024 – największy w gminach: Duszniki-Zdrój (18,4%), Szklarska Poręba (16,6%) i Jemielno (15,8%).

W 2024 r. w strukturze ludności największy udział stanowiła ludność w wieku produkcyjnym – 58,3% (2023 r. – 58,5%, 2015 r. – 62,8%), następnie grupa osób w wieku poprodukcyjnym – 24,7% (2023 r. – 24,3%, 2015 r. – 20,5%) oraz 17,0% liczyła ludność w wieku przedprodukcyjnym (2023 r. – 17,2%, 2015 r. – 16,8%). W 2024 r. 52,0% ludności województwa stanowiły kobiety.

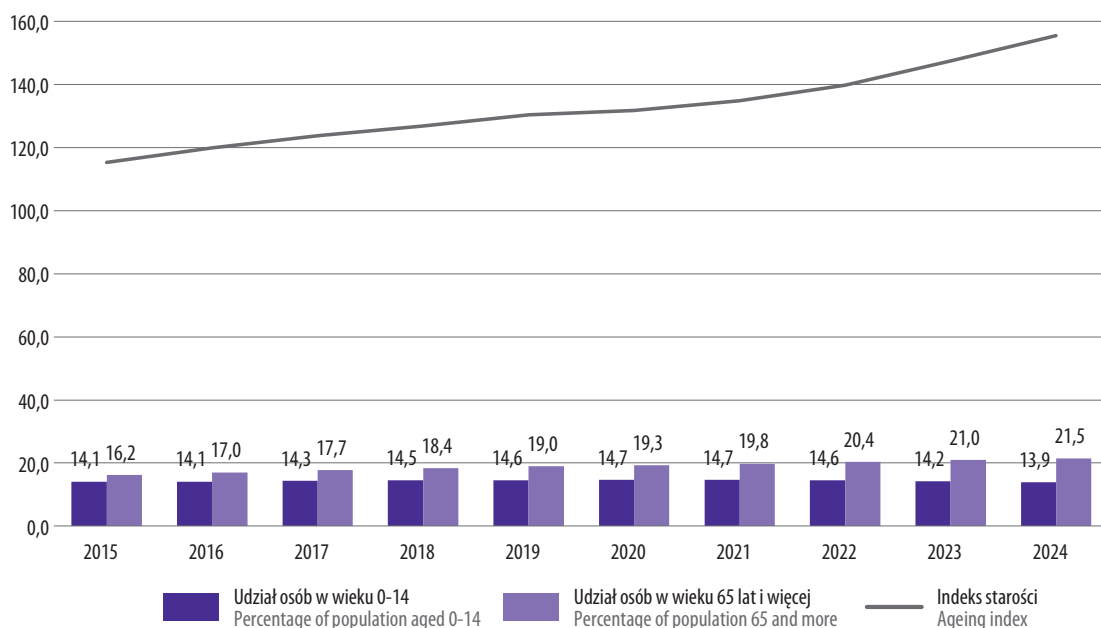
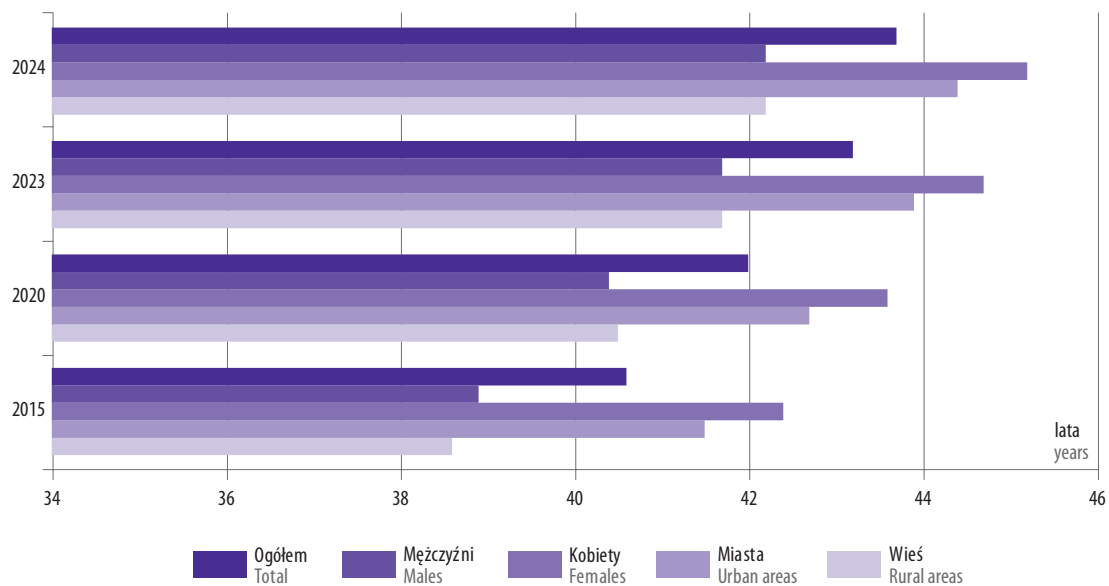
W województwie dolnośląskim w 2024 r. liczba urodzeń żywych wyniosła 18,2 tys. i była to wartość niższa niż w 2023 r. oraz w 2015 r. (odpowiednio o 6,8% i o 30,7%).

Liczba zgonów w 2024 r. w województwie osiągnęła wartość 32,5 tys. i było to więcej w relacji do 2023 r. oraz do 2015 r. (odpowiednio o 0,8% i 2,9%).

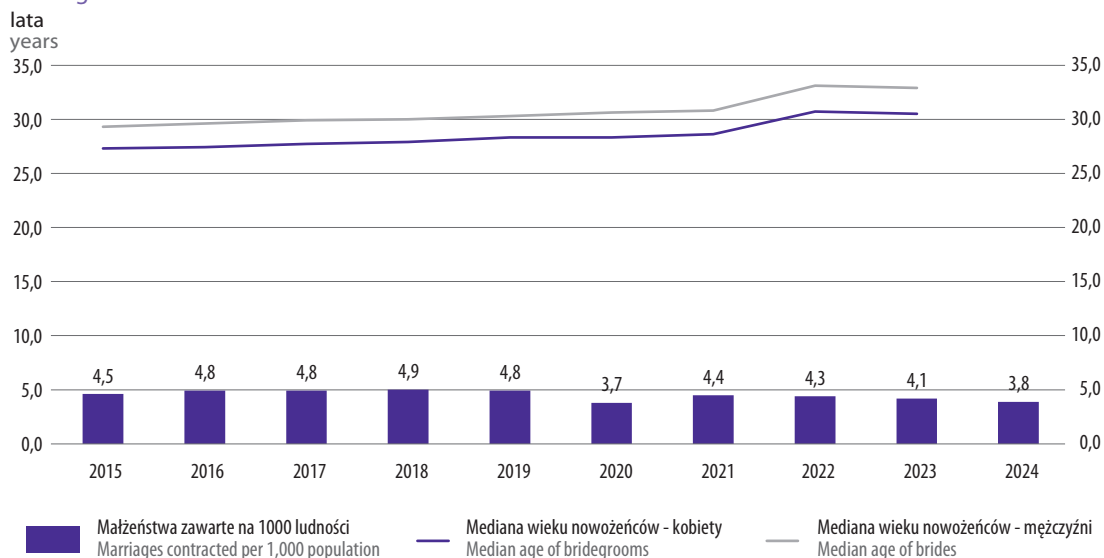
W 2024 r. osoby starsze (w wieku 65 lat i więcej) stanowiły 21,5%, tj. o 0,5 p.proc. więcej niż w 2023 r. (o 5,3 p.proc. więcej niż w 2015 r.). Indeks starości (liczba osób w wieku 65 i więcej lat przypadająca na 100 osób w wieku 0–14 lat) w 2024 r. osiągnął wartość 155,4 (w 2023 r. – 147,4, w 2015 r. – 115,3), natomiast wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego (liczba osób w wieku 85 lat i więcej przypadająca na 100 osób w wieku 50–64 lata) plasował się na poziomie 12,6 (w 2023 r. – 12,4, w 2015 r. – 8,8). Mediana wieku ludności wyniosła 43,7 roku (o 0,5 więcej niż w 2023 r. i o 3,1 więcej niż w 2015 r.), przy czym wyższa była dla kobiet niż dla mężczyzn (45,2 wobec 42,2), jak i mieszkańców miast aniżeli wsi (odpowiednio 44,4 i 42,2).

Wykres 13. Indeks starości oraz udział osób w wieku 0–14 i 65 lat i więcej

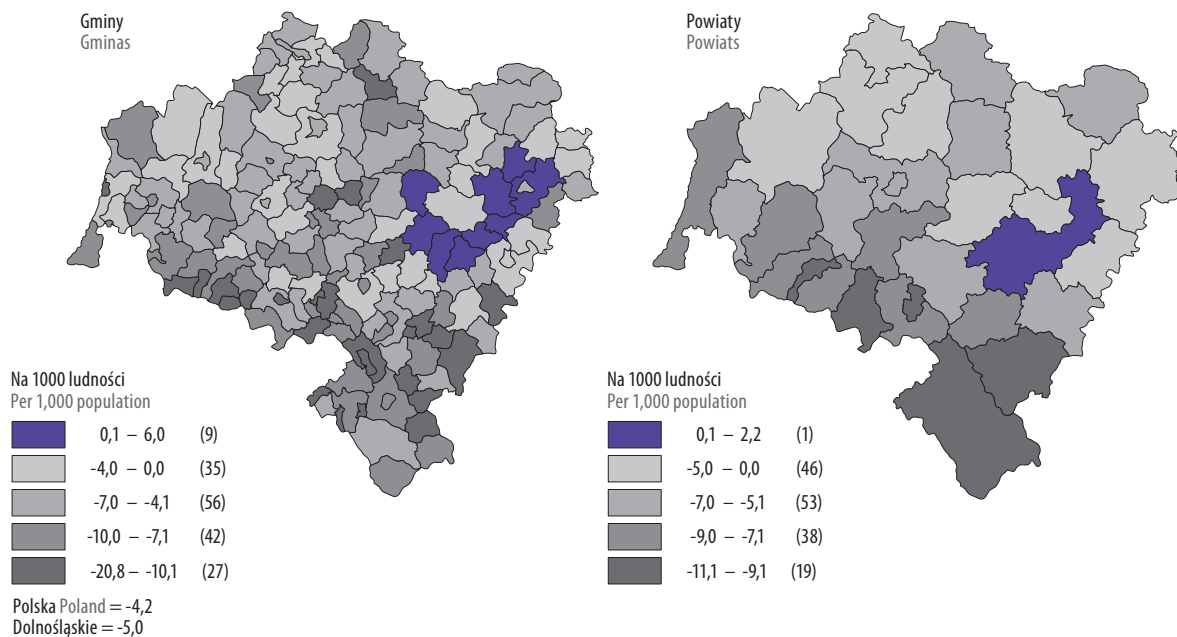
Stan w dniu 31 grudnia

Chart 13. Ageing index as well as share of people aged 0–14 and 65 years and more
As of 31 December**Wykres 14. Mediana wieku ludności****Chart 14. Median age of population**

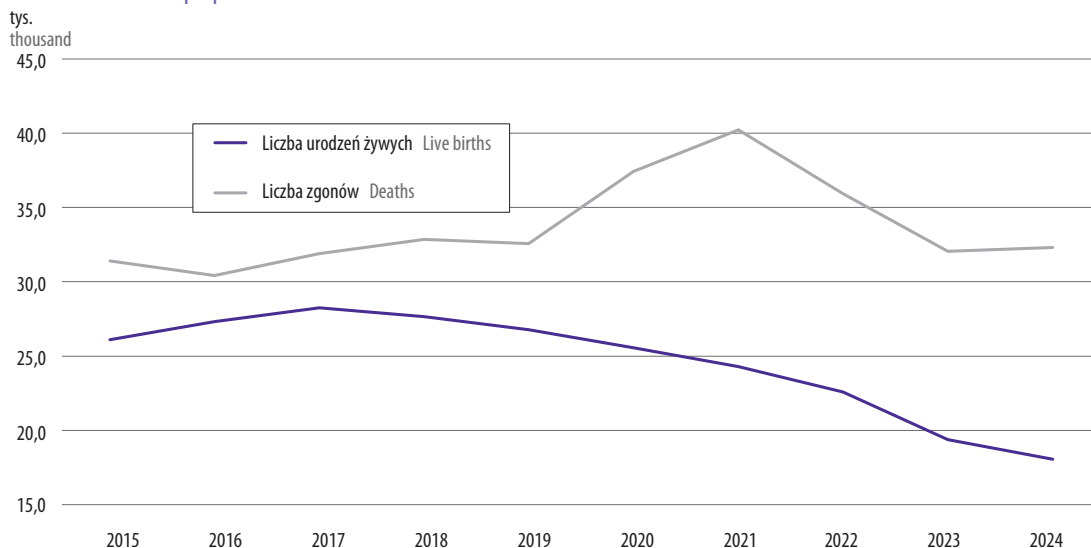
W 2024 r. w województwie dolnośląskim zawartych zostało 10,9 tys. małżeństw i było to mniej niż w 2023 r. (o 7,9%), jak i w 2015 r. (o 17,1%).

Wykres 15. Małżeństwa zawarte**Chart 15. Marriages contracted**

Współczynnik przyrostu naturalnego na 1000 ludności w województwie dolnośląskim od 2010 r. utrzymuje się na ujemnym poziomie. W 2024 r. wskaźnik ten osiągnął wartość -5,0 i była to wartość mniejsza w relacji do 2023 r. (o 0,6 pkt) oraz mniejsza w porównaniu z 2015 r. (o 3,2 pkt). W ujęciu powiatowym, tylko w powiecie wrocławskim zanotowano dodatni przyrost naturalny (2,2), a najniższe wartości notowano w Wałbrzychu (-11,1) oraz w powiatach kamiennogórskim (-10,4) i ząbkowickim (-10,2). Spośród 169 gmin w województwie dolnośląskim, w 9 zanotowano dodatni przyrost naturalny – najwyższy w gminach: Czernica (6,0), Długołęka (3,8) i Miękinia (2,8). W pozostałych gminach przyrost był ujemny, najniższe wartości wskaźnika zanotowano w gminach: Duszniki-Zdrój (-20,8), Kowary (-17,0) i Jemielno (-16,4).

Mapa 20. Przyrost naturalny ludności w 2024 r.**Map 20. Natural increase of population in 2024**

Wykres 16. Ruch naturalny ludności
Chart 16. Vital statistics of population



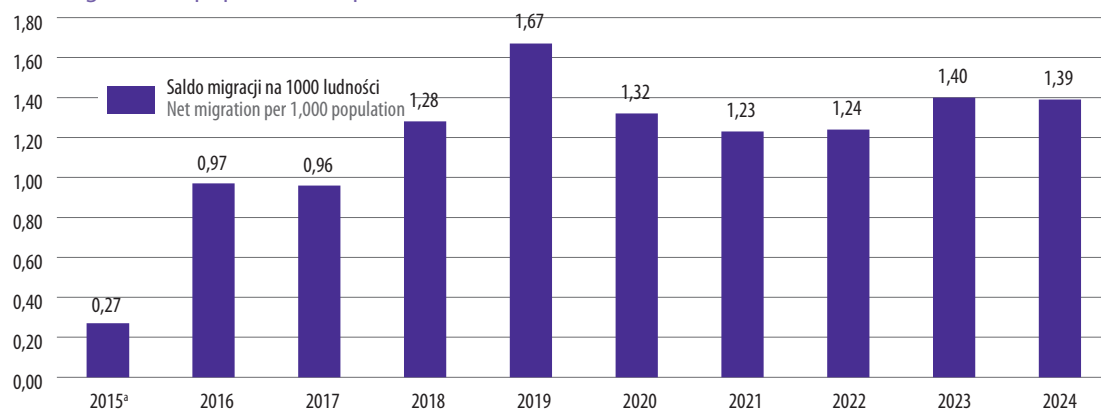
W 2024 r. współczynnik urodzeń w województwie dolnośląskim osiągnął wartość 6,3 i w relacji rok do roku oraz do 2015 r. zanotowano spadek (odpowiednio o 0,5 pkt. i o 2,7 pkt.).

W 2023 r. wśród przyczyn zgonów w województwie dolnośląskim największy udział miały zgony: z powodu chorób układu krążenia (45,9%), związane z nowotworami (26,6%), wynikające z chorób układu oddechowego (9,0%), wynikające z chorób układu trawiennego (6,3%) oraz z przyczyn zewnętrznych (3,6%). Współczynnik zgonów niemowląt w 2024 r. w województwie dolnośląskim wyniósł 4,5 i był taki sam jak w 2023 r. oraz wyższy niż w 2015 r. (3,8).

W 2024 r. saldo migracji wewnętrznych w województwie dolnośląskim było dodatnie i wyniosło 3,6 tys. osób – podobnie jak w 2023 r. oraz więcej niż w 2015 r. (2,7 tys.). Saldo migracji wewnętrznych wyniosło 1,2 osoby na 1000 mieszkańców (1,3 w 2023 r., 0,9 w 2015 r.).

Saldo migracji zagranicznych w 2024 r. wyniosło 0,4 tys. osób (wobec 0,4 tys. w 2023 r. i -1,9 tys. w 2015 r.). Wskaźnik salda migracji zagranicznych w województwie w 2024 r. wyniósł 0,1 osoby na 1000 mieszkańców i była to wartość równa zanotowanej rok wcześniej oraz większa w relacji do 2015 r. (-0,6). Wskaźnik salda migracji na pobyt stały w województwie wyniósł 1,4 osoby na 1000 mieszkańców (podobnie jak w 2023 r.) i był wyższy niż w Polsce, gdzie notowano 0,2 osoby (rok wcześniej również 0,2 osoby).

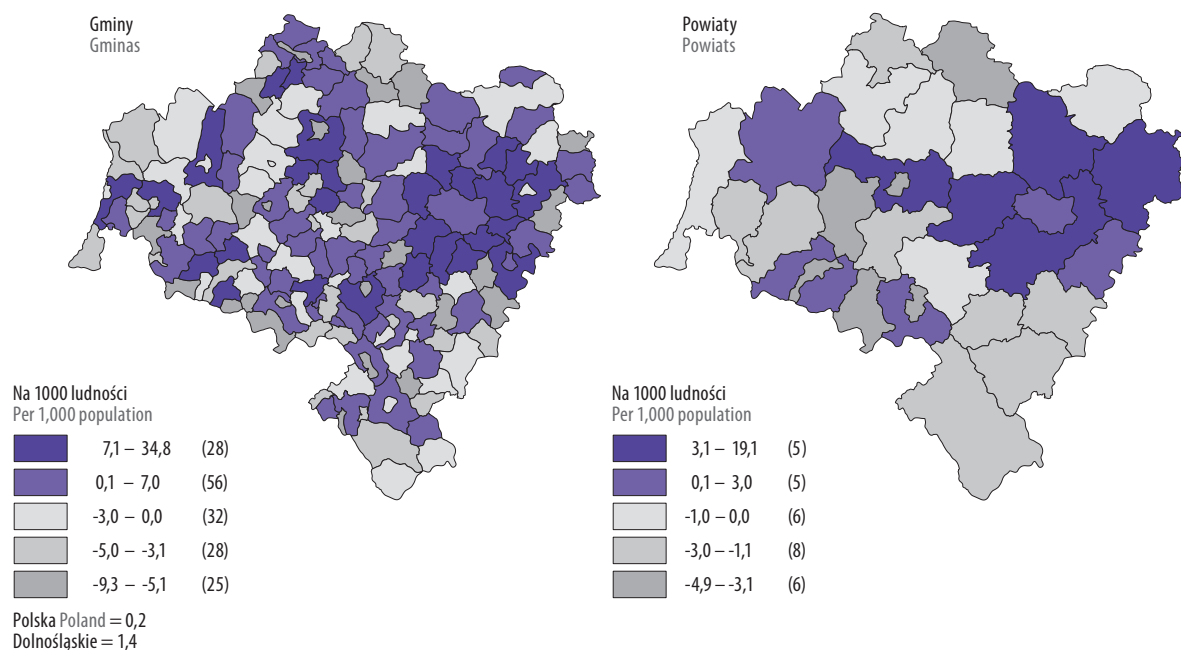
Wykres 17. Saldo migracji ludności na pobyt stały
Chart 17. Net migration of population for permanent residence



^a Do obliczenia salda migracji wykorzystano dane o migracjach wewnętrznych za 2015 r. i migracjach zagranicznych za 2014 r.
^a For calculating net migration, data on internal migration for 2015 and data on international migration for 2014 were used.

W 10 powiatach województwa odnotowano dodatnie saldo migracji na pobyt stały – największe w powiatach: wrocławskim (19,1 osoby na 1000 mieszkańców), średzkim (12,7 osoby) i trzebnickim (6,0 osób). Najniższe saldo odnotowano w Legnicy (-4,9 osoby), w powiecie górowskim (-4,8 osoby) oraz w Jeleniej Górze (-3,5 osoby). Spośród 169 gmin w województwie dolnośląskim, w 84 zanotowano dodatnie saldo – najwyższe w gminach: Czernica (34,8), Miękinia (31,9) i Miłkowice (26,7). W gminie Mściwojów napływ mieszkańców równoważył ich odpływ, a w pozostałych saldo migracji było ujemne. Najniższe wartości wskaźnika zanotowano w gminach: Pielgrzymka (-9,3 osoby na 1000 mieszkańców), Mietków (-9,0 osób) oraz Szklarska Poręba i Jemielno (po -8,2 osoby).

Mapa 21. Saldo migracji ludności na pobyt stały w 2024 r.
Map 21. Net migration of population for permanent residence in 2024



Edukacja

Education

W roku szkolnym 2023/24 nastąpił niewielki spadek liczby placówek przedszkolnych oraz dzieci do nich uczęszczających w stosunku do roku 2022/23. W roku szkolnym 2023/24 wśród uczniów szkół ponadpodstawowych największy udział stanowili uczniowie liceów ogólnokształcących i techników. W 2023 r. niemal połowa absolwentów szkół wyższych skończyła studia z grupy kierunków biznes, administracja i prawo lub technika, przemysł i budownictwo.

Prezentowane informacje, z wyjątkiem danych o uczelniach, zdawalności egzaminów i o wydatkach jednostek samorządu terytorialnego, opracowano na podstawie systemu informacji oświatowej administrowanego przez Ministerstwo Edukacji Narodowej. Dane o uczelniach, z wyjątkiem danych o części uczelni prowadzonych przez kościoły i inne związki wyznaniowe opracowano na podstawie Zintegrowanego Systemu Informacji o Nauce i Szkolnictwie Wyższym POL-on administrowanego przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Dane dotyczące zdawalności egzaminów pochodzą z Centralnej Komisji Egzaminacyjnej. Informacje dotyczące wydatków jednostek samorządu terytorialnego zaprezentowano na podstawie sprawozdawczości Ministerstwa Finansów.

W roku szkolnym 2023/24 w województwie dolnośląskim działalność edukacyjną prowadziły 1483 placówki wychowania przedszkolnego, co stanowiło 6,6% wszystkich placówek w Polsce (podobnie jak rok wcześniej). Największy udział wśród tych placówek miały przedszkola, które stanowiły 64,0% placówek w województwie (949 placówek). W porównaniu z rokiem 2022/23 liczba placówek przedszkolnych spadła o 0,1% (1 placówkę), a w odniesieniu do roku 2020/21 wzrosła o 1,1% (o 16 placówek). Natomiast liczba przedszkoli wzrosła odpowiednio o 1,2% oraz 7,2% (o 11 i 64 placówki). Przedszkola na terenie województwa dolnośląskiego w roku szkolnym 2023/24 stanowiły 6,8% wszystkich przedszkoli w Polsce.

Liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego zmniejszyła się względem roku 2022/23 (o 2,4%), a w porównaniu z rokiem 2020/21 wzrosła o 5,5%. Spośród 110,0 tys. dzieci uczęszczających do placówek wychowania przedszkolnego, 82,3 tys. z nich (74,8%) korzystało z placówek w miastach. Dzieci uczęszczające do placówek wychowania przedszkolnego w województwie dolnośląskim w roku 2023/24 stanowiły, podobnie jak rok wcześniej, 7,3% wszystkich takich dzieci w Polsce.

W województwie dolnośląskim, liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli stanowiła 86,2% wszystkich dzieci uczęszczających do placówek wychowania przedszkolnego (w roku 2022/23 – 85,7%). Średnio w województwie dolnośląskim, na 1000 dzieci w wieku 3-6 lat, 978 dzieci chodziło do placówek wychowania przedszkolnego. Współczynnik ten wahał się od 335 dzieci w gminie wiejskiej Oleśnica do 1441 w gminie Świeradów-Zdrój, co oznacza że w tej gminie do przedszkola uczęszczało dużo dzieci z gmin sąsiednich. We Wrocławiu na 1000 dzieci przypadało 1113 dzieci w omawianej grupie wiekowej.

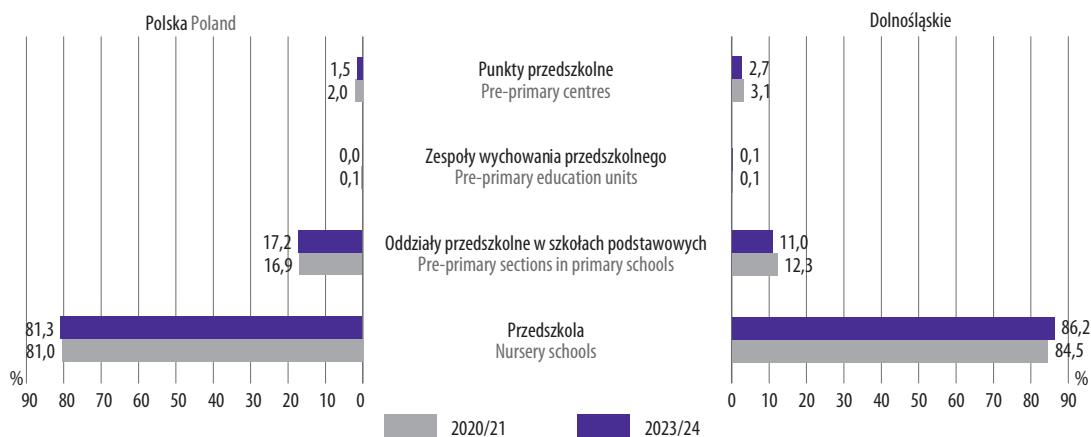
Placówki wychowania przedszkolnego są to placówki przeznaczone dla dzieci w wieku od lat 3 do rozpoczęcia przez nie nauki w szkole podstawowej, zapewniające dzieciom opiekę oraz mające na celu przygotowanie ich do nauki w szkole. Do placówek wychowania przedszkolnego zaliczane są przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych oraz zespoły wychowania przedszkolnego i punkty przedszkolne.

Tablica 10. Wychowanie przedszkolne^a
Table 10. Pre-primary education^a

Wyszczególnienie Specification	2020/2021	2022/2023	2023/2024
Placówki: Establishments:	1467	1484	1483
miasta urban areas	911	931	936
wieś rural areas	556	553	547
W tym przedszkola Of which nursery schools	885	938	949
w tym specjalne of which special	19	22	24
Dzieci: Children:	104264	112713	110047
miasta urban areas	78349	84578	82284
wieś rural areas	25915	28135	27763
w tym w wieku: 6 lat of which at the age of: 6	27529	30070	30584
5 lat age of 5	26102	29735	28333

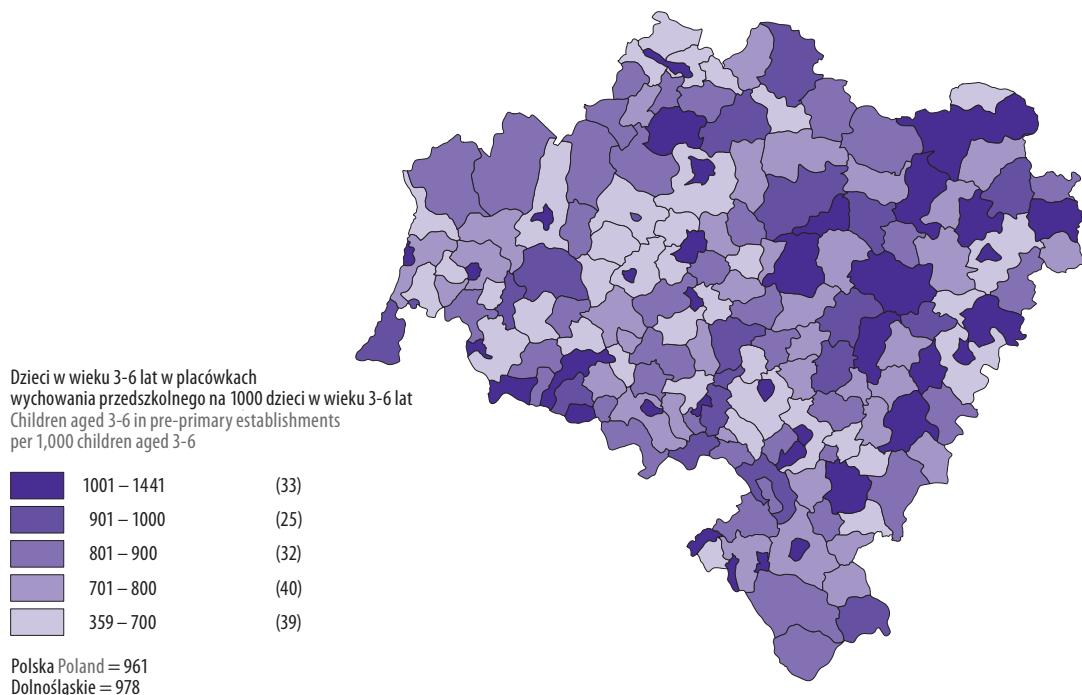
a Łącznie z dziećmi przebywającymi w placówkach wykonujących działalność leczniczą.
a Including children staying in the units performing health care activities.

Wykres 18. Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego według typów placówek
Chart 18. Children in pre-primary establishments by type of establishments



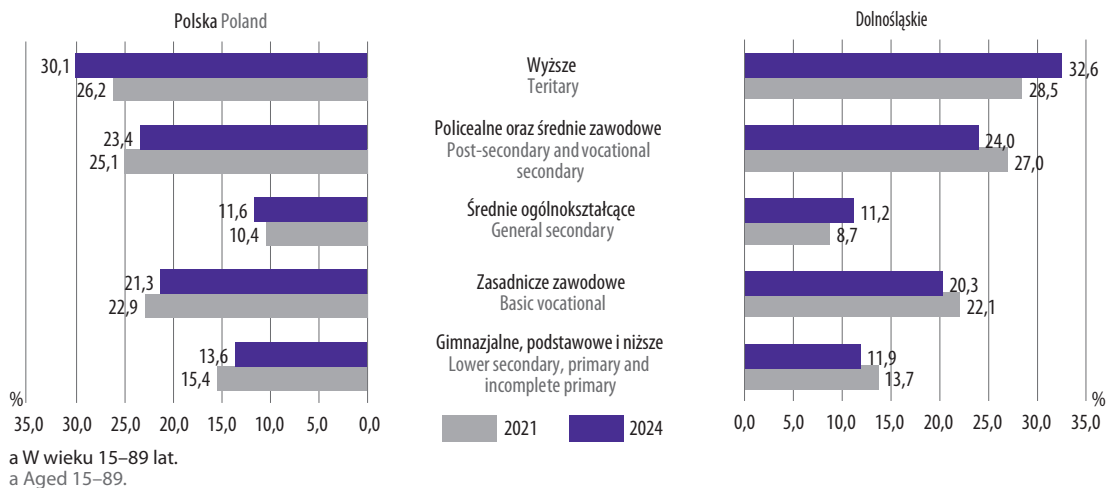
Mapa 22. Wychowanie przedszkolne w roku szkolnym 2023/24

Map 22. Pre-primary education in the 2023/24 school year

**Poziom wykształcenia ludności na podstawie BAEL**

Educational attainment by LFS

W świetle wyników BAEL, przeciętnie w 2024 r. wykształcenie wyższe posiadało 32,6% ludności w przedziale wieku od 15 do 89 lat. Następnie 24,0% mieszkańców miało wykształcenie policealne lub średnie zawodowe oraz 20,3% zasadnicze zawodowe.

Wykres 19. Ludność^a według poziomu wykształcenia według BAELChart 19. Population^a by level of educational attainment by LFS

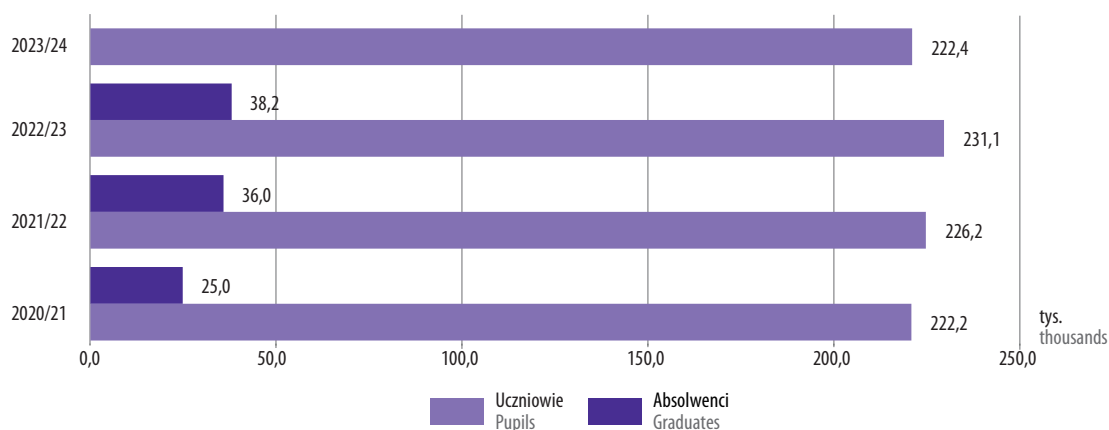
Edukacja w szkołach podstawowych

Education in primary schools

W roku szkolnym 2023/24 w województwie działało 861 szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży (w 2022/23 – 860, w 2020/21 - 865), do których uczęszczało 222,4 tys. uczniów. Spadek liczby uczniów względem poprzedniego roku szkolnego wyniósł 3,8%. Liczba absolwentów w roku szkolnym 2022/23 wyniosła 38,2 tys. i był to wzrost w relacji do roku szkolnego 2021/22 o 6,0%, oraz w relacji do roku szkolnego 2020/21 o 52,6% (w wyniku reformy systemu edukacji). Średnia liczba uczniów przypadających na 1 oddział w szkołach podstawowych w roku 2023/24 wynosiła od 9 w gminie Mirsk do 25 w gminie Chojnów.

Wykres 20. Uczniowie i absolwenci szkół podstawowych

Chart 20. Pupils and graduates of primary schools



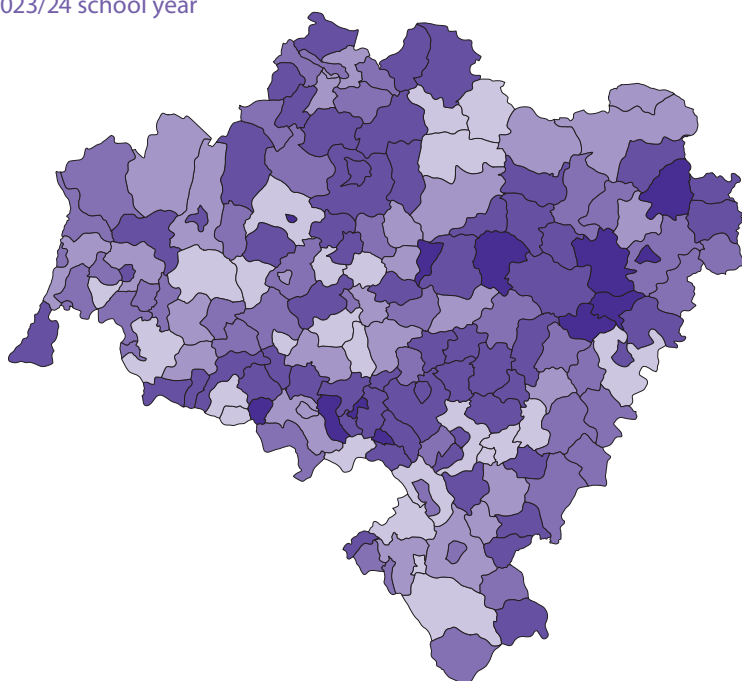
Mapa 23. Uczniowie w szkołach podstawowych w roku szkolnym 2023/24

Map 23. Pupils in primary schools in the 2023/24 school year

Liczba uczniów na 1 oddział
Pupils per 1 section

21 – 25	(12)
18 – 20	(60)
16 – 17	(45)
14 – 15	(27)
9 – 13	(25)

Polska Poland = 17
Dolnośląskie = 18



Edukacja w szkołach ponadpodstawowych

Education in post-primary schools

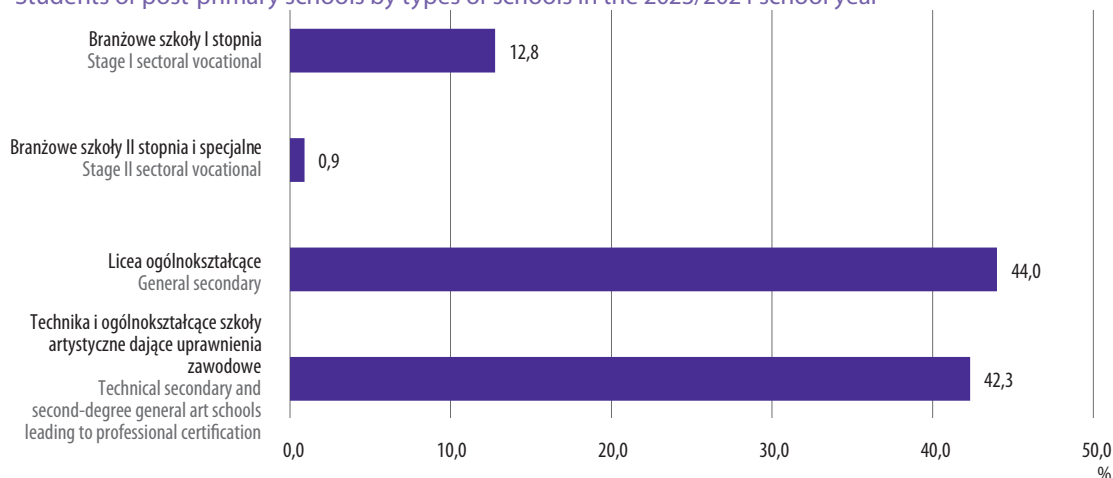
W województwie dolnośląskim było 498 szkół ponadpodstawowych dla młodzieży (wzrost o 1,6% w relacji do 2022/23 oraz wzrost o 4,2% w stosunku do 2020/21) oraz 99 szkół policealnych (spadek o 1,0% względem roku 2022/23 oraz spadek o 3,9% do 2020/21). Wśród szkół ponadpodstawowych w roku szkolnym 2023/24 zwiększyła się liczba liceów ogólnokształcących (o 5 placówek, do 168) oraz szkół branżowych I stopnia (o 4 placówki, do 130). Zmniejszyła się natomiast liczba techników (o 1, do 137). Nie zmieniła się liczba: specjalnych szkół przysposabiających do pracy (46 placówek), szkół branżowych II stopnia (11) oraz szkół artystycznych ogólnokształcących (6).

Do szkół ponadpodstawowych zalicza się: specjalne szkoły przysposabiające do pracy, branżowe szkoły I stopnia, branżowe szkoły II stopnia, licea ogólnokształcące, technika, ogólnokształcące szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe oraz szkoły policealne.

Liczba uczniów w szkołach ponadpodstawowych wynosiła 127,1 tys. i był to wzrost w porównaniu z poprzednim rokiem o 10,0% oraz wzrost o 25,1% do roku 2020/21, natomiast w szkołach policealnych było 24,0 tys. uczniów i było to o 1,5% więcej niż w roku 2022/23 i o 57,8% więcej niż w roku 2020/21. W liceach ogólnokształcących uczyło się 44,0% wszystkich uczniów szkół ponadpodstawowych, a w technikach 41,8% uczniów.

Wykres 21. Uczniowie szkół ponadpodstawowych według typów szkół w roku szkolnym 2023/2024

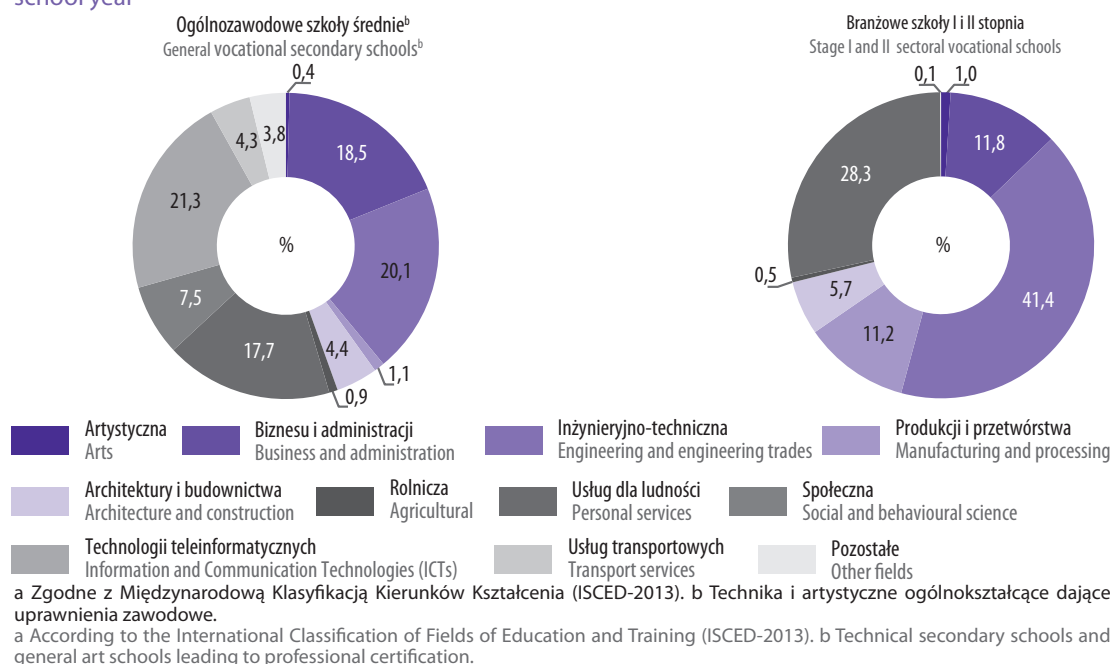
Chart 21. Students of post-primary schools by types of schools in the 2023/2024 school year



W roku szkolnym 2022/23 najwięcej absolwentów branżowych szkół I stopnia kształciło się w ramach podgrupy inżynierjno – technicznej (41,4%) oraz usług dla ludności (28,3%). Większość absolwentów ogólnozawodowych szkół średnich, wykształciła się w podgrupie technologii teleinformatycznych (21,3%), inżynierjno – technicznej (20,1%), biznesu i administracji (18,5%) lub usług dla ludności (17,7%).

Wykres 22. Absolwenci szkół zawodowych dla młodzieży według podgrup kierunków kształcenia^a w roku szkolnym 2022/2023

Chart 22. Structure of graduates of vocational school for youth by narrow fields of education^a in the 2022/2023 school year



Wyniki egzaminu maturalnego

Results of matriculation exam

W 2024 roku do egzaminu maturalnego przystąpiło 8,4 tys. kobiet i 7,6 tys. mężczyzn (odpowiednio o 6,8% mniej i 3,3% więcej niż rok wcześniej). Kobiety przeważały wśród podchodzących do egzaminu (52,7% w 2024 r.), jak i w populacji zdających egzamin (52,3%). Zdawalność egzaminu w 2024 r. wyniosła 81,9% u kobiet i 83,4% u mężczyzn (w 2015 r. odpowiednio 71,7% i 74,0%).

Tablica 11. Osoby, które przystąpiły/zdały egzamin maturalny^a

Table 11. Persons who took or passed matriculation exam^a

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2023	2024
Kobiety: Females:				
przystąpiło took	9579	8855	9050	8432
zdało passed	6871	6432	7385	6908
Mężczyźni: Males:				
przystąpiło took	8184	7300	7311	7555
zdało passed	6054	5248	6051	6300

a Od 2015 r. egzamin maturalny przeprowadzany jest w nowej formule. W 2015 r. podano łącznie liczbę osób zdających egzamin maturalny według nowej i starej formuły.

a Since 2015, the matriculation examination has been carried out in a new formula. In 2015, the total number of persons taking the matriculation examination according to the new and old formula was reported.

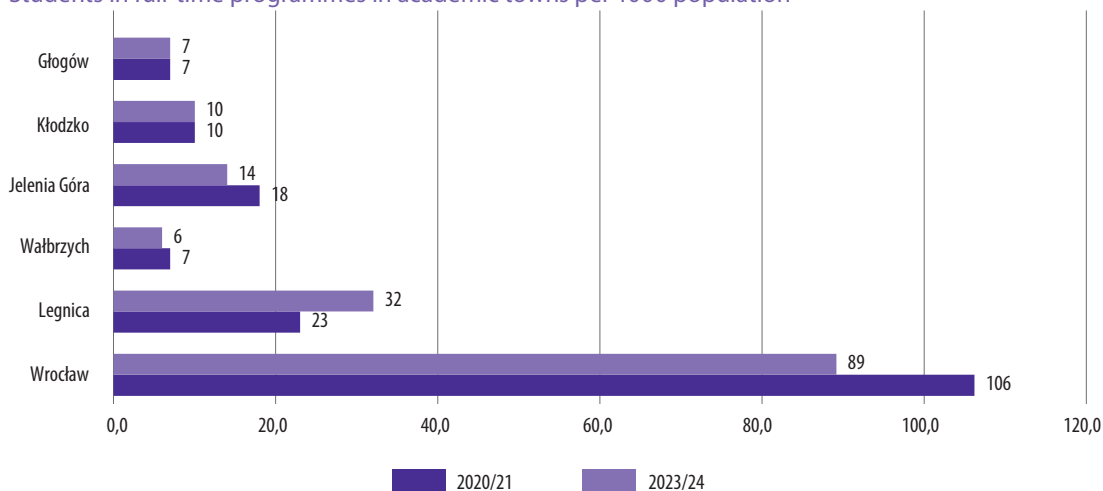
Szkolnictwo wyższe

Higher education

W roku akademickim 2023/24 w województwie dolnośląskim prowadziły działalność 32 uczelnie (o 1 mniej niż rok wcześniej). W końcu 2023 r. liczba studentów wynosiła 115,2 tys. i była wyższa od liczby studentów na koniec 2022 r. o 0,4% (114,7 tys.) oraz o 1,7% niższa niż na koniec 2021 r. (117,1 tys.). W roku akademickim 2023/24 istniała możliwość kształcenia na kierunkach stacjonarnych w 6 miastach województwa dolnośląskiego (podobnie jak rok wcześniej i w roku 2020/21). Najwyższy wskaźnik liczby studentów studiów stacjonarnych odnotowano we Wrocławiu – 89 osób na 1000 ludności, następnie w Legnicy (32 osoby) oraz w Jeleniej Górze (14 osób) i Kłodzku (10 osób).

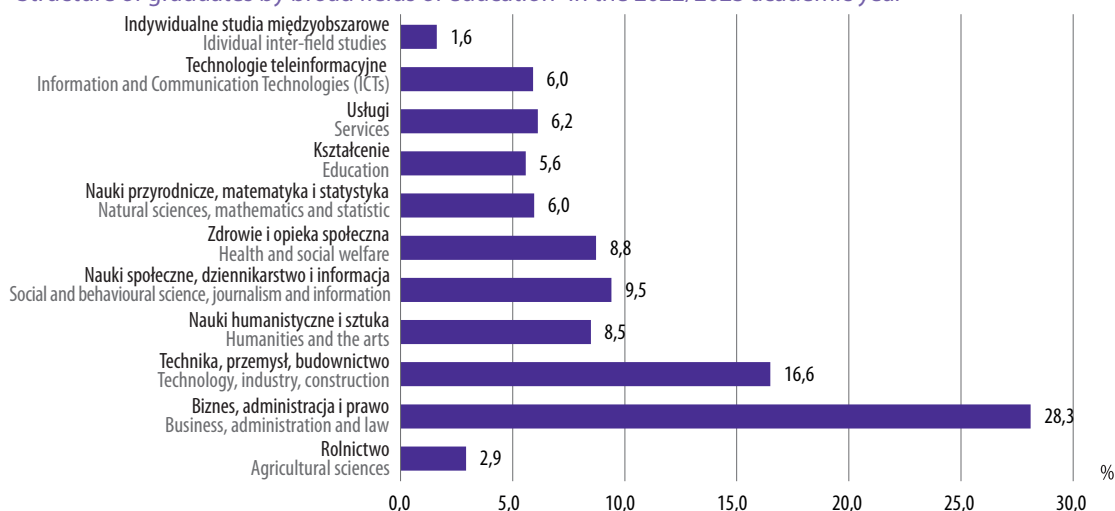
Wykres 23. Studenci stacjonarni uczelni w miejscowościach akademickich na 1000 ludności

Chart 23. Students in full-time programmes in academic towns per 1000 population



Wykres 24. Struktura absolwentów uczelni według grup kierunków kształcenia^a w roku akademickim 2022/2023

Chart 24. Structure of graduates by broad fields of education^a in the 2022/2023 academic year



^a Absolwenci, którzy uzyskali dyplomy ukończenia studiów w 2022 r. Łącznie z cudzoziemcami. Zgodnie z Międzynarodową Klasyfikacją Kierunków Kształcenia (ISCED-F-2013).

^a Graduates who obtained higher education diplomas in 2022. Including foreigners. According to the International Classification of Fields of Education and Training (ISCED-F-2013).

W 2023 roku w województwie dolnośląskim absolwentami zostało 29,4 tys. osób (o 0,3% więcej niż w 2022 r.), w tym największy udział mieli absolwenci kierunków z grupy biznes, administracja i prawo (28,3%) oraz technika, przemysł, budownictwo (16,6%).

Kształcenie dorosłych

Education of adults

W województwie dolnośląskim w roku szkolnym 2023/24 znajdowało się 5 szkół podstawowych dla dorosłych (tak jak rok wcześniej) oraz 49 liceów ogólnokształcących (5 mniej niż rok wcześniej). W roku szkolnym 2022/23 szkoły podstawowe ukończyły 33 osoby, natomiast licea ogólnokształcące ukończyło 606 absolwentów.

Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na edukację

Expenditure of local government units budgets on education

W roku 2023 wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego w dziale „Oświata i wychowanie” wyniosły w sumie 8828,1 mln zł i była to wartość wyższa o 18,7% niż w 2022 r. (7436,1 mln zł). Udział wydatków na edukację (na które składają się wydatki z działów oświata i wychowanie, szkolnictwo wyższe i nauka oraz edukacyjna opieka wychowawcza) z budżetów jednostek samorządu terytorialnego w ogóle wydatków w 2023 r. wyniósł 31,0% dla województwa dolnośląskiego i 31,6% w przypadku Polski (rok wcześniej odpowiednio 28,4% i 29,3%).

Zasoby pracy

Labour resources

Liczba pracujących na koniec października 2024 r. była niższa niż na koniec 2023 r. Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie dolnośląskim 31 grudnia 2024 r. była wyższa od stopy bezrobocia w 2023 r. Wśród bezrobotnych największy odsetek stanowiły osoby z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym, a najmniejszy – średnim ogólnokształcącym.

Liczba pracujących według stanu na 31 października 2024 r. w województwie dolnośląskim wynosiła 1155,1 tys. i była to wartość niższa od liczby pracujących na koniec 2023 r. (o 0,3%, kiedy było to 1159,0 tys. osób; w Polsce mniej o 0,2%). W województwie pracowało 7,6% wszystkich pracujących w Polsce, co było 5. wynikiem wśród województw (najwięcej w województwie mazowieckim – 16,4%, a najmniej w opolskim – 2,3%).

Na koniec października 2024 r. w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo pracowało 3,9% osób (45,6 tys.) i był to spadek liczby pracujących o 2,6% względem końca 2023 r. W sekcjach przemysł i budownictwo łącznie pracowało 30,1% osób (odpowiednio 273,0 tys. – 23,6% i 75,2 tys. – 6,5%), co stanowiło odpowiednio spadek o 1,2% oraz wzrost o 0,8% do 2023 r. W sekcjach handel; naprawa pojazdów samochodowych oraz transport i gospodarka magazynowa pracowało łącznie 19,7% pracujących (odpowiednio 158,1 tys. – 13,7% i 70,0 tys. – 6,1%) i był to spadek liczby pracujących względem 31 grudnia 2023 r. (o 1,4%). W sekcjach zakwaterowanie i gastronomia pracowało 2,5% osób (28,3 tys., mniej o 0,5%), podczas gdy informacja i komunikacja skupiała 5,2% pracowników (60,6 tys., więcej o 5,1%). W sekcjach działalność finansowa i ubezpieczeniowa oraz obsługa rynku nieruchomości pracowało 3,3% osób pracujących (odpowiednio 22,7 tys. – 2,0% i 15,8 tys. – 1,4%) i był to wzrost względem 2023 r. (o 1,1%). W sekcjach pozostałych usług pracowało 35,1% osób pracujących (405,8 tys.) i była to wartość minimalnie wyższa niż w 2023 (o 0,1%).

Wśród pracujących w gospodarce narodowej kobiety stanowiły 48,0% ogółu pracujących (554,7 tys. osób, mniej o 0,2% w stosunku do 31 grudnia 2023 r.), a mężczyźni 52,0% (600,3 tys. osób, mniej o 0,5%). Najmniejszy udział kobiety miały w sekcjach: budownictwo (11,8%), transport i gospodarka magazynowa

(26,4%) oraz informacja i komunikacja (33,4%). Z kolei zdecydowanie przeważały w sekcjach: opieka zdrowotna i pomoc społeczna (82,0%), edukacja (78,9%) i pozostała działalność usługowa (73,0%).

Dane o **pracujących w gospodarce narodowej** (stan na ostatni dzień miesiąca) od grudnia 2022 r. są prezentowane na podstawie administracyjnych źródeł danych. Dane dotyczą pracujących we wszystkich podmiotach gospodarki narodowej.

Dane o pracujących dotyczą osób wykonujących pracę przynoszącą im zarobek lub dochód. Do pracujących zalicza się:

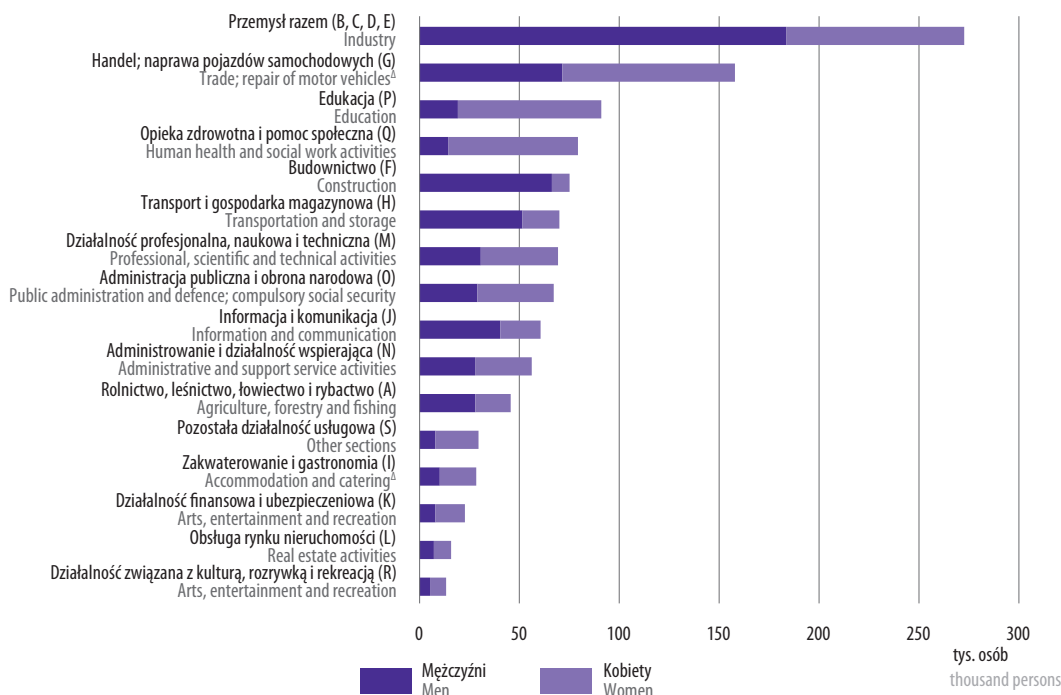
1. pracowników najemnych (od 2022 r. zmiana nazwy, wcześniej zatrudnieni), czyli osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy (umowa o pracę, powołanie, mianowanie, wybór) lub stosunku służbowego na czas określony i nieokreślony, w pełnym i niepełnym wymiarze czasu pracy;
2. pracodawców i pracujących na własny rachunek, łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin;
3. osoby wykonujące pracę nakładczą;
4. członków spółdzielni produkcji rolnej (rolniczych spółdzielni produkcyjnych i innych spółdzielni zajmujących się produkcją rolną oraz spółdzielni kółek rolniczych);
5. duchownych pełniących obowiązki duszpasterskie.

Wykres 25. Pracujący w gospodarce narodowej według sekcji PKD i płci w 2024 r.

Stan w dniu 31 października

Chart 25. Employed persons in the national economy by PKD/NACE sections and sex in 2024

As of 31 October

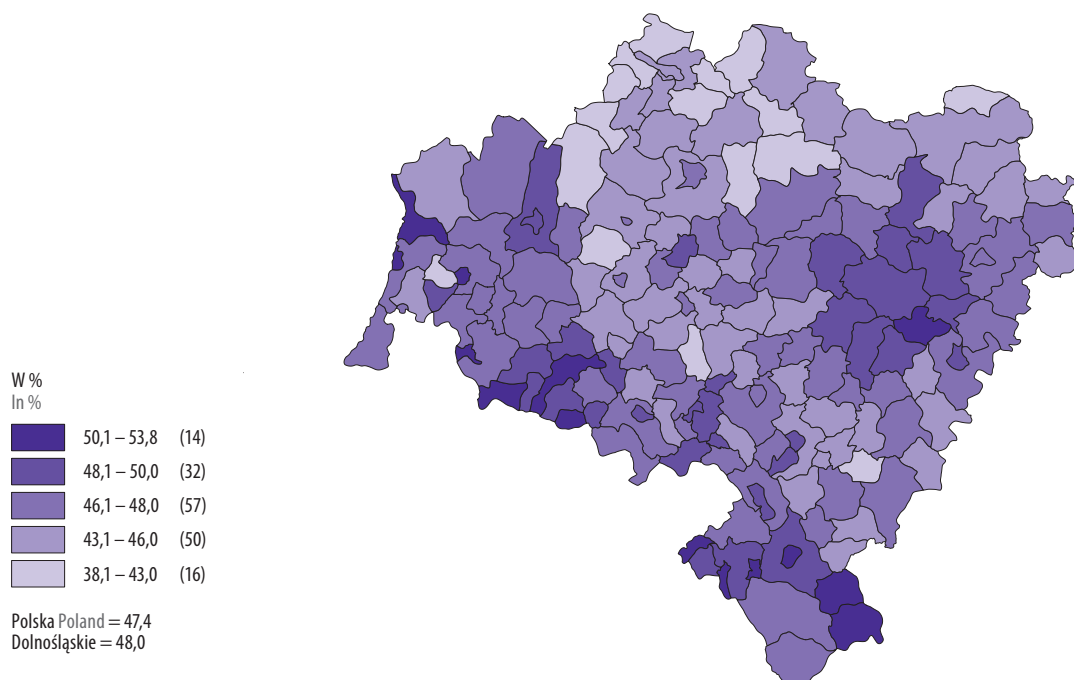


Najmniejszy udział kobiet w ogólnej liczbie pracujących notowano w gminach: Pęcław (38,1%), Żukowice (38,6%) i Jemielno (40,3%). W 15 gminach województwa dolnośląskiego liczba pracujących kobiet była większa niż mężczyzn, z najwyższymi wartościami w gminach: Polanica-Zdrój (53,8%), Kudowa-Zdrój (53,3%) oraz Karpacz (53,0%).

Mapa 24. Udział kobiet w ogólnej liczbie pracujących w gospodarce narodowej według gminy zamieszkania w 2024 r.

Stan w dniu 31 października

Map 24. Share of women in the total number of employed persons in the national economy by gmina of residence in 2024
As of 31 October

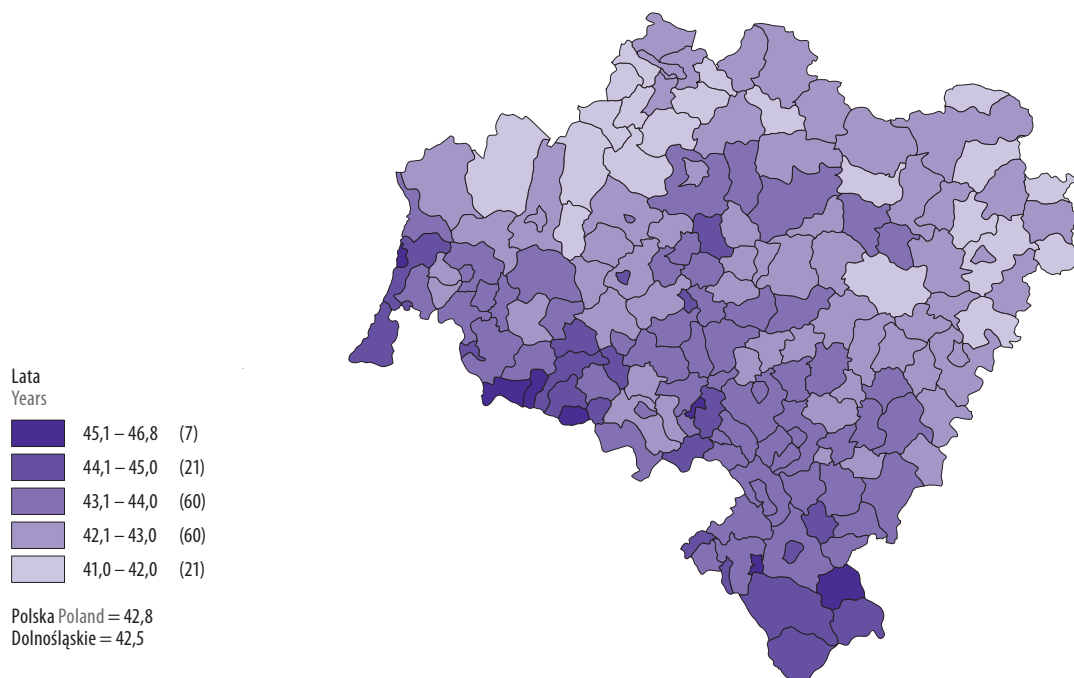


Średnia wieku pracujących w województwie dolnośląskim 31 października 2024 r. wynosiła 42,5 roku (w Polsce 42,8 roku) i była o 0,2 roku wyższa niż na koniec 2023 r. (podobnie jak w Polsce). Średnio najniższym wiekiem wykazywali się pracownicy mieszkający w gminach: Cieszków, Pęcław oraz we Wrocławiu (po 41,0 lat). Najstarsi pracownicy w gospodarce narodowej mieszkali w gminach: Karpacz (46,8 roku), Szczawno-Zdrój (46,4 roku) oraz Polanica-Zdrój (46,1 roku).

Mapa 25. Średnia wieku pracujących w gospodarce narodowej według gminy zamieszkania w 2024 r.

Stan w dniu 31 października

Map 25. Average age of employed persons in the national economy by gmina of residence in 2024
As of 31 October

**Bezrobocie rejestrowane**

Registered unemployment

Dane o **bezrobociu rejestrowanym** podano na podstawie badania, które opiera się na rejestracji osób w powiatowych urzędach pracy. Osoby te muszą spełniać kryteria przedstawione w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2023 r. poz. 735, z późn. zm.), w której określono je jako bezrobotne oraz w ustawie o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Dz. U. z 2022 r. poz. 583 z późn. zm.).

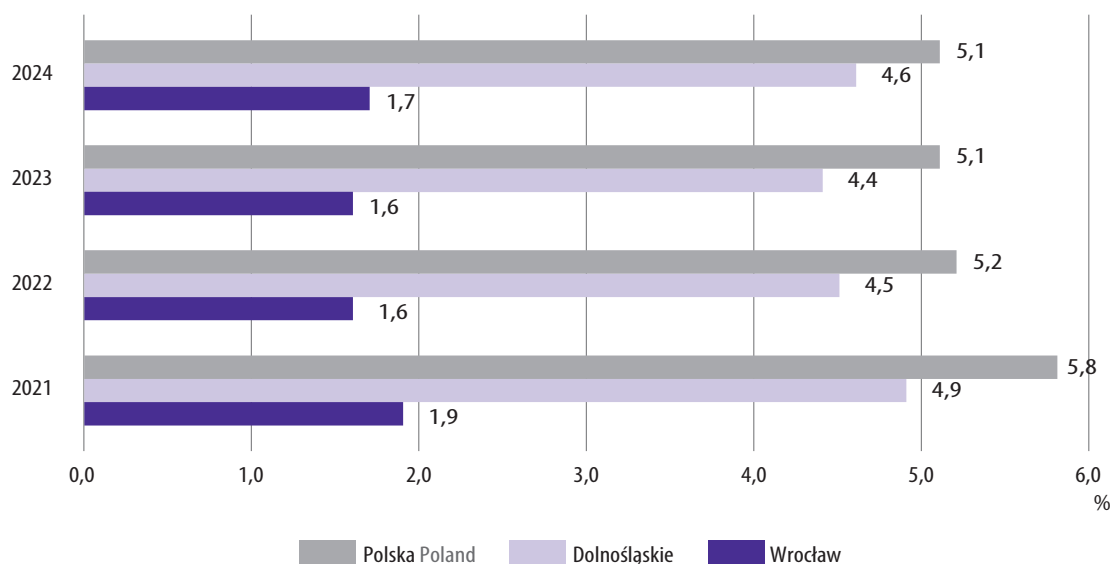
Na koniec 2024 r. w województwie dolnośląskim zarejestrowanych było 55,5 tys. osób bezrobotnych i był to wzrost względem 2023 r. (o 4,7%) oraz spadek w stosunku do 2015 r. (o 44,5%). Stopa bezrobocia w końcu 2024 r. w województwie dolnośląskim osiągnęła poziom 4,6% (przy 5,1% w Polsce) i był to wzrost względem 2022 r. (o 0,2 p.proc.) oraz spadek w odniesieniu do 2015 r. (o 3,9 p.proc.). Województwo dolnośląskie notowało 6. najniższą stopę bezrobocia w kraju, przy minimum w województwie wielkopolskim wynoszącym 3,0% oraz maksimum notowanym w województwie podkarpackim – 8,7%. We Wrocławiu stopa bezrobocia na koniec 2024 r. wzrosła o 0,1 p.proc. do roku poprzedniego i wynosiła 1,7%.

Wykres 26. Stopa bezrobocia rejestrowanego

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 26. Registered unemployment rate

As of 31 December



Stopę bezrobocia rejestrowanego obliczono jako stosunek liczby bezrobotnych zarejestrowanych do liczby cywilnej ludności aktywnej zawodowo, tj. bez pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego. Od 2020 r. wskaźnik ten podaje się z uwzględnieniem pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie (będących składową cywilnej ludności aktywnej zawodowo) wyszacowaną – na podstawie wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2020. Dane te nie są w pełni porównywalne z okresami wcześniejszymi.

W 23 z 30 powiatów województwa dolnośląskiego stopa bezrobocia na koniec grudnia 2024 r. była wyższa niż rok wcześniej – najczęściej urosła w powiatach kamiennogórskim (o 1,3 p.proc.), kłodzkim (o 1,0 p.proc.) oraz w Wałbrzychu (o 0,7 p.proc.). W 3 powiatach wartość wskaźnika nie zmieniła się, a w 4 zmniejszyła się – najczęściej w powiatach: wołowskim (o 0,7 p.proc.) oraz milickim i legnickim (po 0,3 p.proc.). Najwyższą stopę bezrobocia odnotowano w powiatach górowskim (14,3%), złotoryjskim (13,9%) i kłodzkim (12,7%). Najniższą wartość wskaźnika odnotowano w powiecie wrocławskim (1,5%), we Wrocławiu (1,7%) oraz w powiecie bolesławieckim (3,1%).

Wśród osób bezrobotnych w województwie dolnośląskim w końcu 2024 r. 46,2% stanowiły osoby pozostające w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich dwóch lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego dorosłych w miejscu pracy – co określa się jako bezrobocie długotrwałe (w Polsce 48,6%) i był to spadek zarówno w porównaniu z 2023 r. (o 1,8 p.proc.), jak i w relacji do 2015 r. (o 8,3 p.proc.).

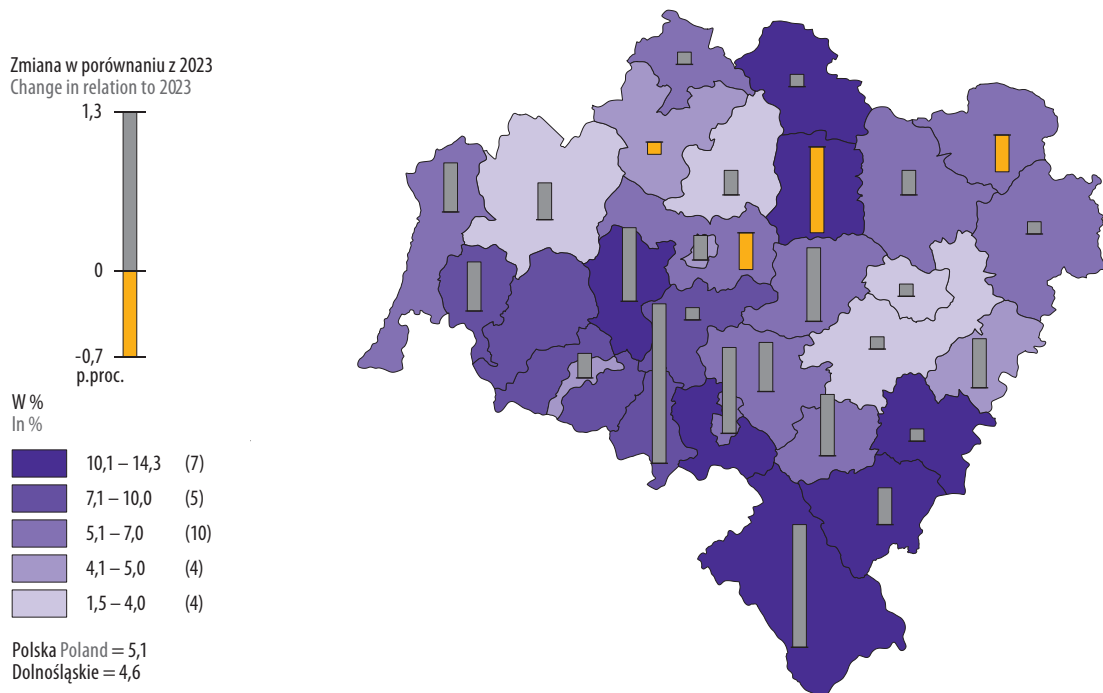
Analizując wykształcenie osób bezrobotnych, największy odsetek – 28,5% stanowiły osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym, 24,8% bezrobotnych stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym/branżowym, 21,0% – z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym, 14,2% – z wyższym, 11,5% – ze średnim ogólnokształcącym. Udział bezrobotnych absolwentów w końcu 2024 r. wynosił 3,3% ogółu bezrobotnych i była to wartość wyższa o 0,4 p.proc. niż w rok wcześniej.

Mapa 26. Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 26. Registered unemployment rate in 2024

As of 31 December



W 2024 r. 62,2% bezrobotnych mieszkało w miastach (w 2023 r. – 61,5%), natomiast 37,8% na obszarach wiejskich (w 2023 r. – 38,5%), przy udziale dla Polski wynoszącym 54,3% dla mieszkańców miast i 45,7% dla wsi. Mężczyźni stanowili 49,0%, podczas gdy kobiety 51,0% (w Polsce odpowiednio 48,4% i 51,6%). Bezrobotni z niepełnosprawnością w 2024 r. stanowili 7,3% bezrobotnych (w 2023 r. – 9,7%).

Na koniec 2024 r. na jedną ofertę pracy przypadało 14 osób (rok wcześniej 12 osób), przy 21 osobach w Polsce (na koniec 2023 r. 19 osób).

Aktywność ekonomiczna ludności

Economic activity of the population

Źródłem danych kwartalnych o **ludności aktywnej zawodowo** (tj. pracujących i bezrobotnych według definicji Międzynarodowej Organizacji Pracy oraz wytycznych Eurostatu) oraz o **osobach biernych zawodowo**, tj. tych, którzy pozostają poza siłą roboczą jest Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL).

Od 1 kwartału 2021 r. w BAEL wprowadzono zmiany metodologiczne wynikające z wdrożenia rozporządzenia ramowego dla statystyki społecznej, tj. Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1700 z dnia 10 października 2019 r. oraz jego aktów implementacyjnych. Zmiany dotyczyły m.in. zakresu podmiotowego badania (badanie zasadnicze obejmuje osoby w wieku 15–89 lat, do 2020 r. włącznie były to osoby w wieku 15 lat i więcej) oraz definicji i sposobu wyodrębniania poszczególnych populacji osób na rynku pracy, tj. pracujących, bezrobotnych i biernych zawodowo. Na potrzeby analiz porównawczych zaprezentowano przeliczone dane BAEL dla lat wcześniejszych, z uwzględnieniem definicji obowiązujących od 2021 r.

Współczynnik aktywności zawodowej w województwie dolnośląskim przeciętnie w 2024 r. wynosił 60,2% i był to wzrost względem 2023 r. o 0,2 p.proc. Wartość współczynnika dla województwa była wyższa niż wartość tego współczynnika dla Polski (o 1,7 p.proc.). Średniorocznie w 2024 r. wskaźnik zatrudnienia wynosił 58,2% i była to wartość równa zanotowanej rok wcześniej oraz wyższa niż wartość tego wskaźnika dla Polski (o 1,7 p.proc.).

Tablica 12. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15–89 lat według BAEL^a (przeciętnie w roku)

Table 12. Economic activity of the population aged 15–89 by LFS^a (average annual)

Wyszczególnienie Specification	2022	2023	2024	2024 Polska Poland
Aktywni zawodowo w tys. Economically active persons in thousands	1395	1409	1414	17743
pracujący employed persons	1345	1366	1366	17231
bezrobotni unemployed persons	49	43	47	512
Bierni zawodowo w tys. Economically inactive persons in thousands	957	940	935	12607
Współczynnik aktywności zawodowej w % Activity rate in %	59,3	60,0	60,2	58,5
Wskaźnik zatrudnienia w % Employment rate in %	57,2	58,2	58,2	56,5
Stopa bezrobocia w % Unemployment rate in %	3,5	3,1	3,3	2,9

a Populacja osób bezrobotnych dotyczy osób w wieku 15–74 lata.

a The unemployed population includes people aged 15–74.

Do pracujących według BAEL zaliczono osoby w wieku 15–89 lat, które w okresie badanego tygodnia: wykonywały przez co najmniej 1 godzinę pracę przynoszącą zarobek lub dochód, tzn. były zatrudnione w firmie/instytucji publicznej lub u prywatnego pracodawcy, pracowały we własnym (lub dzierżawionym) gospodarstwie rolnym lub prowadziły własną działalność gospodarczą poza rolnictwem, pomagały (bez wynagrodzenia) w prowadzeniu rodzinnego gospodarstwa rolnego lub rodzinnej działalności gospodarczej poza rolnictwem, miały pracę, ale jej nie wykonywały:

- a) z powodu choroby lub urlopu wypoczynkowego, urlopu związanego z rodzicielstwem (macierzyńskiego, rodzicielskiego, ojcowskiego lub wychowawczego), organizacji czasu pracy (systemu pracy lub odbioru nadgodzin), szkolenia związanego z wykonywaną pracą,
- b) z powodu sezonowego charakteru pracy, jeśli w okresie poza sezonem nadal regularnie wypełniały zadania i obowiązki związane z pracą lub prowadzeniem działalności (z wyłączeniem obowiązków prawnych lub administracyjnych),
- c) z innych powodów, jeśli przewidywany okres nieobecności w pracy nie przekracza 3 miesięcy.

Liczba osób biernych zawodowo w województwie dolnośląskim średnio w 2024 r. wynosiła 935 tys. i zmniejszyła się w skali roku o 5 tys. osób (o 0,5%). Wśród osób biernych zawodowo (w wieku 15-74 lata) największy odsetek stanowiły osoby nieposzukujące pracy w związku z emeryturą (59,2%, wzrost o 2,2 p.proc r/r), osoby nieposzukujące w związku z nauką i uzupełnianiem kwalifikacji (18,2%, wzrost o 0,8 p.proc r/r) oraz osoby nieposzukujące w związku z niepełnosprawnością, chorobą (11,2%, spadek o 1,6 p.proc r/r).

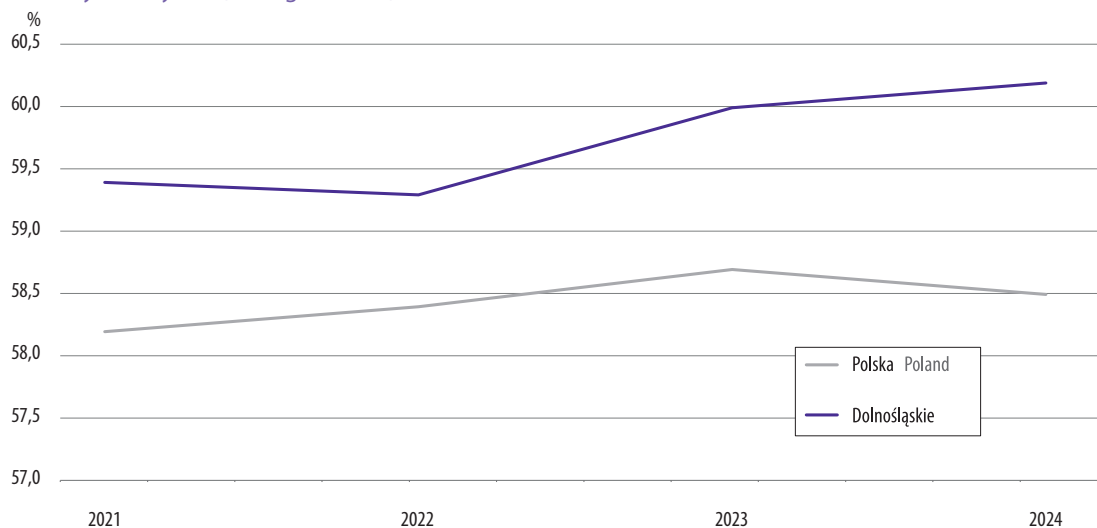
Współczynnik aktywności zawodowej według BAEL obliczono jako udział aktywnych zawodowo danej kategorii w ogólnej liczbie ludności danej kategorii.

Wskaźnik zatrudnienia według BAEL obliczono jako udział pracujących danej kategorii w ogólnej liczbie ludności danej kategorii.

Stopę bezrobocia według BAEL obliczono jako udział bezrobotnych danej kategorii w liczbie aktywnych zawodowo danej kategorii.

Wykres 27. Współczynnik aktywności zawodowej według BAEL (przeciętnie w roku)

Chart 27. Activity rate by LFS (average annual)



5.2. Jakość życia

5.2. Quality of life

Zamożność mieszkańców

Inhabitants' wealth

Wysokość wynagrodzeń w województwie dolnośląskim przekraczała średni poziom krajowy.

W ciągu roku zwiększyła się liczba emerytów i rencistów. Zwiększyła się wysokość przeciętnej emerytury i renty. Poziom tych świadczeń przekraczał przeciętne wartości krajowe.

W 2023 r. przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę wzrosły w mniejszym stopniu niż dochody, w związku z czym w porównaniu z 2022 r. zwiększyła się nadwyżka dochodów nad wydatkami.

Według wyników uzyskanych z Europejskiego Badania Warunków Życia (EU-SILC) dochody mieszkańców województwa dolnośląskiego przekraczały średnią krajową i zaliczały się do jednych z najwyższych w kraju.

W województwie dolnośląskim w 2023 r. nastąpił spadek odsetka gospodarstw oceniających swoją sytuację materialną jako dobrą oraz wzrost odsetka gospodarstw postrzegających ją jako złą. Dolnośląskie jednak pozytywnie wyróżniało się na tle innych województw pod względem wysokości odsetka gospodarstw domowych oceniających swoją sytuację materialną jako dobrą – 29,8% i 3. miejsce w kraju.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto to stosunek sumy wynagrodzeń osobowych brutto, honorariów wypłaconych niektórym grupom pracowników za prace wynikające z umowy o pracę, wypłat z tytułu udziału w zysku lub w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach oraz dodatkowych wynagrodzeń rocznych dla pracowników jednostek sfery budżetowej do przeciętnej liczby zatrudnionych w danym okresie; po wyeliminowaniu osób wykonujących pracę nakładczą oraz zatrudnionych za granicą.

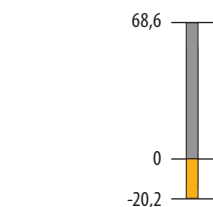
W województwie dolnośląskim **w jednostkach zatrudniających więcej niż 9 osób przeciętne miesięczne wynagrodzenie** w 2023 r. osiągnęło poziom 7850,30 zł i przekraczało poziom średniej krajowej o 3,4% (rok wcześniej o 3,6%). W porównaniu z 2022 r. nominalny wzrost wynagrodzeń wyniósł 13,0% (w kraju 13,3%), natomiast w porównaniu z 2015 r. – 86,7% (w kraju 83,0%).

Wynagrodzenia w województwie są stosunkowo zróżnicowane terytorialnie. Najwyższe odnotowane w powiecie lubińskim osiągnęło ono poziom 12 804,03 zł i było wyższe niż średnio w kraju o 68,6%; ponadto wynagrodzenia wyższe niż w Polsce wystąpiły we Wrocławiu oraz w powiatach: wrocławskim, wołowskim i polkowickim. Najniższe wynagrodzenie – w powiecie górowskim – wyniosło 6060,11 zł i stanowiło 87,7% przeciętnego w kraju; wynagrodzenia na zbliżonym poziomie wystąpiły ponadto w powiatach milickim i wałbrzyskim. Warto nadmienić, że w 2023 r. powiat lubiński pod względem wysokości przeciętnego wynagrodzenia brutto nadal zajmował 1. miejsce w kraju.

W województwie dolnośląskim w skali roku wynagrodzenia najbardziej wzrosły w powiatach złotoryjskim (o 17,2%) i średzkim (o 16,0%). Najmniejszy wzrost wystąpił w powiecie wołowskim (zaledwie o 0,2%).

Mapa 27. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto^a w 2023 r.
Map 27. Average monthly gross wages and salaries^a in 2023

Różnica względem średniej dla Polski w %
 Difference in relation to the average for Poland in %



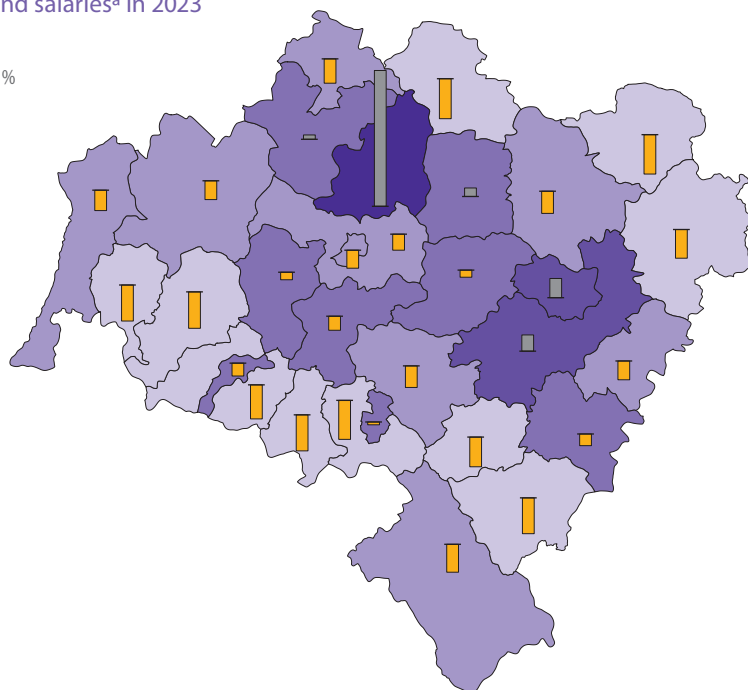
w zł
 in PLN

	10000,01 – 12804,03	(1)
	8000,01 – 10000,00	(2)
	7000,01 – 8000,00	(8)
	6500,01 – 7000,00	(9)
	6060,11 – 6500,00	(10)

Polska Poland = 7595,30

Dolnośląskie = 7850,30

^a Dotyczy podmiotów gospodarki narodowej, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.
^a Concern economic entities employing more than 9 persons.



Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w 2024 r. ukształtowało się na poziomie 8673,23 zł (2. lokata w kraju po województwie mazowieckim – 9460,15 zł), wzrosło w porównaniu z poprzednim rokiem o 10,5% i było wyższe niż w kraju o 4,9%.

Sektor przedsiębiorstw obejmuje podmioty o liczbie pracujących 10 i więcej osób prowadzące działalność gospodarczą w zakresie: leśnictwa i pozyskiwania drewna; rybołówstwa w wodach morskich; górnictwa i wydobywania; przetwórstwa przemysłowego; wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych; dostawy wody; gospodarowania ściekami i odpadami oraz działalności związanej z rekultywacją; budownictwa; handlu hurtowego i detalicznego; naprawy pojazdów samochodowych, włączając motocykle; transportu i gospodarki magazynowej; działalności związanej z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi; informacji i komunikacji; działalności związanej z obsługą rynku nieruchomości; działalności firm centralnych (head offices); doradztwa związanego z zarządzaniem; działalności w zakresie architektury i inżynierii; badań i analiz technicznych; reklamy, badania rynku i opinii publicznej; pozostałej działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej; działalności w zakresie usług administrowania i działalności wspierającej; działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją; naprawy i konserwacji komputerów i artykułów użytku osobistego i domowego; pozostałej indywidualnej działalności usługowej.

Wysokość przeciętnego wynagrodzenia była znacznie zróżnicowana w poszczególnych sekcjach PKD. Najlepiej zarabiali zatrudnieni w sekcjach informacja i komunikacja (13399,97 zł, tj. o 54,5% więcej od średniej wojewódzkiej) oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (10383,92 zł, tj. o 19,7% więcej). Wynagrodzenie wyższe od przeciętnego odnotowano także w budownictwie (o 1,4%). W pozostałych sekcjach poziom przeciętnych płac nie przekraczał średniej wojewódzkiej. Najniższe wynagrodzenie otrzymali pracujący w sekcji zakwaterowanie i gastronomia (6423,26 zł, tj. o 25,9% poniżej średniej wojewódzkiej).

W ciągu roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw wzrosło we wszystkich sekcjach, w tym najbardziej w budownictwie – o 17,0% oraz w działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją – o 16,7%.

We Wrocławiu przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w 2024 r. osiągnęło wartość wyższą o 4,1% niż w województwie dolnośląskim - wyniosło 9032,75 zł i w ciągu roku wzrosło o 11,0%.

Tablica 13. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw

Table 13. Average monthly gross wages and salaries in enterprise sector

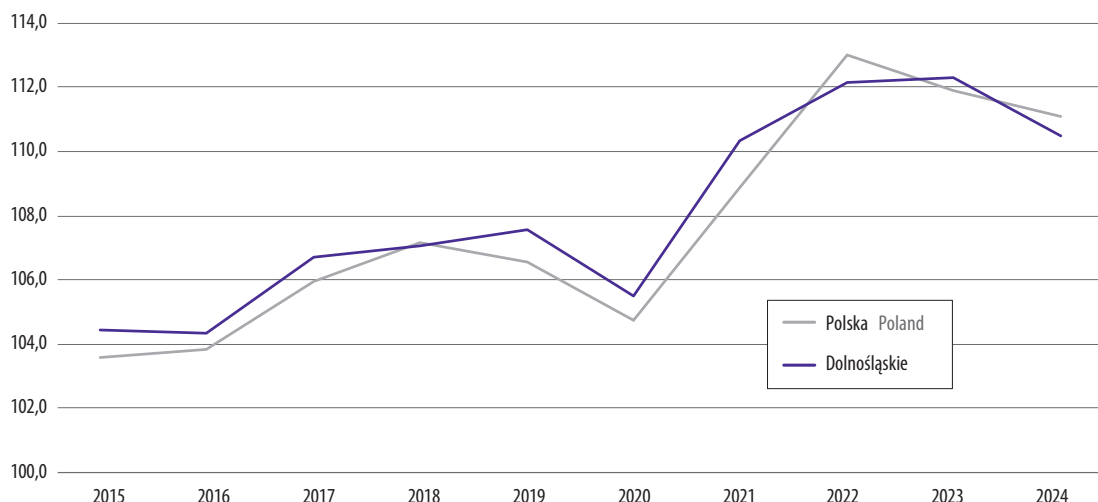
Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2023	2024
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w zł Average monthly gross wages and salaries in PLN	4189,23	5654,89	7852,43	8673,23
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej (Polska=100) Average monthly gross wages and salaries in relation to the national average (Poland=100)	101,6	104,5	105,5	104,9

Wykres 28. Dynamika przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw

Rok poprzedni=100

Chart 28. Indices of average monthly gross wages and salaries in enterprise sector

Previous year=100



a Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób.
a Excluding economic entities employing up to 9 persons.

Z danych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego wynika, że **liczba emerytów i rencistów** w 2024 r. wyniosła 680,9 tys. (co stanowiło 7,6% ogólnej ich liczby w kraju) i w porównaniu z rokiem poprzednim była wyższa o 0,3% (w kraju odnotowano wzrost o 0,7%). Wśród nich dominowali świadczeniobiorcy z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych – 642,5 tys. (tj. 94,7%).

Wysokość **przeciętnej emerytury i renty** wypłacanej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych wynosiła na Dolnym Śląsku 3812,65 zł (w kraju 3849,11 zł) i wzrosła w stosunku do 2023 r. o 14,4%. Ta zmiana była mniejsza o 3,0 p.proc. niż w roku poprzednim. Pod względem wysokości omawianych świadczeń nasze województwo plasowało się na 3. miejscu w kraju po województwach śląskim i mazowieckim.

Znacznie niższe było przeciętne miesięczne świadczenie emerytalne i rentowe wypłacone przez KRUS rolnikom indywidualnym – 2156,08 zł (o 13,5% więcej niż w 2023 r.), było ono jednak o 2,5% wyższe od

średniej krajowej. Województwo dolnośląskie zajmowało 4. miejsce w kraju pod względem wysokości świadczenia emerytalnego i rentowego wypłacanego rolnikom indywidualnym (po województwach: lubuskim, śląskim, zachodniopomorskim).

Tablica 14. Świadczenia społeczne

Table 14. Social benefits

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2023	2024
Przeciętna miesięczna liczba emerytów i rencistów w tys. Average monthly number of retirees and pensioners in thousands	644,0	682,2	678,9	680,9
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w zł Average monthly gross retirement and other pension paid from non-agricultural social security system in PLN	2002,89	2422,05	3331,92	3812,65
w tym emerytura of which retirement pension	2087,32	2484,28	3425,24	3912,58
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto rolników indywidualnych w zł Average monthly gross retirement and other pension of farmers in PLN	1278,54	1428,17	1899,54	2156,08
w tym emerytura of which retirement pension	1334,64	1458,93	1931,81	2182,60

Przeciętne miesięczne dochody na 1 osobę wzrosły w większym stopniu niż wydatki (19,5% wobec 12,0%), w związku z czym w porównaniu z 2022 r. zwiększyła się nadwyżka dochodów nad wydatkami.

Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w województwie dolnośląskim w 2023 r. wyniósł 2739,90 zł (tj. o 19,5% więcej niż w 2022 r. i o 86,2% więcej niż w 2015 r.) i był wyższy niż przeciętnie w kraju o 2,3%. Dolnośląskie zajmowało 6. lokatę w Polsce pod względem wysokości tego wskaźnika (po województwach: mazowieckim, śląskim, zachodniopomorskim, małopolskim, lubuskim); przed rokiem była to 5. lokata. Natomiast biorąc pod uwagę dynamikę w stosunku do roku ubiegłego plasowało się, wraz z województwem mazowieckim, na 8. pozycji (największy wzrost odnotowano w województwach małopolskim i podkarpackim – po 24,7%).

Przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę wyniosły 1849,29 zł i było to więcej niż rok wcześniej o 12,0%. Wśród wszystkich województw dawało to 1. lokatę przed mazowieckim (1849,11 zł). Mieszkańcy województwa dolnośląskiego (w przeliczeniu na 1 osobę) najwięcej w kraju wydawali na towary i usługi konsumpcyjne (1783,00 zł wobec średniej krajowej 1580,09 zł), transport (182,52 zł wobec średniej krajowej 147,55 zł), rekreację i kulturę (136,15 zł wobec średniej krajowej 100,82 zł) oraz na napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe (51,22 zł wobec średniej krajowej 42,75 zł).

Poziom wydatków ogółem na 1 osobę w województwie dolnośląskim przekraczał średnią dla kraju o 13,0%.

W strukturze dochodu rozporzadzalnego największy udział miał dochód z pracy najemnej – 53,2%, a także dochód ze świadczeń społecznych – 30,0%. W porównaniu z 2022 r. w strukturze zaszczyły niewielkie zmiany – wzrósł udział dochodu ze świadczeń społecznych (o 0,8 p.proc.), natomiast zmniejszył się udział dochodów z pracy na własny rachunek (o 1,4 p.proc.) oraz z pracy najemnej (o 1,0 p.proc.).

Dochód rozporządzalny to suma bieżących dochodów gospodarstwa domowego z poszczególnych źródeł, pomniejszona o zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych płacone przez płatnika w imieniu podatnika, o podatki od dochodów z własności, podatki płacone przez osoby pracujące na własny rachunek, w tym przedstawicieli wolnych zawodów i osób użytkujących gospodarstwo indywidualne w rolnictwie oraz o składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne - **wyniki Badania Budżetów Gospodarstw Domowych.**

Tablica 15. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny

Table 15. Average monthly available income

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023	2023 Polska Poland
	w zł in PLN				
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym Average monthly available income per capita in a household	1471,84	2031,24	2292,76	2739,90	2678,30
w tym dochód do dyspozycji of which disposable income	1417,88	1974,72	2 234,21	2673,61	2622,11

Wybrane wskaźniki spójności społecznej w oparciu o wyniki Europejskiego Badania Warunków Życia Ludności (EU-SILC):

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych to odsetek osób z rocznym ekwiwalentnym dochodem do dyspozycji poniżej progu zagrożenia ubóstwem, który wynosi 60% krajowej mediany rocznych ekwiwalentnych dochodów do dyspozycji uwzględniający transfery społeczne.

Współczynnik Giniego to miara nierówności rozkładu dochodów; przybiera wartość między 0 a 1 (lub jeśli przemnożymy przez 100, między 0 a 100). Wskaźnik ten osiągnąłby wartość 0 (rozkład jednorodny), gdyby wszystkie osoby miały ten sam dochód, natomiast wartość 1, gdyby wszystkie osoby poza jedną miały dochód zerowy. Zatem, im wyższa jest wartość wskaźnika, tym większy jest stopień koncentracji dochodów i większe jest ich zróżnicowanie. W badaniu EU-SILC wskaźnik ten wyliczono dla rocznego ekwiwalentnego dochodu do dyspozycji gospodarstwa domowego.

Zróżnicowanie dochodowe gospodarstw domowych na podstawie badania EU-SILC 2023.

Rokiem odniesienia dla dochodów jest rok poprzedni w stosunku do roku badania. Zatem dane z badania z 2023 r. odzwierciedlają sytuację dochodową z 2022 r. i odpowiednio dla poprzednich lat realizacji EU-SILC. Wyniki badania przeprowadzonego w 2023 r. wskazują na wzrost przeciętnego rocznego ekwiwalentnego dochodu do dyspozycji w gospodarstwie domowym nominalnie o 13,6% (z 50248 zł w 2022 roku do wartości 57077 zł). Dochód odnotowany w województwie dolnośląskim przekraczał średnią wartość dla kraju (o 8,9%) i plasował je na 2. miejscu wśród regionów (po warszawskim stołecznym – 71766 zł). Z drugiej strony najniższa wartość wskaźnika dochodu do dyspozycji charakteryzowała województwa podlaskie (81,3%), świętokrzyskie (82,5%) oraz warmińsko-mazurskie (85,0%).

Tablica 16. Wybrane wskaźniki spójności społecznej w oparciu o badanie EU-SILC^aTable 16. Selected social cohesion indicators based on EU-SILC^a

Wyszczególnienie Specification	2019	2020	2022	2023	2023 Polska Poland
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych w % At risk-of-poverty rate after social transfers in %	11,0	11,3	9,0	11,0	14,0
Współczynnik Giniego w % Gini coefficient in %	27,9	26,0	24,2	25,7	27,0
Dochód do dyspozycji ^b w zł Disposable income ^b in PLN	37973	42417	50248	57077	52396
Wskaźnik dochodu do dyspozycji Disposable income ratio	111,1	110,0	111,0	108,9	100,0
Wskaźnik zróżnicowania kwintylowego Income quintile share ratio	4,3	3,8	3,5	3,7	4,1

a Rokiem odniesienia dla zmiennych jest rok poprzedni w stosunku do roku badania. b Przeciętny roczny dochód ekwiwalentny netto w gospodarstwach domowych.

a The reference period for the variables is the previous year in relation to the survey year. b Average yearly equalised net income in households.

Współczynnik Giniego dla przeciętnego ekwiwalentnego rocznego dochodu do dyspozycji wyniósł w badaniu z 2023 roku 25,7 i był wyższy niż w roku 2022, gdy ukształtował się na poziomie 24,2. Wzrósł także wskaźnik zróżnicowania kwintylowego, czyli zwiększyło się rozwarstwienie w dochodach między najbogatszą i najuboższą grupą ludności województwa dolnośląskiego. Najmniejszym zróżnicowaniem przeciętnego dochodu charakteryzował się region opolski (21,9), a największym – region warszawski stołeczny, który nie tylko charakteryzował się zdecydowanie najwyższym przeciętnym dochodem do dyspozycji, ale również mocnym rozwarstwieniem dochodów. Współczynnik Giniego dla tego regionu wyniósł 30,5, a wskaźnik zróżnicowania kwintylowego – 5,0.

W ciągu roku zwiększył się wskaźnik zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych – z 9,0% do 11,0%.

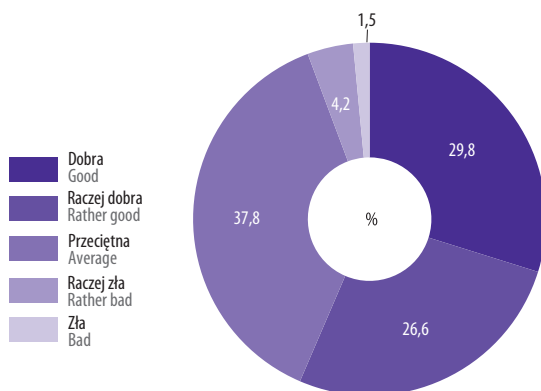
Od kilku lat w województwie dolnośląskim i w kraju systematycznie poprawiała się **subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych**. W 2022 r. i 2023 r. w naszym regionie jednak nastąpił spadek odsetka gospodarstw oceniających swoją sytuację materialną jako dobrą – z 34,6% gospodarstw domowych ogółem w 2021 r., poprzez 30,4% w 2022 r. do 29,8% w 2023 r. W kraju odsetek ten wzrósł z 23,7% w 2022 r. do 25,7% w 2023 r. Odsetek gospodarstw postrzegających swoją sytuację jako raczej złą albo złą nie zmienił się w porównaniu z poprzednim rokiem w województwie dolnośląskim (5,7%), podczas gdy w kraju zmniejszył się z 6,0% do 4,9%. Jednakże w naszym regionie wzrósł odsetek gospodarstw oceniających swoją sytuację jako złą – z 1,1% w 2022 r. do 1,5% w 2023 r.

Dolnośląskie pozytywnie wyróżniało się na tle innych województw pod względem wysokości odsetka gospodarstw domowych oceniających swoją sytuację materialną jako dobrą – 29,8% i 3. miejsce w kraju (po województwach opolskim i mazowieckim), przy średniej dla Polski na poziomie 25,7%.

Najbardziej zadowolone ze swojej sytuacji materialnej były gospodarstwa domowe pracujących na rachunek własny poza gospodarstwami rolnymi (83,9% oceniło swoją sytuację jako dobrą albo raczej dobrą), natomiast najmniej – gospodarstwa domowe rencistów (jedynie 30,3% oceniło swoją sytuację jako dobrą albo raczej dobrą).

Wykres 29. Subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych w 2023 r.

Chart 29. Subjective evaluation of the material situation of household in 2023



Pomoc społeczna i wspieranie rodziny

Social assistance and family support

Wskaźnik osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. ludności był niższy niż w latach wcześniejszych, a także był jednym z najniższych w kraju. Podobnie, jak w poprzednich latach najczęściej pomoc środowiskowa była udzielana z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby oraz ubóstwa.

Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej był w województwie dolnośląskim mniejszy niż średnio w kraju. W latach 2015-2023 obserwowano systematyczny spadek liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej oraz członków ich rodzin we wszystkich województwach.

Dolnośląskie zajmowało w 2023 r. pierwsze miejsce w kraju pod względem odsetka dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych oraz liczby miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych w przeliczeniu na 1000 dzieci w wieku do lat 3.

Pomoc społeczna służy do wspierania osób i rodzin znajdujących się w trudnych sytuacjach życiowych, z którymi nie są one w stanie same sobie poradzić. Polega na udzielaniu świadczeń pieniężnych i niepieniężnych osobom spełniającym określone kryteria i zakwalifikowanym do otrzymania takiej pomocy w miejscu ich zamieszkania. Podejmuje działania w sytuacjach zagrożenia podstawowych potrzeb życiowych oraz obniżenia jakości życia poniżej społecznie akceptowanego minimum; pomaga stworzyć warunki umożliwiające godną egzystencję; służy kompensowaniu różnorakich szkód np. wynikających z bezrobocia, sieroctwa, niepełnosprawności, chorób; przyczynia się do wyrównywania nadmiernych różnicowań społecznych; daje poczucie bezpieczeństwa socjalnego poprzez różne zasiłki i świadczenia uzupełniające niedostatki systemu emerytalno-rentowego oraz innych systemów zabezpieczenia społecznego lub niewystarczające dochody z pracy. Skutkiem działań pomocy społecznej powinno być eliminowanie wykluczenia społecznego oraz usamodzielnianie się jej beneficjentów.

W ramach **pomocy środowiskowej** organizowanej i świadczonej przez jednostki samorządu terytorialnego a także realizowanej przez powiatowe centra pomocy rodzinie, na pomoc społeczną w 2023 r. wydano łącznie 244,3 mln zł (o 6,4 mln zł więcej niż w 2022 r.).

W 2023 r. świadczenia w formie pieniężnej otrzymało na podstawie decyzji 54,9 tys. osób (w 2022 r. – 56,2 tys.), w łącznej kwocie 146,4 mln zł (o 2,2 mln zł mniej niż w 2022 r.). Stanowiły one 59,9% kwoty ogółem na świadczenia z pomocy społecznej (w kraju – 59,2%). Świadczenia w formie niepieniężnej przyznano na podstawie decyzji 24,1 tys. osób (w 2022 r. – 25,4 tys.) i wydano na nie 97,9 mln zł, tj. 40,1% (w kraju 40,8%) kwoty ogółem na świadczenia z pomocy społecznej (o 8,7 mln zł więcej niż w 2022 r.).

Środowiskowa pomoc społeczna to pomoc udzielana ludności w miejscu zamieszkania za pośrednictwem ośrodka pomocy społecznej. Dane oszacowano na podstawie Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, zawierającego informację o zrealizowanych świadczeniach środowiskowej pomocy społecznej i odbiorcach tej pomocy - gospodarstwach domowych i ich członkach oraz osobach bezdomnych.

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej to wszyscy członkowie gospodarstw domowych oraz osoby bezdomne, które w roku badania otrzymały przynajmniej raz jakąkolwiek pomoc świadczoną przez ośrodki pomocy społecznej w miejscu zamieszkania zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1283).

Wskaźnik osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. ludności wyniósł w województwie dolnośląskim w 2023 r. 180 osób (w kraju – 236 osób), był niższy niż w latach wcześniejszych, a także był jednym z najniższych w kraju – jedynie w województwie śląskim odnotowano niższą jego wartość (169). W 2022 r. ukształtował się na poziomie 186 (w kraju 241), a w 2015 r. – 358 (w kraju 460).

Tablica 17. Świadczenia pomocy społecznej
Table 17. Social assistance benefits

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Osoby, którym decyzją przyznano świadczenia pomocy społecznej (rzeczywista liczb osób) Beneficiaries of social assistance benefits (total real number of person)	103902	63569	53674	51900
Udzielone świadczenie w tys. zł Benefits granted in thousand PLN	258065,4	233259,5	237884,5	244323,4
pomoc pieniężna financial assistance	188556,5	153971,8	148618,9	146377,6
pomoc niepieniężna non-financial assistance	69508,9	79287,7	89265,6	97945,8
Osoby, którym decyzją przyznano świadczenia pomocy społecznej na 10 tys. ludności Beneficiaries per 10 thousand population	357,6	218,0	185,6	180,0

Środowiskową pomoc pieniężną stanowią między innymi różnego rodzaju zasiłki np.: stałe, okresowe, celowe, pomoc na usamodzielnienie i kontynuowanie nauki, pomoc dla cudzoziemców, natomiast pomoc niepieniężna obejmuje m.in: posiłek, schronienie w placówkach dla bezdomnych, ubranie, sprawienie pogrzebu, usługi opiekuńcze, pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej. Osoby potrzebujące mogły otrzymać pomoc zarówno w formie pieniężnej, jak i niepieniężnej. Zsumowana liczba osób korzystających z obu form pomocy społecznej wyniosła w 2023 r. 79,1 tys. (w przypadku, gdy osoba otrzymała pomoc w formie pieniężnej i niepieniężnej, była liczona podwójnie), tj. o 3,1 tys. mniej niż w 2022 r.

W 2023 r. zasiłki stałe wypłacane osobom całkowicie niezdolnym do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności przyznano 12,0 tys. osób, zasiłki okresowe – 14,1 tys. osób. Dużą grupę beneficjentów (27,8 tys.) stanowiły osoby korzystające z różnych zasiłków celowych. Były one przyznawane z tytułu zaspokojenia niezbędnej potrzeby bytowej, pokrycia części lub całości wydatków na świadczenia zdrowotne, zakup żywności, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, wykonania drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, pokrycia kosztów pogrzebu.

Wśród niepieniężnych form pomocy dominowały codzienne gorące posiłki (12,7 tys. osób) oraz usługi opiekuńcze obejmujące zaspokajanie codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, pielęgnację, zapewnienie kontaktów z otoczeniem oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi (8,9 tys. osób).

W latach 2015-2023 obserwowano systematyczny spadek liczby beneficjentów oraz członków ich rodzin we wszystkich województwach. W województwie dolnośląskim ten spadek wyniósł 52,0% (w kraju odnotowano spadek o 53,3%).

Tablica 18. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej
Table 18. Beneficiaries of community social assistance

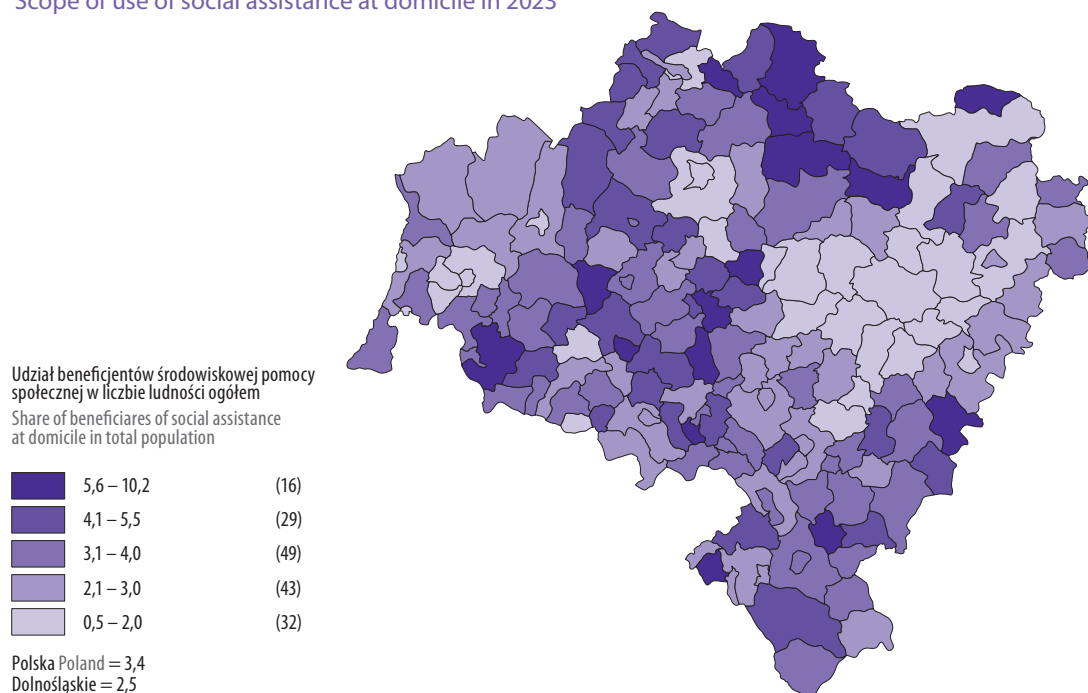
Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej Households benefiting from social assistance at domicile	70871	49869	43097	42580
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej Beneficiaries of social assistance at domicile	151072	87834	72810	72522
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności Beneficiaries of social assistance at domicile per 10 thousand population	520,0	301	252	252

Dolnośląskie należało do grupy województw, w których zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej był najniższy w kraju (2. lokata po województwie śląskim) i wyniósł 2,5% (w kraju – 3,4%).

W ciągu roku wartość tego wskaźnika w naszym regionie (podobnie jak w sześciu innych) nie uległa zmianie, zmniejszyła się w 7 województwach, a wzrosła w dwóch. Najwyższy odsetek korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności odnotowano w powiecie górowskim (6,2%), a najniższy – w powiecie wrocławskim oraz we Wrocławiu (po 1,1%). Spośród dolnośląskich gmin najczęściej ze środowiskowej pomocy społecznej korzystali mieszkańcy gmin Lewin Kłodzki i Jemielno – ww. wskaźnik przekraczał tam ponad 3-krotnie średnią wojewódzką (odpowiednio 10,2% i 8,7%). Natomiast zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w bardzo niewielkim zakresie odnotowano w gminach Miękinia (0,5%), Siechnice i Twardogóra (po 0,6%).

Mapa 28. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w 2023 r.

Map 28. Scope of use of social assistance at domicile in 2023



W jednej rodzinie mogło wystąpić kilka przyczyn udzielenia pomocy środowiskowej. W 2023 r., tak jak w roku poprzednim, najczęściej pomocy udzielano z powodu:

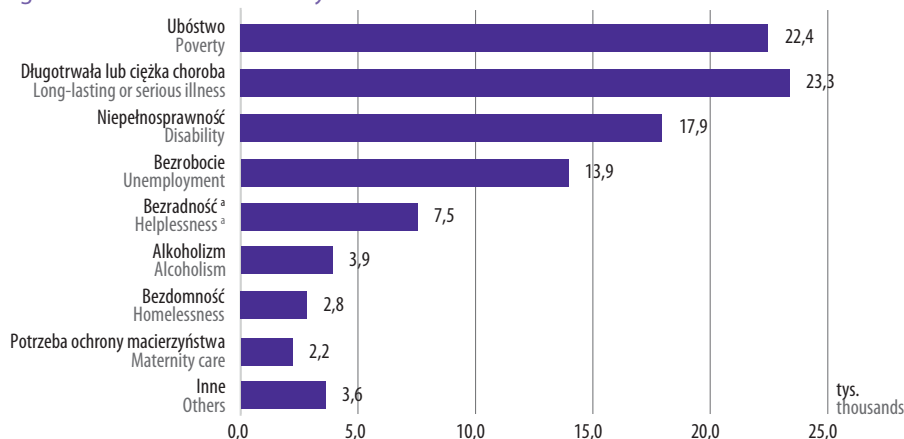
- długotrwałej lub ciężkiej choroby – była ona przyczyną przyznania świadczenia dla 23,3 tys. rodzin (o 57 mniej niż w 2022 r.);
- ubóstwa – 22,4 tys. rodzin (o 1,4 tys. mniej niż w roku poprzednim);
- niepełnosprawności – 17,9 tys. rodzin (mniej o 329);
- bezrobocia – 13,9 tys. rodzin (mniej o 756).

W 2023 r. odnotowano wzrost liczby rodzin korzystających z pomocy przyznanej z powodu:

- sytuacji kryzysowej (wzrost o 45,8%),
- sieroctwa (wzrost o 30,0%),
- trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy (wzrost o 28,2%),
- narkomanii (wzrost o 10,9%),
- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego (wzrost o 5,9%),
- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (wzrost o 2,6%),
- potrzeby ochrony macierzyństwa (wzrost o 2,3%),
- alkoholizmu (wzrost o 1,6%),
- bezdomności (wzrost o 1,6%).

Wykres 30. Powody przyznania pomocy społecznej rodzinie w 2023 r.

Chart 30. Reasons for granting social assistance to a family in 2023



^a W sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego.
^a Care and education as well as household management problems.

Świadczenia rodzinne mają na celu finansowe wsparcie rodziny, jeśli na jej utrzymaniu pozostaje dziecko (dzieci) lub osoba z niepełnosprawnością wymagająca opieki i pomocy. System świadczeń rodzinnych jest oparty o zasadę pomocniczości i jest systemem pozaubezpieczeniowym, finansowanym z budżetu państwa, uwzględniającym zasadę, że osobami zobowiązanymi do łożenia na utrzymanie dzieci, w pierwszej kolejności, są ich rodzice.

Pomoc państwa przysługuje po spełnieniu wszystkich kryteriów obowiązujących dla jej przyznania.

W 2023 r. kontynuowano realizowanie zapoczątkowanego w kwietniu 2016 r. rządowego programu „**Rodzina 500 plus**”, będącego długofalowym wsparciem kierowanym przede wszystkim do rodzin naturalnych, ale również do rodzinnej pieczy zastępczej i placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej. Zgodnie ze zmianami wprowadzonymi w Programie „Rodzina 500 plus”, od 1 lipca 2019 r. świadczenie wychowawcze przysługuje na każde dziecko do ukończenia 18. roku życia, bez względu na dochód osiągnięty przez rodzinę.

Świadczenia w ramach Programu „Rodzina 500 plus”:

- świadczenie wychowawcze – przysługuje rodzicom lub opiekunom na każde dziecko do ukończenia 18. roku życia, bez względu na dochód osiągnięty przez rodzinę a także od 1 czerwca 2022 r. na dzieci umieszczone w pieczy zastępczej. Świadczenie wypłacane było w 2023 r. w wysokości 500 zł netto;;
- do 31 maja 2022 r. na podstawie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, na dzieci umieszczone w pieczy zastępczej przysługiwały dodatki – prawo do dodatku wychowawczego posiadała rodzina zastępcza i prowadzący rodzinny dom dziecka, do dodatku do zryczałtowanej kwoty – dyrektor placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego, zaś do dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego – prowadzący pozostałe placówki instytucjonalnej pieczy zastępczej. Dodatki zastąpione zostały świadczeniem wychowawczym;
- Karta Dużej Rodziny – to projekt Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, który rozpoczął się w czerwcu 2014 r. Głównym celem programu jest zapewnienie posiadaczom karty bardziej korzystnego, od ogólnie obowiązującego, dostępu do towarów i usług oraz innych form aktywności. Zniżki mogą być oferowane przez instytucje publiczne lub partnerów handlowych. Prawo do posiadania Karty Dużej Rodziny przysługuje członkowi rodziny wielodzietnej, przez którą rozumie się rodzinę, w której rodzic (rodzice) lub małżonek rodzica mają lub mieli na utrzymaniu łącznie co najmniej troje dzieci bez względu na ich wiek.

Świadczeniem wychowawczym w wysokości 500 zł miesięcznie w 2023 r. objęto przeciętnie w ciągu całego roku 503,8 tys. dzieci do 18 lat, które przebywały w rodzinach naturalnych.

Łącznie wydatki na to świadczenie wyniosły 3070,0 mln zł (w 2022 r. – 3110,5 mln zł).

Tablica 19. Świadczenia wychowawcze
Table 19. Child-support benefit

Wyszczególnienie Specification	2016 ^a	2020	2022	2023
Wydatki na świadczenia wychowawcze w tys. zł Child-raising benefit payments in thousand PLN	1064649,1	2805194,6	3110549,4	3069984,8
Przeciętna miesięczna liczba dzieci, na które rodziny otrzymują świadczenie wychowawcze w tys. Monthly average number of children for whom families received child-raising benefit in thousands	237,3	455,6	494,5	503,8

^a W okresie kwiecień-grudzień.
^a In the period of April-December.

Wśród świadczeń rodzinnych, dominującą pozycję odnośnie do liczby świadczeń stanowiły **zasiłki rodzinne**, których w 2023 r. przeciętnie miesięcznie wypłacono 51,9 tys. Było to o 17,8% mniej niż w 2022 r. (63,1 tys.).

Tablica 20. Świadczenia na rzecz rodziny
Table 20. Benefits to the family

Wyszczególnienie Specification	2018	2020	2022	2023
Dobry Start^a Good Start^a				
kwota świadczeń wypłaconych (w ciągu roku) w tys. zł amount of benefits paid (during a year) in thousand PLN	.	90589,1	100663,7	100903,7
liczba dzieci (i osób uczących się), na które wypłacono świadczenie (w ciągu roku) number of children (and learners) for whom benefits have been paid (during a year)	.	302192	335706	336633
Zasiłek rodzinny Family allowance				
kwota świadczeń ^b wypłaconych (w ciągu roku) w tys. zł amount of family allowances ^b (during a year) in thousand PLN	246570	190139	136395	113866
dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny children, for which the parents shall receive family allowances	120981	89010	63095	51870
udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku w % Share of children aged under 17 years, for which the parents shall receive family allowances in the total number of children in this age in %	23,1	16,8	11,9	9,9
Fundusz alimentacyjny Alimony fund				
kwota świadczeń wypłaconych (w ciągu roku) w tys. zł amount of benefits paid (during a year) in thousand PLN	104937,3	90466,1	80376,1	73346,5
liczba wypłaconych świadczeń number of paid benefits	278620	221095	191154	171162
Ulga prorodzinna w zeznaniach podatkowych PIT Family tax relief in PIT tax returns				
kwota odliczeń od podatku z tytułu ulgi prorodzinnej w tys. zł amount of tax deductions for family tax relief in thousand PLN	391956,2	395252,9	293160,6	.
liczba dzieci ^c number of children ^c	449671	467514	494339	.

^a W ramach programu „Dobry Start” dla każdego uczącego się dziecka, rozpoczynającego rok szkolny wypłacane jest jeden raz w roku świadczenie na wyprawkę szkolną. ^b Wraz z dodatkami. ^c Liczba dzieci podana została łącznie, tj. dzieci, na które dokonano odliczenia od podatku jak również dzieci, na które przysługiwał zwrot nieodliczonej kwoty ulgi na dzieci.

^a As part of the „Good Start” program, for each learning child, at the beginning of the school year, a benefit for a school layette is paid once a year. ^b Including appendices. ^c The number of children was given in total, i.e. children for whom the child relief was deducted from tax as well as children who were entitled to the reimbursement of not deducted child relief.

W 2023 r. na zasiłki rodzinne wraz z dodatkami wydatkowano kwotę 113,9 mln zł i była ona o 16,5% niższa niż w 2022 r. (136,4 mln zł). Przeciętna miesięczna kwota zasiłku rodzinnego wraz z dodatkami wynosiła w 2023 r. 219,52 zł (w 2022 r. – 216,17 zł).

Z dniem 1 czerwca 2018 r. wszedł w życie rządowy program „**Dobry Start**”¹ będący elementem długofalowej polityki rodzinnej. Program ma na celu wyrównywanie szans wśród uczniów i oferuje wsparcie dla rodzin z dziećmi w wieku szkolnym na utrzymaniu, bez względu na dochód. Pomoc realizowana jest w formie jednorazowego świadczenia pieniężnego w wysokości 300 zł na uczące się dziecko i ma wspomóc rodziny w ponoszeniu wydatków związanych z rozpoczęciem roku szkolnego (na tzw. wyprawkę szkolną). Świadczenie przysługuje do ukończenia przez dziecko 20. roku życia, a na dziecko niepełnosprawne do ukończenia przez nie 24. roku życia i jest niezależne od dochodu uzyskiwanego przez rodzinę. W 2023 r. w województwie dolnośląskim wypłacono na ten cel 100,9 mln zł dla ponad 336 tys. uczniów (tj. odpowiednio więcej niż w 2022 r. o 0,2% i o 0,3%). W skali kraju było to 1,4 mld zł i 4,6 miliona uczniów).

Jak wynika z danych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w 2023 r. w województwie dolnośląskim z **funduszu alimentacyjnego** wypłacono 171,2 tys. świadczeń (o 10,5% mniej niż w 2022 r.) na łączną kwotę 73,3 mln zł (odpowiednio mniej o 8,7%).

W 2023 r. kontynuowano program **Karta Dużej Rodziny (KDR)**, który jest kolejnym elementem wspierania rodzin z dziećmi. Program ten przeznaczony jest dla rodzin wielodzietnych (tj. przynajmniej z trójką dzieci) niezależnie od wysokości dochodów. Jego uczestnicy mają zapewnione zniżki oraz dodatkowe uprawnienia przy korzystaniu z oferty kulturalnej, rekreacyjnej i transportowej na terenie całego kraju. W 2023 r. w województwie dolnośląskim Kartę Dużej Rodziny posiadało 108,8 tys. rodzin, co oznacza wzrost o 26,9% w porównaniu z 2022 r. (85,8 tys. rodzin). Znaczny wzrost w ciągu roku liczby rodzin posiadających KDR odnotowano we wszystkich województwach. Dolnośląskie znalazło się w grupie województw, w których ten wzrost przekraczał przeciętną wartość dla kraju (21,7%).

Największy odsetek rodzin uczestniczących w ww. programie odnotowano we Wrocławiu (14,0% ogólnej liczby rodzin w województwie posiadających KDR) oraz w powiecie wrocławskim (6,3%), natomiast najmniejszy – w powiatach kamiennogórskim i wałbrzyskim (po 1,7%).

Ustawa o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 stworzyła ramy prawne² dla funkcjonowania nowych form opieki nad małymi dziećmi, takich jak klub dziecięcy, dzienny opiekun oraz niania. Informacje o działalności instytucjonalnych form opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 (liczba placówek i miejsc, liczba dzieci tam przebywających) pochodzi ze sprawozdania RKZ-4G sporządzanego przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, które zastąpiło obowiązujący do 2022 r. formularz OD-1 „Żłobki i kluby dziecięce”.

Żłobek to jednostka organizacyjna sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3, realizująca funkcje opiekuńcze, wychowawcze i edukacyjne. Opieka w żłobku jest sprawowana od ukończenia 20 tygodnia życia dziecka, żłobek zapewnia opiekę do 10 godz. dziennie. Żłobki, obok klubów dziecięcych, opiekuna dziennego i niani, zostały wprowadzone ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi do lat 3 (Dz. U. z 2024 r. poz. 338). Obecnie pieczę nad działalnością regulowaną ustawą sprawuje Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Klub dziecięcy to jednostka organizacyjna sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3, realizująca funkcje opiekuńcze, wychowawcze i edukacyjne. Opieka w klubie dziecięcym jest sprawowana od ukończenia 1 roku życia dziecka, klub dziecięcy zapewnia opiekę do 5 godz. dziennie.

Niania to osoba fizyczna sprawująca opiekę nad dziećmi na podstawie umowy o świadczenie usług zwanej „umową uaktywniającą”, zawieranej w formie pisemnej między nianią a rodzicami albo rodzicem samotnie wychowującym dziecko.

Niania sprawuje opiekę nad dziećmi w wieku od ukończenia 20 tygodnia życia.

Dzienny opiekun to osoba fizyczna prowadząca działalność na własny rachunek albo zatrudniana przez jednostki samorządu terytorialnego (gminy, powiaty, województwa), instytucje publiczne, osoby fizyczne, osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, na podstawie umowy o pracę albo umowy o świadczenie usług.

Dzienny opiekun sprawuje opiekę nad dziećmi w wieku od ukończenia 20 tygodnia życia.

¹ Realizowany na podstawie rozporządzenia RM z dnia 15 czerwca 2021 r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry start” (Dz.U. 2021, poz.1092).

² Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. z 2024 r. poz. 338).

W końcu 2023 r. w województwie dolnośląskim działało 518 placówek opieki nad dziećmi do lat 3, tj. o 10 więcej (tj. o 2,0%) niż w 2022 r.; w kraju odnotowano wzrost o 3,0%. W strukturze placówek dominowały żłobki, które stanowiły ponad 82% ogólnej ich liczby. W ciągu roku liczba żłobków wzrosła o 2,4%, a klubów dziecięcych nie zmieniła się. W kraju liczba żłobków wzrosła o 3,0%, a klubów dziecięcych o 2,8%.

Tablica 21. Żłobki i kluby dziecięce

Stan w dniu 31 grudnia

Table 21. Nurseries and children's clubs

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Żłobki Nurseries	219	399	417	427
w tym publiczne of which public	58	110	121	.
Oddziały żłobkowe Nursery sections	17	3	-	-
Kluby dziecięce Children's clubs	25	80	91	91
w tym publiczne of which public	.	9	10	.
Miejsca: Places:				
w żłobkach ^a in nurseries ^a	9134	17583	19753	20519
w klubach dziecięcych in children's clubs	409	1525	1799	1870
Dzieci przebywające: Children staying:				
w żłobkach ^a in nurseries ^a	8147	14685	17134	17408
w klubach dziecięcych in children's clubs	366	1240	1500	1551

a W latach 2015-2020 łącznie z oddziałami żłobkowymi.

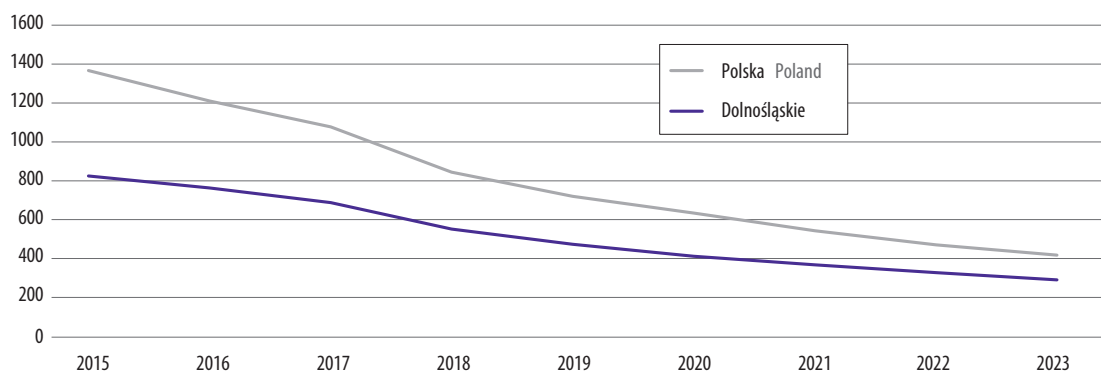
a In 2015-2020 including nursery sections.

Wykres 31. Dzieci w wieku do lat 3 na 100 miejsc w żłobkach^a i klubach dziecięcych

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 31. Children up to the age of 3 per 100 places in nurseries^a and children's clubs

As of 31 December



a W latach 2015 i 2021 łącznie z oddziałami żłobkowymi.

a In 2015 and 2021 including nursery sections.

Dolnośląskie zajmowało w 2023 r. 1. miejsce w kraju pod względem odsetka dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych – 28,4% (przy średniej krajowej na poziomie 19,5%) oraz liczby miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych w przeliczeniu na 1000 dzieci w wieku do lat 3 – 335 (przy średniej krajowej na poziomie 236).

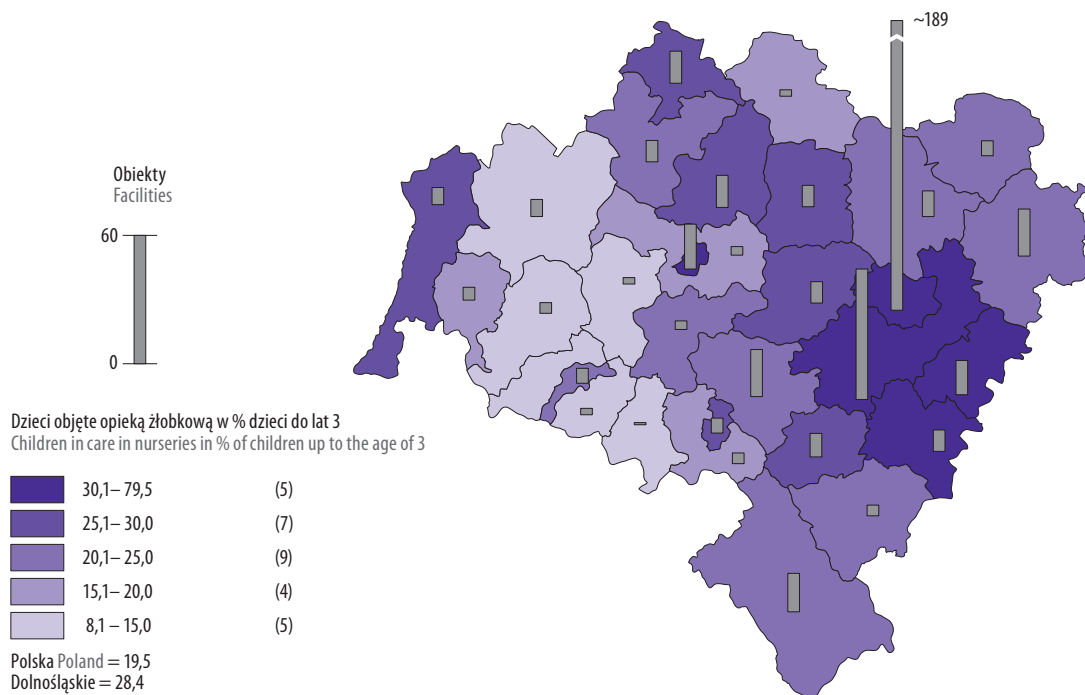
Pod względem odsetka dzieci w wieku do 3 lat objętych opieką w żłobkach (łącznie z klubami dziecięcymi) przodują także dolnośląskie powiaty – w 2023 r. powiat strzeliński zajmował 1. miejsce w kraju – 79,5%, a Wrocław – 13. miejsce w kraju (36,3%). W rankingu gminnym natomiast zdecydowanie przodują w kraju dolnośląskie gminy: Strzelin – 137,8%, Legnickie Pole – 59,2%, Jordanów Śląski – 57,1%, Nowa Ruda – 48,9%, miasto Oleśnica – 46,3%, a także Radków – 44,2% i Szklarska Poręba – 44,1%.

Mapa 29. Żłobki^a i kluby dziecięce w 2023 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 29. Nurseries^a and children's clubs in 2023

As of 31 December



a łącznie z oddziałami żłobkowymi.
a including nursery sections.

Z danych ZUS wynika, że na koniec 2023 r. w województwie dolnośląskim zarejestrowane były 272 **nianie** zatrudnione na podstawie umowy uaktywniającej (w 2022 r. – 307). Zdecydowaną większość niań stanowiły kobiety (98,5%). Najliczniej reprezentowaną grupą były osoby w wieku 50–59 lat (76 osób).

Pracę w charakterze **dziennego opiekuna** sprawującego opiekę nad dziećmi w warunkach zbliżonych do warunków domowych podjęło w naszym regionie 156 osób (125 dziennych opiekunów w 2022 r.). Pod opieką dziennych opiekunów, według danych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, przebywało 734 dzieci (w 2022 r. – 490).

Warunki mieszkaniowe

Housing conditions

W 2023 r. warunki mieszkaniowe w województwie dolnośląskim były znacznie lepsze niż w pozostałych województwach oraz, podobnie jak w kraju, uległy niewielkiej poprawie w porównaniu z poprzednimi latami.

Wskaźniki obrazujące sytuację mieszkaniową były jednymi z najlepszych w kraju. Dolnośląskie należało do liderów jeśli chodzi o gęstość zaludnienia mieszkań. Pod względem liczby mieszkań przypadających na 1000 osób, przeciętnej liczby osób na 1 mieszkanie oraz na 1 izbę nasze województwo plasowało się na 2. miejscu w kraju.

Natomiast mniejsza niż średnio w kraju była gęstość sieci wodociągowej i gazowej, a większa – sieci kanalizacyjnej; wartości wszystkich ww. wskaźników poprawiły się w porównaniu z poprzednimi latami.

Według stanu na 31 grudnia 2023 r. **zasoby mieszkaniowe** województwa dolnośląskiego liczyły 1312,9 tys. mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 93194,5 tys. m², w których znajdowało się 4817,6 tys. izb. W ciągu roku liczba mieszkań wzrosła o 1,4%, a w porównaniu z 2015 r. – o 15,5%; w kraju odnotowano wzrost odpowiednio o 1,3% i 11,8%). Przyrost liczby mieszkań w stosunku rocznym plasował województwo dolnośląskie na 5. miejscu w kraju po województwach: pomorskim, mazowieckim, wielkopolskim i małopolskim (gdzie odnotowano wzrost odpowiednio o 1,8%, 1,6%, 1,6% i 1,5%).

W 2023 r. w województwie dolnośląskim było zlokalizowanych 69,3 tys. lokali mieszkalnych z mieszkaniowego zasobu gmin o łącznej powierzchni 3174,5 tys. m² (z wyłączeniem lokali zamiennych i tymczasowych pomieszczeń), na które obowiązywały umowy na najem — 3. miejsce w kraju po województwach śląskim i mazowieckim. Na najem socjalny lokali mieszkalnych z mieszkaniowego zasobu gmin podpisanych było 5,5 tys. umów (5. lokata po województwach: mazowieckim, śląskim, małopolskim, wielkopolskim), a na najem socjalny lokalu oczekiwało 8,5 tys. gospodarstw domowych (w tym 4,2 tys. w ramach realizacji wyroków eksmisyjnych).

Pod budownictwo mieszkaniowe w 2023 r. dolnośląskie gminy przekazały 15,2% całkowitej powierzchni gruntów przekazanych w kraju, co plasowało omawiane województwo na 1. miejscu wśród województw. Zasób gruntów przeznaczonych w województwie dolnośląskim na budownictwo mieszkaniowe na koniec 2023 r. wyniósł 3162,1 ha (2. lokata po województwie śląskim), z tego 727,0 ha (23,0%) przeznaczone jest pod zabudowę wielorodzinną, a 2435,1 ha (77,0%) – jednorodziną.

Tablica 22. Zasoby mieszkaniowe^a

Stan w dniu 31 grudnia

Table 22. Dwelling stocks^a

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020 ^b	2022	2023
Mieszkania Dwellings	1136644	1256829	1294311	1312857
Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności Dwelling stocks per 1,000 population	391,4	432,1	448,2	456,0
Przeciętna w zasobach: Dwelling stocks, average:				
liczba izb w mieszkaniu number of rooms in a dwelling	3,84	3,68	3,67	3,67
powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ² useful floor area of a dwelling in m ²	72,3	70,5	70,8	71,0
liczba osób na 1 mieszkanie number of persons per dwelling	2,56	2,31	2,23	2,19

a Na podstawie bilansów. b Dane uwzględniają wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021.

a Based on balances. b The data take into account the results of the National Population and Housing Census 2021.

Badanie z zakresu gospodarki mieszkaniowej w części dotyczącej stanu zasobów mieszkaniowych, jak i wybranych informacji charakteryzujących warunki mieszkaniowe, zostało przygotowane na podstawie opracowania statystycznego **Bilans zasobów mieszkaniowych** za dany rok (według stanu na 31 grudnia).

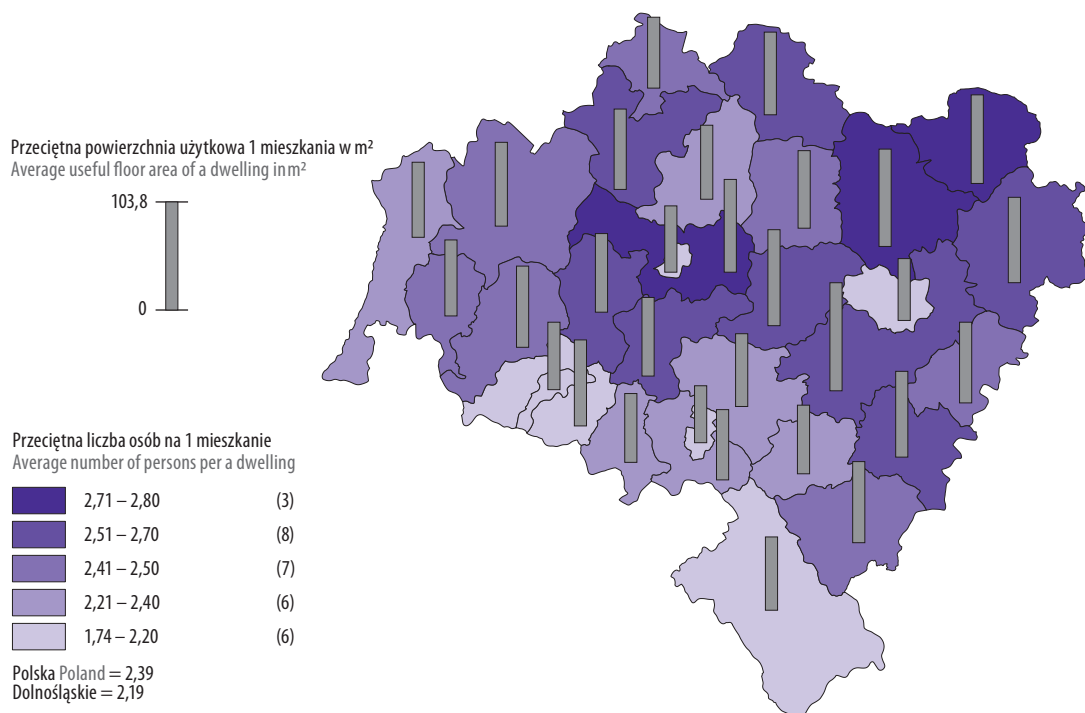
Zasoby mieszkaniowe – ogół mieszkań zamieszkałych i niezamieszkałych znajdujących się w budynkach mieszkalnych i niemieszkalnych. Do zasobów mieszkaniowych nie zalicza się lokali w obiektach zbiorowego zakwaterowania (tj. hoteli pracowniczych, domów studenckich, burs i internatów, domów pomocy społecznej) z wyjątkiem znajdujących się tam mieszkań; pomieszczeń prowizorycznych oraz obiektów ruchomych (tzn. barakowozów, wagonów kolejowych, barek i statków).

W 2023 r. **warunki mieszkaniowe** w województwie dolnośląskim były znacznie lepsze niż w pozostałych województwach oraz, podobnie jak w kraju, uległy nieznacznej poprawie w porównaniu z poprzednimi latami. Znajduje to odzwierciedlenie w wartościach wskaźników ilustrujących przeciętną liczbę osób przypadającą na mieszkanie i na izbę oraz powierzchnię użytkową mieszkania. Na 1 osobę w 2023 r. przypadało przeciętnie 32,4 m² mieszkania, co plasowało województwo dolnośląskie na 4. miejscu w kraju (po województwach: mazowieckim, podlaskim i łódzkim). Pod względem liczby mieszkań przypadających na 1000 mieszkańców (456) dolnośląskie zajmowało 2. miejsce w kraju (po mazowieckim – 458; w kraju – 419), podobnie jak pod względem przeciętnej liczby osób na 1 mieszkanie – 2,19 (po mazowieckim – 2,18; w kraju – 2,39) oraz pod względem gęstości zaludnienia mieszkań – 0,60 osoby na izbę (po podlaskim – 0,59; przeciętnie w kraju – 0,62).

Mapa 30. Warunki mieszkaniowe ludności w 2023 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 30 Housing conditions of population in 2023
As of 31 December



W porównaniu z latami wcześniejszymi poprawiła się infrastruktura komunalna. Długość **sieci wodociągowej** w 2023 r. osiągnęła 21243,9 km i zwiększyła się w ciągu roku o 157,4 km (tj. o 0,7%). Liczba przyłączy natomiast zwiększyła się w ciągu roku o 7,0 tys. (tj. o 1,9%), a w porównaniu z 2015 r. – o 39,8 tys. (tj. o 11,6%). Największy przyrost długości sieci wodociągowej w ciągu roku zaobserwowano w powiatach: dzierzoniowskim – o 4,5%, polkowickim – o 2,3% i lubańskim oraz oleśnickim – po 1,9%. Ponad 66% długości sieci wodociągowej i 58% przyłączy do budynków zlokalizowanych było na terenach wiejskich.

Tablica 23. Wodociągi
Stan w dniu 31 grudnia
Table 23. Water supply system
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Sieć (rozdzielcza i przesyłowa) w km Distribution and transmission network in km	15681,6 ^a	20693,9	21086,5	21243,9
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych w szt. Connections leading to residential buildings in units	343513	360035	376271	383268
Zużycie wody z sieci wodociągowej w gospodarstwach domowych (w ciągu roku) w hm ³ Consumption of water from water supply system in households (during the year) in hm ³	93,1	99,4	99,5 [*]	99,7 [*]

a Rozdzielcza.
a Distribution.

W 2023 r. z sieci wodociągowej korzystało 95,3% ogółu ludności (w porównaniu z 2015 r. wzrost o 0,4 p.proc.). W miastach dostęp do wodociągu miało 97,6% ogółu ludności (tyle samo, co w 2015 r.). Na terenach wiejskich udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej kształtował się na poziomie 90,6% (wzrost o 1,8 p.proc.). Wskaźniki te były wyższe niż przeciętnie w kraju, gdzie z sieci wodociągowej korzystało 92,6% ludności ogółem, 96,8% w miastach i 86,4% na wsi.

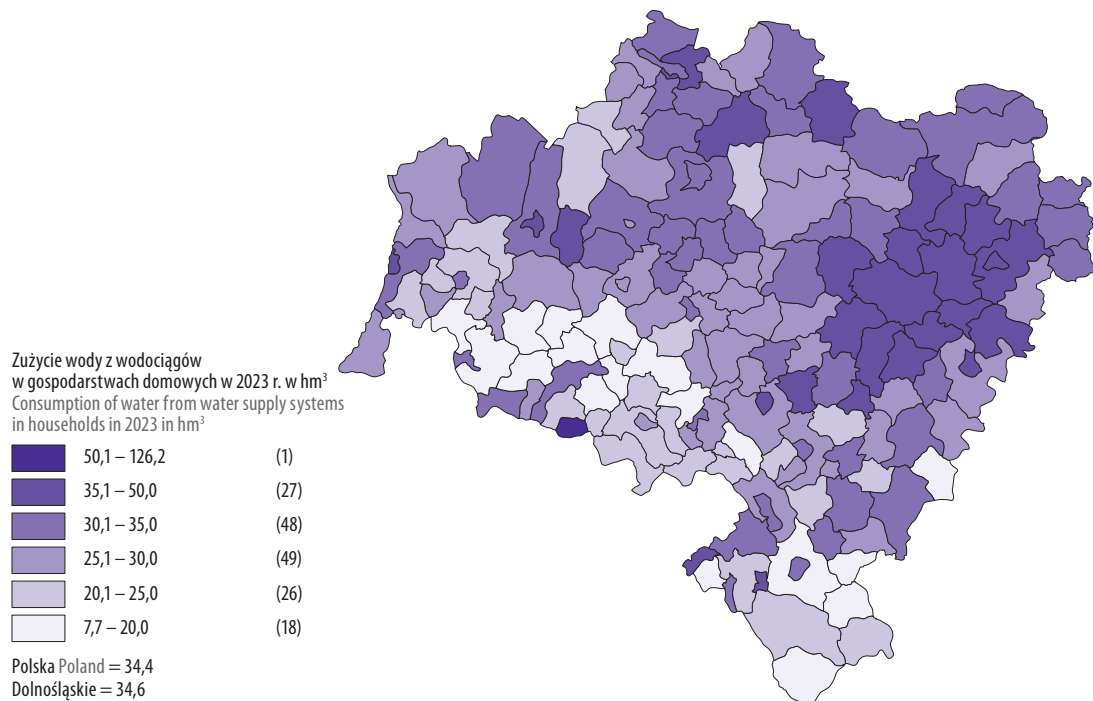
Wodociągi to kompleks urządzeń wodociągowych służących do ujęcia wód powierzchniowych i podziemnych, studni publicznych, urządzeń służących do magazynowania i uzdatniania wód, sieci wodociągowe, urządzenia regulujące ciśnienie wody.

Przeciętnie 1 mieszkaniec województwa dolnośląskiego zużył w 2023 r. 34,6 m³ wody z wodociągów (w kraju – 34,4 m³), tj. o 0,2 m³ więcej niż w 2022 r. i o 2,6 m³ więcej niż w 2015 r. Więcej wody używali mieszkańcy miast, niż wsi – odpowiednio 36,9 m³ wobec 29,7 m³. Mieszkańcy dolnośląskich miast należeli do liderów zużycia wody – 5. miejsce w kraju (po województwach: mazowieckim – 40,6 m³, wielkopolskim – 38,4 m³, małopolskim – 37,6 m³ i pomorskim – 37,2 m³).

Gęstość sieci wodociągowej w województwie dolnośląskim poprawiła się, nadal jednak była mniejsza niż przeciętnie w kraju. W 2023 r. na 100 km² powierzchni przypadało 106,5 km sieci wodociągowej (8. lokata; w kraju 108,7 km), tj. o 0,8 km więcej niż w 2022 r. i o 27,9 km więcej niż w 2015 r. W miastach wskaźnik ten ukształtował się na poziomie 325,4 km (w kraju 354,0 km), a na wsi – 79,5 km (w kraju 88,8 km). W ciągu roku największy wzrost gęstości sieci wodociągowej odnotowano w powiatach dzierzoniowskim (o 4,5 km) i wrocławskim (o 2,6 km) oraz we Wrocławiu (o 2,5 km).

Mapa 31. Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych w 2023 r.

Map 31. Consumption of water from water supply systems in households in 2023



Na koniec 2023 r. długość **sieci kanalizacyjnej** wyniosła w województwie dolnośląskim 13,2 tys. km. W okresie 2015–2023 jej długość wzrosła o 2,3 tys. km (tj. o 21,3%). Na obszarach wiejskich przyrost długości sieci w tym okresie był większy niż w miastach – odpowiednio o 1,4 tys. km (tj. o 23,2%) i o 0,9 tys. km (tj. o 18,8%).

W porównaniu z 2022 r. długość sieci kanalizacyjnej zwiększyła się o 218,7 km, tj. 1,7% (w kraju o 2,2%). Na obszarach wiejskich województwa dolnośląskiego usytuowane było ponad 56% sieci kanalizacyjnej oraz 44,6% liczby przyłączy.

Kanalizacja to kompleks urządzeń kanalizacyjnych służący do odprowadzania ścieków: sieć kanalizacyjna, wyloty urządzeń służących do wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi, urządzenia podczyszczające i oczyszczające ścieki oraz przepompownie ścieków.

Tablica 24. Kanalizacja

Stan w dniu 31 grudnia

Table 24. Sewage system

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Sieć kanalizacyjna ^a w km Sewage system ^a in km	10914,9	12443,8	13016,8	13235,5
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych w szt. Connections leading to residential buildings in units	221660	245877	260326	266537
Ścieki odprowadzone siecią kanalizacyjną (w ciągu roku) w hm³ Wastewater discharged by sewage system (during the year) in hm³	107,4	117,7	122,0	123,8
w tym oczyszczane of which treated	107,3	117,7	122,0	123,8

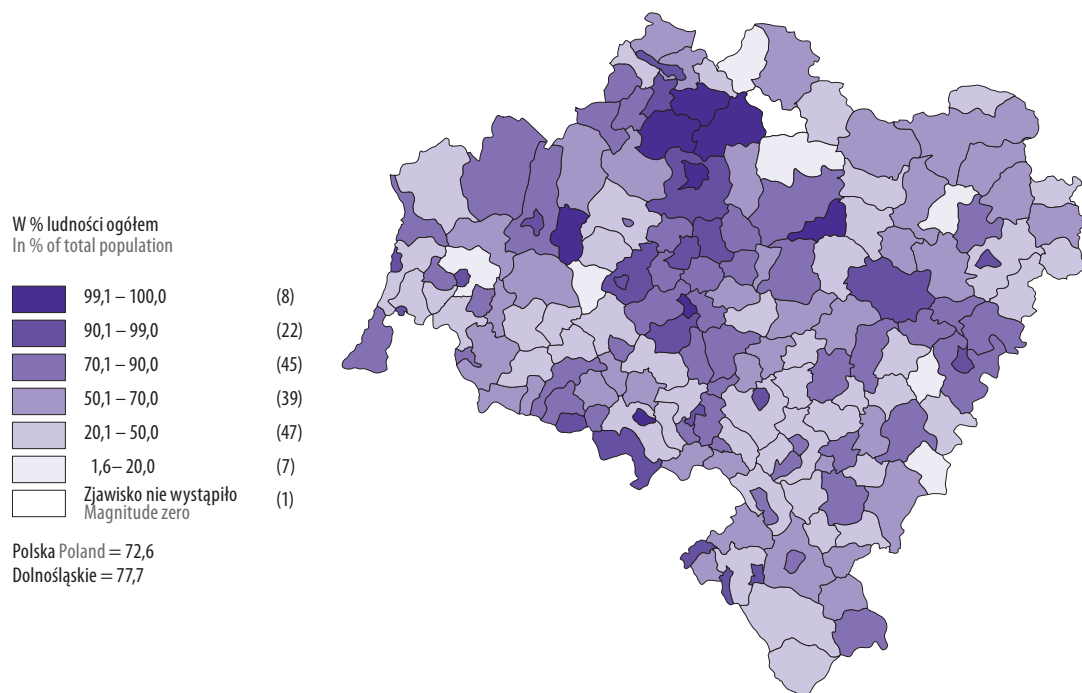
a łącznie z kolektorami.
a Including collectors.

Gęstość sieci kanalizacyjnej zwiększyła się w porównaniu z latami poprzednimi i była większa niż przeciętnie w kraju – 66,4 km wobec 57,8 km na 100 km². W porównaniu z 2022 r. odnotowano wzrost o 1,1 km (w kraju o 1,0 km), a w porównaniu z 2015 r. – o 11,7 km (w kraju o 9,9 km). W dolnośląskich miastach gęstość sieci kanalizacyjnej była znacznie niższa niż średnio w kraju – 263,5 km wobec 306,3 km, natomiast na wsi – wyższa – 42,0 km wobec 37,7 km.

Odsetek korzystających z sieci kanalizacyjnej w okresie 2015–2023 zwiększył się z 75,7% do 77,7% (wzrost o 2,0 p.proc.). W miastach na koniec 2023 r. z sieci korzystało 91,2% ludności (wzrost o 1,0 p.proc.), a na obszarach wiejskich 50,0% (wzrost o 6,8 p.proc.). Wartości tego wskaźnika odnotowane w województwie dolnośląskim przekraczały średnie krajowe – ogółem o 5,1 p.proc., w miastach o 0,2 p.proc., a na wsi o 4,5 p.proc.

Mapa 32. Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w 2023 r.

Map 32. Population using sewage system in 2023



W 2023 r. długość sieci gazowej ogółem w województwie dolnośląskim wyniosła 10,7 tys. km i w porównaniu z 2022 r. zwiększyła się o 1,6% (w kraju odnotowano wzrost o 1,8%), a w porównaniu z 2015 r. – o 17,0% (w kraju odnotowano wzrost w tym okresie o 19,4%). Zmniejszyła się natomiast liczba ludności korzystającej z sieci gazowej – w ciągu roku o 0,5%, a w porównaniu z 2015 r. – o 0,1%.

Długość sieci gazowej rozdzielczej (dystrybucyjnej) wyniosła 9,3 tys. km i było to więcej o 1,8% niż przed rokiem.

Gęstość rozdzielczej sieci gazowej poprawiła się w porównaniu z latami ubiegłymi i osiągnęła nieco niższy poziom niż w kraju – 46,4 km wobec 51,7 km na 100 km² (przed rokiem 45,6 km na 100 km², a w kraju – 50,9 km na 100 km²). Pod względem wysokości tego wskaźnika Dolnośląskie zajmowało w 2023 r. 6. miejsce w kraju po województwach: małopolskim, śląskim, podkarpackim, mazowieckim i wielkopolskim.

Gęstość rozdzielczej sieci gazowej w miastach wyniosła 257,4 km na 100 km² (w kraju 299,5 km), a na wsi – 20,4 km (w kraju 31,6 km).

W porównaniu z latami wcześniejszymi znacznie wzrosła liczba odbiorców ogrzewających mieszkania gazem – z 65,0 tys. w 2015 r. poprzez 287,2 tys. w 2022 r. do 289,6 tys. w 2023 r. (tj. wzrost odpowiednio o 445,7% i 0,8%).

Sieć gazowa to system przewodów doprowadzających do odbiorców paliwa gazowe przez przedsiębiorstwa prowadzące działalność w zakresie przesyłu i dystrybucji gazu. W systemie przewodów rozróżnia się:

- sieć przesyłową i rozdzielczą (na gaz wysokometanowy i zaazotowany) – przewody uliczne przeznaczone do doprowadzenia gazu do budynków lub innych obiektów za pośrednictwem przyłączy;
- przyłącza – system przewodów łączących sieć rozdzielczą z budynkami i innymi obiektami.

Tablica 25. Sieć gazowa oraz odbiorcy i zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych

Stan w dniu 31 grudnia

Table 25. Gas supply system as well as gas consumers and consumption of gas from gas supply system in households
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Sieć gazowa w km Gas supply system in km	9111,6	10300,2	10497,7	10661,6
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i niemieskalnych w szt. Connections leading to residential and non-residential buildings in units	158415	204458	216637	220618
Odbiorcy gazu z sieci ^a w tys. Gas consumers from gas supply system ^a in thousands	678,2	783,2	825,9	840,8
Zużycie gazu z sieci (w ciągu roku): Consumption of gas from gas supply system (during the year):				
w GWh in GWh	3573,2	4384,6	4927,2	4505,4
na 1 mieszkańca w kWh per capita in kWh	1229,9	1503,9	1703,7	1562,7

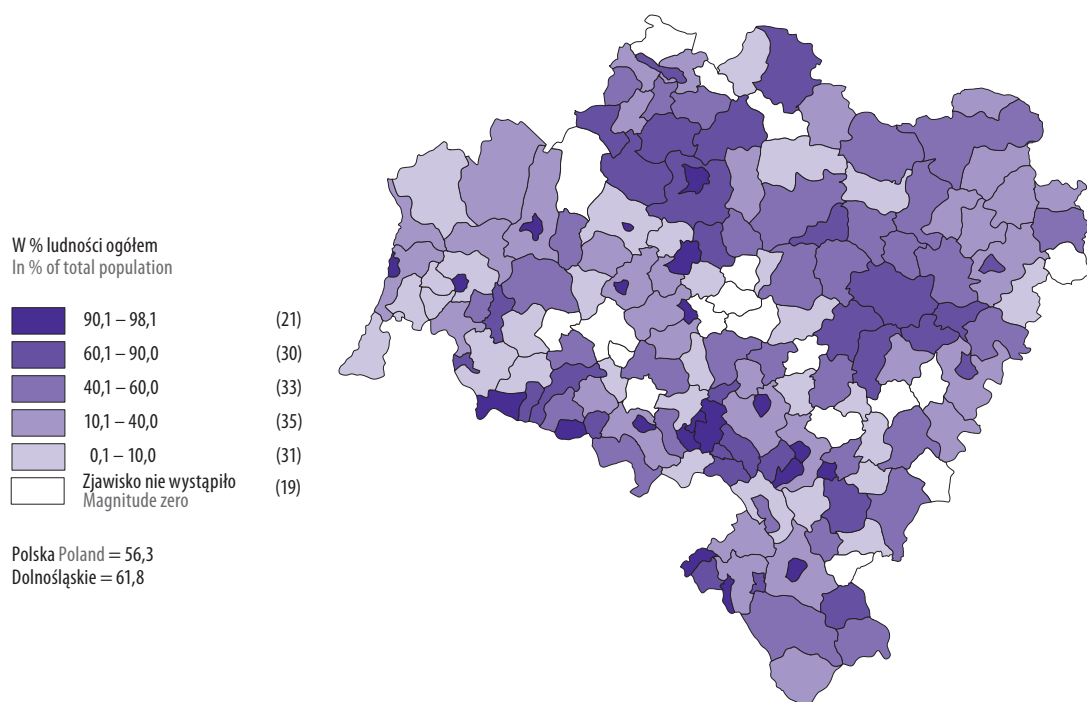
a Łącznie z odbiorcami korzystającymi z gazomierzy zbiorczych.
a Including gas customers using collective gas-meters.

Odsetek korzystających z instalacji gazowej ogółem wyniósł w 2023 r. 61,8% (w kraju 56,3%) i zmniejszył się o 0,1 p.proc. w porównaniu z poprzednim rokiem, a w porównaniu z 2015 r. – wzrósł o 0,5 p.proc. W miastach był znacznie wyższy niż na wsi – odpowiednio 79,3% (3. miejsce wśród województw po podkarpackim i zachodniopomorskim; w kraju 72,2%) i 25,7% (33,0%).

W województwie dolnośląskim dosyć wysokie było zużycie gazu z sieci w przeliczeniu na 1 korzystającego – 2532,0 kWh (5. miejsce w kraju po województwach: mazowieckim, wielkopolskim, małopolskim, lubuskim). Znacznie wyższe było zużycie na wsi niż w miastach – 3541,4 kWh wobec 2373,3 kWh. Zużycie gazu na 1 mieszkańca w województwie dolnośląskim także przekraczało średnią dla kraju – w 2023 r. było to odpowiednio 1526,7 kWh wobec 1434,6 kWh).

Mapa 33. Ludność korzystająca z gazu z sieci w 2023 r.

Map 33. Population using gas supply system in 2023

**Ochrona zdrowia**

Health care

W 2023 r. w województwie dolnośląskim dostępność do personelu medycznego poprawiła się w porównaniu z 2022 r. jedynie w przypadku lekarzy. Liczba lekarzy przypadająca na 10 tys. ludności przekraczała średnią dla kraju i plasowała dolnośląskie na 4. miejscu wśród województw (5. lokata rok wcześniej), a liczba pielęgniarek i położnych – na 11. miejscu (9. lokata rok wcześniej). W przypadku pielęgniarek i położnych wskaźnik ten był niższy od średniej dla kraju. Kwalifikacje lekarzy były nieco niższe niż przeciętnie w kraju, natomiast kwalifikacje lekarzy dentystów – wyższe, jednakże odsetek lekarzy posiadających specjalizację zmniejszył się w porównaniu z 2022 r., natomiast odsetek lekarzy dentystów nie zmienił się w ciągu roku.

Dolnośląskie charakteryzowało się wysokimi wskaźnikami dotyczącymi opieki długoterminowej – odnotowano tu najwięcej łóżek w zakładach opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych w przeliczeniu na 100 tys. ludności.

Dolnośląskie wiezie prym w lecznictwie uzdrowiskowym. Co piąty szpital i sanatorium uzdrowiskowe znajduje się na jego terenie, a pod względem liczby kuracjuszy leczonych stacjonarnie w tych obiektach województwo dolnośląskie zajmowało 3. miejsce w kraju.

Liczba osób przypadająca na szpitalny oddział ratunkowy zwiększyła się w porównaniu z rokiem poprzednim i była ona wyższa niż przeciętnie w kraju.

Jeden z podstawowych mierników służących do oceny skuteczności funkcjonowania systemu PRM – czas dotarcia zespołu ratownictwa medycznego na miejsce zdarzenia – należał do najgorszych w kraju.

W końcu 2023 r. w województwie dolnośląskim funkcjonowało 1957 podmiotów **ambulatoryjnej opieki zdrowotnej**, w tym 1666 przychodni (o 3,6% więcej niż w 2022 r. i o 23,4% więcej niż w 2015 r.) i 291 praktyk lekarskich (odpowiednio mniej o 14,4% i 47,3%). W przeliczeniu na 10 tys. ludności przypadało, podobnie jak w kraju i podobnie jak przed rokiem, 6 przychodni.

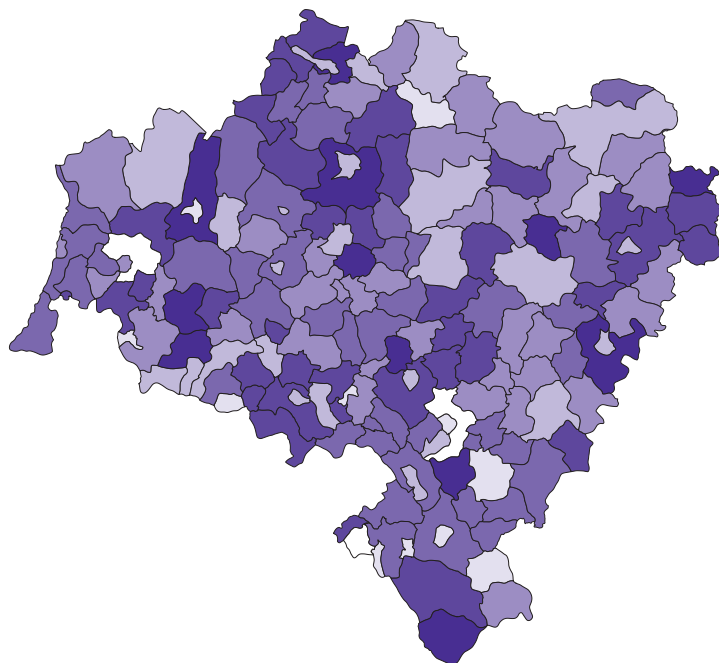
Mapa 34. Ambulatoryjna opieka zdrowotna w 2023 r.

Map 34. Out-patient health care in 2023

Liczba ludności na 1 podmiot ambulatoryjnej
opieki zdrowotnej
Stan w dniu 31 grudnia
Population per provider of out-patient health care
As of 31 December

5001 – 9234	(12)
3001 – 5000	(37)
2001 – 3000	(43)
1501 – 2000	(37)
1001 – 1500	(26)
540 – 1000	(11)
Zjawisko nie wystąpiło Magnitude zero	(3)

Polska Poland = 1413
Dolnośląskie = 1471



W ambulatoryjnej opiece zdrowotnej w 2023 r. udzielono 27,1 mln porad, czyli więcej niż rok wcześniej o 1,5 mln, tj. o 5,8%. W strukturze porad podstawową część stanowiły te udzielone przez lekarzy (89,2%), a 10,8% porad udzielili lekarze dentyści.

W 2023 r. kontynuowano realizację porad lekarskich w formie teleporad³, szczególnie w ramach podstawowej opieki zdrowotnej u lekarza rodzinnego – zwłaszcza w przypadku leczenia drobnych dolegliwości, które nie wymagają badania fizykalnego pacjenta.

W 2023 r. w formie teleporad zrealizowano 1,2 mln porad lekarskich w podstawowej opiece zdrowotnej (w 2022 r. – 1,6 mln porad), co stanowiło 8,7% wszystkich porad POZ (w 2022 r. – 12,3%).

³ Teleporada to porada medyczna lub psychologiczna realizowana na odległość z wykorzystaniem połączenia telefonicznego lub innych systemów teleinformatycznych.

Tablica 26. Placówki opieki zdrowotnej

Stan w dniu 31 grudnia

Table 26. Health care facilities

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Przychodnie Out-patient departments	1350	1538	1608	1666
Praktyki lekarzy i lekarzy dentyków ^a Medical and dental practices ^a	552	391	340	291
Porady udzielone ^{b,c} w tys: Consultations provided ^{b,c} in thousands:	24360,9	22084,1	25595,5	27070,2
lekarskie ^d doctors ^d	21675,1	19836,3	22716,2	24144,2
stomatologiczne stomatological	2685,8	2247,9	2879,2	2926,0
Szpital ogólny General hospital	79	86	82	78
Łóżka w szpitalach ogólnych Beds in general hospitals	14841	13294	13360	13039
na 10 tys. ludności per 10 thousand population	51,1	46,0	46,3	45,3
wykorzystanie łóżek w % usage of beds in %	65,2	56,5	63,5	67,5
przeciętny pobyt chorego w dniach average patient stay in days	5,5	5,6	5,5	5,5

a Dane obejmują praktyki, które podpisały kontrakty z NFZ lub przychodniami. b Łącznie z poradami finansowanymi przez pacjentów. c W ciągu roku. d Łącznie z poradami z izb przyjęć udzielanymi pacjentom niehospitalizowanym.

a Data concern practices that have signed a contract with the National Health Fund or out-patient departments. b Including consultations paid by patients. c During the year. d Including consultations provided to non-hospitalised patients in admission rooms.

Na terenie województwa dolnośląskiego w końcu 2023 r. funkcjonowało 78 stacjonarnych ogólnodostępnych **szpitali ogólnych**, tj. o 4 mniej niż rok wcześniej. Dysponowały one 13,0 tys. łóżek (spadek w ciągu roku o 321 łóżek). W przeliczeniu na 10 tys. ludności przypadało 45 łóżek (przed rokiem 46 łóżek), co przekraczało średnią krajową (43 łóżka) i plasowało województwo dolnośląskie na 6. miejscu w kraju (po województwach: śląskim, łódzkim, lubelskim, podlaskim, warmińsko-mazurskim). Spośród 596 oddziałów najczęściej było: chirurgicznych – 123 (2506 łóżek), rehabilitacyjnych – 72 (2574 łóżka), chorób wewnętrznych – 52 (1522 łóżka) i intensywnej terapii – 40 (287 łóżek). W ciągu roku w szpitalach ogólnych w trybie stacjonarnym leczono 585,5 tys. pacjentów (rok wcześniej – 570,2 tys.).

Na 1 łóżko w szpitalach ogólnych przypadało 221 osób, tj. o 12 osób mniej niż średnio w kraju, a na 1 podmiot ambulatoryjnej opieki zdrowotnej – 1471 osób (w kraju 1413).

W ciągu roku poprawiło się wykorzystanie łóżek w szpitalach ogólnych (67,5%, tj. wzrost o 4,0 p.proc.), natomiast w porównaniu z 2015 r. było ono mniejsze (o 1,7 p.proc.). Wskaźnik ten był nieco większy niż średnio w kraju (67,4%) i plasował Dolnośląskie na 7. lokacie wśród województw (przed rokiem była to 12. lokata).

W szpitalach ogólnych w województwie dolnośląskim w 2023 r. hospitalizowanych było (bez ruchu międzyoddziałowego) 544,5 tys. pacjentów (o 6,8% więcej niż w 2022 r.), co plasowało je na 5. miejscu w kraju (po województwach: mazowieckim, śląskim, wielkopolskim, małopolskim).

Ambulatoryjna opieka zdrowotna realizowana jest przez poradnie, przychodnie i praktyki lekarskie (tj. przychodnie, ośrodki zdrowia, poradnie, ambulatoria i izby chorych oraz zakłady badań diagnostycznych i medyczne laboratoria diagnostyczne).

Stacjonarna opieka zdrowotna to całodobowa opieka lekarska i pielęgniarska świadczona w stacjonarnych zakładach opieki zdrowotnej (tj. szpitalach ogólnych, psychiatrycznych i uzdrowiskowych, ośrodkach leczenia odwykowego, ośrodkach rehabilitacyjnych dla narkomanów, regionalnych ośrodkach psychiatrii sądowej, zakładach opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych, hospicjach, oddziałach opieki paliatywnej, sanatoriach).

Ratownictwo medyczne to system, który tworzy się w ramach realizacji zadań państwa polegających na zapewnieniu pomocy każdej osobie znajdującej się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego.

W odniesieniu do czterech **zawodów medycznych**: lekarzy, lekarzy dentystów, pielęgniarek i położnych oraz fizjoterapeutów⁴ zastosowano wyniki analizy źródeł administracyjnych, w tym głównie rejestrów. Metoda ta pozwoliła na uzyskanie danych wynikowych o znacznie lepszej jakości, niż dotychczas stosowane. W końcu 2023 r. prawo wykonywania zawodu medycznego i sprawowania opieki nad pacjentami w województwie dolnośląskim posiadało 13,5 tys. lekarzy (o 2,4% więcej niż w 2022 r.), 3,9 tys. lekarzy dentystów (wzrost o 2,6%), 23,8 tys. pielęgniarek (wzrost o 1,4%), 3,0 tys. położnych (wzrost o 7,0%), 3,2 tys. farmaceutów (wzrost o 1,7%) oraz 1,2 tys. diagnostów laboratoryjnych (wzrost o 1,6%).

Zauważalna jest tendencja starzenia się kadry medycznej w systemie ochrony zdrowia. Wśród lekarzy najliczniejsza była grupa osób w wieku 65 lat i więcej. Ich liczba wyniosła 3,5 tys., a udział w ogólnej liczbie stanowił 25,6% (w 2022 r. – 24,9%). Podobne tendencje odnotowano w grupie lekarzy dentystów – odpowiednio 949 osób w wieku 65 lat i więcej, tj. 24,1% (przed rokiem – 23,3%). Natomiast wśród pielęgniarek i położnych najliczniejsze były grupy osób w wieku 55-64 lata – odpowiednio 7,8 tys., tj. 32,6% (przed rokiem – 33,4%) i 992 osoby, tj. 33,0% (przed rokiem – 32,0%).

Od 2019 r. dane dotyczące **lekarzy, lekarzy dentystów, pielęgniarek i położnych**, a od 2022 r. dane dotyczące **fizjoterapeutów** opracowywane są w oparciu o źródła administracyjne, w tym rejestry:

- posiadających prawo wykonywania zawodu (lekarzy i lekarzy dentystów, pielęgniarek i położnych),
- płatników składek ZUS,
- podmiotów wykonujących działalność leczniczą,
- praktyk lekarskich,
- praktyk pielęgniarek i położnych,
- praktyk fizjoterapeutów.

Dane dotyczą pracujących bezpośrednio z pacjentem, bez względu na główne miejsce pracy.

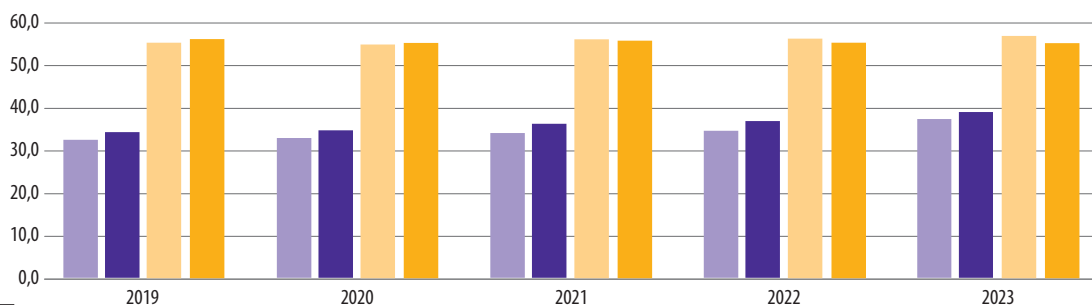
Dane dotyczące lekarzy, lekarzy dentystów, pielęgniarek i położnych oraz fizjoterapeutów opracowane w oparciu o źródła administracyjne nie są porównywalne z publikowanymi we wcześniejszych edycjach Raportu, które oparte były na metodzie sprawozdawczości.

Wykres 32. Lekarze i pielęgniarki na 10 tys. ludności

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 32. Doctors and nurses per 10 thousand population

As of 31 December



⁴ Prezentowane dane obejmują: lekarzy (lekarki) i lekarzy dentystów (lekarki dentystki), a także pielęgniarki (pielęgniarki) i położne (położne) oraz fizjoterapeutów (fizjoterapeutki) zamieszkałych w Polsce.

Populacja uprawnionych do wykonywania wybranych zawodów medycznych w Polsce obejmuje wszystkie osoby mające takie prawo, bez względu na status na rynku pracy i miejsce pracy, dlatego bardziej miarodajną informacją w odniesieniu do dostępności personelu medycznego jest liczba osób pracujących bezpośrednio z pacjentem (bez osób, dla których głównym miejscem pracy jest uczelnia, jednostka administracji państwowej lub samorządu terytorialnego albo NFZ).

W 2023 r. liczba lekarzy pracujących bezpośrednio z pacjentem wyniosła 11,3 tys. (wzrost w ciągu roku o 5,5%), lekarzy dentystów – 3,1 tys. (wzrost o 4,5%), pielęgniarek – 16,0 tys. (spadek o 0,6%), położnych – 1,8 tys. (wzrost o 0,4%), ratowników medycznych – 1,4 tys. (wzrost o 11,6%), farmaceutów⁵ – 2,2 tys. (podobnie, jak w ubiegłym roku), fizjoterapeutów – 5,6 tys. (ze względu na zmianę źródła danych brak możliwości porównania z poprzednim rokiem) i 0,9 tys. diagnostów laboratoryjnych⁶ (wzrost o 19,2%).

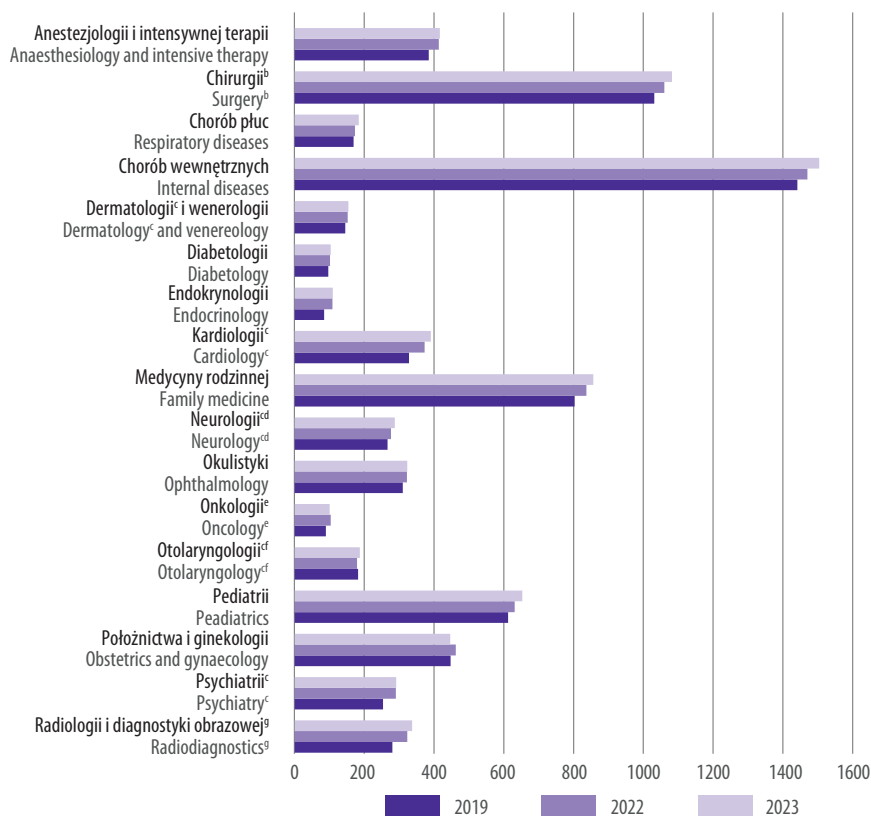
W Polsce występowały znaczne różnice w rozmieszczeniu przestrzennym kadry pracującej bezpośrednio z pacjentem, a tym samym w dostępności do personelu medycznego. Liczba lekarzy przypadająca na 10 tys. ludności wahała się od 25,0 w województwie lubuskim do 52,2 w województwie mazowieckim. Dolnośląskie zajmowało pod tym względem 4. miejsce w kraju z wartością wskaźnika na poziomie 39,2 (w kraju przeciętnie 37,6). Liczba pielęgniarek i położnych pracujących bezpośrednio z pacjentem na 10 tys. mieszkańców w roku 2023 była najniższa w województwie pomorskim – 52,0, natomiast najwyższa – w województwie świętokrzyskim – 78,4. Dolnośląskie zajmowało 11. miejsce w kraju z wartością wskaźnika na poziomie 62,0 (w kraju przeciętnie 65,0).

Wykres 33. Lekarze specjaliści^a

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 33. Doctors specialists^a

As of 31 December



a Dane szacunkowe na podstawie źródeł administracyjnych. b Chirurgii ogólnej, dziecięcej, klatki piersiowej, ortopedii i traumatologii narządu ruchu, neurochirurgii, chirurgii onkologicznej, plastycznej, szczękowo-twarzowej, kardiochirurgii oraz chirurgii naczyniowej i urologii. c Łącznie ze specjalistami dziecięcymi.

d-g Także: d - neuropatologii, e - onkologii i hematologii dziecięcej, f - otorynolaryngologii, g - radioterapii onkologicznej i radiologii dziecięcej

a Estimated data based on administrative sources. b General surgery, paediatric, thoracic surgery, trauma and orthopaedic surgery, neurosurgery, oncological, plastic, maxillo-facial surgery, cardiothoracic surgery as well as vascular surgery and urology. c Including children's specialists. d-g Also: d - neuropathology, e - children's oncology and haematology, f - otorynolaryngology, g - oncological radiotherapy and children's radiology.

⁵ Magistrzy farmacji w aptekach ogólnodostępnych, punktach aptecznych i aptekach szpitalnych.

⁶ Analitycy medyczni i inne osoby z wyższym wykształceniem w laboratoriach diagnostycznych.

Poza dostępnością pracowników medycznych wyrażoną przez odniesienie liczby pracujących z pacjentem do liczby potencjalnych pacjentów, ważnym czynnikiem wpływającym na jakość opieki zdrowotnej są kwalifikacje kadry medycznej. Wśród lekarzy pracujących w województwie dolnośląskim w końcu 2023 r. 63,7% posiadało specjalizację (w kraju – 64,5%). Odsetek ten był niższy niż rok wcześniej (65,6%). Lekarze dentyści ze specjalizacją stanowili w 2023 r. 19,5% (w kraju 18,2%) ogółu lekarzy dentyistów (podobnie, jak przed rokiem).

Na koniec 2023 roku najczęściej posiadaną przez lekarzy specjalizacją była specjalizacja z zakresu chorób wewnętrznych – 1508 osób, a następnie chirurgii – 1084 osoby i medycyny rodzinnej – 858 osób. Spośród wszystkich lekarzy specjalistów, najmniej liczną grupę w województwie dolnośląskim stanowili lekarze specjalizujący się w dziedzinach takich jak: onkologia (100), diabetologia (103), endokrynologia (109) oraz medycyna pracy (143).

W związku z postępującym procesem starzenia się społeczeństwa polskiego istotną rolę w opiece zdrowotnej pełnią **zakłady opieki długoterminowej**, zapewniające pacjentom całodobowe świadczenia pielęgnacyjne, opiekuńcze i rehabilitacyjne, a także kontynuację leczenia farmakologicznego i dietetycznego w dłuższym okresie czasu.

Opieka długoterminowa świadczona jest w zakładach opiekuńczo-leczniczych oraz pielęgnacyjno-opiekuńczych o profilu ogólnym, a także zakładach opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych o profilu psychiatrycznym. Sprawowana jest nad pacjentem zdiagnozowanym o stabilnym stanie zdrowia i ustalonym leczeniu. Na koniec 2023 roku w województwie dolnośląskim działały 53 zakłady opiekuńczo-lecznicze (2. miejsce w kraju po województwie mazowieckim), tj. tyle samo, co w 2022 r. i o 8 więcej niż w 2015 roku, a także 17 zakładów pielęgnacyjno-opiekuńczych (3. miejsce w kraju po województwach śląskim i mazowieckim), tj. tyle samo, co w 2022 r. i o 2 mniej niż w 2015 r. Spośród wszystkich województw w dolnośląskim było najwięcej łóżek w zakładach opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych w przeliczeniu na 100 tys. ludności – 151 przy średniej dla kraju na poziomie 112.

Inną formą opieki medycznej, często łączoną z opieką długoterminową, jest opieka hospicyjno-paliatywna, mająca na celu łagodzenie bólu i cierpienia pacjenta w schyłkowym okresie jego życia. Na koniec 2023 r. funkcjonowało łącznie 16 placówek tego typu (8 hospicjów stacjonarnych i 8 oddziałów opieki paliatywnej, działających poza strukturą szpitali), tj. tyle samo, co rok wcześniej i o 3 więcej niż w 2015 r. (przybyło oddziałów opieki paliatywnej).

Lecznictwo uzdrowiskowe Lecznictwo uzdrowiskowe stanowi integralną część systemu ochrony zdrowia. Prowadzone jest w zakładach lecznictwa uzdrowiskowego zlokalizowanych w uzdrowiskach, czyli na terenach o szczególnych walorach geologiczno-klimatycznych, wydzielonych w celu wykorzystania i ochrony znajdujących się tam naturalnych surowców leczniczych. W Polsce jest 47 statutowych obszarów uzdrowiskowych, zlokalizowanych na terenie 13 województw. Ponadto funkcjonuje podziemne sanatorium uzdrowiskowe w wyrobiskach górniczych Kopalni Soli w Wieliczce. Uzdrowisk nie posiadają województwa: opolskie, wielkopolskie i lubuskie, natomiast prym wiedzie dolnośląskie.

Rozmieszczenie obszarów uzdrowiskowych jest nierównomierne z wyraźną koncentracją uzdrowisk i zakładów w pięciu województwach: dolnośląskim (11 uzdrowisk – 51 zakładów), małopolskim (10 uzdrowisk – 42 zakłady), zachodniopomorskim (5 uzdrowisk – 43 zakłady), kujawsko-pomorskim (3 uzdrowiska – 34 zakłady) i podkarpackim (5 uzdrowisk – 28 zakładów). W tych pięciu województwach znajdowało się 77,0% zakładów lecznictwa uzdrowiskowego. Działalność lecznicza w naszym województwie była prowadzona w 10 miejscowościach zlokalizowanych w pięciu powiatach: karkonoskim (Karpacz, Szklarska Poręba), kłodzkim (Długopole-Zdrój, Duszniki-Zdrój, Kudowa-Zdrój, Łądek-Zdrój, Polanica-Zdrój), lubańskim (Świeradów-Zdrój), wałbrzyskim (Szczawno-Zdrój), Jelenia Góra (Cieplice Śląskie-Zdrój).

W końcu 2023 r. dolnośląskie szpitale i sanatoria uzdrowiskowe (41 obiektów z 5,7 tys. łóżek) stanowiły 17,9% ogólnej ich liczby w kraju (1. lokata). Natomiast pod względem liczby kuracjuszy leczonych stacjonarnie w tych obiektach (99,8 tys.) dolnośląskie zajmowało 3. miejsce w kraju (po zachodniopomorskim i kujawsko-pomorskim), a biorąc pod uwagę cudzoziemców (8,6 tys. osób) – 2. miejsce w kraju (po zachodniopomorskim).

Zdecydowaną większość zakładów uzdrowiskowych (84,3%) stanowiły placówki o charakterze stacjonarnym – sanatoria i szpitale uzdrowiskowe. Zakłady działające w trybie ambulatoryjnym – przychodnie uzdrowiskowe i zakłady przyrodolecznicze stanowiły 15,7%.

Liczba łóżek, którymi dysponowały dolnośląskie szpitale i sanatoria zwiększyła się w ciągu roku o 70, tj. o 1,2%, a w porównaniu z 2015 r. było ich mniej o 8,6%.

Na koniec 2023 roku odnotowano 13 szpitali uzdrowiskowych, które zlokalizowane były w 4 powiatach i łącznie dysponowały 2,1 tys. łóżek.

W dolnośląskich zakładach leczenia uzdrowiskowego kuracjusze najliczniej korzystali z kinezyterapii (15,3% ogólnej liczby zabiegów), wodolecznictwa (14,5%), elektrolecznictwa (11,5%) oraz zabiegów borowinowych (13,7%).

W województwie dolnośląskim działało 5 stacjonarnych zakładów rehabilitacji leczniczej, które w końcu 2023 r. dysponowały 615 łózkami (2. lokata w kraju po województwie zachodniopomorskim). W ciągu roku stacjonarnie leczono w nich 10,7 tys. osób (2. lokata w kraju po województwie zachodniopomorskim).

System Państwowe Ratownictwo Medyczne (PRM) został stworzony w celu zapewnienia pomocy każdej osobie znajdującej się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego. Jednostkami systemu są zespoły ratownictwa medycznego (ZRM), w tym lotnicze zespoły ratownictwa medycznego (LZRM) oraz szpitalne oddziały ratunkowe (SOR), z którymi zawarto umowy o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej. Z systemem współpracują centra urazowe oraz jednostki organizacyjne szpitali wyspecjalizowane w zakresie udzielania świadczeń zdrowotnych niezbędnych dla ratownictwa medycznego, które zostały ujęte w wojewódzkim planie działania systemu PRM.

Od października 2017 r. w całej Polsce funkcjonuje System Wspomagania Dowodzenia Państwowego Ratownictwa Medycznego (SWD PRM)⁷. Jest to system teleinformatyczny umożliwiający przyjęcie zgłoszeń alarmowych i powiadomień o zdarzeniach z numerów alarmowych (112 lub 999), dysponowanie zespołami ratownictwa medycznego, rejestrowanie zdarzeń medycznych, prezentację miejsca geograficznego zdarzenia alarmowego oraz pozycjonowanie ZRM. Na terenie kraju utrzymanie oraz obsługę systemu zapewnia minister właściwy do spraw administracji publicznej, natomiast na terenie województwa – wojewoda.

W 2024 r. trwały prace nad zmianą przepisów w zakresie organizacji działania systemu PRM. Projekt ustawy o zmianie ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym oraz niektórych innych ustaw, będący w fazie konsultacji publicznych, przewiduje uregulowanie kwestii motocyklowych jednostek ratowniczych. Będą one stanowiły odrębny rodzaj zespołów ratownictwa medycznego docierających do miejsc zdarzenia, do których nie może dojechać ambulans, w czasie zgromadzeń czy też w sytuacji wystąpienia zatorów na drodze. Liczbę zespołów motocyklowych projektuje się na poziomie jednego na każde rozpoczęte 400 tys. mieszkańców województwa, a czas działania tych jednostek na okres od 1 maja do 30 września, do 12 godzin na dobę. Pierwszych 35 motocyklowych jednostek ratowniczych miałyby rozpocząć funkcjonowanie w 2025 r.

W skład ZRM wchodzi osoby uprawnione do wykonywania medycznych czynności ratunkowych – w podstawowym zespole ratownictwa medycznego są to co najmniej dwie osoby, w tym pielęgniarz systemu lub ratownik medyczny, natomiast specjalistyczne ZRM są co najmniej trzyosobowe, a w ich skład wchodzi lekarz systemu i pielęgniarz systemu lub ratownik medyczny.

W 2023 r. w województwie dolnośląskim w ramach **ratownictwa medycznego** świadczeń medycznych udzielało, podobnie jak przed rokiem, 117 zespołów ratownictwa medycznego (w porównaniu z 2015 r. oznacza to spadek o 3), w tym 90 (76,9%) to zespoły podstawowe, a 27 (23,1%) - specjalistyczne.

Wyniki badania jednostek pomocy doraźnej i ratownictwa medycznego wskazują, że w 2023 r. załogę zespołów podstawowych, specjalistycznych i lotniczych ratownictwa medycznego stanowiło 1172 ratowników medycznych, 151 pielęgniarzy systemu i 74 lekarzy systemu. W 2023 r., tak jak w latach poprzednich, utrzymała się tendencja spadkowa dotycząca liczby lekarzy systemu przy równoczesnym zwiększaniu się liczby ratowników medycznych. W porównaniu z poprzednim rokiem nastąpiło zwiększenie liczby ratowników medycznych o 16, co oznacza wzrost o 1,4%. Liczba lekarzy systemu zmniejszyła się o 13, co oznacza spadek ich liczby o 14,9%. W ciągu roku zmniejszyła się także liczba pielęgniarzy systemu – o 17, co oznacza spadek o 10,1%.

W 2023 r. zespoły ratownictwa medycznego zrealizowały 236,5 tys. wyjazdów na miejsce zdarzenia, tj. o 10,6% mniej niż w 2022 r. Świadczenia zdrowotne udzielono 237,3 tys. osób, tj. 10,7% mniej niż

⁷ System ten działa na podstawie ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (tekst jednolity Dz. U. 2024 poz. 652 z późn. zm.).

w 2022 r. W przeliczeniu na 1000 ludności województwa przypadały 82 osoby, którym w miejscu zdarzenia udzielono świadczeń zdrowotnych (w kraju – 74). Najwyższy wskaźnik odnotowano w województwach zachodniopomorskim i świętokrzyskim – po 92, a najniższy w województwie wielkopolskim – 56.

Struktura wyjazdów zespołów PRM ze względu na miejsce zdarzenia nie zmieniła się w porównaniu z ubiegłymi latami. Zdecydowaną większość, bo 77,4% ogólnej liczby zrealizowanych wyjazdów, stanowiły wyjazdy do domu pacjenta. Drugie co do liczebności miejsce zdarzenia (16,6% wyjazdów) to kategoria „inne”, która obejmuje m.in. ulicę (wyłączając ruch uliczno-drogowy), sklep, kościół. Wyjazdy do zdarzeń zaistniałych w ruchu uliczno-drogowym stanowiły 2,9%, a do zdarzeń w pracy lub w szkole – 3,0%.

Jednym z podstawowych mierników służących do oceny skuteczności funkcjonowania systemu PRM jest czas dotarcia zespołu ratownictwa medycznego na miejsce zdarzenia, liczony od chwili przyjęcia zgłoszenia przez dyspozytora medycznego do przybycia zespołu ratownictwa medycznego na miejsce zdarzenia. Zgodnie z ustawą⁸ czas dotarcia badany jest w skali każdego miesiąca za pomocą ustalenia wartości mediany, trzeciego kwartyla oraz maksymalnego czasu dotarcia. Każdy wojewoda ma obowiązek takiej organizacji systemu PRM na terenie województwa, żeby mediana czasu dotarcia – w skali każdego miesiąca – nie była większa niż 8 minut w mieście powyżej 10 tysięcy mieszkańców i 15 minut poza miastem powyżej 10 tys. mieszkańców, a trzeci kwartył czasu dotarcia – odpowiednio 12 i 20 minut. Natomiast maksymalny czas dotarcia zespołu nie powinien przekraczać 15 minut w mieście powyżej 10 tys. mieszkańców i 20 minut poza miastem powyżej 10 tys. mieszkańców. Z danych za 2023 r. wynika, że mediana czasu dotarcia zespołów ratownictwa medycznego na miejsce zdarzenia w miastach powyżej 10 tys. mieszkańców była przekroczona we wszystkich województwach, przy czym wartość mediany poniżej 10 min. charakteryzowała jedynie trzy województwa: podkarpackie (9 min. i 3 sek.), świętokrzyskie (9 min. i 5 sek.) oraz opolskie (9 min. i 36 sek.). Największą medianę czasu dotarcia w przypadku miast powyżej 10 tys. mieszkańców odnotowano w województwie warmińsko-mazurskim – 16 min. i 31 sek. Mediana czasu dotarcia zespołów ratownictwa medycznego na miejsce zdarzenia na terenach poza miastem powyżej 10 tys. mieszkańców nie była przekroczona tylko w województwie podkarpackim (14 min. i 49 sek.). Największą wartość mediany odnotowano w województwie dolnośląskim – 21 min. i 20 sek.

Natomiast maksymalny czas dotarcia zespołu nie powinien przekraczać 15 minut w mieście powyżej 10 tys. mieszkańców i 20 minut poza miastem powyżej 10 tys. mieszkańców. Z danych za 2022 r. wynika, że mediana czasu dotarcia zespołów ratownictwa medycznego na miejsce zdarzenia w miastach powyżej 10 tys. mieszkańców była przekroczona we wszystkich województwach. Największą medianę na tych obszarach odnotowano w województwie warmińsko-mazurskim – 17 min. i 27 sek. Mediana czasu dotarcia zespołów ratownictwa medycznego na miejsce zdarzenia w przypadku terenów poza miastem powyżej 10 tys. mieszkańców była również przekroczona we wszystkich województwach. Największą wartość mediany odnotowano w województwie dolnośląskim – 22 min. i 44 sek.

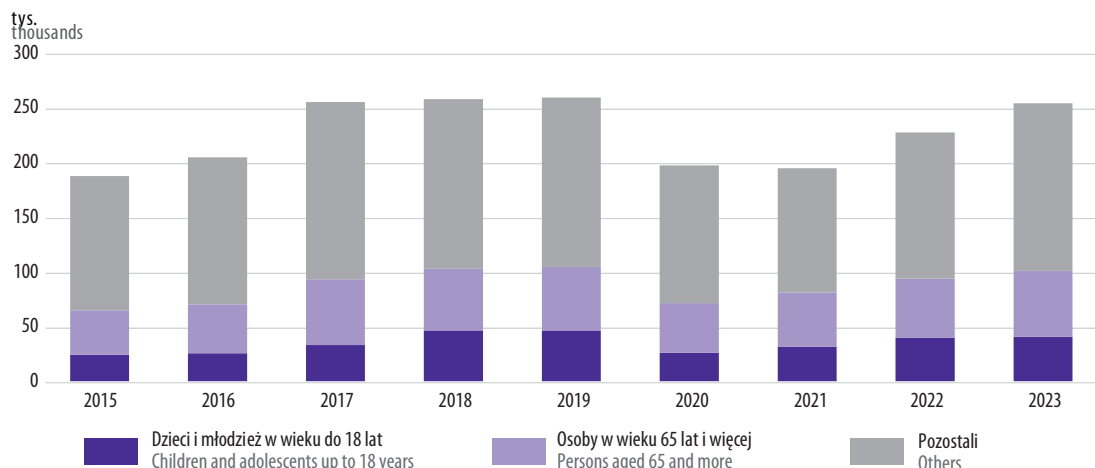
Oprócz naziemnych zespołów ratownictwa medycznego w systemie PRM działają także lotnicze zespoły ratownictwa medycznego. W 2023 r. LPR posiadało 21 stałych baz Śmigłowej Służby Ratownictwa Medycznego (HEMS⁹) rozmieszczonych na terenie całej Polski, jedną bazę sezonową uruchamianą na czas wakacji (Koszalin) oraz jedną bazę transportu sanitarnego w Warszawie. Zespoły lotnicze funkcjonowały we wszystkich województwach. W województwie dolnośląskim była 1 baza HEMS (we Wrocławiu) i pełniła ona dyżur całodobowo. LPR dysponowało 21 śmigłowcami ratunkowymi w skali kraju, w tym jeden znajdował się w naszym województwie.

Z jednostkami systemu ratownictwa medycznego współpracują centra urazowe oraz zespoły transportu medycznego. W końcu 2023 roku w ramach systemu ratownictwa medycznego w województwie dolnośląskim funkcjonowało, podobnie jak w 2015 r., 15 szpitalnych oddziałów ratunkowych; było to o 1 mniej niż w 2022 r. Ponadto, w 2022 r. z systemem PRM współpracowało 6 izb przyjęć w szpitalach (tyle samo, co w 2022 r. i o 4 więcej niż w 2015 r.). Liczba osób przypadająca na szpitalny oddział ratunkowy – 192,0 tys. – zwiększyła się w porównaniu z rokiem poprzednim (o 11,4 tys. osób), natomiast zmniejszyła się w porównaniu z rokiem 2015 (o 1,7 tys.) i była ona wyższa niż przeciętnie w kraju (153,0 tys.). Dolnośląskie należało do województw, w których odnotowano jedną z najwyższych wartości tego wskaźnika (2. lokata po województwie śląskim – 380,9 tys.).

W izbach przyjęć lub SOR udzielono pomocy medycznej w trybie ambulatoryjnym 255,5 tys. osób, o 26,7 tys. więcej niż w roku 2022 i o 66,8 tys. więcej niż w 2015 r. Większość pacjentów stanowili mężczyźni – 52,9%. Dzieci i młodzież do lat 18 stanowili 16,0%, a osoby w wieku 65 lat i więcej – 23,8%.

⁸ Ustawa z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (tekst jednolity Dz. U. 2024 poz. 652 z późn. zm.).

⁹ HEMS – od ang. Helicopter Emergency Medical Service.

Wykres 34. Świadczenia udzielone w trybie ambulatoryjnym w szpitalnych oddziałach ratunkowych i izbach przyjęć
Chart 34. Outpatient health services provided in hospital emergency wards and admission rooms


Szpitalne oddziały ratunkowe dysponowały 169 łózkami (o 9 mniej niż rok wcześniej). Z SOR w trybie stacjonarnym (pobyt powyżej 24 godzin) skorzystało 187,0 tys. pacjentów (5. miejsce w kraju po: małopolskim, mazowieckim, pomorskim, śląskim). Z ogólnej liczby osób, którym udzielono pomocy, 18,0% stanowiły dzieci i młodzież do lat 18. Osoby w wieku co najmniej 65 lat stanowiły 31,0% wszystkich pacjentów. Spośród wszystkich leczonych 85,9 tys. osób (tj. 45,9%) przekazano do leczenia szpitalnego.

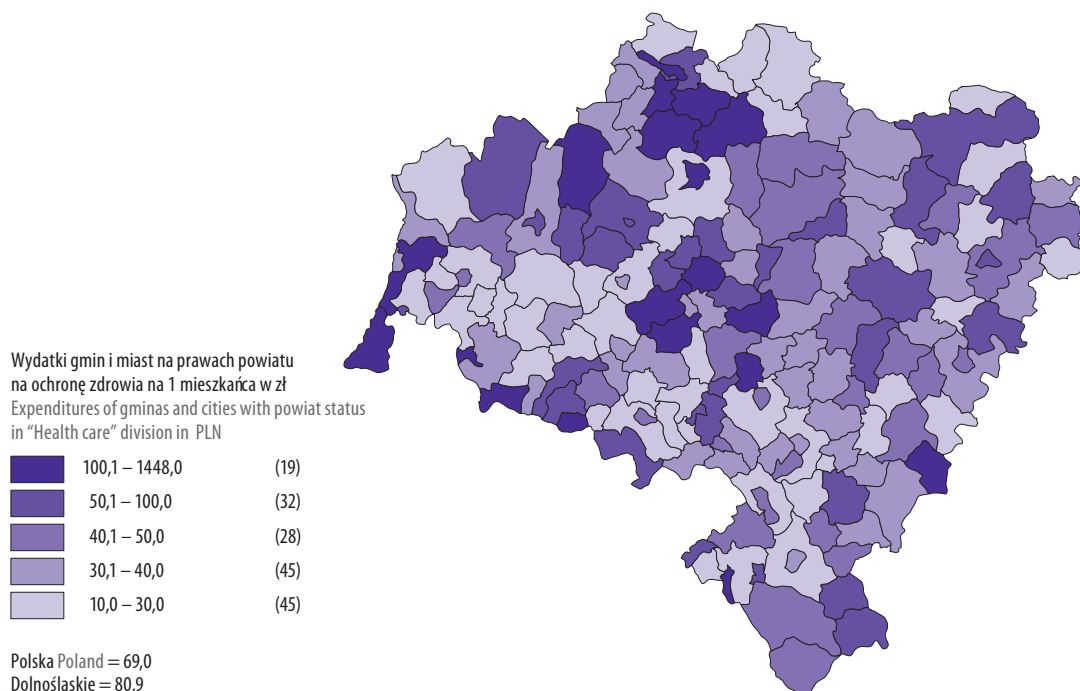
W 1 centrum urazowym działało, podobnie jak rok wcześniej, 7 oddziałów – 3 chirurgii ogólnej, 2 ortopedii i traumatologii narządu ruchu, 1 neurochirurgii i 1 chirurgii naczyni, natomiast w 1 centrum urazowym dla dzieci funkcjonowały 3 oddziały – 1 chirurgii dziecięcej, 1 neurochirurgii i 1 ortopedii i traumatologii narządu ruchu.

Wydatki publiczne na opiekę zdrowotną rejestrowane są w dziale „851 – Ochrona zdrowia” klasyfikacji budżetowej. W 2023 r. samorządy dolnośląskich gmin i miast na prawach powiatu na ochronę zdrowia wydatkowały ze swojego budżetu 233,3 mln zł, co stanowiło 1,0% wydatków ogółem (przed rokiem – 0,9%). W porównaniu z poprzednim rokiem kwota wydatków na ten cel wzrosła o 13,9%. W ogólnej kwocie przeznaczonej na ochronę zdrowia wydatki bieżące stanowiły 68,3%, a wydatki majątkowe – 31,7%. Znacząca była wysokość wydatków na przeciwdziałanie alkoholizmowi – 105,5 mln zł (tj. 45,2% ogółem).

W przeliczeniu na 1 mieszkańca w województwie dolnośląskim na ochronę zdrowia przeznaczono w 2023 r. 81 zł (rok wcześniej – 71 zł). Przeciętnie w kraju była to kwota niższa – 69 zł, a w pozostałych województwach wahała się od 36 zł w opolskim do 105 zł w mazowieckim.

Mapa 35. Wydatki gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Ochrona zdrowia” w 2023 r.

Map 35. Expenditures of gminas and cities with powiat status in “Health care” division in 2023



Kultura

Culture

W województwie dolnośląskim znajduje się największa liczba zabytków nieruchomych, natomiast pod względem liczby zabytków ruchomych nasze województwo zajmowało w 2023 r. 2. miejsce w kraju. W województwie dolnośląskim znajduje się także duża liczba zabytków wpisanych na listę pomników historii, najcenniejsze stanowiska archeologiczne, a także obiekty wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

Poziom czytelnictwa w województwie dolnośląskim nie jest zbyt wysoki, wskaźniki charakteryzujące go plasowały nasz region na odległych lokatach w kraju.

Odsetek wydatków budżetowych, jakie samorządy dolnośląskich gmin i miast na prawach powiatu przeznaczyły w 2023 r. na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego lokował województwo na 2. miejscu w kraju, również w przeliczeniu na 1 mieszkańca – na 2. miejscu w kraju.

Według danych Narodowego Instytutu Dziedzictwa, który gromadzi i zarządza zasobem dokumentacji rejestru zabytków i Krajowej Ewidencji Zabytków w województwie dolnośląskim znajduje się największa liczba **zabytków nieruchomych** (9018 zabytków stanowiących 11,4% krajowego zasobu). W naszym województwie na 100 km² w końcu 2023 r. przypadało 45 takich zabytków (przy średniej krajowej na poziomie 25).

Największą grupą zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru jest grupa obiektów o funkcji mieszkalnej (2613), których dużo znajdziemy w miastach (kamienice, wille, domy) oraz na wsiach (domy, wille, chałupy). Druga co do liczebności grupa to obiekty sakralne (1480).

Wśród założeń przestrzennych wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych, największą grupę stanowi zabytkowa zieleń (831) i cmentarze (341).

Na terenie województwa dolnośląskiego zachowało się najwięcej zabytków z okresu pomiędzy X a XV w. (915 – 19,0% ogółu). Są to głównie obiekty sakralne i obronne o unikatowej wartości, takie jak: kościoły, kaplice, klasztory, pozostałości zamków i obwarowań. Znacznie liczniejsza jest grupa obiektów pochodząca z okresu od początku XVI do schyłku XVIII w. (3085 obiektów – 17,2%, najwięcej w kraju). Jest ona znacznie bardziej zróżnicowana pod względem funkcji i wzbogacona o dużą liczbę obiektów architektury rezydencjonalnej: dworów, pałaców oraz budynków użyteczności publicznej.

Obok zabytków nieruchomych, ochronie podlegają także zabytki ruchome (tj. rzeczy ruchome, ich części lub zespoły rzeczy ruchomych), do których należą m.in.: dzieła sztuki plastycznej, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji ich twórców, numizmaty, militaria, wytwory techniki, niektóre materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej i rękodzieła. Pod względem ich liczby (43114) województwo dolnośląskie zajmowało 2. miejsce w kraju po województwie podkarpackim (54395). Zwykle jest to wyposażenie świątyń – 37318 (najwięcej w kraju).

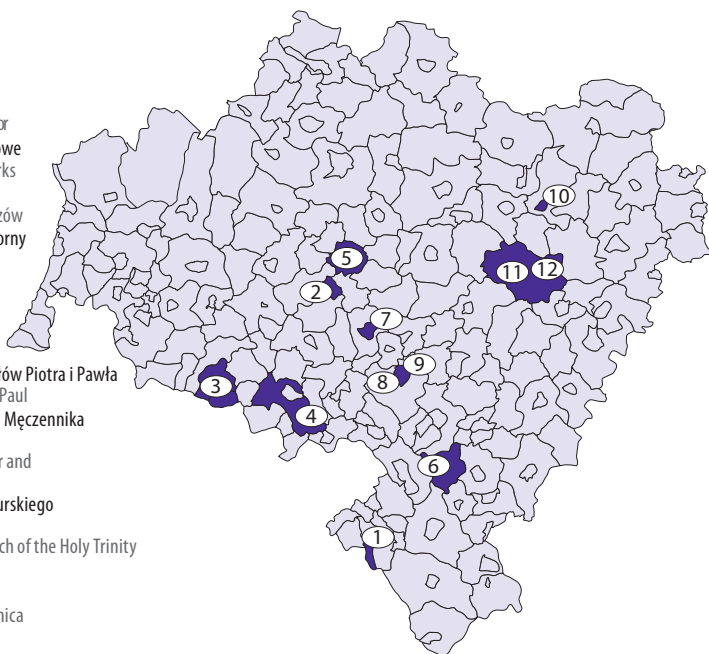
Wpisem do rejestru zabytków objęte są także najcenniejsze stanowiska archeologiczne¹⁰, gdyż posiadają wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Najwięcej takich obiektów znajduje się w województwie dolnośląskim (1480 – 19,0% krajowego zasobu). Wśród powiatów prym tutaj wiodły powiaty: strzebiński (216 – 2. miejsce w kraju), ząbkowicki (152 – 4. miejsce), wołowski (134 – 6. miejsce), wrocławski (126 – 8. miejsce). Na 100 km² województwa przypadało 7 takich zabytków (przy średniej krajowej na poziomie 2). Głównie są to relikty osadnictwa (897 – 24,2% zasobu krajowego) i grodziska (250 – 14,0%). W województwie dolnośląskim w rejestrze zabytków przeważają stanowiska archeologiczne z epoki brązu (393, tj. 26,7%), podczas gdy w kraju – z epoki wczesnego średniowiecza (1975, tj. 25,3%).

Jedną z form ochrony zabytków jest również podniesienie rangi obiektu poprzez nadanie mu statusu pomnika historii. W województwie dolnośląskim znajduje się bardzo liczna grupa obiektów wyróżnionych tym tytułem (12, tj. 9,5% ogólnej ich liczby w kraju).

Mapa 36. Pomniki historii w województwie dolnośląskim w 2023 r.

Map 36. Historical monuments in Dolnośląskie Voivodship in 2023

- ① Duszniki Zdrój – Młyn papierniczy
Paper mill in Duszniki Zdrój
- ② Jawor – kościół ewangelicko–augsburski pw. Ducha Świętego, zwany Kościołem Pokoju
The Evangelical-Augsburg Church of the Holy Spirit called the Church of Peace in Jawor
- ③ Kotlina Jeleniogórska – pałace i parki krajobrazowe
Jeleniogórska Valley – castles and landscape parks
- ④ Krzeszów – zespół dawnego opactwa Cystersów
The complex of former Cistercian abbey in Krzeszów
- ⑤ Legnickie Pole – pobenedyktynski zespół klasztorny
The complex of former Benedictine monastery in Legnickie Pole
- ⑥ Srebrna Góra – Twierdza Srebrnogórska, nowożytna warownia górska z XVIII wieku
Fortress of Srebrna Góra
- ⑦ Strzegom – Kościół pod wezwaniem św. Apostołów Piotra i Pawła
Strzegom – the church of St. Apostles Peter and Paul
- ⑧ Świdnica – Katedra pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika i św. Wacława Męczennika
Cathedral of St. Stanislaus the Bishop and Martyr and St. Wenceslas the Martyr in Świdnica
- ⑨ Świdnica – zespół kościoła ewangelicko–augsburskiego pw. Świętej Trójcy, zwanego Kościołem Pokoju
The complex of the Evangelical-Augsburg's Church of the Holy Trinity called the Church of Peace in Świdnica
- ⑩ Trzebnica – zespół pocysterski
The complex of former Cistercian abbey in Trzebnica
- ⑪ Wrocław – Hala Stulecia
The Centennial Hall in Wrocław
- ⑫ Wrocław – zespół historycznego centrum
Historical Centre of Wrocław



¹⁰Nieruchome zabytki archeologiczne manifestują się na powierzchni w różny sposób - zabytki o własnej formie terenowej wyróżniają się w terenie przez obecność nasypu, wałów, konstrukcji kamiennych lub relikwów architektury. Większość zabytków jednak to kategoria tzw. stanowisk płaskich (np. relikty osad poza osadami obronnymi z zachowanymi wałami i fosami), które lokalizowane są na podstawie występowania materiału ruchomego na powierzchni oraz obecności obiektów i nawarstwień w gruncie.

Postępujący rozwój społeczno-gospodarczy stwarza zagrożenie dla dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. Dla ratowania miejsc i obiektów szczególnie cennych dla naszej cywilizacji UNESCO w 1972 r. przyjęło Konwencję w sprawie ochrony Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego. Polska ratyfikowała konwencję w 1976 r., jako jedno z pierwszych państw. Konwencja ta to jedna z najlepiej rozpoznawalnych inicjatyw UNESCO.

W województwie dolnośląskim znajduje się kilka obiektów wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Są to miejsca kulturowe lub przyrodnicze o wybitnych, unikalnych w skali światowej wartościach – Kościoły Pokoju w Jaworze i Świdnicy oraz Hala Stulecia we Wrocławiu (w kraju ogółem jest 17 takich obiektów). Każdy wniosek nominacyjny na Listę światowego dziedzictwa musi być poprzedzony wpisem na tzw. Listę informacyjną, co najmniej rok przed jego złożeniem. Lista informacyjna (ang. Tentative List) jest to wykaz dóbr, które każde państwo zamierza rozważyć jako kandydatury na Listę światowego dziedzictwa UNESCO w najbliższych latach. W 2023 r. na polskiej Liście informacyjnej znajdował się m.in. Młyn Papierniczy w Dusznikach-Zdroju.

W ramach ogólnopolskiego konkursu MKiDN "Zabytek Zadbane" promowana jest opieka nad zabytkami. Jest on skierowany do właścicieli, posiadaczy i zarządców obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych. Konkurs jest organizowany od 1975 r. i ma charakter cykliczny. Nadzór nad nim sprawuje Generalny Konserwator Zabytków. W 2022 r. ocenie podlegały 42 wnioski w kraju, w tym 4 w województwie dolnośląskim.

W edycji 2023 w kategorii A (Utrwalenie wartości zabytkowej obiektu) wyróżnienie otrzymał ratusz w Ząbkowicach Śląskich; w kategorii B (Rewaloryzacja przestrzeni kulturowej i krajobrazu, w tym założenia dworskie i pałacowe) – belweder z altaną i fontannami w Parku Młodzieżowym w Świdnicy; w kategorii C (Adaptacja obiektów zabytkowych) – kościół poewangelicki, obecnie centrum kulturalno-turystyczne i edukacyjne w Złotym Stoku; w kategorii D (Architektura i budownictwo drewniane) – zespół dworca kolejowego w Węglińcu.

Zgodnie z konwencją UNESCO w Polsce tworzony jest spis gromadzący aktualne informacje o przejawach dziedzictwa niematerialnego praktykowanego na terenie naszego kraju, nazwany Krajową listą niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Listę prowadzi Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a nad formalnymi aspektami przebiegu aplikowania czuwa Narodowy Instytut Dziedzictwa. Na tej liście według stanu z dnia 31 grudnia 2023 r. znajduje się m.in. Barbórka górników węgla kamiennego na Dolnym Śląsku.

Wśród polskich obiektów znajdujących się na Światowej Liście Programu UNESCO Pamięć Świata znajduje się Księga Henrykowska (zasób Archiwum Archidiecezjalnego we Wrocławiu).

W 2023 r. w województwie dolnośląskim działało 565 **bibliotek publicznych** i punktów bibliotecznych (spadek o 9 w porównaniu z 2022 r. i o 34 w porównaniu z 2015 r.). Na 1 placówkę biblioteczną przypadało 4705 osób, tj. o 114 osób więcej niż przed rokiem oraz więcej o 182 osoby niż średnio w kraju (4523 osoby). Liczba zarejestrowanych użytkowników aktywnie wypożyczających w 2023 r. wyniosła 368,1 tys. Poziom czytelnictwa, mierzony liczbą czytelników w bibliotekach publicznych, był wyższy niż w 2022 r., natomiast niższy w porównaniu z 2015 r. (odpowiednio wzrost o 4,6% i spadek o 21,0%). Pod względem liczby czytelników przypadających na 1000 ludności wiodącym powiatem był Wrocław (191), a następnie powiaty wrocławski (133) i kłodzki (131). W pozostałych powiatach ww. wskaźnik nie przekroczył średniej wojewódzkiej wynoszącej 128 (10. miejsce w kraju).

Na 1000 ludności przypadało 2,8 tys. woluminów księgozbioru (w kraju 3,3 tys.) - 14. miejsce w kraju. Średnio w ciągu roku jeden czytelnik wypożyczył 17,8 woluminów (w kraju 18,4) - 12. miejsce w kraju. Pod względem liczby wypożyczeń na 1 czytelnika w województwie dolnośląskim, a także w kraju wyróżniał się Wałbrzych – 31,4 (1. lokata w województwie i w kraju) i powiat dzierżoniowski (2. lokata w województwie i 5. w kraju).

Placówki biblioteczne starają się ułatwić dostęp do swoich obiektów i zasobów w nich zgromadzonych osobom z niepełnosprawnościami. Działania te polegają m.in. na przystosowaniu wejścia i wnętrza, wyposażeniu czytelni w specjalny sprzęt komputerowy dla osób z różnym rodzajem niepełnosprawności, zaopatrywaniu się w powiększalniki elektroniczne, ułatwiające czytanie osobom niedowidzącym oraz urządzenia do odtwarzania książki mówionej zapisanej cyfrowo tzw. czytaki, itp.

W 2023 r. spośród dolnośląskich bibliotek publicznych 52,7% było przystosowane dla osób niepełnosprawnych (w 2022 r. — 50,5%), w tym 52,4% posiadało odpowiednie wejście do budynku (w 2022 r. — 50,0%), a udogodnienia wewnątrz budynku 35,9% (w 2022 r. — 34,3%).

W końcu 2024 r. w województwie dolnośląskim funkcjonowały 73 **muzea i oddziały muzealne** (7,4% ogólnej ich liczby w kraju – 6. lokata wśród województw). W porównaniu z 2023 r. ich liczba wzrosła o 1 (tj. o 1,4%), a w stosunku do 2015 r. – o 6 (tj. o 9,0%). Placówki te zwiedziło 2323,0 tys. osób (odpowiednio 5,2% ogólnej liczby zwiedzających w kraju i 4. lokata wśród województw), w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców 8,1 tys. osób – 4. miejsce w kraju (podobnie, jak przed rokiem) po województwach: małopolskim, mazowieckim i pomorskim.

Dolnośląskie muzea zorganizowały w 2024 r. 372 wystawy czasowe (o 10 więcej niż rok wcześniej, 4. lokata w kraju), w tym 209 to wystawy własne, a 97 – współorganizowane. W ciągu omawianego roku otwarto 16 nowych wystaw (o 2 mniej niż w 2023 r.). Odbyło się 16 wystaw on-line i wzięło w nich udział 45,6 tys. osób. W końcu 2024 r. w województwie działało 37 instytucji paramuzealnych (3. lokata w kraju po małopolskim i mazowieckim), w tym 2 ogrody zoologiczne i 5 botanicznych (2. lokata po wielkopolskim). Zwiedziło je ogółem 4,0 mln osób (1. lokata w kraju), w tym ogrody zoologiczne 2,2 mln osób (1. lokata w kraju).

Ofertę kulturalną kierują do mieszkańców województwa dolnośląskiego także **galerie i salony sztuki**. W końcu 2024 r. w naszym województwie działało 21 takich obiektów, tj. o 1 mniej niż rok wcześniej i w 2015 r. Pod względem liczby obiektów tego rodzaju nasze województwo zajmowało 6. lokatę w kraju (po województwach: małopolskim, mazowieckim, śląskim, łódzkim, pomorskim). Ponad 80% tych instytucji kultury zlokalizowanych było we Wrocławiu (17). Pozostałe działały w Wałbrzychu (2), Jeleniej Górze (1) i Legnicy (1). Dolnośląskie galerie i salony sztuki zorganizowały w kraju 443 wystawy (tj. o 172 więcej niż rok wcześniej), w tym 203 z wykorzystaniem „nowych mediów” (wystawy, do których prezentacji zastosowano tzw. nowe media, czyli nietradycyjne eksponaty, formy i techniki, animację komputerową, aranżacje przestrzeni/instalacje, design, wideo itp.). Wystawy te zwiedziło 175,4 tys. osób, co oznacza spadek o 4,6% w porównaniu z 2023 r. i spadek o 89,0% w porównaniu z 2015 r.

Według stanu na koniec grudnia 2024 r. w województwie dolnośląskim działalność sceniczną prowadziło 18 **teatrów i instytucji muzycznych** posiadających własny, stały zespół artystyczny (tj. 10,0% takich placówek w kraju – 4. lokata). Obiekty te w większości były przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych – 14 (tj. 77,8%) spośród nich posiadało odpowiednie wejście, a także udogodnienia wewnątrz budynku.

Na przestrzeni obserwowanych lat liczba instytucji muzycznych w województwie utrzymywała się na zbliżonym poziomie – w porównaniu z 2023 r. niezmieniła się, a w porównaniu z 2015 r. zwiększyła się o jeden. W 2024 r. teatry i instytucje muzyczne wystawiły 8088 przedstawień i koncertów (2. lokata w kraju po województwie mazowieckim), w których uczestniczyło 982,1 tys. widzów i słuchaczy (4. lokata w kraju po województwach: mazowieckim, małopolskim i śląskim). Liczba przedstawień w porównaniu z 2023 r. wzrosła o 6,1%, a w porównaniu z 2015 r. – o 37,3%, natomiast liczba widzów zmniejszyła się odpowiednio o 7,2% i 8,9%.

Liczba widzów i słuchaczy w teatrach i instytucjach muzycznych przypadająca na 1000 ludności kształtowała się na poziomie 342 (w 2023 r. – 367, a w 2015 r. – 346), podczas gdy w kraju 324. Województwo dolnośląskie zajmowało 5. lokatę pod względem wysokości tego wskaźnika po województwach: mazowieckim (627), zachodniopomorskim (568), pomorskim (400) i małopolskim (347).

W końcu 2024 r. na terenie województwa dolnośląskiego działało 48 **kin stałych** (9,0% ogólnej liczby kin w kraju), tj. o 1 mniej niż w 2023 r. i o 10 więcej niż w 2015 r. Kina te dysponowały 144 salami projekcyjnymi z 29,5 tys. miejsc na widowni. Większość kin stałych posiadała tylko 1 salę projekcyjną (29 obiektów, 6,7 tys. miejsc na widowni), natomiast 5 obiektów (11,6 tys. miejsc) to multiplexy, dysponujące co najmniej 8 salami. W 2024 r. w kinach województwa dolnośląskiego odbyło się 197,8 tys. seansów, tj. o 1,2% mniej niż rok wcześniej i o 26,5% więcej w porównaniu z 2015 r. Natomiast liczba widzów zwiększyła się o 9,8% w ciągu roku, a w stosunku do 2015 r. była większa o 7,5%. Pod względem liczby widzów w kinach przypadających na 1000 ludności (1561) województwo dolnośląskie zajmowało 2. lokatę w kraju za mazowieckim (1727). Przeciętnie na 1 seans przypadało, podobnie jak w kraju, 23 widzów (przed rokiem również 23).

Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice są instytucjami prowadzącymi wielokierunkową działalność społeczno-kulturalną. Posiadają zróżnicowaną ofertę przedsięwzięć kulturalnych skierowanych do ludzi w każdym wieku, kreują postawy aktywnego uczestnictwa w życiu społeczno-kulturalnym danej społeczności lokalnej. Ponadto instytucje te zapewniają, zwłaszcza dzieciom i młodzieży, atrakcyjne formy wypełnienia wolnego czasu. Zlokalizowane są praktycznie w każdej gminie, integrują poszczególne przedsięwzięcia kulturalne.

W 2023 r. w województwie dolnośląskim funkcjonowało 278 **centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic** (w 2022 r. - 280). Najliczniejszą część stanowiły ośrodki kultury (31,3% wszystkich placówek), a najmniej liczną - kluby (2,2%). Większa część ogółu tych placówek (59,7%) zlokalizowana była na wsi, przy czym charakter placówek wiejskich posiadały jedynie świetlice (wszystkie świetlice zlokalizowane były na wsi). Natomiast domeną miast były: centra kultury, ośrodki kultury oraz domy kultury – odpowiednio 74,1%, 62,1% i 51,7% tych instytucji funkcjonowało w miastach. W 2023 r. we wszystkich centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach funkcjonowało 588 pracowników specjalistycznych (więcej o 21, tj. o 3,7% niż przed rokiem), wśród których najpopularniejsze były pracownie plastyczne (28,1% ogółu pracowników), sale baletowe i taneczne (18,5%) oraz pracownie muzyczne (18,5%).

Tablica 27. Instytucje kultury
Stan w dniu 31 grudnia

Table 27. Culture institutions
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2023	2024
Biblioteki publiczne i punkty biblioteczne Public libraries and library service points	599	582	565	.
Ludność na 1 placówkę biblioteczną Population per 1 library establishment	4258	4530	4705	.
Muzea i oddziały muzealne ^a Museum with branches ^a	67	69	72	73
Zwiedzający muzea i oddziały muzealne ^{ab} na 1000 ludności Museums and exhibition visitors ^{ab} per 1,000 population	632,7	247,3	795,9	808,2
Galerie i salony sztuki Art galleries	22	21	22	21
Teatry i instytucje muzyczne Theatres and music institutions	17	18	18	18
widzowie i słuchacze (w ciągu roku) na 1000 ludności audience (during a year) per 1,000 population	346	127	367	342
Kina stałe Indoor cinemas	38	48	49	48
widzowie (w ciągu roku) na 1000 ludności audience (during a year) per 1,000 population	1437	650	1591	1561
Centra, domy i ośrodki kultury Centres of culture, cultural centres and establishments	164	171	170	.
Kluby i świetlice Clubs and community centres	138	140	108	.
Liczba ludności na 1 instytucję kultury ^c Number of population per 1 culture institution ^c	9617	9352	10357	.

a Od 2020 r. do muzeów zaliczane są wyłącznie muzea działające w oparciu o uzgodniony z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego statut bądź regulamin, zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach. b W ciągu roku. c Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice.

a Starting from 2020, museums include only museums operating on the basis of a statute or regulations agreed with the minister responsible for culture and protection of national heritage, pursuant to Art. 6 of the Act of 21 November 1996 on museums. b During the year. c Centre of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres.

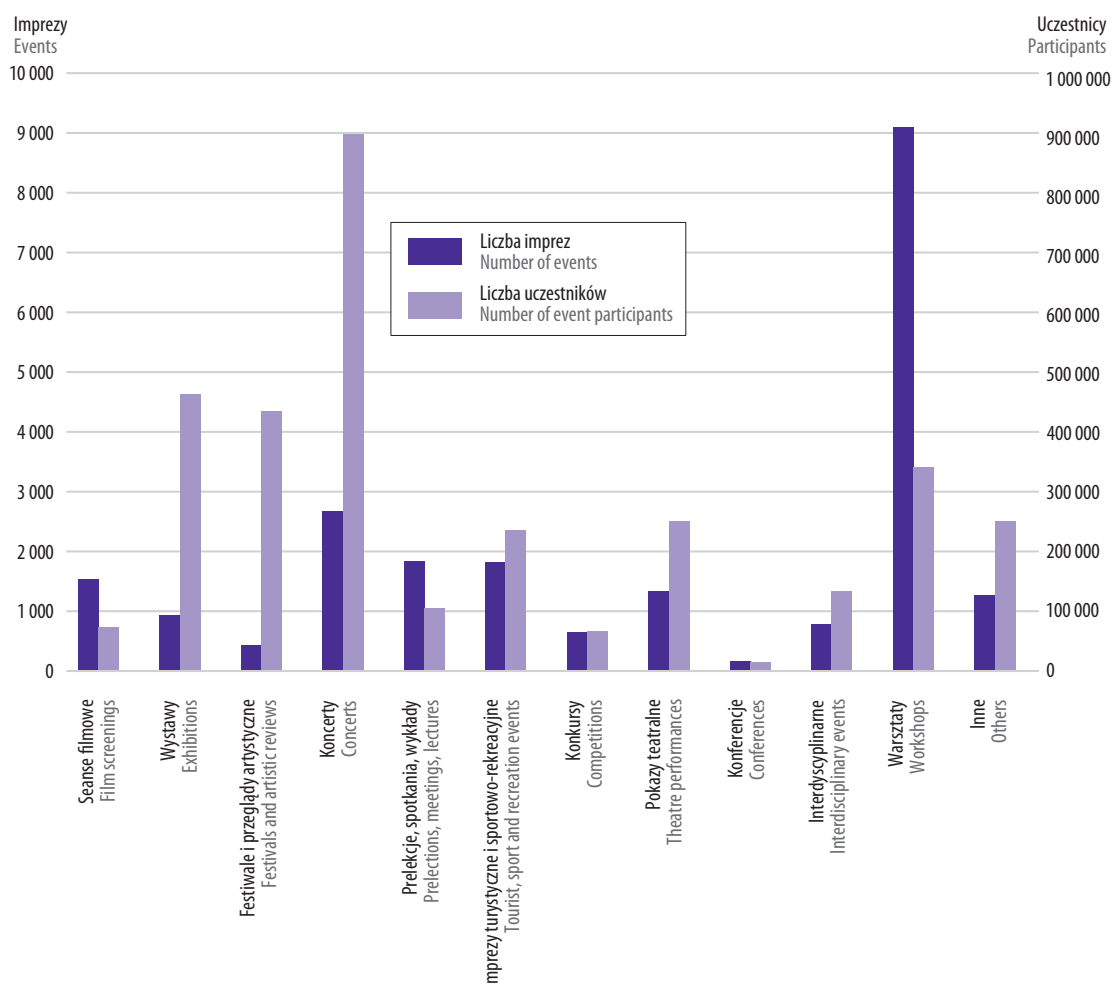
W 2023 r. centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice zorganizowały 22,4 tys. imprez (20,5 tys. w 2022 r.), w których wzięło udział 3,3 mln uczestników (2,9 mln w 2022 r.). Najczęściej organizowane były: warsztaty (40,8%), koncerty (11,9%), prelekcje, spotkania, wykłady (8,1%), imprezy turystyczne i sportowo-rekreacyjne (8,1%) oraz seanse filmowe (6,8%), a do najliczniejszych (pod względem średniej liczby osób uczestniczących na 1 imprezę) należały: festiwale i przeglądy artystyczne (1069), wystawy (507) oraz koncerty (339).

W przeliczeniu na 1 instytucję przypadało 81 imprez – 5. lokata po województwach: lubuskim (118 imprez), mazowieckim (90 imprez), śląskim (83 imprezy), małopolskim (81 imprez); średnia dla kraju wynosiła 65 imprez. Dolnośląskie instytucje kultury działały dosyć prężnie – liczba uczestników imprez w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w 2023 r. wyniosła 1134 (w kraju 888) - 4. miejsce w kraju po województwach: lubuskim (1950), warmińsko-mazurskim (1415), lubelskim (1134).

W 2023 r. wskaźnik uczestnictwa ludności w zajęciach kół/klubów/sekcji (liczba członków kół/klubów/sekcji na 1000 ludności) dla Polski wyniósł 20. W województwie dolnośląskim przekraczał tę wartość i wyniósł 22.

Wykres 35. Imprezy i uczestnicy imprez organizowanych przez placówki kultury w 2023 r.

Chart 35. Events organised by culture institutions and event participants in 2023



Wydatki publiczne na kulturę rejestrowane są w dziale „921 – Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego” klasyfikacji budżetowej. W 2023 r. samorządy dolnośląskich gmin i miast na prawach powiatu przeznaczyły na ten cel 989,8 mln zł, co stanowiło 4,0% wydatków budżetowych ogółem. Odsetek ten przekraczał średnią wartość dla kraju (3,4%) i plasował województwo dolnośląskie na 2. miejscu wśród województw (po województwie świętokrzyskim – 4,4%).

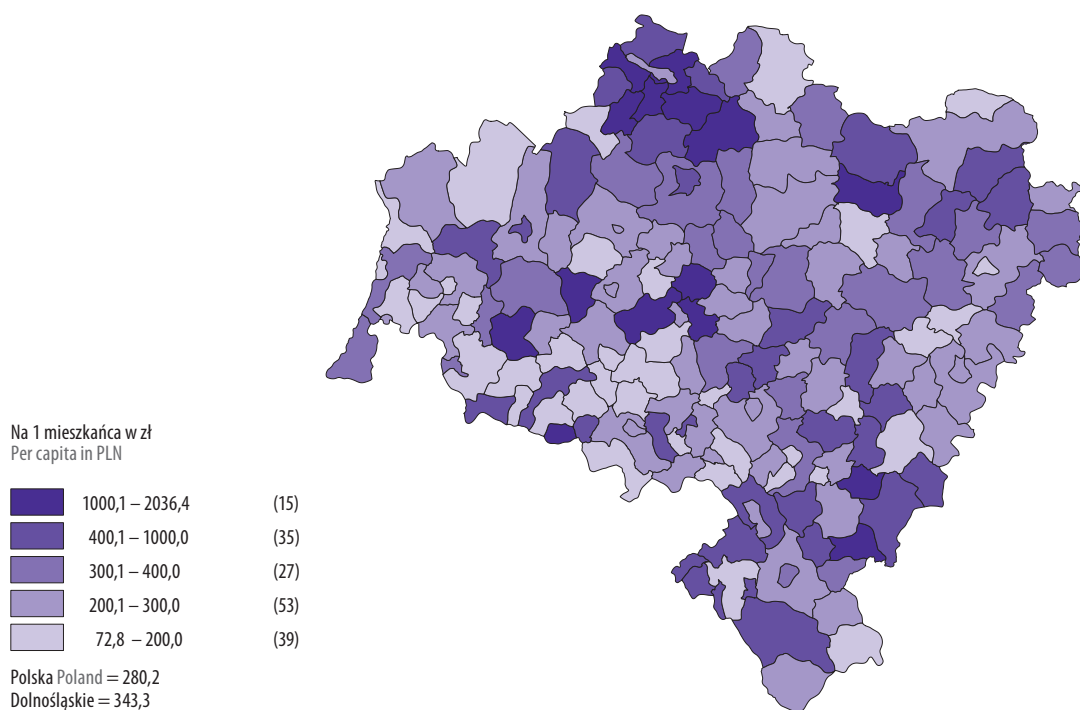
W porównaniu z rokiem poprzednim kwota wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego zwiększyła się o 16,7% (w kraju odnotowano wzrost o 22,4%).

W przeliczeniu na 1 mieszkańca na ww. cel z budżetu dolnośląskich gmin i miast na prawach powiatu wydatkowano 343 zł, co znacznie przekraczało średnią dla kraju (280 zł) i plasowało województwo dolnośląskie na 1. miejscu w kraju.

Spośród dolnośląskich gmin pod względem kwoty wydatków przypadających na 1 mieszkańca szczególnie wyróżniały się: Kamieniec Ząbkowicki (2036 zł), Legnickie Pole (1946 zł), Lubomierz (1730 zł). Natomiast najmniej środków na ten cel przeznaczono w Świebodzicach – 73 zł na mieszkańca.

Mapa 37. Wydatki gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego” w 2023 r.

Map 37. Expenditure of gminas and cities with powiat status in “Culture and national heritage” division in 2023



Bezpieczeństwo na drogach

Road safety

W województwie dolnośląskim w 2024 r. miało miejsce więcej wypadków niż rok wcześniej, podobnie wzrosła liczba ofiar śmiertelnych. Wyższy niż przeciętnie w Polsce był wskaźnik wypadkowości.

W 2024 r. w województwie dolnośląskim odnotowano 1883 **wypadki drogowe**, tj. o 5,1% więcej niż rok wcześniej oraz 17,4% mniej niż w 2015 r. W porównaniu z 2023 r. zwiększyła się liczba ofiar śmiertelnych – o 18,9% oraz liczba rannych – o 7,3%. W stosunku do 2015 r. odnotowano spadek zarówno liczby zabitych, jak i rannych – odpowiednio o 21,6% i 24,9%. Pod względem liczby wypadków i rannych województwo dolnośląskie zajmowało 5. miejsce w kraju, a pod względem liczby ofiar śmiertelnych – 3. miejsce w kraju.

Dane o **wypadkach drogowych** pochodzą z Systemu Ewidencji Wypadków i Kolizji (SEWiK) prowadzonego przez Komendę Główną Policji i obejmują zdarzenia mające związek z ruchem pojazdów na drogach publicznych, w wyniku których nastąpiła śmierć lub uszkodzenie ciała osób. Za **śmiertelną ofiarę wypadku drogowego** uznano osobę zmarłą (w wyniku doznanych obrażeń) na miejscu wypadku lub w ciągu 30 dni. Za ranną ofiarę wypadku drogowego uznano osobę, która doznała obrażeń ciała i otrzymała pomoc lekarską.

Wskaźnik wypadkowości (liczba wypadków w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców) był wyższy niż w kraju – 66 wobec 57 i zwiększył się w porównaniu z 2023 r. (62) oraz zmniejszył w stosunku do 2015 r. (79). Najwyższą wartość osiągnął w województwie łódzkim (95), a najniższą – w podlaskim (31). Liczba rannych w przeliczeniu na 100 wypadków ukształtowała się na nieco wyższym poziomie niż w kraju – 118 wobec 115 i była wyższa niż rok wcześniej (116). Na 100 wypadków drogowych przypadało 8 ofiar śmiertelnych (w kraju – 9) i było to o 1 więcej niż przed rokiem, natomiast na 100 tys. mieszkańców przypadało w województwie dolnośląskim 5 ofiar śmiertelnych (w kraju również 5, przed rokiem w województwie dolnośląskim 4, a w Polsce 5).

Tablica 28. Wypadki drogowe^a oraz ich skutki

Table 28. Road accidents^a and their effects

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2023	2024
Wypadki Accidents	2280	1578	1792	1883
Ofiary śmiertelne Fatalities	185	165	122	145
Ranni Injured persons	2968	1794	2079	2230

^a Zarejestrowane przez Policję.

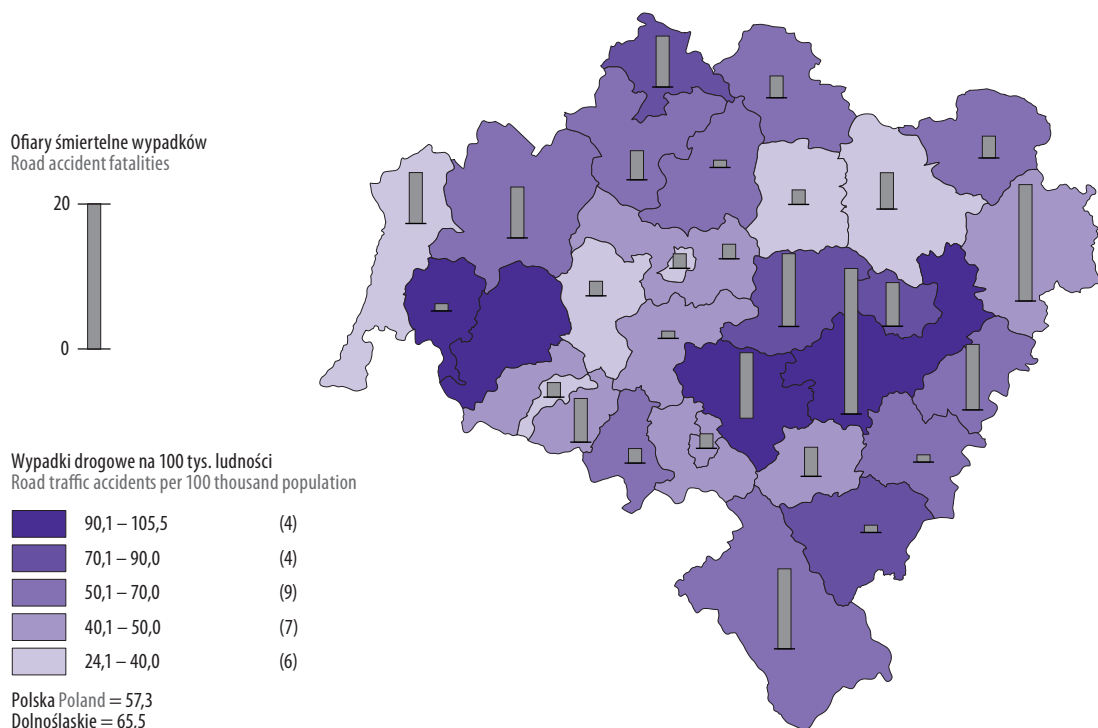
Źródło: dane Komendy Głównej Policji.

^a Registered by the Police.

Source: data of the National Police Headquarters.

Mapa 38. Bezpieczeństwo na drogach w 2024 r.

Map 38. Road safety in 2024



Społeczeństwo informacyjne

Information society

Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w województwie dolnośląskim kształtuje się na bardzo wysokim poziomie na tle innych województw i kraju. W 2024 r. dostęp do Internetu w domu posiadało 96,1% gospodarstw domowych.

W województwie dolnośląskim w 2024 r. odnotowano 5. największy odsetek osób zamawiających lub kupujących przez Internet towary lub usługi do użytku prywatnego (69,0%), a także 1. największy odsetek osób korzystających z usług administracji publicznej za pomocą Internetu (68,1%).

W 2024 r. dostęp do Internetu w domu posiadało 96,1% gospodarstw domowych, tj. o 2,2 p.proc. więcej niż w roku poprzednim. Było to minimalnie więcej niż przeciętnie w kraju (o 0,2 p.proc.), a także zdecydowanie więcej niż w 2015 r. (o 22,3 p.proc.). Wśród gospodarstw domowych z osobami w wieku 16-74 lata dostęp do Internetu szerokopasmowego w 2024 r. posiadało 93,9% (w kraju 94,7%) – 10. miejsce wśród województw z maksimum w województwie podkarpackim (98,5%). Przed rokiem było to 93,6% i 3. miejsce wśród województw.

W 2024 r. w województwie dolnośląskim nigdy nie korzystało z Internetu 7,2% osób (w kraju – 8,5%); w 2023 r. było to 8,2% (w Polsce – 9,8%), a w 2015 r. – 24,5% (27,1%).

Tablica 29. Gospodarstwa domowe posiadające dostęp do Internetu w domu oraz osoby korzystające z Internetu

Table 29. Households with access to the Internet at home and Internet users

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2023	2024
Odsetek gospodarstw domowych ^a posiadających dostęp do Internetu w domu Percentage of households ^a with access to the Internet at home	73,8	90,7	93,9	96,1
Odsetek osób ^b korzystających z Internetu Percentage of individuals ^b using the internet	75,5	89,8	91,8	92,8
Odsetek osób ^b regularnie (co najmniej raz w tygodniu) korzystających z Internetu Percentage of individuals ^b using the Internet regularly (at least once a week)	68,3	84,4	88,5	90,2

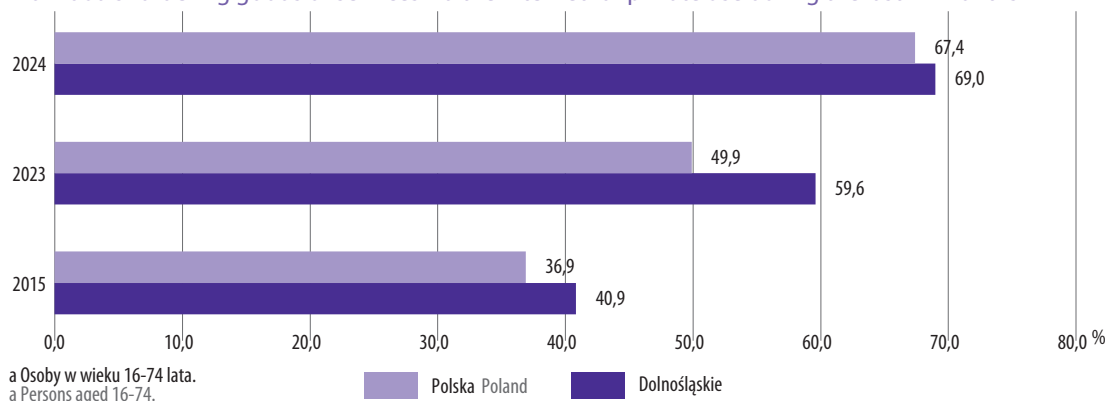
a Dane dotyczą gospodarstw domowych z osobami w wieku 16-74 lata. b Osoby w wieku 16-74 lata.

a Data concern households with persons aged 16-74. b Persons aged 16-74.

Odsetek osób korzystających z Internetu w ciągu ostatnich 3 miesięcy wyniósł 90,7%, a korzystających kilka razy dziennie – 73,3% (w kraju odpowiednio 88,6% i 70,7%). Natomiast odsetek osób w wieku 16-74 lata korzystających z Internetu regularnie, tj. co najmniej raz w tygodniu, w 2024 r. wyniósł 90,2% (w kraju 87,6%) – 3. miejsce wśród województw, po śląskim (92,1%) i mazowieckim (90,5%). Wartość tego odsetka zwiększyła się w porównaniu z rokiem poprzednim o 1,7 p.proc. oraz w stosunku do 2015 r. o 21,9 p.proc. Najczęstszym celem korzystania z Internetu w sprawach prywatnych było komunikowanie się (85,3%, w tym wysyłanie/odbieranie e-maili – 74,4% oraz korzystanie z komunikatorów – 69,7%) oraz dostęp do informacji (81,8%) i rozrywka (73,1%). Licznie wskazywanymi czynnościami były: czytanie online wiadomości, gazet lub czasopism (74,1%), wyszukiwanie informacji o towarach lub usługach (70,1%), wykonywanie rozmów przez Internet (62,5%), bankowość internetowa (61,3%), korzystanie z serwisów społecznościowych (60,4%), wyszukiwanie informacji na temat zdrowia własnego lub bliskich osób (59,1%) oraz słuchanie muzyki (56,2%).

W 2024 r. w województwie dolnośląskim odnotowano 5. największy odsetek osób zamawiających lub kupujących przez Internet towary lub usługi do użytku prywatnego w ciągu ostatnich 12 miesięcy – 69,0%, przy średniej wartości w kraju wynoszącej 67,4%.

Najpopularniejszymi towarami kupowanymi przez Internet były odzież, obuwie i dodatki. W 2024 r. produkty te nabyło 51,8% osób robiących zakupy on-line. Dużym zainteresowaniem kupujących cieszyły się również: kosmetyki, produkty do pielęgnacji zdrowia i urody (26,3%), lekarstwa i suplementy diety (23,3%), a także zabawki lub produkty dla dzieci (13,5%) oraz posiłki zamawiane z restauracji, punktów fast-food lub w formie cateringu (17,7%).

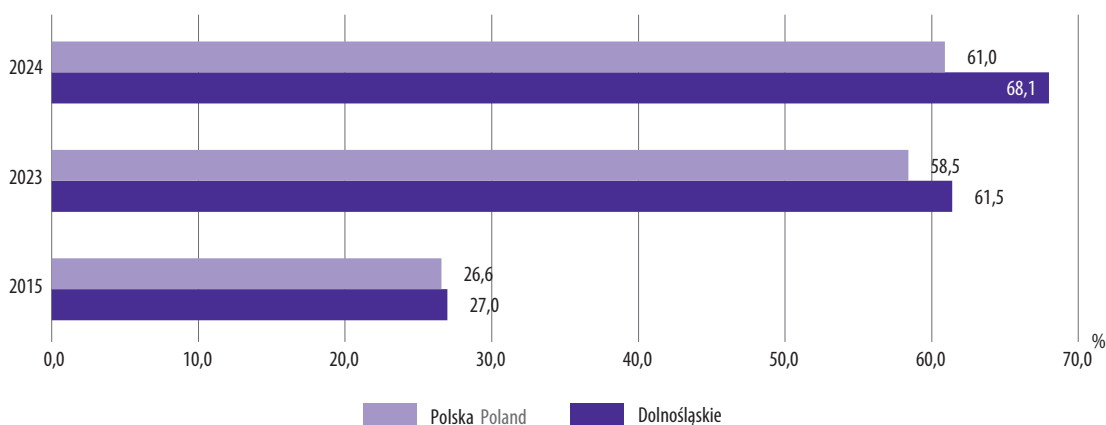
Wykres 36. Osoby^a zamawiające przez Internet towary lub usługi do użytku prywatnego w ciągu ostatnich 12 miesięcyChart 36. Individuals^a ordering goods or services via the Internet for private use during the last 12 months

W 2024 r. w województwie dolnośląskim wśród osób w wieku 16–74 lata korzystających z Internetu, najwięcej z nich łączyło się z nim za pomocą smartfona lub telefonu komórkowego (88,0%, przy średniej w kraju 86,5%), co było 3. wynikiem wśród województw. Rzadziej do tego celu wykorzystywano laptopa (52,6%), inne urządzenia łączące się z Internetem (37,7%), komputer stacjonarny (20,9%) bądź tablet (20,0%). Poza domem lub miejscem pracy z Internetem za pomocą smartfona łączyło się 84,9% osób (średnio w Polsce 82,7%).

W 2024 r. w województwie dolnośląskim wystąpił najwyższy w kraju odsetek osób w wieku 16–74 lata korzystających w ciągu ostatnich 12 miesięcy z usług administracji publicznej przez Internet – 68,1% (w kraju 61,0%) i oznacza to wzrost o 6,6 p. proc. w porównaniu z poprzednim rokiem. Najczęstszą formą korzystania z e-administracji było wysyłanie wypełnionych deklaracji podatkowych (46,3%), a także otrzymywanie korespondencji lub dokumentów przez jednostki administracji publicznej (38,1%).

Wykres 37. Osoby^a korzystające z usług administracji publicznej za pomocą Internetu w ciągu ostatnich 12 miesięcy

Chart 37. Individuals^a using e-government services during the last 12 months



a Osoby w wieku 16-74 lata.
a Persons aged 16-74.

Aktywność społeczna

Social activity

W województwie dolnośląskim odnotowano jeden z najwyższych w kraju wskaźników określających liczbę fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych przypadających na 10 tys. ludności. Wskaźnik ten systematycznie rośnie.

W końcu 2024 r. w województwie dolnośląskim do rejestru REGON wpisanych było 14,8 tys. fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych, tj. o 3,6% więcej niż rok wcześniej i o 31,9% więcej niż w 2015 r. Udział dolnośląskich podmiotów tego rodzaju w kraju wyniósł 8,3%, co dawało naszemu województwu 5. lokatę po województwach: mazowieckim (17,6%), wielkopolskim (9,3%), małopolskim (9,0%) i śląskim (8,9%).

Natomiast udział fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w ogólnej liczbie podmiotów gospodarki narodowej wyniósł 3,3% w 2024 r., 3,2% w 2023 r. i 3,1% w 2015 r. (w kraju – 3,4%). Najwyższy był w powiecie polkowickim (5,7%), a najniższy w powiecie wrocławskim (2,4%). Wśród województw dolnośląskie zajmowało pod tym względem 11. lokatę.

Na 10 tys. ludności przypadało 51 podmiotów tego rodzaju (w kraju 47) – 3. miejsce wśród województw, po województwach mazowieckim (57 podmiotów) i zachodniopomorskim (52); wskaźnik ten systematycznie rośnie – w 2015 r. wynosił 39 (w kraju 35), a w 2023 r. – 49 (46).

Tablica 30. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON

Stan w dniu 31 grudnia

Table 30. Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2023	2024
Ogółem Total	11192	12485	14250	14764
na 10 tysięcy ludności per 10 thousand population	39	43	49	51

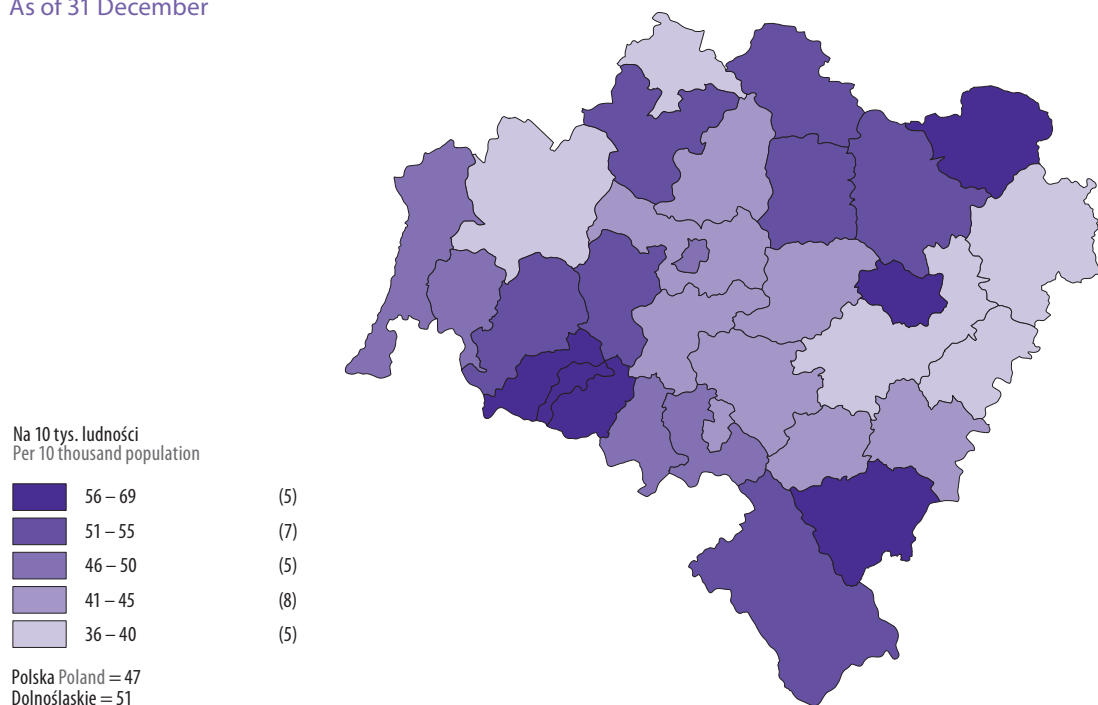
W 2024 r. w większości powiatów wskaźnik liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. ludności przyjmował wartości poniżej średniej wojewódzkiej. Wyższy lub równy poziom odnotowano w 12 powiatach, w tym najwyższy we Wrocławiu – 68 i w powiecie milickim – 63.

Mapa 39. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 39. Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register in 2024

As of 31 December



Dane o **organizacjach non-profit** opracowano na podstawie dwóch badań statystyki publicznej realizowanych w cyklu 2-letnim:

- SOF-1 – Sprawozdania z działalności fundacji, stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych,
- SOF-4s – Sprawozdania z działalności samorządu gospodarczego i zawodowego.

Według wstępnych danych w 2022 r. w województwie dolnośląskim **aktywnie działało** 7,3 tys. **organizacji non-profit**, tj. stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych, fundacji, społecznych podmiotów wyznaniowych oraz organizacji samorządu gospodarczego i zawodowego. Stanowiło to 7,1% ogólnej ich liczby w kraju (5. lokata po województwach: mazowieckim – 16,0%, wielkopolskim – 10,1%, małopolskim – 9,7% i śląskim – 8,4%). Liczba organizacji wzrosła w województwie dolnośląskim w porównaniu z 2020 r. o 5,8%, przy średniej w kraju wynoszącej 8,7%. Większą liczbę organizacji odnotowano we wszystkich województwach - od 3,3% w podkarpackim i podlaskim do 15,5% w łódzkim.

W latach 2016-2022 liczba aktywnych organizacji działających w województwie dolnośląskim wzrosła o 5,8%, natomiast ich udział w kraju zmniejszył się z 7,5% w 2016 r., poprzez 8,0% w 2018 r., 7,3% w 2020 r. do 7,1% w 2022 r. W omawianym okresie wzrosła liczba fundacji – z 1,2 tys. do 1,7 tys. (ich udział w kraju pozostaje na poziomie 8,8%). Natomiast zmniejszyła się liczba:

- stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych – z 5,5 tys. do 4,9 tys. (udział w kraju zmniejszył się z 7,4% do 7,1%),
- typowych stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych – z 2,9 tys. do 2,4 tys. (udział w kraju zmniejszył się z 8,1% do 7,5%),
- stowarzyszeń sportowych – z 1,7 tys. do 1,6 tys. (udział w kraju zmniejszył się z 8,6% do 8,2%).

W okresie 2016-2022 nie zmieniła się liczba:

- organizacji pożytku publicznego – 0,9 tys. (ich udział w kraju spadł z 9,8% w 2016 r. do 9,5% w 2022 r.),
- ochotniczych straży pożarnych – 0,6 tys. (ich udział w kraju zmniejszył się z 4,2% do 4,1%),
- kół łowieckich – 0,2 tys. (ich udział w kraju wzrósł z 7,7% do 8,0%),
- społecznych podmiotów wyznaniowych – 0,1 tys. (ich udział w kraju zmniejszył się z 7,6% do 5,0%),
- samorządów gospodarczych i zawodowych – 0,1 tys. (ich udział w kraju wzrósł z 3,9% do 5,0%).

W 2022 r. w stosunku do 2020 r. wzrosła liczba kół gospodyń wiejskich (z 0,3 tys. do 0,4 tys.), a ich udział w kraju nie zmienił się i wyniósł 3,5%.

Na 10 tys. ludności przypadało w 2022 r. 25 organizacji (24 w okresie 2016-2020). Pod względem wysokości tego wskaźnika województwo dolnośląskie plasowało się na 13. miejscu w kraju wraz z województwem kujawsko-pomorskim i pomorskim, a przed śląskim (20 organizacji na 10 tys. ludności). Najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w województwie lubelskim (32).

Wskaźniki kapitału stowarzyszeniowego odnoszą się do dobrowolnego uczestnictwa (aktywności, zaangażowania) w mniej lub bardziej sformalizowanych organizacjach (świeckich organizacjach pozarządowych oraz wspólnotach, organizacjach lub grupach religijnych, a także związkach zawodowych i innych organizacjach pracowników, organizacjach samorządu gospodarczego, zawodowego i pracodawców, spółdzielniach, wspólnotach mieszkaniowych, partiach politycznych, inicjatywach będących częścią działalności instytucji publicznych). Wskaźnik ten obliczono jako udział osób w wieku 16 lat i więcej, które zadeklarowały zaangażowanie w co najmniej jednym rodzaju stowarzyszenia.

Omawiane organizacje zrzeszały w 2022 r. łącznie 451,7 tys. członków (o 2,3% mniej niż w 2020 r.), w tym 37,1% stanowiły kobiety (35,4% w 2020 r.). Członkowie organizacji stanowili 5,5% wszystkich członków w Polsce (5,8% w 2020 r.). Z pracy społecznej członków organizacji korzystało 98,2% organizacji, z pracy wolontariuszy nienależących do organizacji – 33,2%, a z pracy osób, z którymi podpisano porozumienia wolontariackie – 16,1%.

Przeliczenie liczby członków organizacji na 1000 ludności stanowi wskaźnik rozpowszechnienia

przynależności do organizacji non-profit. W województwie dolnośląskim wartość wskaźnika kształtowała się na średnim poziomie w relacji do pozostałych województw – 156 (9. lokata), przy średniej wartości w Polsce wynoszącej 215. Mediana członkostw w województwie wyniosła 26 osób, przy wartościach skrajnych od 23 w warmińsko-mazurskim do 32 w wielkopolskim i średniej krajowej wynoszącej 29 członków.

W organizacjach non-profit, których działalność nie wykraczała poza granice jednego województwa, pracowało społecznie średnio 18 osób (w kraju 30 osób), przy czym w połowie organizacji nie było to więcej niż 7 osób (w kraju 10 osób).

Ponad połowa organizacji w województwie (57,7%, w 2020 r. 59,9%) nie miała płatnego personelu (w Polsce 61,2%, w 2020 r. 61,6%). Najwięcej organizacji prowadziło działalność w dziedzinie sportu, turystyki, rekreacji i hobby – 2,2 tys., tj. 30,0% (w Polsce 27,4%), kultury i sztuki – 1,0 tys., tj. 13,3% (w Polsce 13,4%), pomocy społecznej i humanitarnej oraz edukacji i wychowania, badań naukowych – po 0,8 tys., tj. odpowiednio 10,9% i 10,7% (w Polsce odpowiednio 9,0% i 10,0%).

Rozdział 6

Chapter 6

Gospodarka

Economy

6.1. Produkt krajowy brutto

6.1. Gross domestic product

W 2023 r. w województwie dolnośląskim wzrosła wartość produktu krajowego brutto (PKB), zaś dynamika jego wzrostu była mniejsza r/r. W tworzeniu PKB województwa największy udział miało miasto Wrocław. Na wysokość wartości dodanej brutto największy wpływ miał przemysł.

Produkt krajowy brutto (PKB) przedstawia końcowy rezultat działalności wszystkich podmiotów gospodarki narodowej. Produkt krajowy brutto równa się sumie wartości dodanej brutto wytworzonej przez wszystkie krajowe jednostki instytucjonalne powiększonej o podatki od produktów i pomniejszonej o dotacje do produktów. Produkt krajowy brutto jest liczony w cenach rynkowych.

Według wstępnego szacunku, wartość PKB w 2023 r. w województwie dolnośląskim liczyła 282459 mln zł (wobec 258878 mln zł w 2022 r.) a dynamika PKB względem poprzedniego roku osiągnęła wartość 109,1 i była niższa niż rok wcześniej (114,9), natomiast w relacji do roku 2015 wyniosła 186,4. Dynamika w Polsce kształtowała się na podobnym poziomie i liczyła 109,7. Województwo dolnośląskie kształtowało PKB Polski w 8,3% i była to wartość taka sama jak rok wcześniej oraz o 0,1 p.proc. mniejsza niż w 2015 r. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca wyniósł 96826 zł i był wyższy o 7,1% niż w Polsce (90396 zł), w relacji do 2022 r. wzrósł o 9,4% (88480 zł), a do 2015 r. – o 85,7% (52148 zł). W roku poprzednim PKB na 1 mieszkańca w województwie dolnośląskim w relacji do średniej krajowej był wyższy o 7,8%, a w 2015 r. – o 11,5%. Pod względem PKB na 1 mieszkańca województwo dolnośląskie plasowało się na 2. miejscu w kraju, za województwem mazowieckim (142264 zł), a przed wielkopolskim (94455 zł) i śląskim (93566 zł). Jedynie te województwa osiągnęły wartość większą niż średnia dla Polski. PKB per capita w województwie dolnośląskim stanowił 83% średniej wartości w UE w 2023 r. (UE=27), co było wynikiem o 5,0 p.proc. lepszym niż w 2015 r.

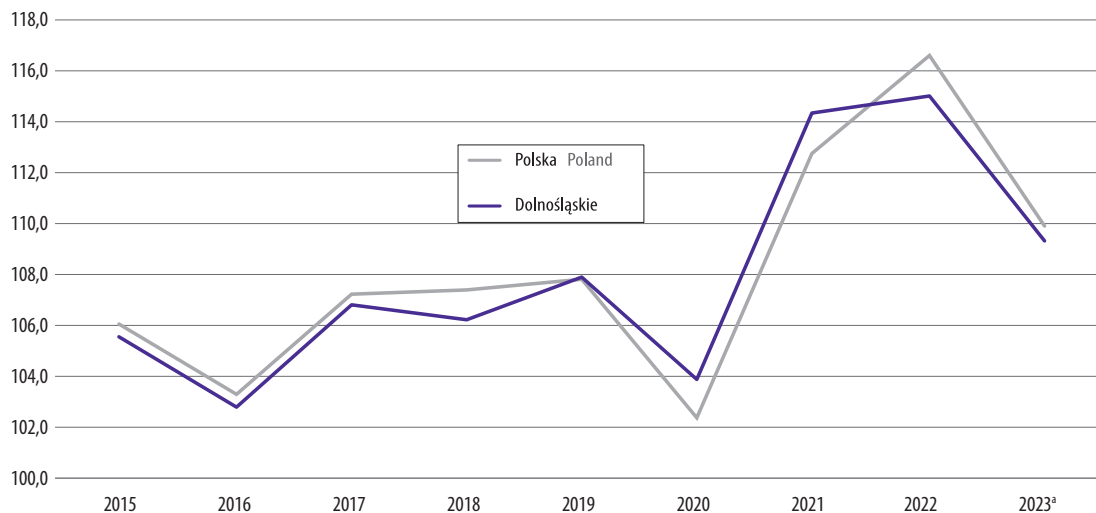
Na wartość PKB województwa dolnośląskiego w 2022 r. największy wpływ miał podregion miasta Wrocławia (34,2%), następnie podregion wrocławski (22,5%), legnicko-głogowski (17,1%), wałbrzyski (13,5%) i jeleniogórski (12,8%). Od 2015 r. zanotowano wzrost udziału podregionu wrocławskiego (o 4,2 p.proc. w okresie 2015-2022) oraz miasta Wrocławia (o 2,1 p.proc.) zaś spadek udziału w podregionach: legnicko-głogowskim (spadek o 3,0 p.proc.), wałbrzyskim (spadek o 1,7 p.proc.) oraz jeleniogórskim (spadek o 1,5 p.proc.). Udział podregionów województwa w tworzeniu PKB Polski wyniósł w 2022 r. od 1,1% w przypadku jeleniogórskiego i wałbrzyskiego do 2,9% w przypadku Wrocławia (o 0,2 p.proc. więcej niż w 2015 r.). Wskaźnik dyspersji regionalnego PKB na 1 mieszkańca liczył 25,0% i w relacji do 2015 r. zmniejszył się o 4,6 p.proc. We Wrocławiu oraz w podregionach legnicko-głogowskim i wrocławskim notowano wartość PKB na 1 mieszkańca większą niż średnia dla województwa (odpowiednio: 124109 zł, 102376 zł i 89963 zł, tj. więcej o: 40,3%, 15,7% i 1,7%). Zdecydowanie najniższe wartości wystąpiły w podregionach wałbrzyskim (57954 zł) i jeleniogórskim (62147 zł) i było to mniej w relacji do średniej województwa odpowiednio o 34,5% i 29,8%. W porównaniu z Polską, Wrocław i podregion legnicko-głogowski charakteryzowały się znacznie wyższym PKB na 1 mieszkańca, odpowiednio o 51,2% (w 2015 r. o 63,8%) oraz o 24,7% (w 2015 r. o 44,2%). Podregion wrocławski miał zbliżoną wartość (więcej o 9,6%, w 2015 r. – 1,9%), a podregiony wałbrzyski i jeleniogórski wartości mniejsze, odpowiednio o 29,4% (w 2015 r. – 25,9%) i o 24,3% (w 2015 r. – 19,0%).

Wykres 38. Dynamika produktu krajowego brutto (ceny bieżące)

Rok poprzedni = 100

Chart 38. Indices of gross domestic product (current prices)

Previous year = 100

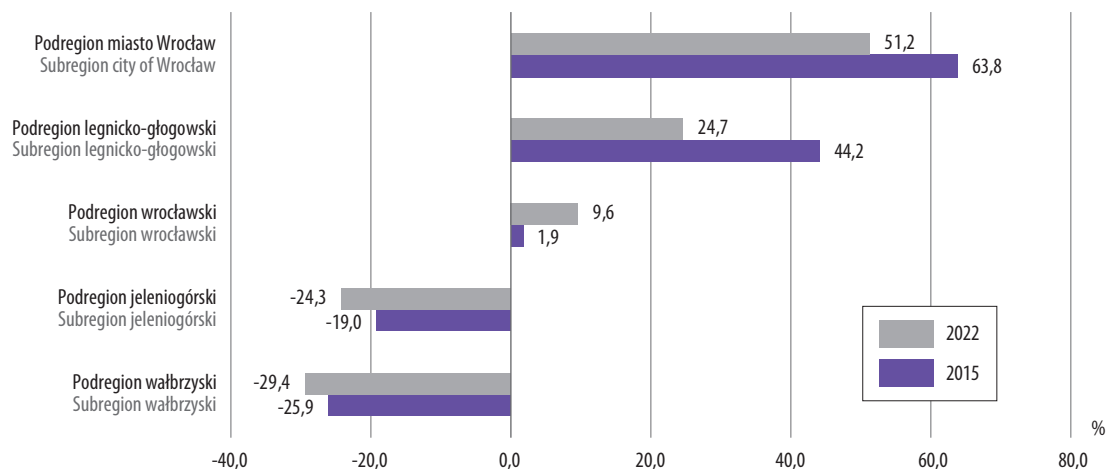


a Wstępny szacunek.
a Preliminary estimate.

Do przeliczeń danych **na 1 mieszkańca** przyjęto ludność spełniającą kryterium rezydencji według definicji Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 549/2013 z dnia 21 maja 2013 r. w sprawie europejskiego systemu rachunków narodowych i regionalnych w Unii Europejskiej (ESA 2010), zakładającej okres przebywania osoby na terytorium ekonomicznym danego państwa przez jeden rok lub dłużej. Liczba ludności została przeliczona według stanu w dniu 30 czerwca. Dane o liczbie ludności rezydującej od 2022 r. uwzględniają dane dotyczące ludności ukraińskiej.

Wykres 39. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca według podregionów (ceny bieżące) – odchylenia względne od przeciętnej wartości w kraju

Chart 39. Gross domestic product per capita by subregions (current prices) – relative deviations from the national average value



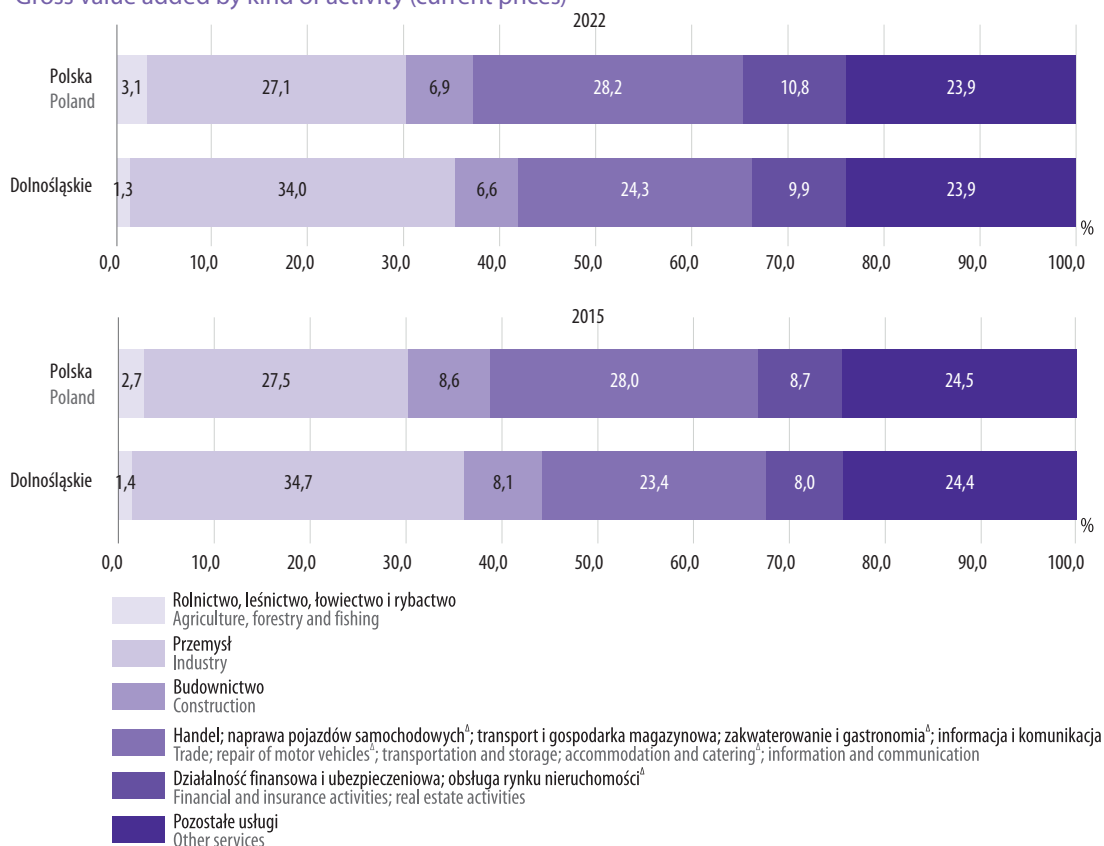
Wskaźnik dyspersji (miara zróżnicowania) regionalnego PKB na 1 mieszkańca na poziomie podregionów (NUTS 3) został obliczony jako suma wartości bezwzględnych różnic między wartościami dla podregionów danego województwa a wartością PKB na 1 mieszkańca dla tego województwa, ważony udziałem liczby ludności rezydującej w poszczególnych podregionach w województwie, wyrażona w procentach PKB na 1 mieszkańca dla danego województwa.

Wartość dodana brutto (WDB) mierzy wartość nowo wytworzoną w wyniku działalności produkcyjnej krajowych jednostek instytucjonalnych. Wartość dodana brutto stanowi różnicę między produkcją globalną a zużyciem pośrednim, jest wyrażona w cenach bazowych.

Wartość dodana brutto w 2022 r. wyniosła w województwie dolnośląskim 230943 mln zł (w 2021 r. – 196355 mln zł, w 2015 r. – 134400 mln zł), co stanowiło 8,3% wartości całego kraju (o 0,2 p.proc. mniej niż rok wcześniej i o 0,1 p.proc. mniej niż w 2015 r.). W porównaniu z Polską, w województwie dolnośląskim widać większe znaczenie przemysłu (34,0% wartości dodanej wobec 27,1% w Polsce w 2022 r.) a mniejsze handlu, naprawy pojazdów samochodowych traktowanych łącznie z transportem i gospodarką magazynową, zakwaterowaniem i gastronomią oraz informacją i komunikacją (24,3% wartości dodanej przy 28,2% w Polsce), czy rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (1,3% wartości dodanej wobec 3,1% w Polsce). W 2022 r. w relacji do 2015 r. zanotowano spadek udziału przemysłu w wartości dodanej brutto (o 0,8 p.proc.), głównie na rzecz działalności finansowej i ubezpieczeniowej wraz z obsługą rynku nieruchomości (wzrost o 1,9 p.proc.). Wartość dodana na 1 pracującego w 2022 r. wyniosła 200509 zł i była wyższa o 8,6% niż w Polsce (184700 zł), a w 2021 r. liczyła 173145 zł (o 13,6% mniej r/r) i była o 10,1% wyższa w relacji do kraju. W stosunku do 2015 r. wydajność pracy mierzona przez wartość dodaną na 1 pracownika wzrosła o 56,2%, przy wzroście dla Polski o 62,7%.

Wykres 40. Wartość dodana brutto według rodzajów działalności (ceny bieżące)

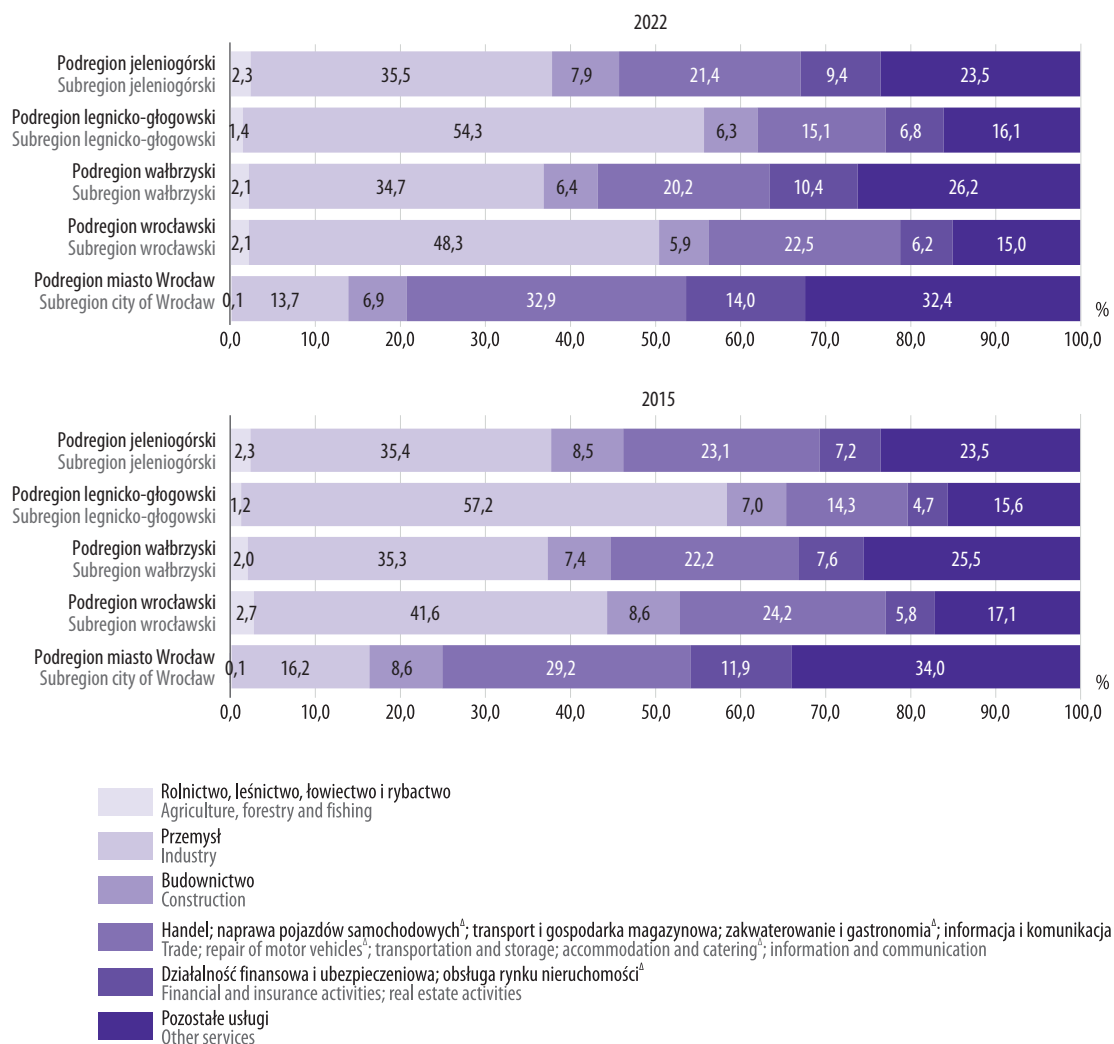
Chart 40. Gross value added by kind of activity (current prices)



Wśród podregionów występuje większe zróżnicowanie udziału poszczególnych działalności w tworzeniu wartości dodanej brutto. W 2022 r. przemysł odpowiadał za 54,3% wartości w podregionie legnicko-głogowskim (w 2015 r. – 57,2%), 48,3% w podregionie wrocławskim (w 2015 r. – 41,6%), 35,5% w jeleniogórskim (w 2015 r. – 35,4%), 34,7% w wałbrzyskim (w 2015 r. – 35,3%) i 13,7% we Wrocławiu (w 2015 r. – 16,2%). Handel, naprawa pojazdów samochodowych traktowane łącznie z transportem i gospodarką magazynową, zakwaterowaniem i gastronomią oraz informacją i komunikacją miały udział od 32,9% we Wrocławiu (w 2015 r. – 29,2%), do 15,1% w podregionie legnicko-głogowskim (w 2015 r. – 14,3%). Udział budownictwa w tworzeniu wartości dodanej brutto w 2022 r. był najwyższy w podregionie jeleniogórskim (7,9%), a najniższy we wrocławskim (5,9%), natomiast w 2015 r. najwyższy udział odnotowano we Wrocławiu i podregionie wrocławskim (po 8,6%), zaś najniższy w legnicko-głogowskim (7,0%). Wartość dodana na 1 pracującego w 2022 r. wyniosła 248865 zł w podregionie legnicko-głogowskim (więcej o 12,5% r/r i o 45,4% w relacji do 2015 r.) co stanowiło 134,7% wartości dodanej w Polsce, 217643 zł w podregionie wrocławskim (więcej o 18,9% r/r i o 79,7% w porównaniu z 2015 r.), 193434 zł we Wrocławiu (więcej o 15,6% r/r i o 51,7% w relacji do 2015 r.), 181154 zł w jeleniogórskim (więcej o 17,0% r/r i o 54,0% w porównaniu z 2015 r.), natomiast w wałbrzyskim – 169351 zł. W 2022 r., w porównaniu z 2015 r., w podregionie wrocławskim zanotowano największy wzrost wartości dodanej na 1 mieszkańca w stosunku do średniej wojewódzkiej (o 11,1 p.proc.), a największy spadek nastąpił w podregionie legnicko-głogowskim (o 16,1 p.proc.).

Wykres 41. Wartość dodana brutto według rodzajów działalności i podregionów (ceny bieżące)

Chart 41. Gross value added by kind of activity and subregions (current prices)



6.2. Przedsiębiorczość

6.2. Entrepreneurship

Podmioty gospodarki narodowej

Entities of the national economy

W województwie dolnośląskim została utrzymana tendencja wzrostowa liczby podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON. Wśród spółek handlowych dominowały jednostki z kapitałem prywatnym krajowym.

Podmiot gospodarki narodowej to osoba prawna, jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej oraz osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą.

W systemie REGON pojęcie podmiotu gospodarki narodowej jest tożsame z pojęciem jednostki prawnej. Posiadanie osobowości prawnej nie jest kryterium określenia podmiotu jako jednostki prawnej. Dane nie obejmują osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie.

Według stanu w dniu 31 grudnia 2024 r. liczba podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON osiągnęła wartość 455,8 tys., o 14,3 tys. więcej niż rok wcześniej oraz o 98,7 tys. więcej niż w 2015 r. (wzrost odpowiednio o 3,2% i 27,6%). Od 2015 roku liczba podmiotów w rejestrze REGON rocznie rosła, w województwie dolnośląskim zarejestrowanych było 8,6% podmiotów w kraju (rok wcześniej – 8,6%, w 2015 r. – 8,5%).

Tablica 31. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON^a

Stan w dniu 31 grudnia

Table 31. Entities of national economy in the REGON register^a

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2023	2024	2024 w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Ogółem Total	357102	396046	441419	455765	8,6
sektor publiczny public sector	15603	14429	13919	13886	12,4
sektor prywatny private sector	338368	373336	414893	428588	8,5
W tym: Of which:					
spółki companies	64113	74477	83188	85891	8,6
fundacje foundations	2071	2876	3510	3733	9,4
stowarzyszenia i organizacje społeczne associations and social organizations	9121	9609	10740	11031	8,0
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą natural persons conducting economic activity	235346	260691	293567	303258	8,1

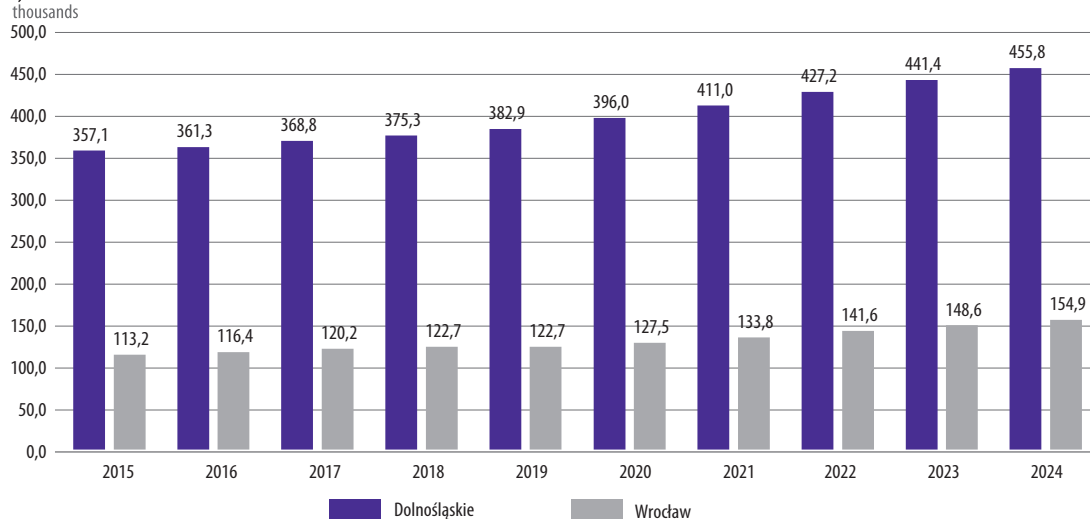
^a W podziale według sektorów własności bez podmiotów, dla których informacja o formie własności nie występuje w rejestrze REGON.
^a The division by ownership sectors does not include entities for which the information about ownership form does not exist in the REGON register.

Wykres 42. Podmioty gospodarki narodowej

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 42. Entities of the national economy

As of 31 December

tys.
thousands

W końcu 2024 r. najwięcej podmiotów na 1000 mieszkańców było zarejestrowanych w gminie Karpacz (937,4) – zdecydowanie więcej niż w kolejnych gminach, tj. Szklarskiej Porębie (249,3) oraz Wrocławiu (230,2). Najniższy wskaźnik poziomu przedsiębiorczości mierzący liczbę podmiotów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców zanotowano w gminach: Grębocice (63,0), Pęcław (65,9) oraz Sulików (67,2). W porównaniu z 2023 r., liczba podmiotów gospodarczych najbardziej zwiększyła się w gminie Miękinia (wzrost o 9,3%) i Czernica (8,5%), a ubyla w gminach Platerówka (spadek o 3,3%) i Piława Górna (1,9%).

Mapa 40. Podmioty gospodarki narodowej w 2024 r.

Stan w dniu 31 grudnia

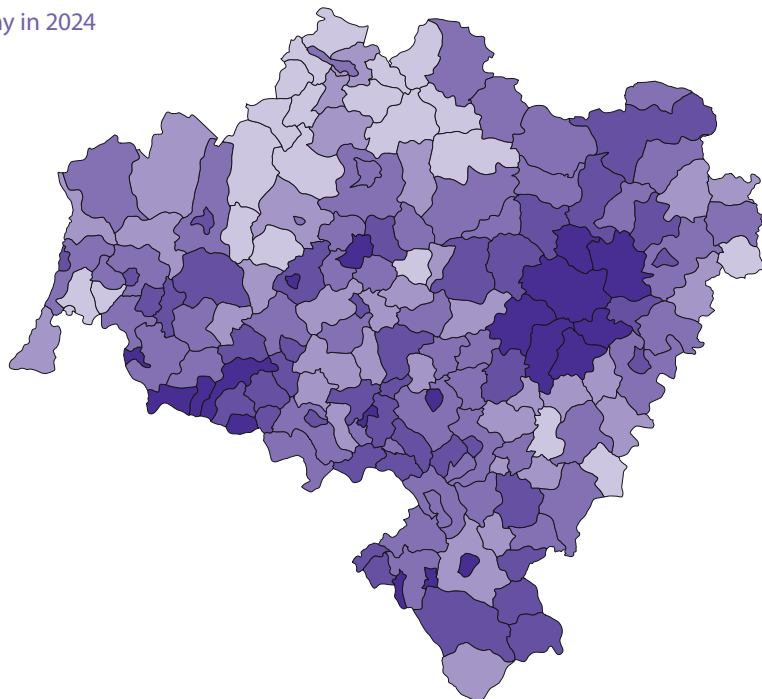
Map 40. Entities of the national economy in 2024

As of 31 December

Na 1000 ludności
Per 1,000 population

160,1 – 937,4	(19)
130,1 – 160,0	(42)
110,1 – 130,0	(52)
95,1 – 110,0	(34)
63,0 – 95,0	(22)

Polska Poland = 141,5
Dolnośląskie = 158,9

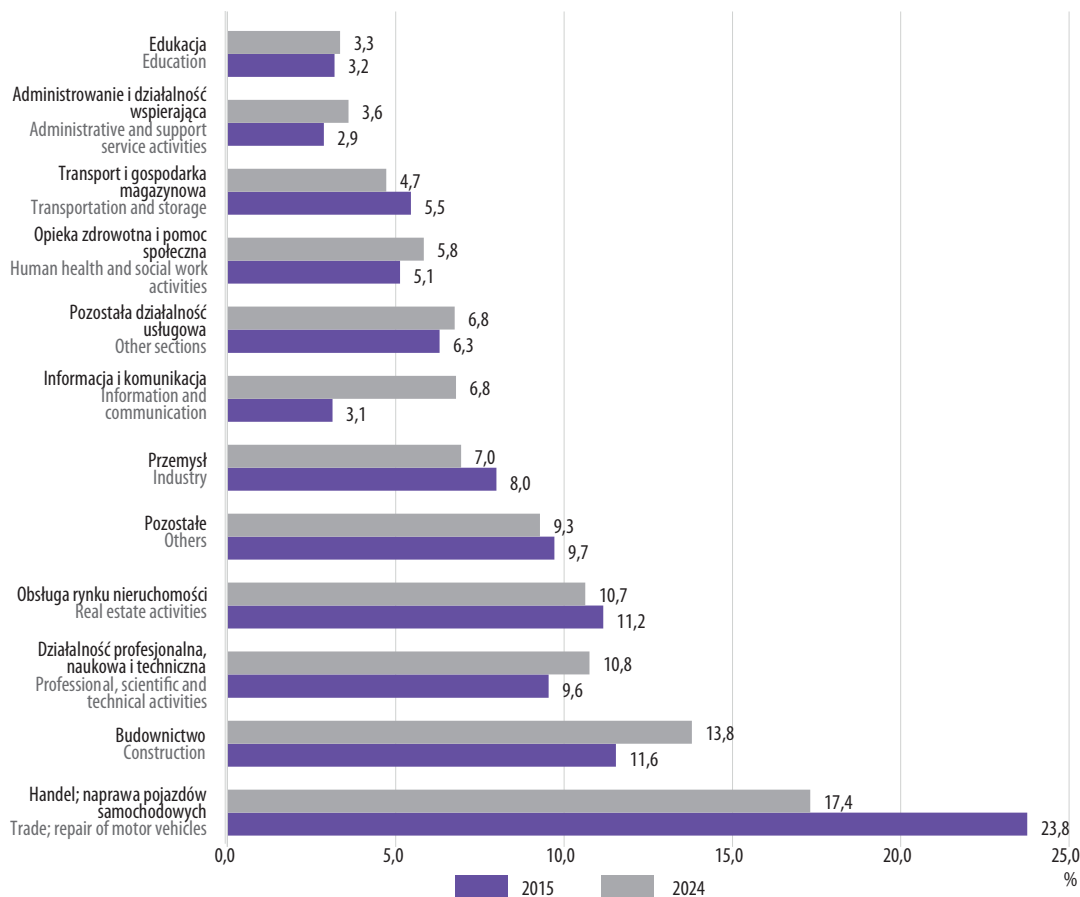


Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów w rejestrze REGON w województwie dolnośląskim kolejny rok przewyższała liczbę wyrejestrowanych. W 2024 r. zarejestrowano 32,2 tys. nowych podmiotów gospodarczych (o 1,9% mniej niż przed rokiem), a wykreślono z rejestru 17,9 tys. podmiotów, tj. o 3,0% mniej, niż w 2023 r. W tym roku zarejestrowano 24,7 tys. osób fizycznych, 4,6 tys. spółek handlowych, po 0,3 tys. spółek cywilnych i fundacji, natomiast wyrejestrowano 15,0 tys. osób fizycznych, 1,9 tys. spółek handlowych, 0,4 tys. spółek cywilnych i 0,1 tys. fundacji. Spółki handlowe (59,1 tys.), stanowiły 68,8% spółek ogółem. Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego liczyły 12,3% spółek handlowych (7,3 tys. podmiotów). Zdecydowaną większość, bo 428,6 tys. jednostek, tj. 94,0% ogólnej liczby podmiotów, obejmowały jednostki sektora prywatnego. Podmioty te prowadziły działalność gospodarczą głównie w sekcjach: handel; naprawa pojazdów samochodowych (18,0%), budownictwo (14,3%) oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (11,1%). Podmioty sektora publicznego, których w końcu 2024 r. było 13,9 tys., prowadziły głównie działalność gospodarczą związaną z obsługą rynku nieruchomości (64,7%) oraz edukacją (17,6%).

Wykres 43. Podmioty gospodarki narodowej według sekcji PKD

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 43. Entities of the national economy by NACE sections
As of 31 December



W ogólnej liczbie podmiotów w województwie dolnośląskim, 303,3 tys., tj. 66,5% stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (o 28,9% więcej w relacji do 2015 r.). Ponadto, w rejestrze REGON zarejestrowanych było 85,9 tys. spółek, 11,0 tys. stowarzyszeń i organizacji społecznych, po 3,7 tys. fundacji oraz jednostek budżetowych i samorządowych zakładów budżetowych, a także 725 spółdzielni (w relacji do 2015 r. było to więcej odpowiednio o: 34,0%, 20,9%, 80,3% oraz mniej o 11,9% i 52,8%). Wśród spółek handlowych w województwie dolnośląskim dominowały jednostki z udziałem kapitału prywatnego krajowego. Ich udział w całości spółek handlowych w 2024 r. wyniósł 70,5% (mniej

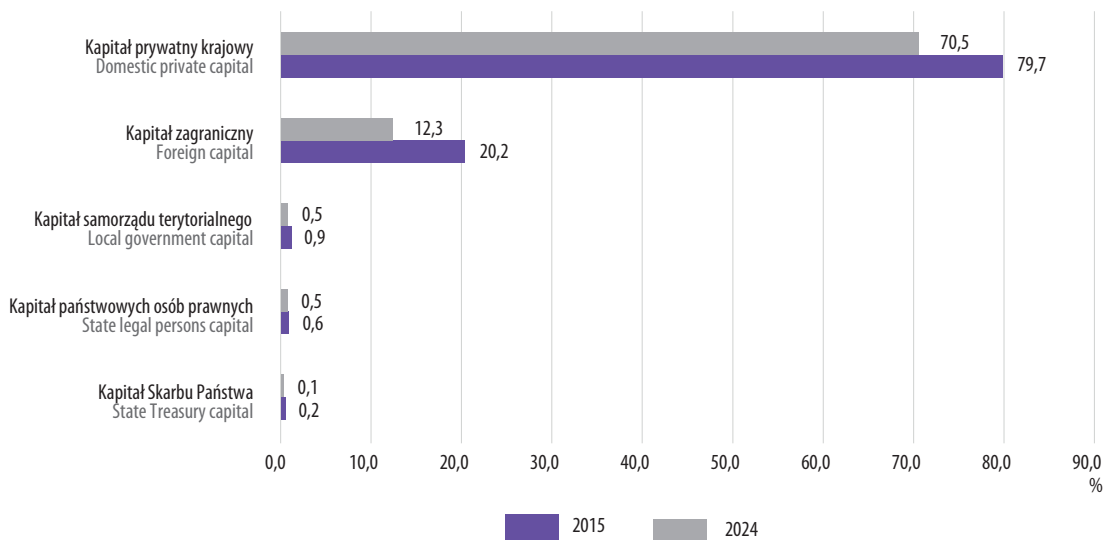
o 9,2 p.proc. względem 2015 r.), zaś spółki z udziałem kapitału zagranicznego stanowiły 12,3% (spadek o 7,9 p.proc.). Najwięcej jednostek z kapitałem prywatnym krajowym, jak i zagranicznym zarejestrowanych było w sekcji handel, naprawa pojazdów samochodowych (odpowiednio 18,5% i 20,9%). Udział spółek z pozostałymi rodzajami kapitału (samorządu terytorialnego, państwowych osób prawnych oraz spółek Skarbu Państwa) liczył 1,1% (w relacji do 2015 r. było to mniej o 0,6 p.proc.).

Wykres 44. Spółki handlowe według rodzaju kapitału^a

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 44. Commercial companies by type of capital^a

As of 31 December



^a Danych dotyczących liczby spółek według rodzaju kapitału nie należy sumować na „ogółem”, ponieważ ujmują one spółki według występowania w nich rodzaju kapitału, a nie kapitału przeważającego.

^a Figures for the number of companies by capital type should not be sum to "total" as they list companies by share of capital type rather than their predominant capital.

Działalność badawcza i rozwojowa oraz innowacyjna

Research and development as well as innovation activity

W 2023 r. wzrosła wysokość nakładów na działalność badawczą i rozwojową (B+R) w relacji r/r. Liczba udzielonych patentów zmniejszyła się w porównaniu z 2022 r.

Działalność badawcza i rozwojowa (B+R) jest to ogół działań polegających na prowadzeniu i wspieraniu badań naukowych i prac rozwojowych. Jest to praca twórcza, prowadzona w sposób metodyczny, podejmowana w celu zwiększenia zasobów wiedzy, w tym wiedzy o człowieku, kulturze i społeczeństwie oraz w celu tworzenia nowych zastosowań dla wiedzy już istniejącej.

Nakłady wewnętrzne na działalność B+R to wartość prac badawczych i rozwojowych danej jednostki wykonanych przez jej własne zaplecze badawcze, niezależnie od źródeł ich finansowania.

Nakłady na działalność badawczą i rozwojową w województwie dolnośląskim w 2023 r. wyniosły 4703,8 mln zł i były o 20,6% wyższe niż w 2022 r. Udział województwa dolnośląskiego w całości nakładów w Polsce stanowił 8,9% i był trzeci pod względem wysokości w kraju, za województwami mazowieckim i małopolskim (rok wcześniej 8,7%, w 2020 r. – 7,8%).

Tablica 32. Nakłady wewnętrzne^a na działalność B+R według źródeł finansowania (ceny bieżące)Table 32. Intramural expenditure^a on R&D by source of funds (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2020	2021	2022	2023
	w mln zł in million PLN			
Ogółem Total	2522,0	3070,4	3900,8	4703,8
sektor finansujący: funding sector:				
Rządowy Government	984,3	1112,6	1308,7	1426,7
Przedsiębiorstw Business enterprises	1251,0	1553,3	2119,1	2590,3
Szkolnictwa wyższego Higher education	56,7	83,9	83,5	125,0
Prywatnych instytucji niekomercyjnych Private non-profit	2,2	8,8	1,7	3,5
Reszta świata Rest of the world	227,8	311,8	387,8	558,3

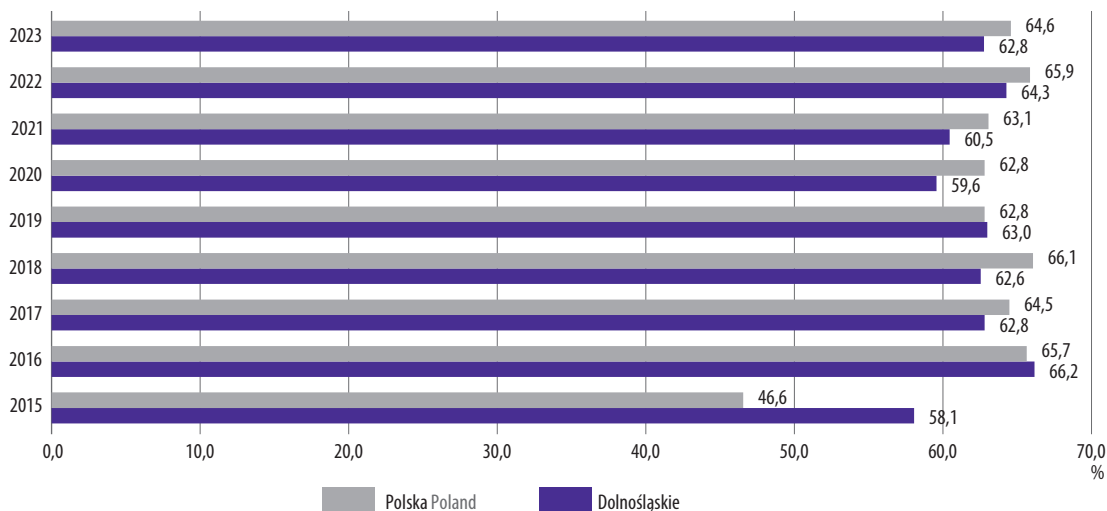
a Bez amortyzacji środków trwałych.

a Excluding depreciation of fixed assets

Udział środków pochodzących z sektora przedsiębiorstw finansujących działalność B+R w nakładach wewnętrznych na działalność B+R w 2023 r. w województwie dolnośląskim stanowił 55,1% i był to wzrost w relacji r/r o 0,8 p.proc. Udział ten umiejscowił województwo dolnośląskie na 7. lokacie (w 2022 r. 6. lokata), za województwami podkarpackim (74,5%), pomorskim (66,9%), mazowieckim i opolskim (po 59,3%), małopolskim (58,5%) oraz lubuskim (57,5%).

Wykres 45. Udział nakładów wewnętrznych na działalność B+R finansowanych przez sektor przedsiębiorstw w nakładach wewnętrznych na działalność B+R

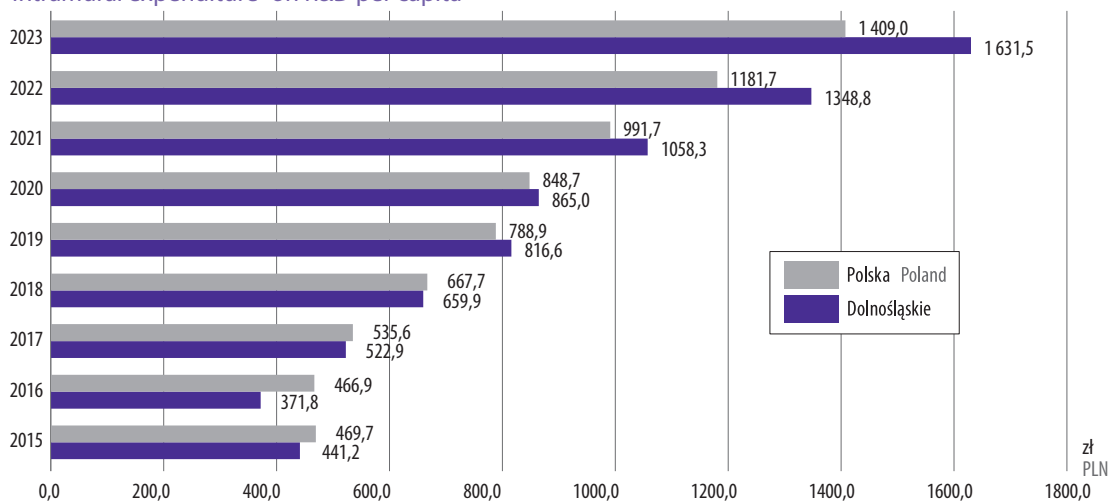
Chart 45. Share of intramural expenditure on R&D financed from business enterprise sector in intramural expenditure on R&D



Nakłady na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca w województwie dolnośląskim w 2023 r. wyniosły 1631,5 zł (wzrost o 21,0% r/r) i były wyższe o 15,8% niż średnio w Polsce (1409,0 zł). Województwo dolnośląskie zarówno w 2023 r., jak i 2022 r. zajmowało 4. miejsce w kraju, za województwem mazowieckim (3263,0 zł, rok wcześniej 2842,4 zł), małopolskim (2193,0 zł, w 2022 r. – 1840,9 zł) i pomorskim (2111,5 zł, 2022 r. – 1510,6 zł). W relacji do 2015 r. nakłady na działalność B+R na 1 mieszkańca w województwie dolnośląskim zwiększyły się o 269,8%, zaś w Polsce nastąpił wzrost o 200,0%.

Wykres 46. Nakłady wewnętrzne^a na działalność B+R na 1 mieszkańca

Chart 46. Intramural expenditure^a on R&D per capita



a Bez amortyzacji środków trwałych.
a Excluding depreciation of fixed assets

Tablica 33. Nakłady wewnętrzne^a na działalność B+R według pochodzenia środków (ceny bieżące)

Table 33. Intramural expenditures^a on R&D by origin of funds (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2018	2020	2022	2023	2023 (Polska=100) In percent (Poland=100)
	w mln zł in million PLN				
Ogółem Total	1914,4	2522,0	3900,8	4703,8	8,9
nakłady finansowane ze środków: expenditures financed by:					
Wewnętrznych Internal funds	1149,8	1231,4	2130,4	2626,4	8,7
Zewnętrznych External funds	764,6	1290,6	1770,4	2077,4	9,0
w tym od instytucji rządowych i samorządowych of which funds from general government	598,0	979,2	1298,9	1412,3	8,4

a Bez amortyzacji środków trwałych.
a Excluding depreciation of fixed assets.

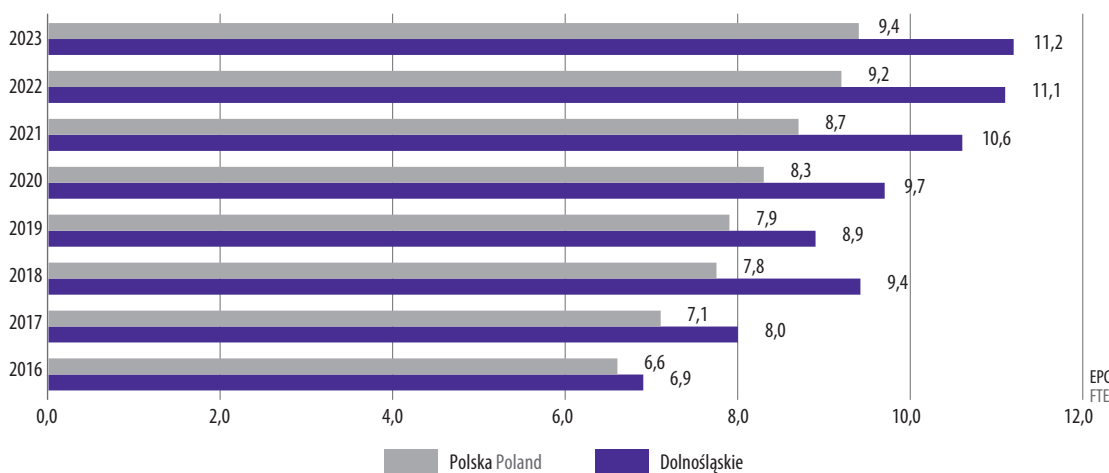
W 2023 r. w strukturze nakładów wewnętrznych na działalność B+R według pochodzenia środków zano-towano nieznacznie większy udział środków pochodzenia wewnętrznego – 55,8% (wzrost o 1,2 p.proc. w relacji r/r oraz spadek o 4,3 p.proc. w relacji do 2018 r.), natomiast środki pochodzenia zewnętrznego stanowiły 44,2% (spadek o 1,3 p.proc. r/r oraz wzrost o 4,3 p.proc. w relacji do 2018 r.). 68,0% tych nakładów było finansowanych przez instytucje rządowe i samorządowe (mniej o 5,4 p.proc. r/r oraz o 10,2 p.proc. w relacji do 2018 r.).

W województwie dolnośląskim w 2023 r. personel wewnętrzny zaangażowany w działalność B+R liczył 15,8 tys. w jednostce EPC, co stanowiło 9,4% wartości w kraju (w 2022 r. – 15,5 tys., tj. 9,4% wartości w kra-ju). Na 1000 osób aktywnych zawodowo przypadało 11,2 osób faktycznie zaangażowanych w działalność B+R (w Polsce – 9,4). W relacji r/r był to wzrost zarówno w województwie, jak i w kraju (kolejno w 2022 r. 11,1 EPC i 9,2 EPC).

Personel B+R są to osoby pracujące (zatrudnieni, pracujący właściciele oraz nieodpłatnie pomagający członkowie ich rodzin) w jednostce statystycznej, które wnoszą wkład w wewnętrzną działalność badawczą i rozwojową tej jednostki.

Ekwiwalenty pełnego czasu pracy (EPC) są to jednostki przeliczeniowe służące do ustalenia liczby osób faktycznie zaangażowanych w działalność B+R. Jeden EPC oznacza jeden osoborok poświęcony wyłącznie na działalność badawczą i rozwojową.

Wykres 47. Personel wewnętrzny B+R^a na 1000 osób aktywnych zawodowo^b
Chart 47. Internal R&D^a personnel per 1,000 economically active persons^b



a W ekwiwalentach pełnego czasu pracy (EPC). b Do obliczenia relacji przyjęto za podstawę (mianownik) liczbę aktywnych zawodowo i pracujących na podstawie Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) — przeciętne w roku.
a In full time equivalent (FTE). b For calculating the ratios, as the base (denominator) numbers of economically active and employed persons were adopted on the basis of the Labour Force Survey (LFS) — annual averages.

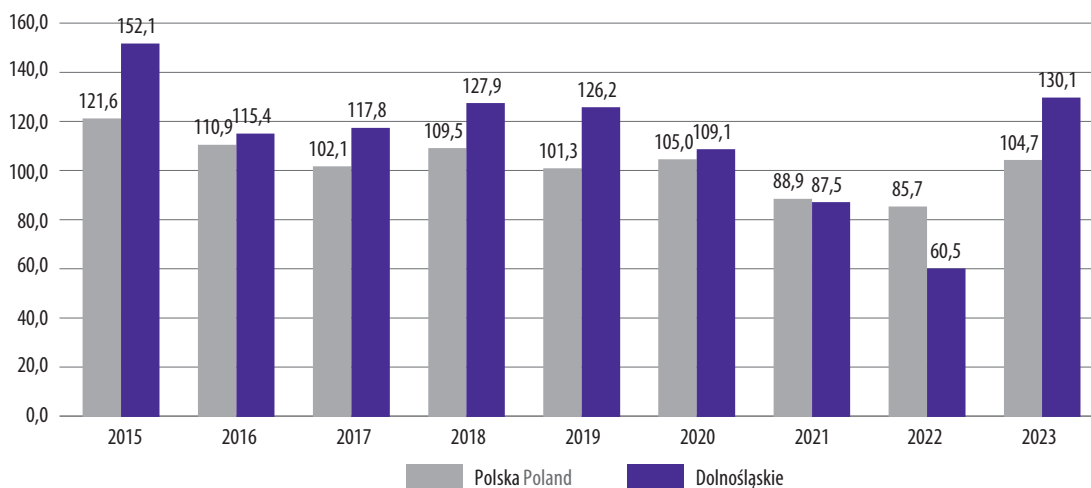
Liczba badaczy w województwie osiągnęła wartość 11,5 tys. w jednostce EPC (wzrost o 3,4% w relacji do 2022 r.) i stanowiła 9,5% wartości w kraju (w 2022 r. – 9,3%). W przeliczeniu na 1000 osób aktywnych zawodowo liczba badaczy wyniosła 8,2 EPC i był to 4. wynik w kraju, za województwami mazowieckim, małopolskim i pomorskim (w 2022 r. – 8,0 EPC, również 4. lokata).

Badacze (pracownicy naukowo-badawczy) są to osoby prowadzące badania naukowe oraz ulepszające lub rozwijające koncepcje, teorie, modele, techniki, oprzyrządowanie, oprogramowanie lub metody operacyjne.

Do Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej w 2023 r. wpłynęło 3946 zgłoszeń wynalazków i wzorów użytkowych, w tym 375 pochodziło z województwa dolnośląskiego (9,5%). W 2015 r. z województwa dolnośląskiego wpłynęło 442 takich zgłoszeń, a w całej Polsce – 4676, więc zanotowano kolejno: spadek o 15,2% oraz o 15,6%. W 2023 r. w woj. dolnośląskim udzielono 171 patentów (spadek o 36,7% w relacji do 2015 r.) co stanowiło 7,7% wszystkich patentów udzielonych w kraju.

Wykres 48. Zgłoszenia wynalazków dokonane przez podmioty krajowe^a na 1 mln mieszkańców

Chart 48. Patent applications filed by domestic entities^a per million inhabitants



^a Zgłoszone w Urzędzie Patentowym Rzeczypospolitej Polskiej.
a Filed at the Patent Office of the Republic of Poland.

Źródło: dane Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej.
Source: data of the Patent Office of the Republic of Poland.

W województwie dolnośląskim w 2023 r. liczba zgłoszeń wynalazków, dokonanych przez podmioty krajowe, w przeliczeniu na milion mieszkańców stanowiła 130,1 (w Polsce – 104,7) i był to 2. wynik wśród województw (po lubelskim). W relacji r/r liczba zgłoszeń na 1 mln mieszkańców w województwie zmniejszyła się o 115,0% (w Polsce wzrost o 22,2%), natomiast w relacji do 2015 r. – spadek o 14,5% (w Polsce o 13,9%).

Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach

Use of information and communication technologies in enterprises

Przedsiębiorstwa z województwa dolnośląskiego w 2024 r. w 98,5% przypadków posiadały dostęp do szerokopasmowego Internetu. Województwo dolnośląskie w 2023 r. zajmowało 2. miejsce w kraju pod względem udziału przedsiębiorstw otrzymujących zamówienia przy wykorzystaniu sieci komputerowych (20,0%).

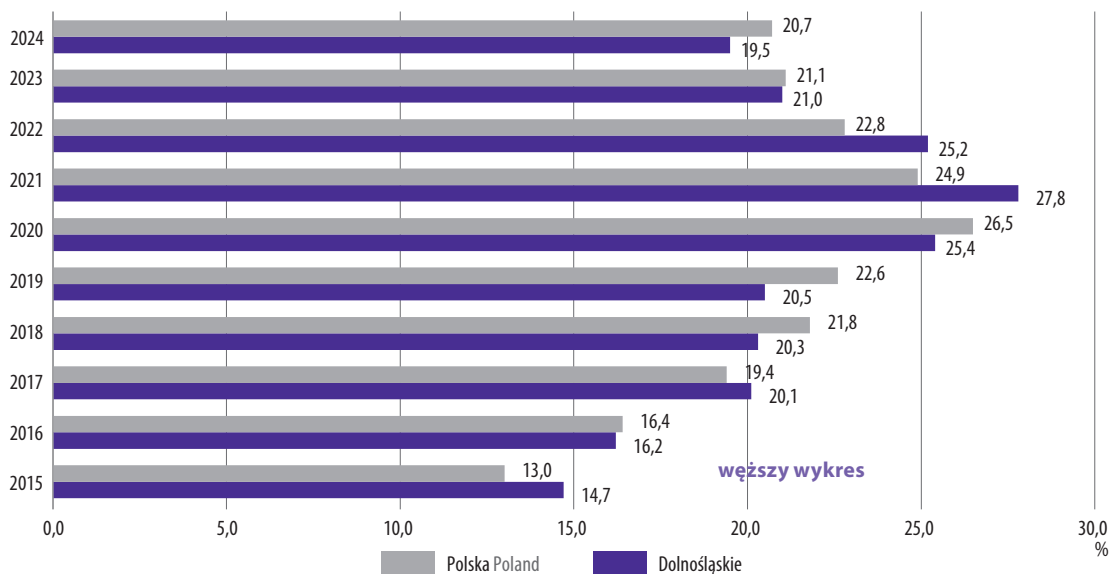
Pod pojęciem **technologii informacyjnych i komunikacyjnych (ICT)** zwanych zamiennie technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, teleinformatycznymi lub technikami informacyjnymi kryje się rodzina technologii przetwarzających, gromadzących i przesyłających informacje w formie elektronicznej.

Badanie dotyczące wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach (SSI-01) obejmuje podmioty, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

W 2024 r. 98,5% przedsiębiorstw w województwie dolnośląskim posiadało szerokopasmowy dostęp do Internetu (przy 98,0% w 2023 r. i 95,7% w 2015 r.), co było wynikiem nieco niższym niż średnia dla kraju – 98,7%. Wśród tych przedsiębiorstw, 90,5% posiadało dostęp do stałego łącza szerokopasmowego (wzrost o 5,0 p.proc. r/r), w 10,4% maksymalna prędkość połączenia internetowego była mniejsza niż 30 Mbit/s (więcej o 2,6 p.proc. r/r), w 19,5% prędkość była w przedziale 30-100 Mbit/s (spadek o 1,5 p.proc. r/r), w 31,0% – 100-500 Mbit/s (wzrost o 3,6 p.proc.), w 16,4% – 500-1000 Mbit/s (mniej o 0,6 p.proc. r/r), zaś w 14,3% prędkość połączenia była powyżej 1 Gbit/s (wzrost o 2,0 p.proc.). Odsetek przedsiębiorstw z dostępem do stałego łącza szerokopasmowego w województwie dolnośląskim w relacji do średniej krajowej był mniejszy o 0,1 p.proc., podobnie jak odsetek przedsiębiorstw z połączeniem internetowym o prędkości 30-100 Mbit/s, 100-500 Mbit/s oraz 500-1000 Mbit/s (odpowiednio o: 1,2 p.proc., 1,1 p.proc. i 1,0 p.proc.), natomiast powyżej średniej krajowej były przedsiębiorstwa z połączeniem o prędkości poniżej 30 Mbit/s oraz powyżej 1 Gbit/s (więcej odpowiednio o 2,8 p.proc. i 0,4 p.proc.).

Wykres 49. Przedsiębiorstwa posiadające dostęp do Internetu^a

Chart 49. Enterprises with Internet access^a



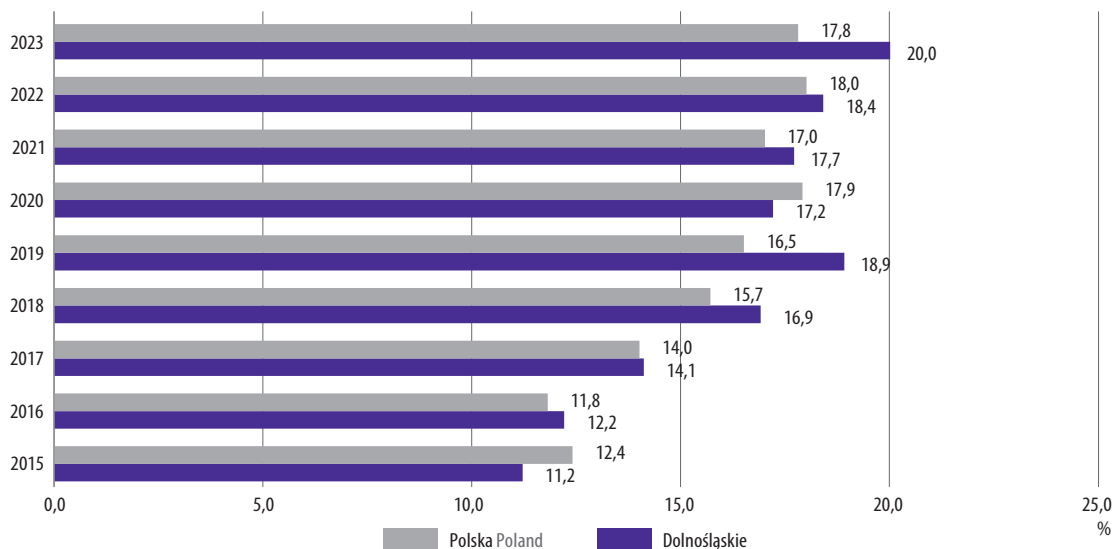
a Dostęp do Internetu o prędkości 30-100 Mbit/s.

a Internet access at a speed 30-100 Mbit/s.

W 2023 r. 20,0% przedsiębiorstw w województwie dolnośląskim otrzymywało zamówienia przez sieci komputerowe (wzrost o 1,6 p.proc. r/r oraz o 8,8 p.proc. w relacji do 2015 r.). Województwo dolnośląskie plasowało się na 2. miejscu w kraju (średnia dla Polski – 17,8%), za województwem łódzkim (20,5%).

Do sprzedaży elektronicznej zaliczyć należy zamówienia i rezerwacje składane na stronie internetowej przedsiębiorstwa (w sklepie internetowym, aplikacji, poprzez extranet), na internetowych platformach handlowych, w serwisach aukcyjnych oraz za pośrednictwem systemu EDI. Z transakcji elektronicznych wykluczone są zamówienia składane pocztą elektroniczną (e-mail), faxem lub przez telefon. Do podstawowych cech odróżniających sprzedaż elektroniczną od sprzedaży tradycyjnej zaliczyć można dostępność ofert handlowych z wielu źródeł w krótkim czasie i o każdej porze.

Wykres 50. Przedsiębiorstwa otrzymujące zamówienia przez sieci komputerowe
Chart 50. Enterprises receiving orders via computer networks



Z otwartych danych publicznych w 2023 r. w województwie dolnośląskim korzystało 20,8% przedsiębiorstw (więcej o 6,6 p.proc. r/r) – 3. lokata w kraju (średnia krajowa wyniosła 19,5%). Przedsiębiorstwa wykazywały największe zainteresowanie danymi z kategorii gospodarka i finanse (17,1%), natomiast najmniej – informacjami z zakresu kultura, sport i rekreacja (3,8%).

Otwarte dane publiczne wytworzone przez urząd administracji publicznej (lub na jego zlecenie), które są dostępne dla każdego zainteresowanego do wykorzystania, przetwarzania i udostępniania w dowolnych celach.

Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych

Financial results of non-financial enterprises

W 2024 r. zmniejszyły się przychody z całokształtu działalności przedsiębiorstw niefinansowych o liczbie pracujących większej niż 49 osób. Wynik kosztów finansowych netto był niższy o 20,9% w relacji r/r.

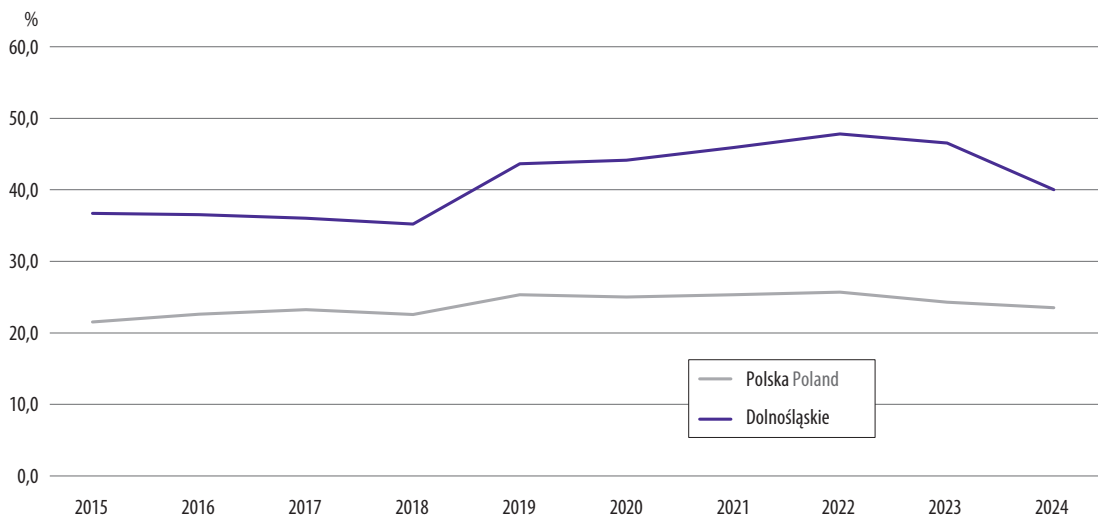
Dane dotyczą **przedsiębiorstw niefinansowych** (jednostek prawnych) prowadzących księgi rachunkowe, w których liczba pracujących wynosi 50 i więcej osób. Dane nie obejmują rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (sekcja A według PKD 2007), działalności finansowej i ubezpieczeniowej (sekcja K według PKD 2007), szkół wyższych, samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej; instytucji kultury posiadających osobowość prawną oraz związków zawodowych, organizacji religijnych i politycznych.

Przychody z całokształtu działalności przedsiębiorstw niefinansowych o liczbie pracujących większej niż 49 osób, w województwie dolnośląskim, w 2024 r. wyniosły 360151,4 mln zł i były niższe o 8,0% niż rok wcześniej (391434,9 mln zł) oraz o 106,9% wyższe w relacji do 2015 r. (174082,3 mln zł). Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów liczyły 346556,0 mln zł, tj. spadek o 7,5% r/r (374566,1 mln zł w 2023 r.), zaś w porównaniu z 2015 r. były ponad dwukrotnie wyższe.

Największe przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów odnotowano w przedsiębiorstwach działających w zakresie przetwórstwa przemysłowego (169422,9 mln zł – 48,9% przychodów wszystkich przedsiębiorstw) oraz w sekcji handel; naprawa pojazdów samochodowych (75860,5 mln zł – 21,9% przychodów). W relacji r/r przedsiębiorstwa z tych sekcji zanotowały odpowiednio spadek przychodów o 16,5% i wzrost o 0,8%.

Wykres 51. Udział eksportu w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów ogółem

Chart 51. Share of export in total revenue from sale of products, goods and materials



W 2024 r. wartość przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów przeznaczonych na eksport wyniosła 138334,5 mln zł (spadek o 20,4% r/r, przy 173739,4 mln zł w 2023 r.). Przychody ze sprzedaży produktów na eksport liczyły 131514,5 mln zł (spadek o 20,0% r/r), a ze sprzedaży towarów i materiałów 6820,0 mln zł (spadek o 27,2% r/r). Udział przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów ogółem osiągnął wartość 39,9% i był niższy o 6,5 p.proc. r/r.

Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport obejmują wewnątrzwspólnotową dostawę do krajów członkowskich UE oraz eksport do krajów pozaunijnych.

Koszt uzyskania przychodu z całokształtu działalności w przedsiębiorstwach w województwie dolnośląskim w 2024 r. wyniósł 344925,1 mln zł, co oznaczało spadek o 7,3% r/r (z 372025,2 mln zł w 2023 r.) oraz o 108,3% w relacji do 2015 r. (165558,4 mln zł). Koszt własny sprzedanych produktów, towarów i materiałów liczył 331385,7 mln zł (mniej o 7,1% r/r, w 2023 r. – 356899,9 mln zł) co stanowiło 96,1% kosztów ogółem (rok wcześniej 95,9%). W przedsiębiorstwach działających w zakresie przetwórstwa przemysłowego, koszt własny sprzedanych produktów, towarów i materiałów osiągnął wartość 162814,0 mln zł (49,1% ogólnego kosztu wszystkich przedsiębiorstw) i był to spadek o 15,9% r/r, natomiast w przedsiębiorstwach z sekcji handel; naprawa pojazdów samochodowych wartość ta liczyła 75137,1 mln zł (22,7% ogólnego kosztu wszystkich przedsiębiorstw) co stanowiło wzrost o 2,3%.

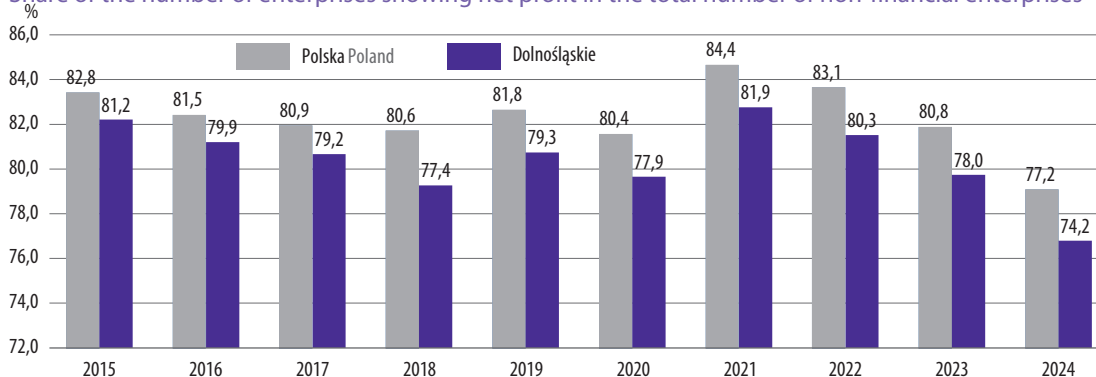
Wyniki finansowe:

- wynik finansowy brutto oblicza się jako różnicę przychodów ogółem i kosztów ogółem;
- wynik finansowy netto (zysk lub strata) to wynik finansowy brutto pomniejszony o obowiązkowe obciążenia.

Wartości pozostałych parametrów finansowych opisujących działalność przedsiębiorstw niefinansowych prezentowały się następująco:

- wynik finansowy ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów zmniejszył się o 14,1%, z 17666,2 mln zł w 2023 r. do 15170,3 mln zł w 2024 r.;
- przychody z pozostałej działalności operacyjnej zanotowały spadek o 7,2%, z 6977,6 mln zł w 2023 r. do 6473,1 mln zł w 2024 r.;
- koszty z pozostałej działalności operacyjnej wzrosły o 0,3%, z 6840,6 mln zł w 2023 r. do 6861,7 mln zł w 2024 r.;
- wynik finansowy netto był niższy o 20,9%, z 15528,7 mln zł w 2023 r. do 12287,3 mln zł w 2024 r.;
- wynik finansowy brutto odnotował spadek o 21,6%, z 19409,7 mln zł w 2023 r. do 15226,3 mln zł w 2024 r.;
- wynik przychodów finansowych zanotował spadek o 28,0%, z 9891,2 mln zł w 2023 r. do 7122,3 mln zł w 2024 r.;
- wynik kosztów finansowych znacznie zmniejszył się – o 19,4% – z 8284,8 mln zł w 2023 r. do 6677,7 mln zł w 2024 r.;
- obciążenia wyniku finansowego brutto zmniejszyły się o 24,3%, z 3881,0 mln zł w 2023 r. do 2939,0 mln zł w 2024 r.;
- udział liczby przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej liczbie przedsiębiorstw zmniejszył się o 3,8 p.proc., z 78,0% w 2023 r. do 74,2% w 2024 r.;
- udział przychodów przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej liczbie przychodów z całokształtu działalności był mniejszy o 5,0 p.proc. z 80,1% w 2023 r. do 75,1% w 2024 r.

Wykres 52. Udział liczby przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej liczbie przedsiębiorstw niefinansowych
Chart 52. Share of the number of enterprises showing net profit in the total number of non-financial enterprises



Wartości wskaźników ekonomiczno-finansowych opisujących działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2023 r. prezentowały się następująco:

- wskaźnik poziomu kosztów zwiększył się o 0,8 p.proc. r/r, zaś w relacji do 2015 r. o 0,7 p.proc. do 95,8% (o 0,1 p.proc. więcej niż w kraju);
- wskaźnik rentowności sprzedaży brutto zmniejszył się o 0,3 p.proc. oraz o 1,1 p.proc. w relacji do 2023 r. i 2015 r. i osiągnął wartość 4,4% (tyle samo co w kraju);
- wskaźnik rentowności obrotu brutto zanotował spadek o 0,8 p.proc. r/r oraz o 0,7 p.proc. w porównaniu z 2015 r. do wartości 4,2% (o 0,1 p.proc. mniej niż w kraju);
- wskaźnik rentowności obrotu netto był niższy o 0,6 p.proc. oraz o 0,5 p.proc. w porównaniu z 2023 r. i 2015 r. i liczył 3,4% (tyle samo co w kraju);
- wskaźnik płynności finansowej I stopnia wśród przedsiębiorstw zwiększył się o 0,7 p.proc. zarówno w relacji z rokiem poprzednim jak i 2015 r. do 33,6% (o 11,0 p.proc. mniej niż w kraju);
- wskaźnik płynności finansowej II stopnia wśród przedsiębiorstw zanotował wzrost o 4,4 p.proc. oraz spadek o 10,2 p.proc. w relacji do 2023 r. i 2015 r. i osiągnął wartość 90,4% (o 17,1 p.proc. mniej niż w kraju).

Wskaźniki:

- wskaźnik poziomu kosztów jest to relacja kosztów ogółem do przychodów ogółem;
- wskaźnik rentowności sprzedaży brutto to relacja wyniku finansowego ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów do przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów;
- wskaźnik rentowności obrotu brutto to relacja wyniku finansowego brutto do przychodów ogółem;
- wskaźnik rentowności obrotu netto to relacja wyniku finansowego netto do przychodów ogółem;
- wskaźnik płynności finansowej I stopnia to relacja inwestycji krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych (bez funduszy specjalnych);
- wskaźnik płynności finansowej II stopnia to relacja inwestycji krótkoterminowych i należności krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych (bez funduszy specjalnych).

Tablica 34. Wybrane wskaźniki ekonomiczno-finansowe w badanych przedsiębiorstwach niefinansowych

Table 34. Selected economic and financial indicators in the surveyed non-financial enterprises

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2023	2024	2024 Polska Poland
	w % in %				
Wskaźnik poziomu kosztów Cost level indicator	95,1	96,5	95,0	95,8	95,7
Wskaźnik rentowności sprzedaży brutto Gross sales profitability indicator	5,5	4,4	4,7	4,4	4,4
Wskaźnik rentowności obrotu brutto Gross turnover profitability indicator	4,9	3,5	5,0	4,2	4,3
Wskaźnik rentowności obrotu netto Net turnover profitability indicator	3,9	2,6	4,0	3,4	3,4
Wskaźnik płynności finansowej I stopnia First degree financial liquidity indicator	32,9	29,9	32,9	33,6	44,6
Wskaźnik płynności finansowej II stopnia Second degree financial liquidity indicator	100,6	87,5	86,0	90,4	107,5

W 2024 r. w województwie dolnośląskim wartość aktywów obrotowych przedsiębiorstw niefinansowych zatrudniających powyżej 49 pracowników wyniosła 127768,7 mln zł i była niższa o 3,9% r/r (133008,7 mln zł w 2023 r.). Wartość zapasów zmniejszyła się o 9,5% r/r z 47485,1 mln zł w 2023 r. do 42966,7 mln zł w 2024 r. Przedsiębiorstwa posiadały zobowiązania długoterminowe o wartości 47655,2 mln zł (spadek o 2,0% r/r, z 48635,8 mln zł w 2023 r.). Wartość zobowiązań krótkoterminowych liczyła 90826,5 mln zł i był to spadek o 5,7% r/r, z 96349,0 mln zł w 2023 r. W 2024 r. wartość zobowiązań z tytułu dostaw i usług w stosunku do należności z tego samego tytułu, kształtowała się na poziomie 112,8%

i był to spadek w relacji do roku poprzedniego, kiedy wartość ta liczyła 120,9%. Wartości wskaźników sprawności działania przedsiębiorstw niefinansowych w województwie dolnośląskim prezentowały się w 2024 r. następująco:

- cykl spłaty zobowiązań z tytułu dostaw i usług 45,2 pkt. (wzrost o 1,7 pkt. r/r);
- cykl rotacji zapasów przedsiębiorstw wyniósł 44,6 pkt. (mniej o 1,0 pkt. r/r);
- cykl rotacji należności krótkoterminowych z tytułu dostaw i usług 40,1 pkt. (więcej o 4,1 pkt. r/r).

Aktywa obrotowe są częścią kontrolowanych przez jednostkę zasobów majątkowych wykorzystywanych w działalności operacyjnej o wiarygodnie określonej wartości, powstałych w wyniku przeszłych zdarzeń, które spowodują w przyszłości wpływ do jednostki korzyści ekonomicznych. Obejmują zapasy (rzeczowe aktywa obrotowe) oraz krótkoterminowe: należności, inwestycje oraz rozliczenia międzyokresowe.

Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw

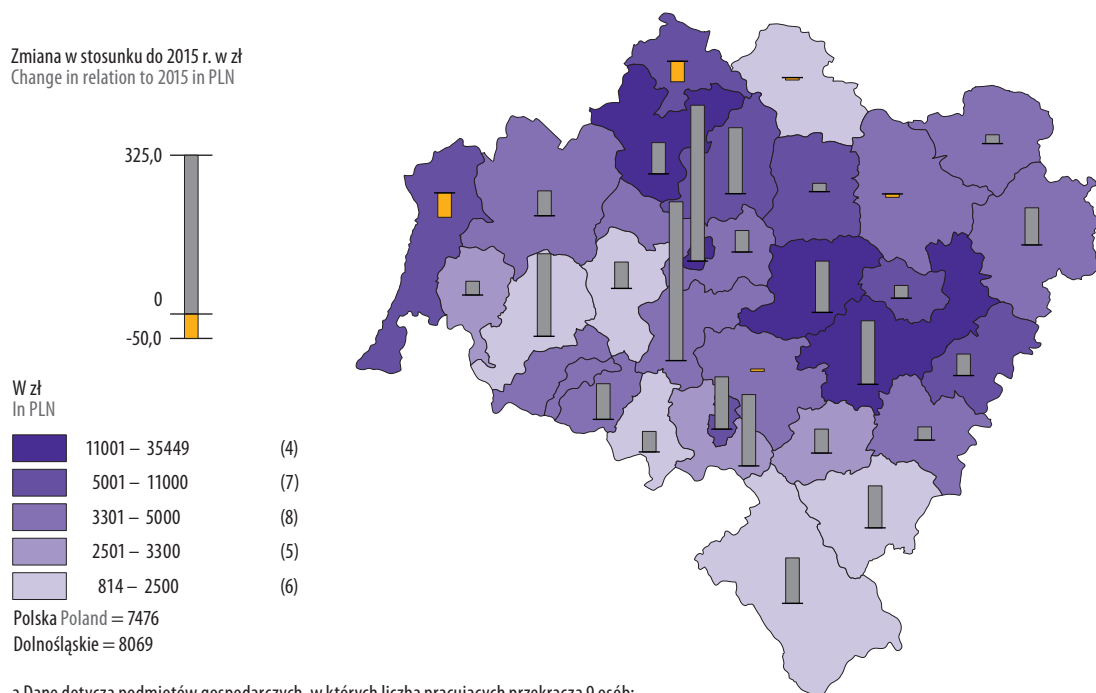
Investment outlays of enterprises

Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych w 2024 r. zmniejszyły się w skali r/r. Udział wydatków na budowę i budynki oraz na maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia zmniejszył się, zaś w przypadku wydatków przeznaczonych na środki transportu wystąpił wzrost.

Nakłady inwestycyjne to nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji. Nakłady inwestycyjne dzielą się na nakłady na środki trwałe oraz pozostałe nakłady.

Mapa 41. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach^a na 1 mieszkańca w 2023 r. (ceny bieżące)

Map 41. Investment outlays in enterprises^a per capita in 2023 (current prices)



^a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; według lokalizacji inwestycji.

^a Data concern economic entities employing more than 9 persons; by investment location.

W pierwszej części analizy dane o **nakładach inwestycyjnych** dotyczą przedsiębiorstw, w których liczba pracujących przekracza 9 osób (na podstawie rocznych sprawozdań: SP, F-03, F-02/dk, SP-3); dane prezentowane są zgodnie z lokalizacją inwestycji.

W 2023 r. w przedsiębiorstwach, w których liczba pracujących przekracza 9 osób (wg lokalizacji inwestycji) nakłady inwestycyjne osiągnęły wartość 23263,6 mln zł (w cenach bieżących) i był to wzrost r/r o 2,1%, natomiast w relacji do 2015 r. zanotowano wzrost o 47,2% (w 2022 r. – 22783,6 mln zł, w 2015 r. – 15809,2 mln zł). W skali całego kraju nakłady w województwie dolnośląskim stanowiły 8,3% (mniej o 0,8 p.proc. r/r oraz mniej o 1,2 p.proc. w relacji do 2015 r.).

W drugiej części analizy dane o **nakładach inwestycyjnych** dotyczą przedsiębiorstw niefinansowych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób (na podstawie kwartalnego sprawozdania F-01/I-01¹¹); dane prezentowane są zgodnie z siedzibą inwestora.

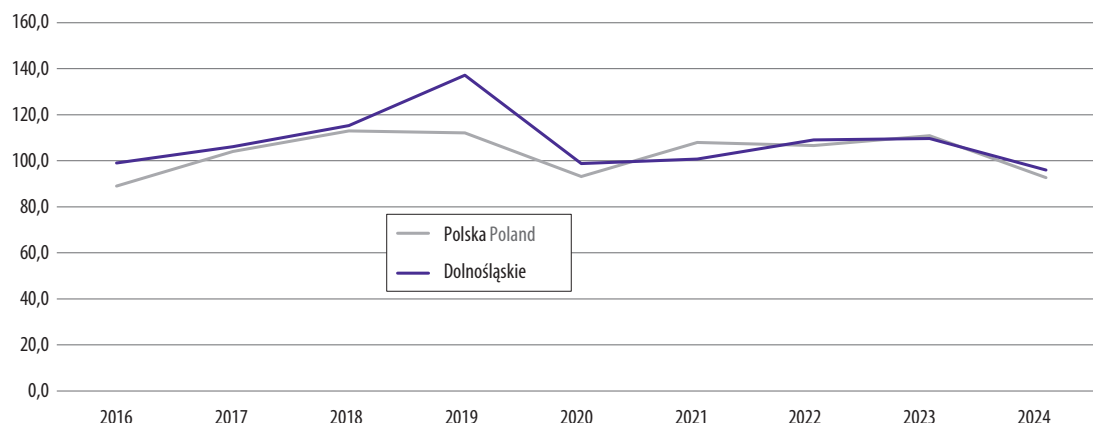
Wartość nakładów inwestycyjnych (na nowe i używane środki trwałe) poniesionych w 2024 r. przez przedsiębiorstwa niefinansowe powyżej 49 pracujących, mających siedzibę na terenie województwa dolnośląskiego wyniosła 23349,9 mln zł (mniej o 4,6% r/r) i stanowiła 11,1% wartości nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw w Polsce. Nakłady inwestycyjne na zakup używanych środków trwałych wyniosły 614,3 mln zł (spadek o 6,6% r/r).

Wykres 53. Dynamika nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw niefinansowych (ceny bieżące)

Rok poprzedni = 100

Chart 53. Indices of investment outlays of non-financial enterprises (current prices)

Previous year = 100



Nakłady na środki trwałe to nakłady na: budynki i budowle (obejmują budynki i lokale oraz obiekty inżynierii lądowej i wodnej), w tym m.in. roboty budowlano-montażowe, dokumentacje projektowo-kosztorysowe; maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia (łącznie z przyrządami, ruchomościami i wyposażeniem); środki transportu; inne, tj. melioracje wodne, poprawę walorów (ulepszenie) gruntów, zasadzenia wieloletnie, inwentarz żywy (stado podstawowe) oraz odsetki od kredytów i pożyczek inwestycyjnych za okres realizacji inwestycji.

Pozostałe nakłady to nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji oraz inne koszty związane z realizacją inwestycji. Nakłady te nie zwiększają wartości środków trwałych.

¹¹ Dane dotyczą przedsiębiorstw niefinansowych (jednostek prawnych) prowadzących księgi rachunkowe, w których liczba pracujących wynosi 50 i więcej osób. Dane nie obejmują rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (sekcja A według PKD 2007); działalności finansowej i ubezpieczeniowej (sekcja K według PKD 2007); szkół wyższych; samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej; instytucji kultury posiadających osobowość prawną oraz związków zawodowych, organizacji religijnych i politycznych.

Tablica 35. Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych (ceny bieżące)

Table 35. Investment outlays of non-financial enterprises (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2023	2024
Ogółem: w milionach złotych Total: in million PLN	13576,9	20667,7	24471,6	23349,9
(Polska=100) (Poland=100)	9,9	13,8	10,9	11,1
W tym – w % – nakłady na: Of which – in % – outlays on:				
budynki i budowle buildings and structures	25,9	24,9	21,6	20,9
zakupy purchases				
maszyn, urządzeń technicznych i narzędzi machinery, technical equipment and tools	45,4	51,7	44,7	42,6
środków transportu transport equipment	27,2	22,0	29,3	32,1

W relacji do roku 2023, wartość nakładów na środki trwałe przedsiębiorstw w województwie dolnośląskim była niższa o 6,6%. W porównaniu z 2023 r., w 2024 r. zmniejszył się również udział nakładów na zakup maszyn, urządzeń technicznych i narzędzi (z 44,7% do 42,6%) oraz nakładów na budynki i budowle (z 21,6% do 20,9%). W przypadku wydatków przeznaczonych na zakup środków transportu zanotowano wzrost r/r (z 29,3% do 32,1%). Przedsiębiorstwa przetwórstwa przemysłowego przeznaczyły na nakłady inwestycyjne 5952,3 mln zł. W 2024 r. przedsiębiorstwa ogółem rozpoczęły 3138 nowych inwestycji, których wartość kosztorysowa wyniosła 11742,7 mln zł, natomiast udział nakładów na ulepszenie istniejących środków trwałych w wartości wszystkich rozpoczętych inwestycji wyniósł 5,2%. W relacji r/r liczba nowych inwestycji zwiększyła się o 21,6%, natomiast wartość kosztorysowa zanotowała wzrost o 135,7%. Liczba inwestycji w województwie dolnośląskim stanowiła 1,4% liczby inwestycji w Polsce, zaś ich wartość – 13,7% wartości dla kraju. Najwięcej nowych inwestycji przeprowadzały przedsiębiorstwa z sekcji przetwórstwa przemysłowego – 1960, o łącznej wartości kosztorysowej 8612,9 mln zł (rok wcześniej 1367 o łącznej wartości 2812,0 mln zł).

Wartość kosztorysowa inwestycji dotyczy nakładów na budowę środków trwałych zarówno rozpoczętą i zakończoną, jak również rozpoczętą i niezakończoną w roku sprawozdawczym, przyjmując wartość w cenach bieżących wynikającą z dokumentacji projektowo-kosztorysowej, z uwzględnieniem ewentualnych zmian w wartości kosztorysowej dokonanych do końca roku sprawozdawczego. Przez **inwestycje nowo rozpoczęte** rozumie się te budowy środków trwałych, których realizację faktycznie rozpoczęto w roku sprawozdawczym.

6.3. Produkcja i usługi

6.3. Production and services

Rolnictwo

Agriculture

W 2024 r. w skali roku odnotowano ograniczenie powierzchni zasiewów, zmniejszenie zbiorów oraz spadek plonowania zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi. Plony ziemniaków, buraków cukrowych oraz rzepaku i rzepiku w relacji do poprzedniego roku były niższe. W skali roku powierzchnia uprawy ziemniaków oraz rzepaku i rzepiku została ograniczona, natomiast buraków cukrowych zwiększyła się.

Wyniki badania pogłowia zwierząt gospodarskich według stanu w dniu 1 czerwca 2024 r. w relacji do analogicznego okresu 2023 r., wskazują na ograniczenie pogłowia bydła oraz populacji świń, przy jednoczesnym wzroście populacji owiec.

W 2024 r. zanotowano znacznie niższe ceny skupu pszenicy, żyta czy ziemniaków. Niższe były ceny skupu żywca wołowego, wieprzowego, drobiowego i jaj kurzych konsumpcyjnych. W relacji do poprzedniego roku cena mleka pozostała na tym samym poziomie.

W 2023 r. w porównaniu z rokiem poprzednim odnotowano spadek globalnej produkcji rolniczej.

W 2024 r. według wynikowego szacunku produkcji głównych ziemiopłodów rolnych i ogrodnich, powierzchnia zasiewów zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi wyniosła 368,1 tys. ha i w porównaniu z 2023 r. była mniejsza o 3,8%.

Tablica 36. Plony wybranych ziemiopłodów rolnych^a
Table 36. Yields of selected agricultural crops^a

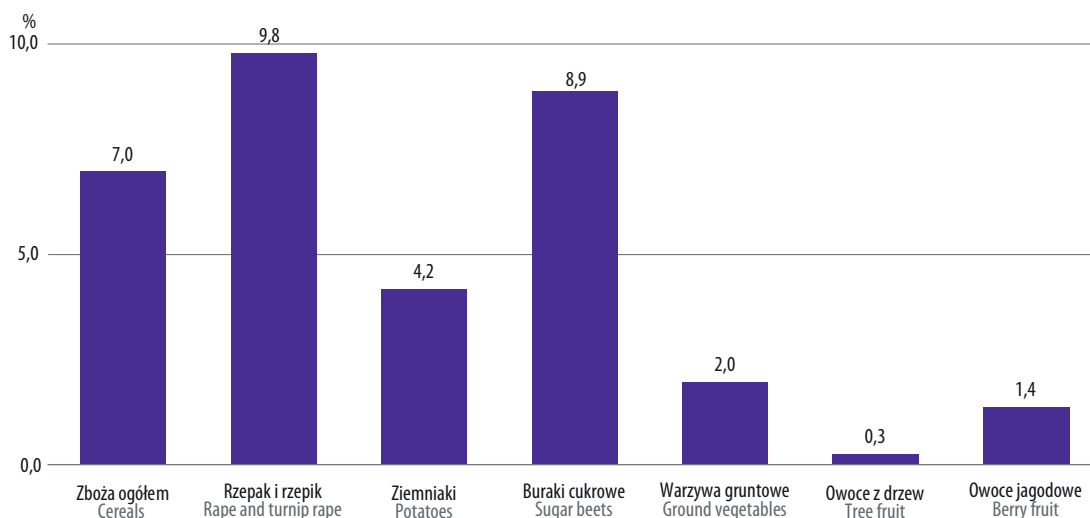
Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023	2024	2024 Polska Poland
	z 1 ha w dt per 1 ha in dt					
Zboża ogółem Cereals in total	47,0	56,1	52,6	55,3	51,2	49,4
w tym zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi of which basic cereals including cereal mixed	47,3	52,7	49,1	51,0	45,3	44,7
w tym: of which:						
pszenica wheat	51,9	56,2	52,2	54,2	48,5	52,0
żyto rye	34,5	40,3	36,4	37,4	35,5	35,7
jęczmień barley	42,9	50,9	46,7	50,5	43,1	43,4
owies oats	31,7	36,8	34,9	35,5	33,6	31,7
pszenżyto triticale	38,9	50,8	44,0	45,0	40,6	44,0
Rzepak i rzepik Rape and turnip rape	28,7	30,7	31,5	33,3	28,0	32,4
Ziemniaki Potatoes	209	345	260	270	247	302
Buraki cukrowe Sugar beets	503	597	631	831	818	663

^a Bez uprawy w ogrodach przydomowych.

^a Excluding kitchen gardens.

Plony uzyskane z 1 ha powierzchni zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi w 2024 r. w województwie dolnośląskim osiągnęły poziom 45,3 dt i były niższe o 11,2% niż plony uzyskane w 2023 r., podczas gdy w kraju wyniosły 44,7 dt/ha i były niższe o 2,0% niż w 2023 r. Zbiory zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi wyniosły 1668,9 tys. ton, czyli mniej o 14,5% niż przed rokiem, natomiast w Polsce zbiory te wyniosły 25402,5 tys. ton, tj. mniej o 4,1% niż w 2023 r. W województwie dolnośląskim powierzchnia uprawy rzepaku i rzepiku w 2024 r. wyniosła 114,3 tys. ha i było to mniej o 11,0% niż przed rokiem. Plony z 1 ha wyniosły 28,0 dt, tj. mniej o 15,9% niż w roku poprzednim. Zbiory rzepaku i rzepiku oszacowano na 320,3 tys. ton (w kraju 3267,8 tys. ton). Były one niższe o 25,2% od notowanych w 2023 r. (w kraju o 12,6%). Powierzchnia uprawy buraków cukrowych w 2024 r. wynosiła 20,2 tys. ha i była o 9,8% większa niż rok wcześniej. Natomiast uzyskane z 1 ha plony buraków cukrowych wyniosły 818 dt i były o 1,6% niższe niż w ubiegłym roku. W województwie zbiory buraków cukrowych w 2024 r. wyniosły 1647,7 tys. ton i były wyższe w odniesieniu do danych sprzed roku o 8,0%. W 2024 r. powierzchnia uprawy ziemniaków zajmowała 10,1 tys. ha i w porównaniu z rokiem poprzednim została ograniczona o 1,3%. Plonowanie ziemniaków wyniosło 247 dt/ha i w relacji do 2023 r. było niższe o 8,5%. W kraju plony ziemniaków w skali roku były wyższe o 2,0% i wyniosły 302 dt z jednego hektara.

Wykres 54. Udział województwa w krajowej produkcji wybranych ziemiopłodów rolnych i ogrodnich w 2024 r.
 Chart 54. Share of voivodship in the country production of selected agricultural and horticultural crops in 2024



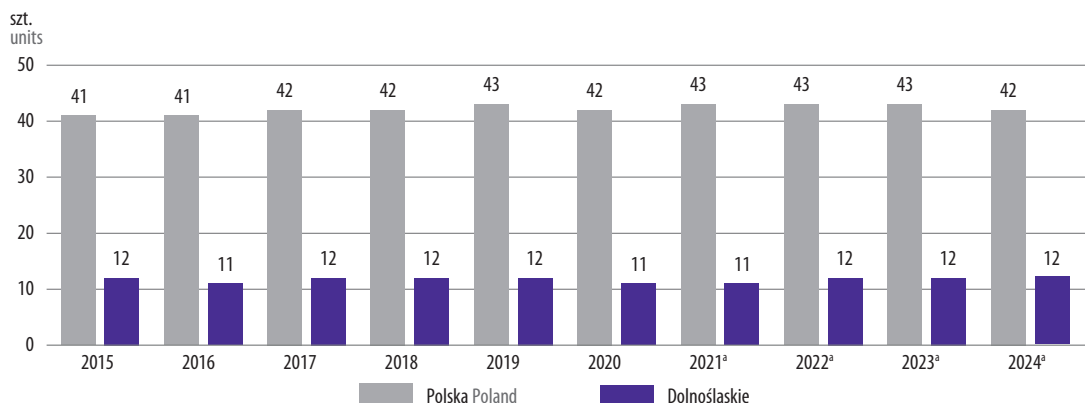
Pogłowie zwierząt gospodarskich

Farm animal stocks

Według stanu na dzień 1 czerwca 2024 r. pogłowie bydła liczyło 109,8 tys. szt., co stanowiło 1,7% pogłowia bydła w kraju. W porównaniu z 2023 r. liczebność stada bydła zmniejszyła się o 0,3% (wobec spadku o 1,2% w 2023 r.). Dolnośląskie w 2024 r. było jednym z województw z najmniejszą liczbą pogłowia bydła (14. lokata w kraju). W ogólnym pogłowie bydła 40,4% stanowiły krowy (w kraju 36,9%). W relacji do roku poprzedniego populacja cieląt w wieku do 1 roku zwiększyła się o 2,8%, natomiast stado bydła młodego w wieku 1-2 lata zostało ograniczone o 5,6%. Pogłowie bydła w wieku 2 lata i więcej zwiększyło się o 0,2%, w tym krów o 0,8%. W skali roku odnotowano niewielkie zmiany w strukturze stada bydła według grup wiekowo-użytkowych. Odsetek cieląt w wieku poniżej 1 roku zwiększył się o 0,9 p.proc. Udział bydła młodego w wieku 1-2 lata – został ograniczony o 1,1 p.proc., natomiast odsetek bydła w wieku 2 lata i więcej zwiększył się o 0,2 p.proc.

Wykres 55. Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych

Stan w dniu 1 czerwca

Chart 55. Cattle density per 100 ha of agricultural land
As of 1 June

a Jako podstawę przeliczeń przyjęto powierzchnię użytków rolnych według stanu w dniu 1 czerwca 2020 r.

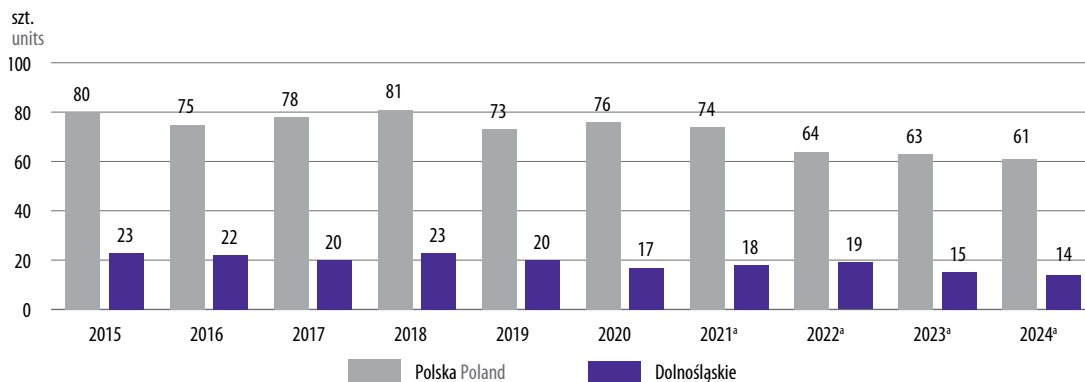
a The data on agricultural land as of June was used at the basis for the calculations for farm animal stocks on June 1, 2020.

Według stanu na dzień 1 czerwca 2024 r. pogłowie owiec liczyło 12,5 tys. szt. i stanowiło 4,2% (przed rokiem 4,3%) pogłowia krajowego (10. lokata w kraju). W relacji do analogicznego okresu 2023 r. populacja owiec zwiększyła się o 3,2%. Maciorki stanowiły 40,6% ogółu pogłowia (przed rokiem 42,1%).

Pogłowie trzody chlewnej według stanu na dzień 1 czerwca 2024 r. ukształtowało się na poziomie 125,8 tys. szt. i stanowiło 1,4% w ogólnokrajowym pogłowie świń. W odniesieniu do ubiegłego roku wielkość stada trzody chlewnej zmniejszyła się o 6,5% (wobec spadku o 22,7% w 2023 r.). Województwo dolnośląskie było jednym z województw z najmniejszą liczebnością trzody chlewnej (13. lokata w kraju). W strukturze stada świń największy udział stanowiła populacja trzody chlewnej o wadze 50 kg i więcej (38,7%), a w dalszej kolejności prosiąt o wadze do 20 kg (34,7%) oraz warchlaków o wadze od 20 do 50 kg (26,6%).

Wykres 56. Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych

Stan w dniu 1 czerwca

Chart 56. Pigs density per 100 ha of agricultural land
As of 1 June

a Jako podstawę przeliczeń przyjęto powierzchnię użytków rolnych według stanu w dniu 1 czerwca 2020 r.

a The data on agricultural land as of June was used at the basis for the calculations for farm animal stocks on June 30, 2020.

Skup produktów rolnych

Procurement of agricultural products

W 2024 r. na rynku rolnym skupiono 1080,6 tys. ton ziarna zbóż podstawowych (łącznie z mieszankami zbożowymi, bez ziarna siewnego), co stanowiło 11,9% skupu ogólnokrajowego. W odniesieniu do roku poprzedniego skup był niższy o 21,5% (w 2023 r. wyższy o 39,6%). W kraju w skali roku skup zbóż podstawowych (z mieszankami zbożowymi, bez ziarna siewnego), w porównaniu z poprzednim rokiem, był niższy o 14,0%.

Skup pszenicy wyniósł 844,3 tys. ton, tj. mniej o 17,6% niż przed rokiem. W 2024 r. pszenica stanowiła 13,2% skupu krajowego (przed rokiem 13,5%). Na rynku rolnym skupiono w analizowanym roku 163,8 tys. ton jęczmienia, tj. mniej o 29,0% w odniesieniu do 2023 r. Skup jęczmienia stanowił 19,3% ogólnokrajowego skupu tego ziarna. W 2024 r. skup żyta wyniósł 16,2 tys. ton, a pszenżyta – 53,6 tys. ton. W porównaniu z 2023 r. zanotowano spadek skupu żyta (o 26,5%) oraz skupu pszenżyta (o 45,1%).

W 2024 r. producenci z województwa dolnośląskiego dostarczyli do skupu 155,5 tys. ton ziemniaków, tj. o 1,3% więcej niż przed rokiem, w tym 98,7 tys. ton ziemniaków jadalnych (bez wczesnych), tj. o 3,9% mniej niż w roku ubiegłym. Skup ziemniaków w kraju wyniósł 1989,0 tys. ton, w tym jadalnych – 663,2 tys. ton i w skali roku zwiększył się o 12,0% oraz zmniejszył 4,4%. W 2024 r. udział skupu ziemniaków w krajowym skupie tego surowca wyniósł 7,8%, w tym jadalnych – 14,9%.

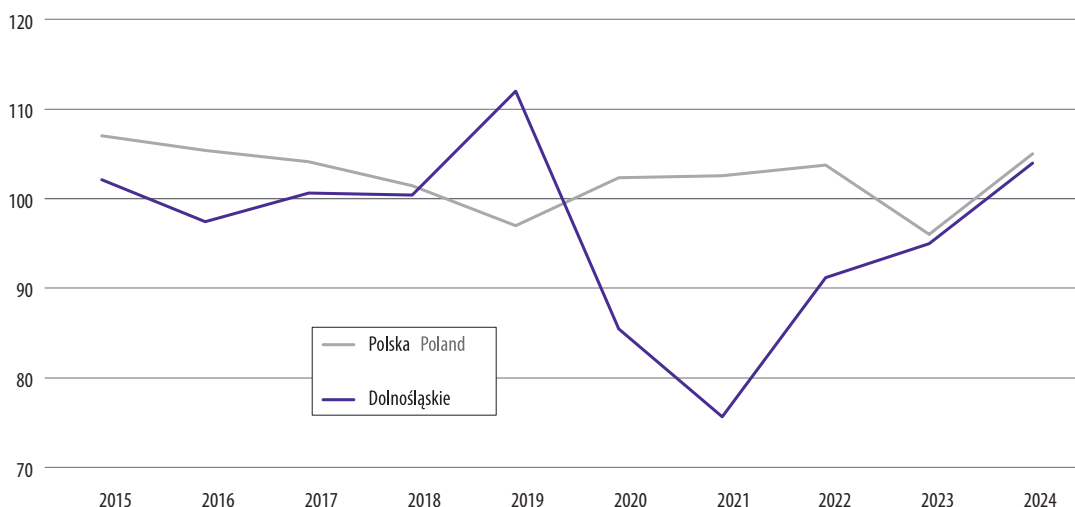
Skup żywca rzeźnego w wadze żywej w 2024 r. wyniósł 68,9 tys. ton (tj. 1,0% skupu ogólnokrajowego) i w skali roku zwiększył się o 3,8% (wobec spadku o 5,3% w 2023 r.). W kraju skup żywca rzeźnego w wadze żywej w relacji do roku poprzedniego zwiększył się o 4,9%.

Wykres 57. Dynamika skupu żywca rzeźnego ogółem (w wadze żywej)

Rok poprzedni=100

Chart 57. Indices of total animals for slaughter procurement (in live weight)

Previous year=100



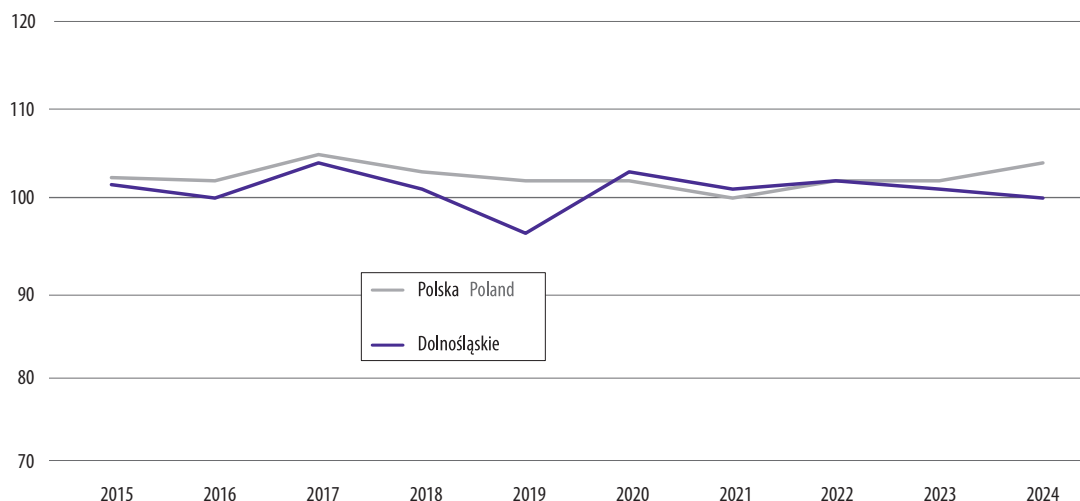
W 2024 r. podaż żywca wieprzowego wyniosła 7,1 tys. ton i była wyższa w skali roku o 17,7% (wobec spadku o 46,8% w 2023 r.). Skup żywca wołowego ukształtował się na poziomie 6,6 tys. ton, tj. niższym o 20,8% niż przed rokiem (w 2023 r. więcej o 2,0%). W 2024 r. skupiono 55,2 tys. ton żywca drobiowego, tj. więcej o 6,2% w ujęciu rocznym (w 2023 r. więcej o 2,8%). Z analizy danych za 2024 r. wynika, że dostarczony do skupu przez producentów z województwa dolnośląskiego żywiec wieprzowy stanowił – 0,3% skupu krajowego tego surowca, wołowy – 0,9%, a drobiowy – 1,5%.

Wykres 58. Dynamika skupu mleka

Rok poprzedni=100

Chart 58. Indices of cows' milk procurement

Previous year=100



W 2024 r. skup mleka krowiego wyniósł 176,1 mln litrów (tj. 1,3% ogółu mleka skupionego w kraju) i był niższy o 0,2% w porównaniu z rokiem poprzednim. Skup jaj kurzych konsumpcyjnych w 2024 r. był niższy niż w roku poprzednim o 0,3%. W 2024 r. skup jaj kurzych konsumpcyjnych wyniósł 61,9 mln sztuk i stanowił 6,8% skupu krajowego.

W 2024 r. średnia cena skupu pszenicy w województwie wyniosła 79,19 zł za 1 dt (w kraju – 82,62 zł) i była w skali roku niższa o 16,6%. Średnia cena żyta w skupie w 2024 r. kształtowała się na poziomie 58,08 zł za dt (w kraju – 59,35 zł) i była niższa o 11,8% w porównaniu z 2023 r.

W 2024 r. za ziemniaki jadalne (bez wczesnych) w skupie płacono 100,56 zł za dt (w kraju – 118,95 zł), tj. więcej w skali roku o 0,4%. W omawianym roku cena skupu 1 kg żywca wołowego w wadze żywej wyniosła 8,64 zł (w kraju – 10,62 zł) i była niższa o 2,4% niż rok wcześniej. Cena żywca wieprzowego osiągnęła w 2024 r. wartość 7,83 zł za kg (w kraju – 7,10 zł), tj. niższą o 13,5% niż w 2023 r. W styczniu 2024 r. za 1 kg żywca wieprzowego w skupie można było kupić 12,8 kg żyta, podczas gdy w grudniu 8,9 kg. Najwięcej żyta za 1 kg żywca wieprzowego można było kupić w kwietniu (16,9 kg). W kraju w grudniu relacja cen skupu żywca wieprzowego do cen żyta kształtowała się na poziomie 9,2.

W 2024 r. średnia cena skupu drobiu wyniosła 5,34 zł za kg (w kraju – 5,34 zł) i była niższa o 8,7% w porównaniu z zanotowaną w poprzednim roku. W 2024 r. średnia roczna cena mleka krowiego wyniosła 2,10 zł za litr i w porównaniu z poprzednim rokiem była na tym samym poziomie. W kraju za 1 litr mleka płacono średnio 2,11 zł. W skali roku średnia cena w skupie jaj kurzych konsumpcyjnych była niższa niż rok wcześniej o 23,2% i wyniosła 0,50 zł za sztukę (w kraju – 0,41 zł).

Przeciętne roczne ceny skupu obliczono jako iloraz wartości (w cenach bieżących bez VAT) i ilości poszczególnych produktów rolnych.

Przeciętne roczne ceny uzyskiwane przez rolników na targowiskach obliczono jako średnie arytmetyczne z przeciętnych cen w poszczególnych miesiącach.

Na targowiskach cena ziemniaków jadalnych kształtowała się na poziomie – 271,66 zł za 1 dt (w Polsce – 224,04 zł), najwyższą cenę zanotowano w czerwcu – 336,92 zł za 1 dt, natomiast najniższą w październiku – 232,50 zł. W 2024 r. na targowiskach średnia cena pszenicy w województwie wyniosła 120,0 zł za 1 dt podczas gdy w kraju – 108,56 zł i była w relacji do 2023 r. niższa odpowiednio o 23,1% i 19,5%.

W 2023 r. globalna produkcja rolnicza, w odniesieniu do roku poprzedniego zmniejszyła się (w cenach stałych) o 3,0%, przy czym produkcja roślinna zmniejszyła się o 3,2%, natomiast produkcja zwierzęca zmalała o 2,0%. W ciągu roku w kraju zanotowano wzrost globalnej produkcji rolniczej o 4,7%, w tym produkcji zwierzęcej o 12,5%, natomiast produkcja roślinna pozostała na niezmiennym poziomie. W 2023 r. udział województwa w tworzeniu krajowej globalnej produkcji rolniczej wyniósł 3,6%, w krajowej końcowej produkcji rolniczej – 3,3%, a w krajowej towarowej produkcji rolniczej – 3,2%. W 2023 r. końcowa produkcja rolnicza, w odniesieniu do roku poprzedniego zmniejszyła się (w cenach stałych) o 6,8%, przy czym produkcja roślinna zmniejszyła się o 7,9%, natomiast produkcja zwierzęca zmalała o 2,0%. Końcowa produkcja rolnicza w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych wyniosła 7376 zł, wobec 5013 zł rok wcześniej. W relacji do 2022 r. produkcja towarowa została zwiększona (w cenach stałych) o 2,4%, w tym produkcja roślinna o 3,3%, a zwierzęca ograniczona o 0,7%. W 2023 r. struktura towarowej produkcji rolniczej: produkcja zwierzęca stanowiła 21,4%, natomiast pozostałe 78,6% przypadało na dominującą produkcję roślinną (w kraju odpowiednio 47,3% i 52,7%).

Przemysł Industry

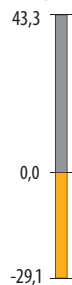
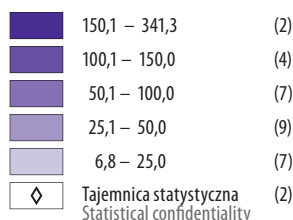
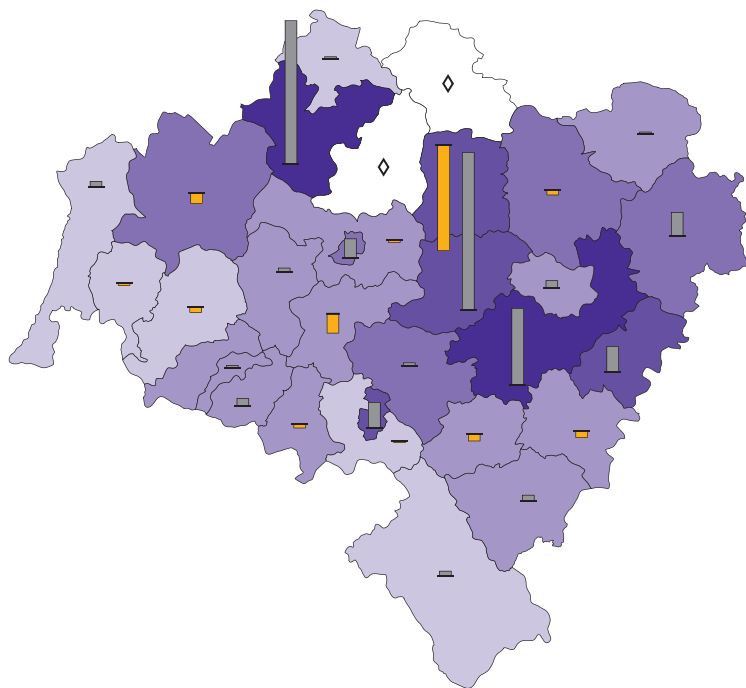
W 2024 r. w województwie dolnośląskim wartość produkcji sprzedanej (w cenach stałych) była niższa niż przed rokiem. W porównaniu z 2023 r. odnotowano spadek przeciętnego zatrudnienia w przemyśle oraz spadek wydajności pracy, mierzonej wielkością produkcji sprzedanej na 1 zatrudnionego.

Dane o **produkcji sprzedanej przemysłu** dotyczą działalności przemysłowej i nieprzemysłowej podmiotów gospodarczych zaliczanych do sekcji: B – „Górnictwo i wydobywanie”, C – „Przetwórstwo przemysłowe”, D – „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” oraz E – „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją”.

Dane o **wartości produkcji sprzedanej przemysłu** prezentuje się bez VAT i podatku akcyzowego, natomiast łącznie z wartością dotacji przedmiotowych do wyrobów i usług – w tzw. cenach bazowych.

W pierwszej części analizy dane o **produkcji sprzedanej przemysłu** oraz **przeciętnym zatrudnieniu w przemyśle** dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. Wyniki opracowane zostały na podstawie danych rocznych z systemu zintegrowanego – produkcja, zatrudnienie i wynagrodzenia oraz mają status danych ostatecznych (do 2023 r. włącznie).

W województwie dolnośląskim produkcja sprzedana przemysłu w 2023 r. wyniosła 236461,3 mln zł i stanowiła 10,0% produkcji w kraju, tym samym województwo dolnośląskie zajęło 4. lokatę po województwach: mazowieckim (23,8% udziału w kraju), śląskim (14,8%) i wielkopolskim (10,7%). W porównaniu z rokiem poprzednim produkcja sprzedana przemysłu (w cenach stałych według 2021 r.) zwiększyła się o 4,0% (wobec wzrostu o 9,4% w 2022 r.).

Mapa 42. Produkcja sprzedana przemysłu^a (ceny bieżące) w 2023 r.Map 42. Sold production of industry^a (current prices) in 2023Zmiana w porównaniu z 2022 r. w tys. zł
Change in relation to 2022 in thousand PLNtys. zł na 1 mieszkańca
thousand PLN per capitaDolnośląskie=82,0
Polska Poland=62,7^a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.
^a Data concern economic entities employing more than 9 persons.

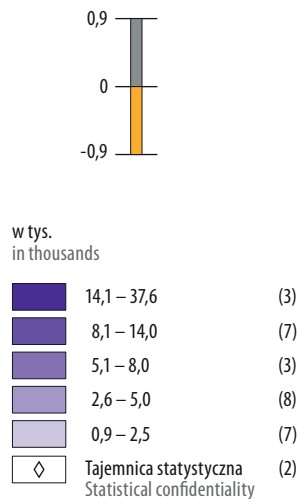
Biorąc pod uwagę wartość produkcji sprzedanej przemysłu w przeliczeniu na 1 mieszkańca to w 2023 r. województwo dolnośląskie zajęło 2. miejsce w kraju (82,0 tys. zł), po województwie mazowieckim (101,9 tys. zł). Dla porównania w kraju wydajność produkcji sprzedanej przemysłu w przeliczeniu na 1 mieszkańca wynosiła 62,7 tys. zł (rok wcześniej 62,3 tys. zł).

Analiza przestrzennego zróżnicowania produkcji sprzedanej przemysłu w przeliczeniu na 1 mieszkańca według powiatów wykazała, że w 2023 r. najwyższe wartości (z pominięciem jednostek objętych tajemnicą statystyczną) zanotowano w powiatach: wrocławskim (341,3 tys. zł), polkowickim (212,5 tys. zł) oraz w Wałbrzychu (147,2 tys. zł). W odniesieniu do 2022 r. było to odpowiednio więcej o: 21,1 tys. zł, 39,5 tys. zł oraz 6,9 tys. zł. Wśród powiatów o najniższych wartościach badanego wskaźnika znalazły się: głogowski (6,8 tys. zł), zgorzelecki (8,4 tys. zł) oraz wałbrzyski (9,1 tys. zł).

W województwie dolnośląskim w przedsiębiorstwach o liczbie pracujących powyżej 9 osób przeciętne zatrudnienie w przemyśle wynosiło 227,3 tys. i było o 0,4 tys. niższe niż przed rokiem. Do powiatów o największej liczbie zatrudnionych w przemyśle należały: Wrocław (37,6 tys.), powiat wrocławski (22,7 tys.) oraz powiat świdnicki (14,2 tys.). W relacji do 2022 r. było to mniej o 0,9 tys., więcej o 0,7 tys. oraz mniej o 0,5 tys.

Mapa 43. Przeciętne zatrudnienie w przemyśle^a w 2023 r.
Map 43. Average paid employment in industry^a in 2023

Zmiana w porównaniu z 2023 r. w tys.
 Change in relation to 2023 in thousands



^a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.
^a Data concern economic entities employing more than 9 persons.

W drugiej części analizy dane o **produkcji sprzedanej przemysłu** oraz **przeciętnym zatrudnieniu w przemyśle** dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; opracowane zostały na podstawie danych krótkookresowych pozyskiwanych z miesięcznych meldunków o działalności gospodarczej DG-1.

Tablica 37. Przemysł
Table 37. Industry

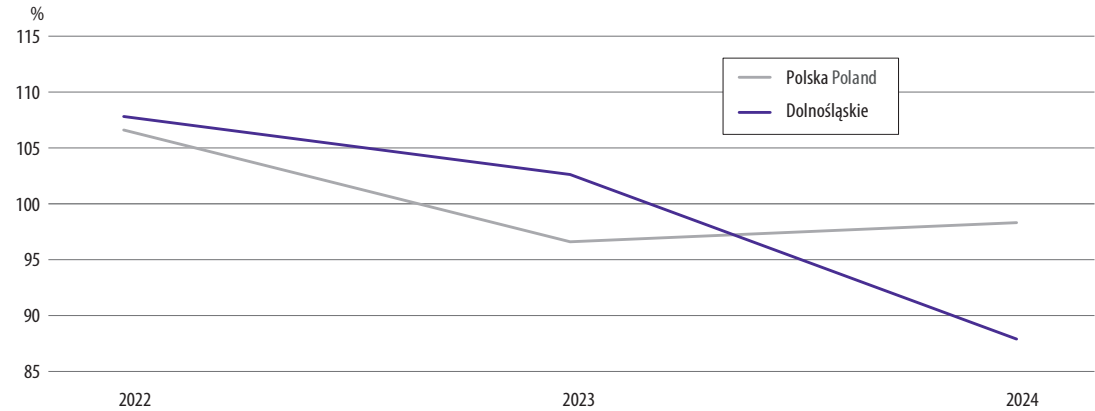
Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2023	2024
Produkcja sprzedana przemysłu (ceny bieżące): Sold production of industry (current prices):				
w mln zł in million PLN	110000,2	146202,6	250847,0	213617,8
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	9,2	9,7	10,2	9,2
Udział produkcji sprzedanej przetwórstwa przemysłowego w produkcji sprzedanej przemysłu (ceny bieżące) w % Share of sold production of manufacturing in sold production of industry (current prices) in %	80,4	81,8	83,5	79,8
Przeciętne zatrudnienie w przemyśle w tys. Average paid employment in industry in thousands	212,2	226,3	231,6	226,0

Produkcja sprzedana przemysłu w podmiotach, dla których liczba pracujących przekracza 9 osób w 2024 r. w województwie osiągnęła wartość 213617,8 mln zł (w cenach bieżących) i było to mniej o 12,0% (w cenach stałych), a w relacji do poprzedniego roku (wobec wzrostu o 5,4% w 2023 r.). W kraju produkcja sprzedana przemysłu zwiększyła się (w cenach stałych) w skali roku o 0,3% (wobec spadku o 1,7% w 2023 r.).

Na całkowitą wartość produkcji sprzedanej przemysłu największy wpływ miała wartość produkcji sprzedanej przetwórstwa przemysłowego, która w 2024 r. wyniosła 170537,1 mln zł, tj. stanowiła 79,8% wartości sprzedaży ogółem (przed rokiem 83,5%) i zmniejszyła się w skali roku (w cenach stałych) o 14,7% (w 2023 r. zwiększyła się o 5,4%).

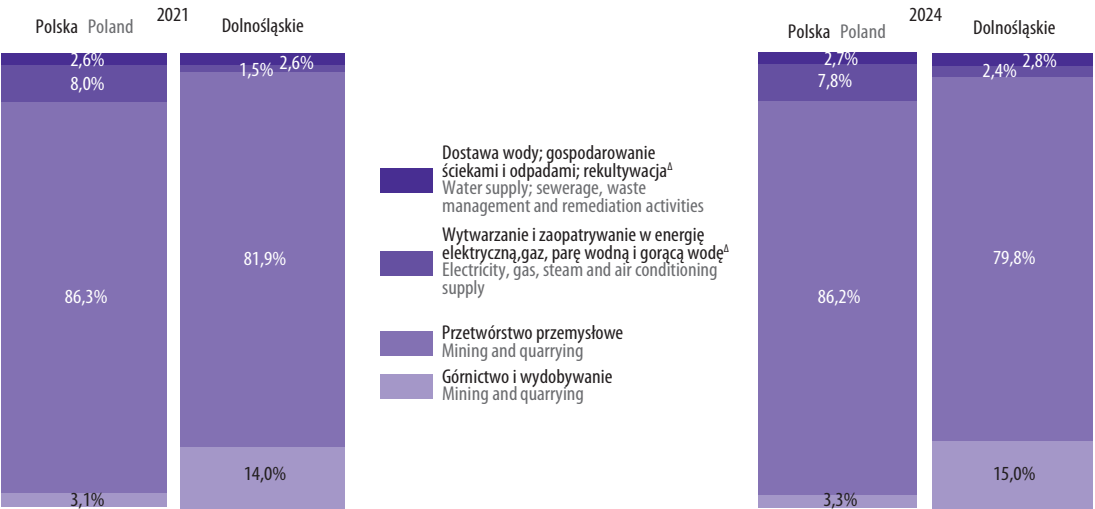
Wykres 59. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu (ceny stałe)
2021=100

Chart 59. Indices of sold production of industry (constant prices)
2021=100



W 2024 r. wzrost (w cenach stałych) odnotowano w 8 województwach, w tym największy w: mazowieckim (o 6,6%), lubelskim (o 4,4%) oraz pomorskim (o 4,2%). Najwyższy spadek produkcji sprzedanej przemysłu (w cenach stałych przy uwzględnieniu średnich cen bieżących z 2021 r.) zanotowano w województwie dolnośląskim (o 12,0%).

Wykres 60. Produkcja sprzedana przemysłu według sekcji PKD (ceny bieżące)
Chart 60. Sold production of industry by NACE sections (current prices)

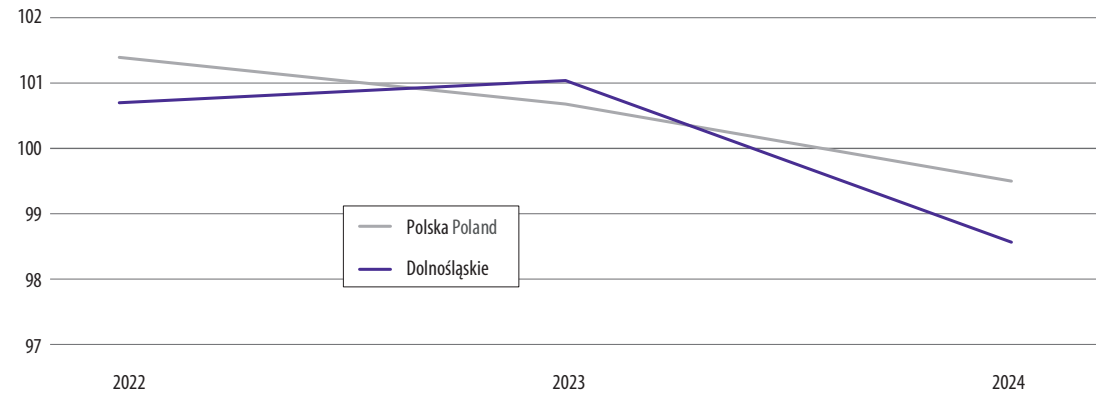


Wśród działów przetwórstwa przemysłowego, w 2024 r. największy udział w strukturze produkcji sprzedanej przemysłu miały m.in. produkcja: pojazdów samochodowych, przyczep i naczep (28,5%, przed rokiem 25,5%), urządzeń elektrycznych (12,2% wobec 22,6% w 2023 r.), następnie wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (8,7% przed rokiem 8,2%) oraz metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń (7,9% w ubiegłym roku 8,2%).

W 2024 r. wzrost produkcji sprzedanej przemysłu (w cenach stałych) w ujęciu rocznym wystąpił w 8 (spośród 23) działach przetwórstwa przemysłowego. Spośród działów o wysokim udziale (3,0% i więcej) w strukturze produkcji sprzedanej przemysłu wyższa niż przed rokiem (w cenach stałych) była m.in. produkcja: komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych (o 27,1%), artykułów spożywczych (o 7,5%) oraz papieru i wyrobów z papieru (o 6,9%).

Wykres 61. **Dynamika przeciętnego zatrudnienia w przemyśle**
2021=100

Chart 61. **Indices of average employment in industry**
2021=100



Wraz ze spadkiem produkcji sprzedanej przemysłu, w skali roku odnotowano spadek przeciętnego zatrudnienia w przemyśle o 2,4%, a w relacji do 2021 r. o 1,4%. W 2024 r. przeciętne zatrudnienie w przemyśle w województwie ukształtowało się na poziomie 226,0 tys. osób. W kraju zanotowano spadek przeciętnego zatrudnienia w przemyśle w skali roku o 1,2%. Zatrudnieni w przemyśle w przeliczeniu na pełne etaty stanowili 8,3% zatrudnionych w tej sekcji w kraju (przed rokiem 8,4%).

Wykres 62. **Przeciętne zatrudnienie w przemyśle według sekcji PKD**
Chart 62. **Average paid employment in industry by NACE sections**



Nadal największy odsetek wśród zatrudnionych w przemyśle stanowili zatrudnieni w przetwórstwie przemysłowym (83,5%). W skali roku przeciętne zatrudnienie w przetwórstwie przemysłowym zmniejszyło się o 2,8% (wobec wzrostu o 0,2% w 2023 r.).

Wydajność pracy w przemyśle, mierzona produkcją sprzedaną na 1 zatrudnionego w 2024 r. wyniosła 945,3 tys. zł (w cenach bieżących) i była o 9,8% niższa (w cenach stałych) niż przed rokiem (w 2023 r. wzrost o 5,0%).

Budownictwo Construction

W 2024 r. odnotowano spadek produkcji sprzedanej budownictwa w odniesieniu do roku poprzedniego. Zwiększyła się wartość sprzedaży produkcji budowlano-montażowej. Niższa niż przed rokiem była wydajność pracy w budownictwie, przy jednoczesnym spadku przeciętnego zatrudnienia.

Dane zarówno o **produkcji sprzedanej budownictwa, jak i sprzedaży produkcji budowlano-montażowej** dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; opracowane zostały na podstawie danych pozyskiwanych z miesięcznych meldunków o działalności gospodarczej DG-1.

W 2024 r. produkcja sprzedana budownictwa (w cenach bieżących) ukształtowała się na poziomie 25805,9 mln zł i zmniejszyła się w porównaniu z rokiem poprzednim o 4,3% (wobec 26952,8 mln zł i wzrostu o 14,3% w 2023 r.). W porównaniu z 2015 r. produkcja sprzedana budownictwa zwiększyła się ponad dwukrotnie.

W kraju w skali roku produkcja sprzedana budownictwa zmniejszyła się o 1,6% (przed rokiem wzrost o 6,4%). Udział produkcji sprzedanej budownictwa w produkcji krajowej wynosił 6,3% i była to 6. lokata w kraju. W 2024 r. do województw o najwyższych wartościach produkcji sprzedanej budownictwa (w cenach bieżących) należały: mazowieckie (udział produkcji w kraju – 29,3%), wielkopolskie (11,3%) i śląskie (11,0%), a wskaźniki dynamiki w cenach bieżących w porównaniu z poprzednim rokiem wynosiły odpowiednio: 108,9, 98,2 oraz 94,8.

Wydajność pracy w budownictwie, mierzona wartością produkcji sprzedanej budownictwa w przeliczeniu na 1 zatrudnionego w 2024 r. ukształtowała się na poziomie 897,0 tys. zł (w cenach bieżących) i była o 3,4% niższa niż przed rokiem, przy mniejszym o 0,9% przeciętnym zatrudnieniu i wyższym o 17,0% przeciętnym miesięcznym wynagrodzeniu brutto.

Tablica 38. Budownictwo
Table 38. Construction

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2023	2024
Produkcja sprzedana budownictwa (ceny bieżące): Sold production of construction (current prices):				
w mln zł in million PLN	11765,2	16530,6	26952,8	25805,9
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	6,5	6,2	6,5	6,3
Udział produkcji budowlano-montażowej w produkcji sprzedanej budownictwa (ceny bieżące) w % Share of construction and assembly production in sold production of construction (current prices) in %	49,7	46,5	44,1	46,4
Przeciętne zatrudnienie w budownictwie w tys. Average paid employment in construction in thousands	26,0	28,5	29,0	28,8

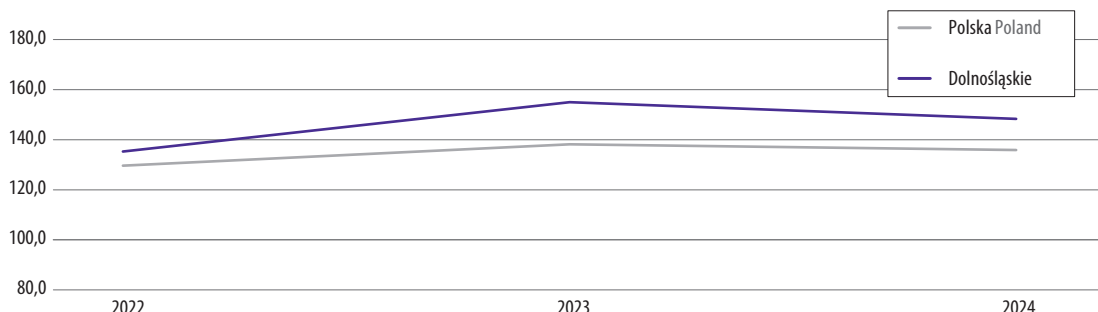
Dane o **produkcji sprzedanej budownictwa** dotyczą działalności budowlanej i niebudowlanej podmiotów gospodarczych zaliczanych do sekcji „Budownictwo”.

Wykres 63. Dynamika produkcji sprzedanej budownictwa (ceny bieżące)

2021=100

Chart 63. Indices of sold production of construction (current prices)

2021=100



Dane o **sprzedaży produkcji budowlano-montażowej** dotyczą robót zrealizowanych na terenie kraju, wykonanych siłami własnymi (tj. bez podwykonawców) na rzecz zleceniodawców przez podmioty budowlane zaliczane zgodnie z PKD 2007 do sekcji „Budownictwo”. Obejmują roboty budowlane o charakterze inwestycyjnym, remontowym i konserwacyjnym oraz budownictwo tymczasowe na placach budów.

Produkcja budowlano-montażowa w analizowanym roku wyniosła 11966,1 mln zł, tj. 46,4% ogólnej wartości produkcji sprzedanej budownictwa (w 2023 r. – 11891,2 mln zł, tj. 44,1%). Produkcja budowlano-montażowa w skali roku zwiększyła się o 0,6%, przed rokiem notowano wzrost o 14,4%. W 2024 r. w województwie na powiększenie produkcji budowlano-montażowej w relacji z poprzednim rokiem miał wpływ przede wszystkim wzrost produkcji w podmiotach zajmujących się budową budynków (o 22,4%). Przychody ze sprzedaży w przedsiębiorstwach zajmujących się specjalistycznymi robotami budowlanymi zmniejszyły się o 3,1%, zaś w przedsiębiorstwach działających w zakresie budowy obiektów inżynierii lądowej i wodnej wystąpił spadek o 0,7%.

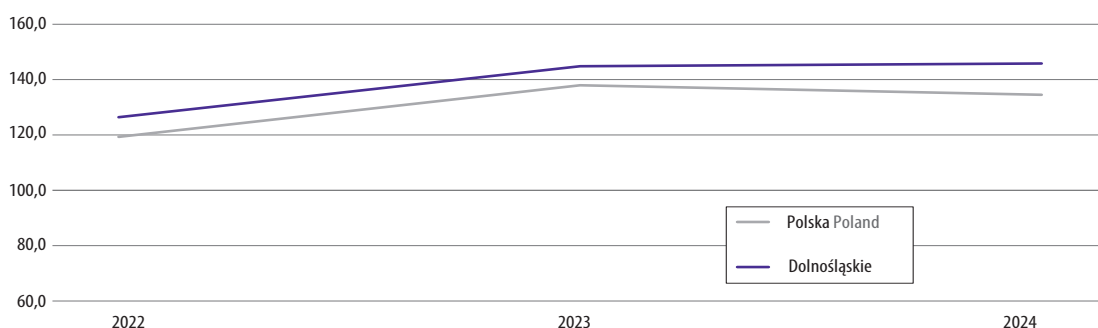
Dla porównania w 2024 r. w kraju produkcja budowlano-montażowa zmniejszyła się o 7,7% w odniesieniu do 2023 r., kiedy notowano wzrost o 5,0%. W relacji do 2023 r. największy spadek wartości produkcji budowlano-montażowej zaobserwowano w podmiotach wykonujących roboty budowlane specjalistyczne (o 9,8%), następnie w jednostkach zajmujących się budową budynków (o 7,3%) jak również w przedsiębiorstwach, których podstawową działalnością była budowa obiektów inżynierii lądowej i wodnej (o 6,7%).

Wykres 64. Dynamika produkcji budowlano-montażowej (ceny bieżące)

2021=100

Chart 64. Indices of construction and assembly production (current prices)

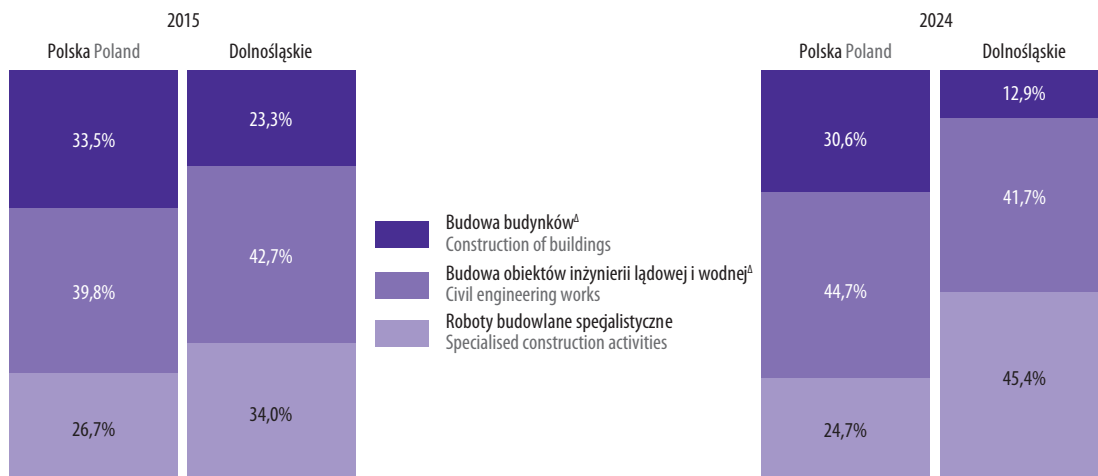
2021=100



W województwie dolnośląskim w strukturze produkcji budowlano-montażowej największy udział miały podmioty, których podstawowym rodzajem działalności były roboty budowlane specjalistyczne – 45,4% (w 2023 r. – 47,1%) i w porównaniu z 2015 r. odsetek ten zwiększył się o 11,4 p.proc. W kraju odsetek podmiotów, które zajmowały się tym rodzajem działalności wynosił 24,7% (w 2023 r. 25,4%), a w relacji do 2015 r. był niższy o 2,0 p.proc.

Wykres 65. Struktura produkcji budowlano-montażowej według działów PKD (ceny bieżące)

Chart 65. Construction and assembly production by NACE divisions (current prices)



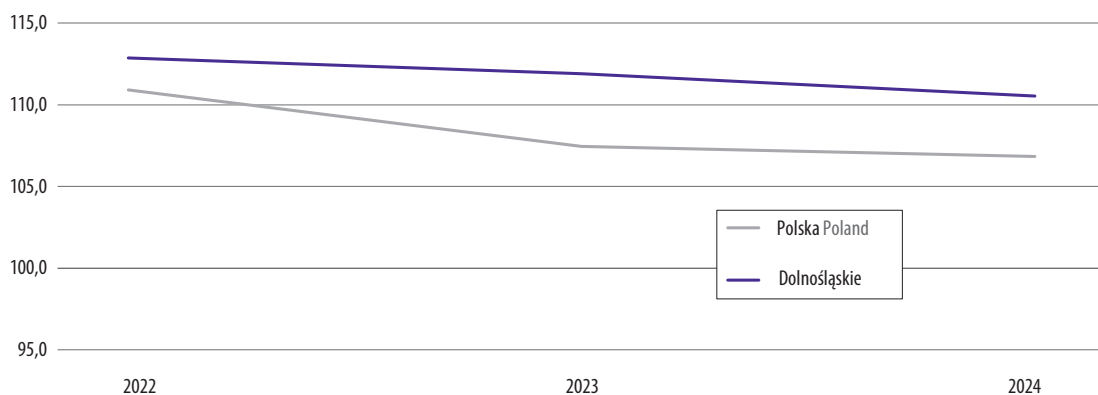
Spośród przedsiębiorstw specjalizujących się w budowie budynków w 2024 r. wyższa niż w poprzednim roku była produkcja budowlano-montażowa w podstawowej grupie tego działu, tj. w podmiotach specjalizujących się we wznoszeniu budynków mieszkalnych i niemieskalnych – o 29,2%. Dla porównania w kraju dla tej grupy odnotowano spadek o 9,7%.

Wykres 66. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w budownictwie

2021=100

Chart 66. Indices of average employment in construction

2021=100



W dziale budowa obiektów inżynierii lądowej i wodnej produkcja zmniejszyła się w jednostkach zajmujących się głównie budową rurociągów, linii telekomunikacyjnych i elektroenergetycznych – o 33,4%, (w kraju spadek o 17,8%).

W dziale robót budowlanych specjalistycznych mniejsza niż w 2023 r. była produkcja w podmiotach, które specjalizują się w wykonywaniu robót budowlanych wykończeniowych (o 72,9%). Dla porównania w kraju dla tej grupy odnotowano spadek o 14,3%.

W 2024 r. w województwie, w skali roku odnotowano spadek **przeciętnego zatrudnienia w budownictwie** o 0,9%, (w 2023 r. spadek o 0,6%). W kraju w 2024 r. w porównaniu z 2023 r. przeciętne zatrudnienie zmniejszyło się o 0,4%. Przeciętne zatrudnienie w przedsiębiorstwach zajmujących się budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej wzrosło r/r o 2,0%, zmniejszyło się zaś zarówno w jednostkach zajmujących się robotami budowlanymi specjalistycznymi oraz w podmiotach, w których podstawowym rodzajem działalności była budowa budynków, odpowiednio o 0,3% i 4,7%.

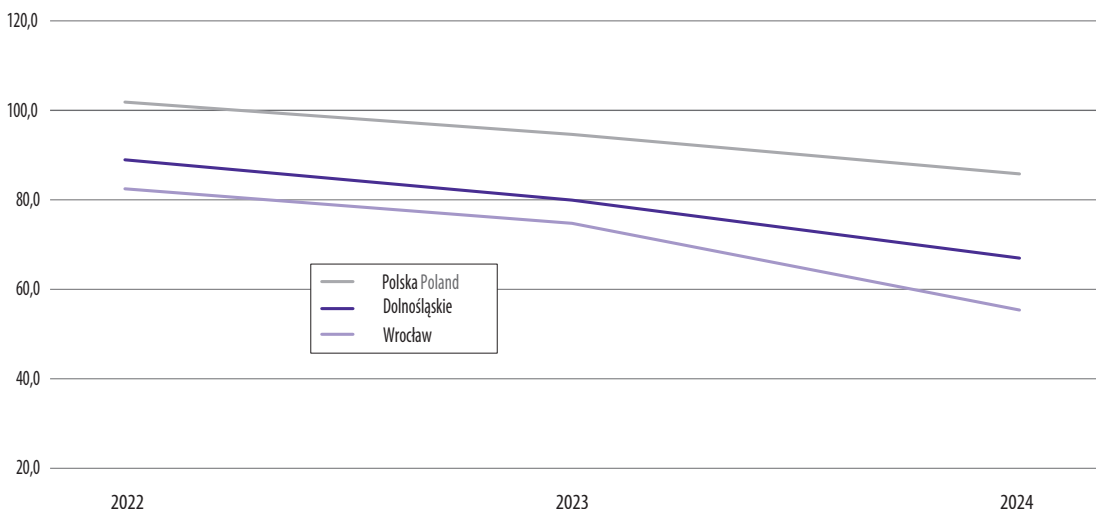
W województwie dolnośląskim w 2024 r. według wstępnych danych oddano do użytkowania 16,6 tys. mieszkań, tj. o 16,3% mniej niż przed rokiem. W kraju oddano do użytkowania o 9,4% mniej mieszkań niż rok wcześniej. Mieszkania oddane do użytkowania w województwie dolnośląskim stanowiły 8,3% mieszkań oddanych do użytkowania w kraju (5. lokata wśród województw) za województwami: mazowieckim – 19,3%, małopolskim – 10,2%, wielkopolskim – 9,6% oraz śląskim – 8,7%.

Wykres 67. Dynamika liczby mieszkań oddanych do użytkowania

2021=100

Chart 67. Indices of the number of dwellings completed

2021=100



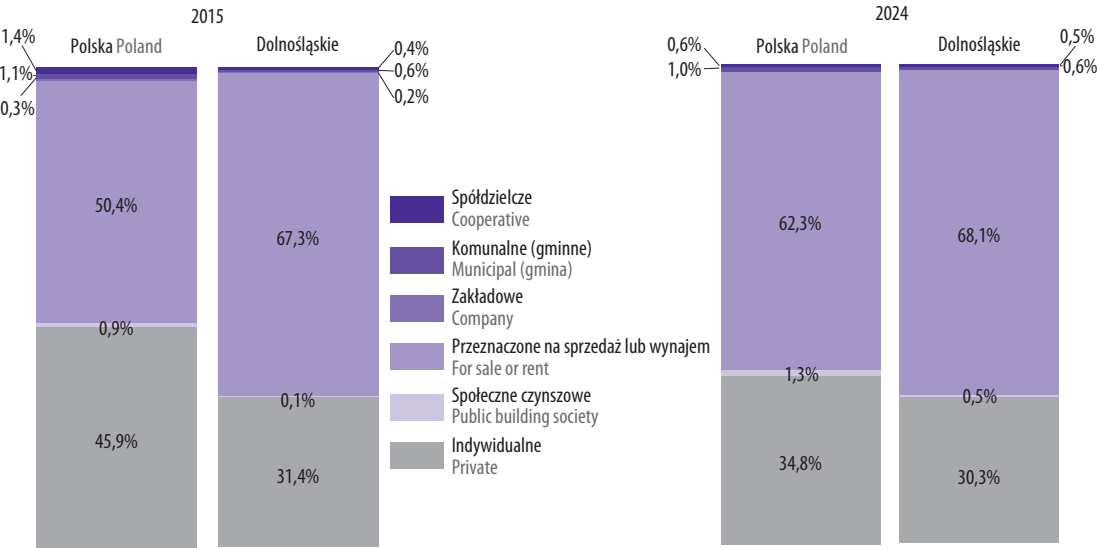
W 2024 roku 68,1% (w 2015 r. – 67,3%) oddanych mieszkań było przeznaczonych na sprzedaż lub wynajem, podczas gdy inwestorzy indywidualni oddali do użytkowania – 30,3% (w 2015 r. – 31,4%). Pozostałe mieszkania powstały w budownictwie społeczno-czynszowym, komunalnym oraz spółdzielczym. W porównaniu z rokiem poprzednim liczba mieszkań przeznaczonych na sprzedaż lub wynajem została zmniejszona o 16,1% (w kraju o 9,2%).

Tablica 39. Budownictwo mieszkaniowe
Table 39. Residential construction

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2023	2024	2024 Polska Poland
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności Dwellings completed per 1,000 population	4,8	7,5	6,9	5,8	5,3
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w m ² Average useful floor area of a dwelling completed in m ²	88,4	81,3	85,9	86,2	89,1
Mieszkania, na których budowę wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym na 1000 ludności Dwellings which received construction permits or which were registered with a construction project per 1,000 population	6,6	9,2	6,6	9,8	7,8
Mieszkania, których budowę rozpoczęto na 1000 ludności Dwellings whose construction started per 1,000 population	5,8	6,8	6,6	8,1	6,2

Zmniejszyła się także liczba mieszkań wybudowanych przez inwestorów indywidualnych o 12,1% (w kraju odnotowano spadek o 12,2%). W pozostałych formach własności, w większości notowano spadek liczby mieszkań oddanych do użytkowania r/r (z wyjątkiem mieszkań zakładowych oraz na wynajem). W województwie dolnośląskim przeciętna liczba izb w mieszkaniach oddanych do użytkowania w 2024 r. wynosiła – 3,7 (tak jak w kraju).

Wykres 68. Mieszkania oddane do użytkowania według form budownictwa
Chart 68. Dwellings completed by forms of construction



Powierzchnia użytkowa mieszkania jest to łączna powierzchnia pokoi, kuchni, przedpokoi, łazienek i wszystkich innych pomieszczeń wchodzących w skład mieszkania.

Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w 2024 r. wyniosła 86,2 m², w odniesieniu do roku poprzedniego zwiększyła się o 0,3 m², a w porównaniu z 2015 r. była niższa o 2,2 m². Dla porównania w kraju przeciętna powierzchnia 1 mieszkania oddanego do użytkowania wynosiła 89,1 m².

Na wsi przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania była wyższa o 55,9 m² od przeciętnej powierzchni w miastach i osiągnęła wartość 121,4 m² (w kraju różnica między przeciętną powierzchnią mieszkania na wsi a w mieście wynosiła 54,6 m²).

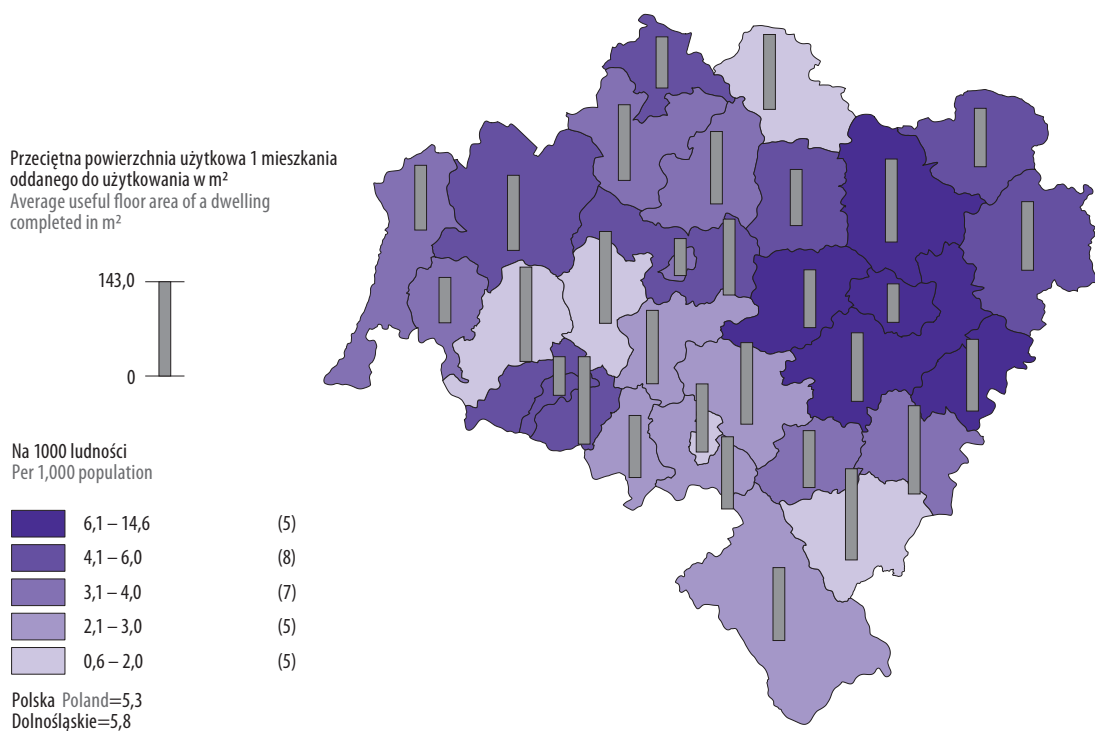
Największe mieszkania wybudowali inwestorzy indywidualni – 141,3 m² (przed rokiem – 140,2 m², a w 2015 r. – 148,4 m²). Dla porównania w kraju powierzchnia mieszkań indywidualnych wynosiła – 141,7 m² (przed rokiem 141,5 m², a w 2015 r. – 146,4 m²).

Mieszkania o największej przeciętnej powierzchni użytkowej powstały na terenie powiatu lwóweckiego (143,0 m²), następnie powiatu złotoryjskiego (139,3 m²) oraz ząbkowickiego (138,3 m²). Najmniejsze mieszkania (poniżej 60,0 m²) wybudowano: w Legnicy (56,1 m²), we Wrocławiu (58,4 m²) oraz w Jeleniej Górze (58,6 m²).

Największa przeciętna powierzchnia 1 mieszkania oddanego do użytkowania w 2024 r. występowała w województwie opolskim – 105,6 m², kolejno w podkarpackim – 103,9 m² oraz małopolskim – 96,4 m². Województwo dolnośląskie zajęło 15. lokatę w kraju (86,2 m²) przed województwem podlaskim – 86,0 m².

Mapa 44. Mieszkania oddane do użytkowania w 2024 r.

Map 44. Dwellings completed in 2024



Jednym z mierników natężenia budownictwa mieszkaniowego jest liczba **mieszkań oddanych do użytkowania w przeliczeniu na 1000 ludności**. W 2024 r. wskaźnik ten w województwie przyjął wartość 5,8. Najwięcej mieszkań na 1000 ludności przekazano do użytkowania w: powiecie średzkim – 14,6, wrocławskim – 13,9 oraz we Wrocławiu – 9,0, natomiast najmniej w: Wałbrzychu – 0,6, powiecie górowskim – 1,2, a następnie w ząbkowickim – 1,3.

Wskaźnik nasilenia budownictwa mieszkaniowego, wyrażony liczbą mieszkań oddanych do użytkowania w przeliczeniu na 1000 ludności, wyniósł dla Polski 5,3. Województwo dolnośląskie zajęło 4. lokatę w kraju za województwami pomorskim (7,8), mazowieckim (7,0) oraz małopolskim (5,9). Najmniejsze wartości analizowanego wskaźnika zanotowano w województwach: opolskim (2,9), kujawsko-pomorskim i śląskim (po 4,0).

Na terenie województwa dolnośląskiego w 2024 roku **rozpoczęto budowę** 23,2 tys. mieszkań i stanowiło to 9,9% rozpoczętych budów w kraju. W porównaniu z rokiem poprzednim liczba rozpoczętych inwestycji zwiększyła się o 21,9%, a w relacji do 2015 r. wzrosła o 37,7%. Spośród ogółu rozpoczętych budów, 74,5% realizowanych było przez inwestorów budujących na sprzedaż lub wynajem. Inwestorzy indywidualni rozpoczęli budowę 5,6 tys. mieszkań, co stanowiło 23,9% ogółu rozpoczętych budów w województwie. Biorąc pod uwagę zróżnicowanie terytorialne województwa, to najwięcej rozpoczętych inwestycji zanotowano: we Wrocławiu (7519 mieszkań, tj. o 18,6% więcej niż rok wcześniej), powiecie średzkim (4015, tj. o 25,8% więcej w porównaniu z 2023 r.) oraz powiecie wrocławskim (2795, tj. więcej o 37,8% względem roku poprzedniego). Najmniej rozpoczętych inwestycji (poniżej 100) miało miejsce w powiecie górowskim (40 mieszkań), w Wałbrzychu (55 mieszkań) oraz w powiecie ząbkowickim (74 mieszkania).

W 2024 roku **wydano pozwolenia na budowę** lub dokonano zgłoszeń z projektem budowlanym budowy 28,1 tys. mieszkań, tj. o 48,3% więcej niż przed rokiem oraz o 46,2% więcej niż w porównaniu z 2015 r. Udział województwa dolnośląskiego stanowił 9,7% pozwoleń wydanych w kraju. Spośród ogółu pozwoleń na budowę, 76,9% wydanych w województwie dolnośląskim dotyczyło inwestorów budujących na sprzedaż lub wynajem, natomiast 21,4% inwestorów indywidualnych. Do powiatów o najwyższej liczbie wydanych pozwoleń lub dokonanych zgłoszeń z projektem budowlanym należały: Wrocław (8049 pozwoleń, tj. o 38,9% więcej niż przed rokiem), następnie powiat średzki (4316, tj. więcej o 85,1% w odniesieniu do roku poprzedniego) oraz wrocławski (3566, tj. o 78,0% więcej niż rok wcześniej). Najmniej pozwoleń (poniżej 110) wydano w powiecie górowskim (92 pozwolenia, tj. o 95,7% więcej niż w porównaniu z 2023 r.) oraz w powiatach złotoryjskim i Wałbrzychu (odpowiednio 105 i 107 pozwoleń).

Rynek wewnętrzny

Internal market

W skali roku zmniejszyła się wartość sprzedaży detalicznej, przy jednoczesnym wzroście sprzedaży hurtowej zrealizowanej przez przedsiębiorstwa handlowe.

Dane zarówno o **sprzedaży detalicznej**, jak i **hurtowej** dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób, opracowane zostały na podstawie danych pozyskiwanych z miesięcznych meldunków o działalności gospodarczej DG-1.

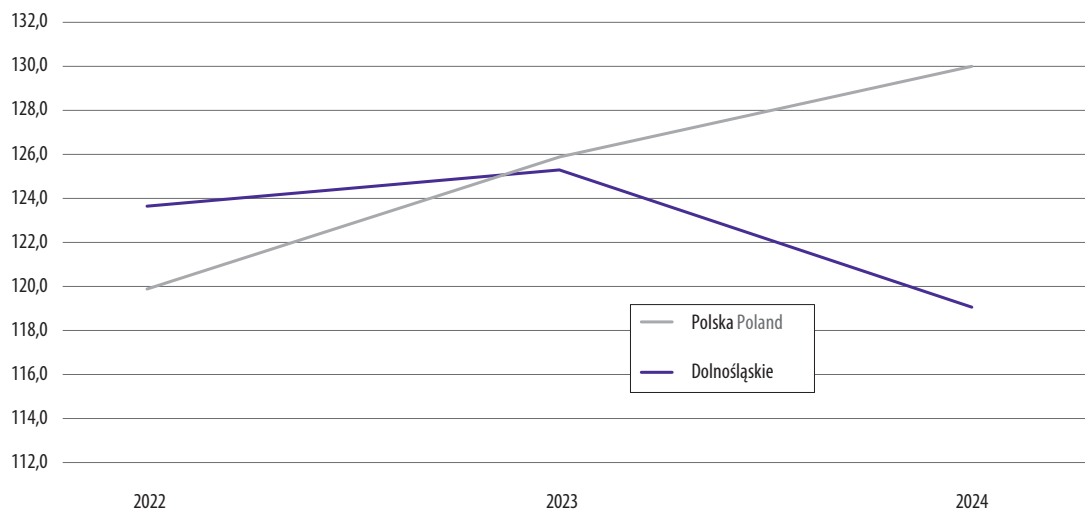
W 2024 r. sprzedaż detaliczna zrealizowana przez przedsiębiorstwa handlowe i niehandlowe była w cenach bieżących niższa o 4,9% niż w 2023 r. (wobec wzrostu o 1,3% w 2023 r.). Dla porównania w kraju w przedsiębiorstwach o liczbie pracujących powyżej 9 osób sprzedaż detaliczna w 2024 r. była wyższa o 3,3% niż rok wcześniej (wobec wzrostu o 5,0% w 2023 r.).

Wykres 69. Dynamika sprzedaży detalicznej towarów (ceny bieżące)

2021=100

Chart 69. Indices of retail sales of goods (current prices)

2021=100



W województwie dolnośląskim spadek sprzedaży detalicznej zanotowano w następujących grupach: meble, RTV, AGD – o 34,0% (w 2023 r. wzrost o 11,9%), pozostałe – o 18,8% (w 2023 r. wzrost o 31,9%), prasa, książki, pozostała sprzedaż w wyspecjalizowanych sklepach – o 14,5% (w 2023 r. wzrost o 43,9%), pojazdy samochodowe, motocykle, części – o 10,2% (w 2023 r. wzrost o 24,8%), paliwa stałe, ciekłe i gazowe – o 7,2% (w 2023 r. również spadek o 61,7%) oraz farmaceutyki, kosmetyki, sprzęt ortopedyczny – o 0,6% (w 2023 r. również spadek o 3,9%).

Natomiast wzrost sprzedaży detalicznej zanotowano wyłącznie w grupie tekstylia, odzież, obuwie – o 11,6% (w 2023 r. wzrost o 27,6%).

Dane o **sprzedaży detalicznej towarów** (łącznie z podatkiem VAT) obejmują sprzedaż towarów własnych i komisowych (nowych i używanych), dokonywaną w punktach sprzedaży detalicznej, placówkach gastronomicznych oraz innych punktach sprzedaży (np. składy, magazyny) w ilościach wskazujących na zakup dla potrzeb indywidualnych nabywców.

Tablica 40. Dynamika sprzedaży detalicznej towarów^a (ceny bieżące)Table 40. Indices of retail sales of goods^a (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2020	2023	2024	Polska Poland
	rok poprzedni=100 previous year=100			
Ogółem Total	94,5	101,3	95,1	103,3
w tym: of which:				
Pojazdy samochodowe, motocykle, części Motor vehicles, motorcycles, parts	97,6	124,8	89,8	115,1
Paliwa stałe, ciekłe i gazowe Solid, liquid and gaseous fuels	74,0	38,3	92,8	101,7
Żywność, napoje i wyroby tytoniowe Food, beverages and tobacco products	.	.	.	102,9
Pozostała sprzedaż detaliczna w niewyspe- cjalizowanych sklepach Other retail sale in non-specialized stores	104,4	.	.	.
Farmaceutyki, kosmetyki, sprzęt ortopedyczny Pharmaceuticals, cosmetics, orthopedic equipment	87,5	96,1	99,4	108,9
Tekstylia, odzież, obuwie Textiles, clothing, footwear	72,7	127,6	111,6	87,2
Meble, RTV, AGD Furniture, radio, TV and household appliances	110,8	111,9	66,0	96,0
Prasa, książki, pozostała sprzedaż w wy- specjalizowanych sklepach Newspapers, books, other sale in specialized stores	93,8	143,9	85,5	104,0
Pozostałe Others	98,9	131,9	81,2	115,1

a Grupowania przedsiębiorstw dokonano na podstawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007), zaliczając przedsiębiorstwo do określonej kategorii według przeważającego rodzaju działalności, zgodnie z aktualnym stanem organizacyjnym. Kształtowanie się dynamiki sprzedaży detalicznej wynika m.in. ze zmiany zarówno przeważającego rodzaju działalności przedsiębiorstwa, jak i zmian organizacyjnych.

a Enterprises were grouped on the basis of the Polish Classification of Activities (NACE 2007), and a given enterprise is included in a specific category by predominating kind of activity and according to its present organisational status. The retail sales index results, inter alia, from a change in both the predominating kind of activity of the enterprise and in its organisation.

Dane o **sprzedaży hurtowej towarów** (łącznie z podatkiem VAT) obejmują sprzedaż z magazynów handlowych własnych lub użytkowanych, w których składowane towary stanowią własność przedsiębiorstw handlowych zaliczanych do sekcji „Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle”.

Sprzedaż hurtowa (w cenach bieżących) w przedsiębiorstwach handlowych w 2024 r. w relacji do 2023 r., zwiększyła się o 3,3%, a w przedsiębiorstwach hurtowych zmniejszyła się o 2,3%. W 2023 r. w porównaniu z 2022 r., sprzedaż hurtowa w przedsiębiorstwach handlowych zmniejszyła się odpowiednio o 9,8%, a w przedsiębiorstwach hurtowych o 11,3%.

Transport

Transport

Rozwój sieci transportowej wpływa na rozwój gospodarki i sieci osadniczej, jak również warunkuje przemieszczanie towarów oraz ludności na każdym poziomie podziału terytorialnego. W województwie dolnośląskim obserwuje się stały poziom długości autostrad, duże zagęszczenie linii kolejowych. W taborze komunikacji miejskiej zanotowano spadek długości linii komunikacji autobusowej. Zwiększył się ruch pasażerów w porcie lotniczym we Wrocławiu. W województwie odnotowano spadek w przewozach ładunków żeglugą śródlądową.

W województwie dolnośląskim długość dróg publicznych w końcu 2023 r. wyniosła 24,9 tys. km, z czego 83,8% stanowiły drogi o nawierzchni twardej, a 16,2% stanowiły drogi o nawierzchni gruntowej. Dla porównania w kraju udziały te wynosiły odpowiednio 74,7% oraz 25,3%. Drogi o nawierzchni twardej mierzyły 20,8 tys. km z czego 95,4% tych dróg miało nawierzchnię ulepszoną. W relacji do 2015 r. odsetek dróg o nawierzchni twardej zwiększył się o 2,3 p.proc., a dróg o nawierzchni gruntowej zmniejszył się odpowiednio o 2,3 p.proc. W 2023 r. udział dróg powiatowych i gminnych o nawierzchni gruntowej w ogólnej długości tych dróg wyniósł 19,1% (w 2022 r. – 18,5%), a w 2015 r. – 22,0%. Wskaźnik dróg gminnych i powiatowych o twardej nawierzchni w przeliczeniu na 100 km² wyniósł 85,8 km, natomiast w kraju 86,3 km.

Drogi publiczne to drogi zaliczone na podstawie przepisów ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych do jednej z kategorii dróg, z których może korzystać każdy, zgodnie z ich przeznaczeniem. Ze względu na funkcje w sieci drogowej, dzielą się na następujące kategorie: drogi krajowe, drogi wojewódzkie, drogi powiatowe oraz drogi gminne.

Tablica 41. Drogi publiczne według rodzajów nawierzchni

Stan w dniu 31 grudnia

Table 41. Public roads by types of surface
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Ogółem w km Total in km	23805,0	25322,3	25562,7	24873,3
O nawierzchni twardej Hard surface	19399,9	21352,7	21519,2	20833,8
w tym ulepszonej of which improved	18185,4	20321,0	20584,3	19868,6
O nawierzchni gruntowej Unsurfaced	4405,1	3969,6	4043,5	4039,5

Źródło: dane Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.

Source: data of the General Directorate for National Roads and Motorways.

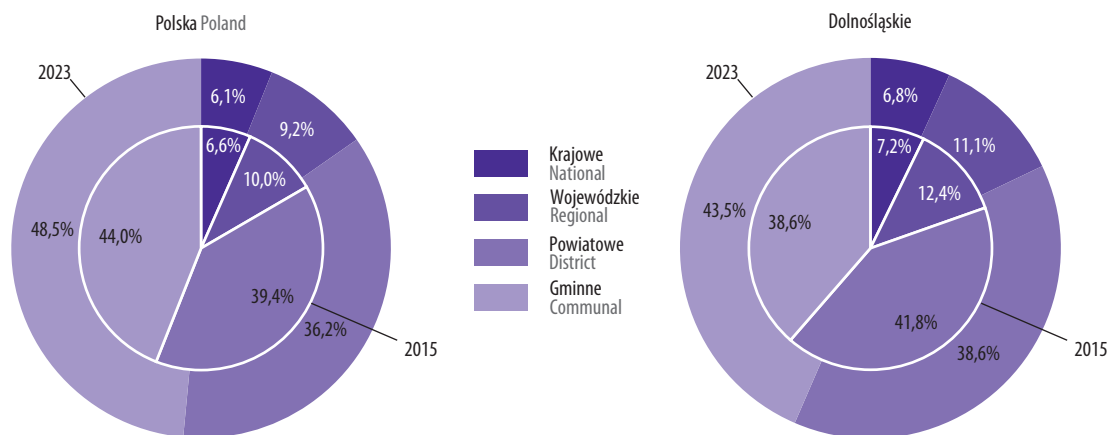
W odniesieniu do 2022 r. odsetek dróg publicznych o nawierzchni twardej zmniejszył się o 0,4 p.proc., a tym samym dróg o nawierzchni gruntowej zwiększył się o 0,4 p.proc. Ogólna gęstość dróg o nawierzchni twardej w końcu 2023 r. wyniosła 104,4 km na 100 km² i w porównaniu z 2015 r. zwiększyła się o 7,1 km natomiast względem 2022 r. zmniejszyła o 3,5 km.

Wykres 70. Struktura dróg publicznych o twardej nawierzchni

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 70. Structure of hard surface public roads

As of 31 December



Dla porównania w kraju wskaźnik gęstości dróg o nawierzchni twardej na 100 km² wynosił 101,9 km i wykazywał duże zróżnicowanie terytorialne. Najwyższą jego wartość odnotowano w województwie śląskim (178,2 km), a najniższą w warmińsko-mazurskim (60,9 km); dając dolnośląskiemu 8. lokatę w kraju.

Tablica 42. Drogi publiczne o twardej nawierzchni

Stan w dniu 31 grudnia

Table 42. Hard surface public roads

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Ogółem w km Total in km	19399,9	21352,7	21519,2	20833,8
na 100 km ² per 100 km ²	97,3	107,0	107,9	104,4
W tym o nawierzchni ulepszonej Of which with improved surface	18185,4	20321,0	20584,3	19868,6
w tym: of which:				
ekspresowe expressways	64,3	202,6	215,7	230,7
autostrady motorways	221,9	221,9	221,9	242,7

Źródło: dane Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.

Source: data of the General Directorate for National Roads and Motorways.

W 2023 r. długość autostrad po ponad dekadzie została zwiększona do 242,7 km. Oznacza to, że ich długość na 1000 km² powierzchni województwa stanowiła 12,2 km. W porównaniu z 2022 r. długość dróg ekspresowych została wydłużona o 15 km i wyniosła 230,7 km. Długość dróg ekspresowych oraz autostrad w przeliczeniu na 100 km² wyniosła 2,37 km, natomiast w kraju 1,62 km. W 2023 r. w województwie dolnośląskim udział dróg ekspresowych i autostrad w ogólnej długości dróg publicznych stanowił 1,9% (w 2022 r. – 1,7%), a w 2015 r. – 1,2%.

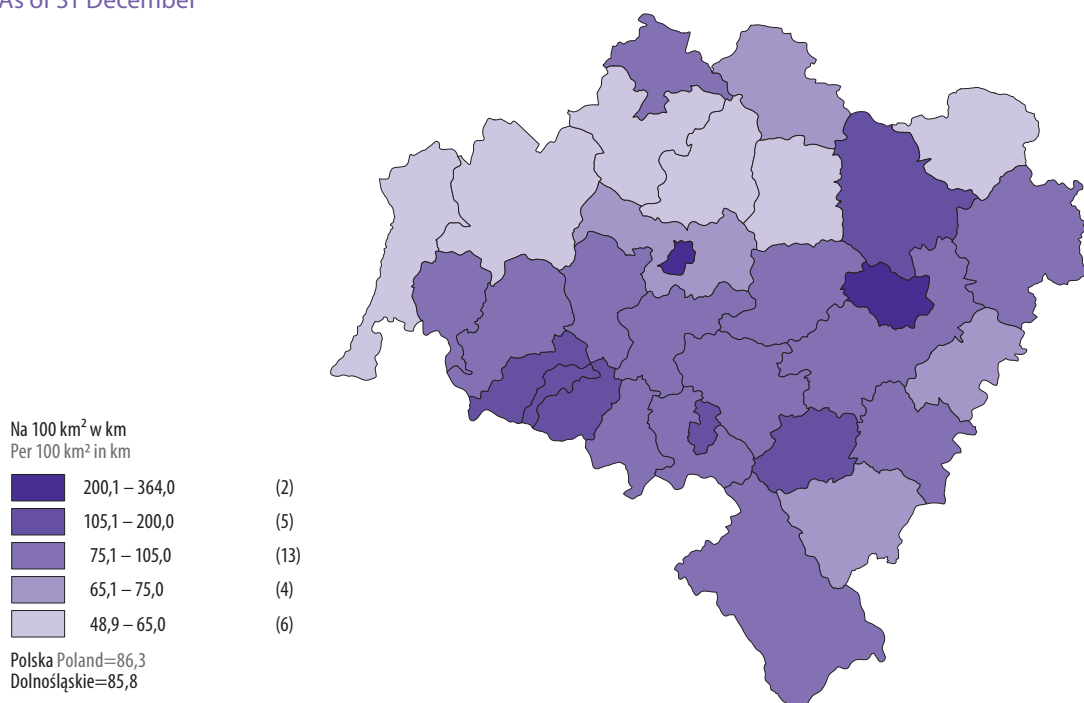
Na obszarze województwa dolnośląskiego w 2023 r. znajdowało się 1408,0 km dróg krajowych o nawierzchni twardej i w porównaniu z 2022 r. ich długość zwiększyła się o 12,4 km, a w relacji do 2015 została wydłużona o 2,9 km. Długość dróg wojewódzkich o nawierzchni twardej w 2023 r. wyniosła 2307,0 km, z czego 2305,4 km stanowiły drogi o nawierzchni twardej ulepszonej. W relacji do 2022 r. długość dróg wojewódzkich o nawierzchni twardej ulepszonej została ograniczona o 15,6 km, a w porównaniu z 2015 r. uległa zmniejszeniu o 84,3 km. Wśród dróg powiatowych o nawierzchni twardej (o długości – 8039,2 km) nawierzchnię twardą ulepszoną posiadało 7900 km, a spośród dróg gminnych (9079,6 km) – 8254,4 km. Długość dróg powiatowych o nawierzchni twardej w porównaniu z 2022 r. uległa zmniejszeniu o 27,0 km, a w relacji do 2015 r. została zredukowana o 67,4 km. Długości dróg gminnych o nawierzchni twardej w odniesieniu do roku poprzedniego została ograniczona o 655,3 km, a względem 2015 r. uległa wydłużeniu o 1593,8 km.

Mapa 45. Drogi gminne i powiatowe o nawierzchni twardej w 2023 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 45. Hard surface communal and district roads in 2023

As of 31 December



Analiza przestrzenna wskaźnika długości dróg gminnych i powiatowych o nawierzchni twardej na 100 km² wykazała, że wśród powiatów o najwyższym wskaźniku znalazły się 4 miasta na prawach powiatu: Legnica (364,0 km), Wrocław (327,2 km), Wałbrzych (194,5 km) oraz Jelenia Góra (191,7 km). W porównaniu z 2022 r. zwiększenie badanego wskaźnika zanotowano tylko we Wrocławiu (o 14,7 km). Najniższym wskaźnikiem poniżej 50 km tego rodzaju dróg w przeliczeniu na 100 km² charakteryzował się powiat bolesławiecki (48,9 km). Gęstość dróg gminnych i powiatowych o nawierzchni twardej w końcu 2023 r. w województwie dolnośląskim wynosiła 85,8 km (w kraju 86,3 km).

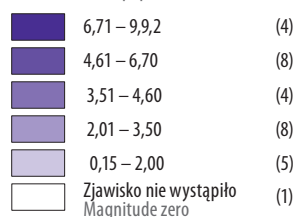
Na terenie województwa dolnośląskiego w 2023 r. istniało 1310,2 km ścieżek rowerowych, które stanowiły 6,1% tego rodzaju dróg w kraju. W porównaniu z rokiem poprzednim długość dróg dla rowerów w województwie była wyższa o 6,5%, a w kraju zanotowano wzrost o 8,9%. W relacji do 2015 r. długość ścieżek rowerowych zwiększyła się odpowiednio o 62,6% oraz o blisko 100%. W 2023 r. zagęszczenie dróg rowerowych w przeliczeniu na 100 km² w kraju wynosiło 6,87 km, a województwo dolnośląskie (6,57 km) zajęło 8. lokatę. W odniesieniu do roku 2015 r. było to więcej o 2,53 km. Najwyższy wskaźnik długości ścieżek rowerowych na 100 km² zanotowano w województwach: śląskim – 11,99 km, następnie w wielkopolskim – 9,45 km oraz kujawsko-pomorskim – 9,03 km.

Mapa 46. Ścieżki rowerowe w 2023 r.

Stan w dniu 31 grudnia

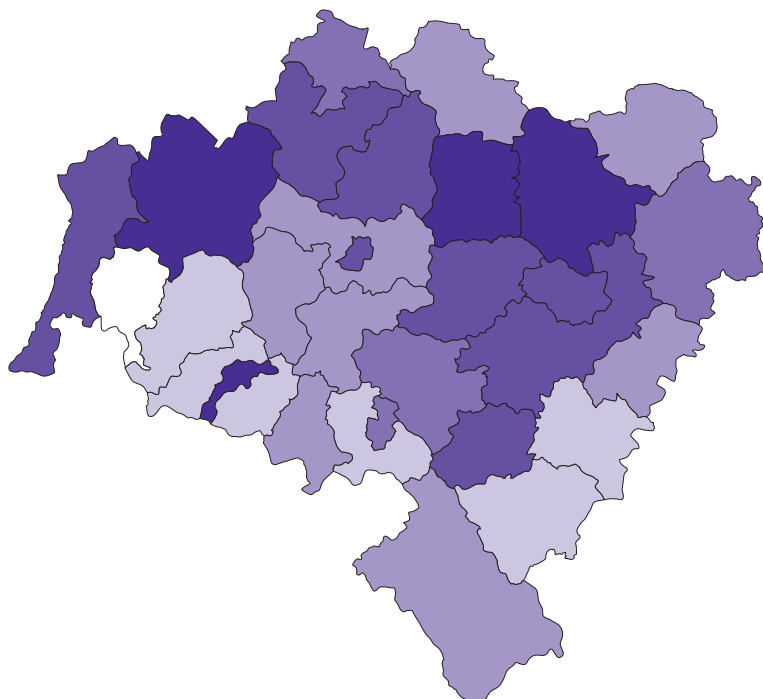
Map 46. Cycle paths in 2023

As of 31 December

Na 10 tys. ludności w km
Per 10 thousand population in km

Polska Poland=5,73

Dolnośląskie=4,55



W województwie dolnośląskim w 2023 r. na 10 tys. ludności przypadało 4,55 km dróg rowerowych (w kraju 5,73 km). Analiza przestrzenna województwa dolnośląskiego wykazała, że do powiatów o najwyższym wskaźniku należały: wołowski (9,92 km), m. Jelenia Góra (8,21 km) oraz trzebnicki (7,99 km). W porównaniu z 2022 r. największy wzrost dróg rowerowych w przeliczeniu na 10 tys. ludności zanotowano w powiatach: średzkim (o 0,99 km), legnickim (o 0,93 km) oraz trzebnickim (0,92 km).

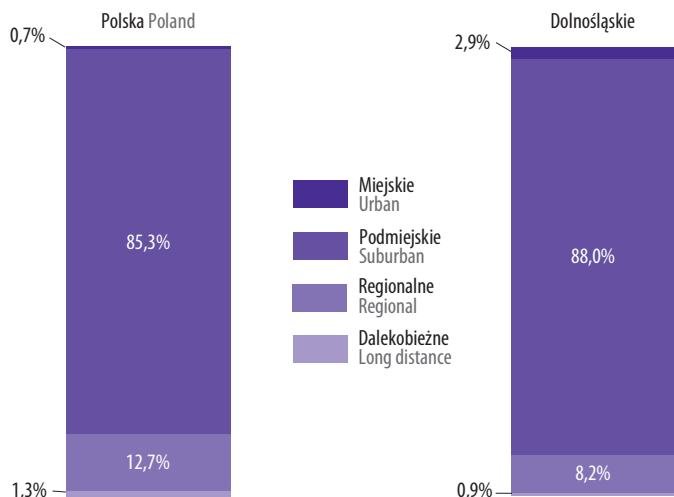
Najwyższy wskaźnik długości ścieżek rowerowych na 10 tys. ludności przypadał w województwach: lubuskim – 8,92 km, kujawsko-pomorskim – 8,13 km i wielkopolskim – 8,08 km, natomiast dolnośląskie (4,55 km) zajmowało 12. lokatę.

Wykres 71. Krajowe linie regularnej komunikacji autobusowej w 2023 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 71. National lines of scheduled bus transport in 2023

As of 31 December



W 2023 r. regularna komunikacja autobusowa prowadzona była na 783 liniach o ogólnej długości 27,9 tys. km (w 2022 r. było to odpowiednio 785 oraz 29,8 tys. km). W ogólnej liczbie linii wojewódzkich dominowały linie podmiejskie, które stanowiły 88,0%, dla porównaniu w kraju odsetek ten wynosił 85,3%. Liczba linii podmiejskich w relacji do 2022 r. zmniejszyła się o 1,0%, a ich długość o 7,1%, natomiast w kraju została zwiększona odpowiednio o 4,0% oraz 6,4%.

W 2023 r. komunikacja miejska realizowana była na liniach komunikacyjnych o długości 4,7 tys. km i było to w porównaniu z rokiem poprzednim więcej – o 1,4%, a w relacji do 2015 r. więcej – o 30,4%. W porównaniu z 2022 r. zwiększyła się zarówno długość linii autobusowych – o 0,7% (w porównaniu z 2015 r. o 32,5%), jak i tramwajowych – o 13,9% (w porównaniu z 2015 r. o 5,1%). Skład taboru komunikacji miejskiej tworzyło 866 autobusów o łącznej liczbie miejsc – 87,6 tys. oraz 339 tramwajów o łącznej liczbie miejsc – 56,5 tys.

W 2023 r. taboru komunikacji miejskiej przewieziono łącznie 229,6 mln pasażerów (przed rokiem 200,7 mln pasażerów). W ciągu roku zanotowano wzrost liczby miejsc przystosowanych do przewozu osób niepełnosprawnych z czego w tramwajach o 1,4%, a w autobusach o 1,2%.

Tablica 43. Komunikacja miejska^a

Stan w dniu 31 grudnia

Table 43. Urban transport^a

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Długość linii komunikacji miejskiej ogółem w km Total length of urban transport lines in km	3606	4781	4640	4704
linii autobusowych bus lines	3333	4510	4388	4417
linii tramwajowych tram lines	273	271	252	287
Tabor komunikacji miejskiej: Urban transport stock:				
autobusy buses	737	838	858	866
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adjusted to carrying the disabled persons	660	834	854	862
tramwaje trams	374	336	349	339
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adjusted to carrying the disabled persons	88	144	171	173
Liczba miejsc w autobusach Number of seats in buses	81,8	84,4	86,6	87,6
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adjusted to carrying the disabled persons	75,5	84,4	86,5	87,5
Liczba miejsc w tramwajach Number of seats in trams	52,4	52,6	57,5	56,5
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adjusted to carrying the disabled persons	17,3	29,2	35,9	36,4
Przewozy pasażerów w mln (w ciągu roku) Transport of passengers in millions (during the year)	264,1	162,8	200,7	229,6
Przewozy pasażerskie na 1 mieszkańca (w ciągu roku) Passenger transport per capita (during the year)	91	56	69	80

^a Dane dotyczą przedsiębiorstw i zakładów komunikacji miejskiej o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

^a Data concern entities and urban transport enterprises in which the number of employed persons exceeds 9 persons.

Długość sieci kolejowej ogółem eksploatowanej w 2023 r. wyniosła 1817 km, tj. 9,3% sieci kolejowej w kraju. W porównaniu ze stanem sprzed roku sieć kolejowa została wydłużona o 13 km, a w odniesieniu do 2015 r. o 90 km. W ogólnej długości linii kolejowych eksploatowanych linie zelektryfikowane stanowiły 59,9% (w kraju 62,5%). W 2023 r. zanotowano 762 dwu i więcej torowych (o 20 km mniej niż przed rokiem). Zagęszczenie linii kolejowych eksploatowanych w województwie dolnośląskim wynosiło 9,1 km na 100 km² powierzchni ogółem (przed rokiem 9,0 km). Biorąc pod uwagę gęstość linii kolejowych w poszczególnych województwach, to dolnośląskie zajęło 2. lokatę po śląskim – 15,3 km, natomiast w kraju wskaźnik ten osiągnął wartość 6,3 km.

Dane o **ruchu pasażerów w portach lotniczych** obejmują pasażerów: dla których określony port krajowy jest portem zakończenia lotu rozpoczętego w porcie krajowym lub zagranicznym, dla których określony port krajowy jest portem rozpoczęcia lotu kończącego się w porcie krajowym lub zagranicznym, w transzycie bezpośrednim, tj. pasażerów, dla których przy kontynuacji podróży samolotem numer lotu pozostał bez zmian.

Ruch samolotów w Porcie Lotniczym im. Mikołaja Kopernika we Wrocławiu w 2023 r. był wyższy o 18,0% niż w 2022 r. (w kraju odnotowano wzrost o 16,9%).

W 2023 r. transportem lotniczym krajowym przywieziono 171,8 tys. pasażerów oraz odprawiono 175,1 tys. pasażerów i było to w porównaniu z rokiem poprzednim odpowiednio więcej o 15,6% oraz o 15,7%. W komunikacji międzynarodowej w relacji do 2022 r. liczba pasażerów przybywających zwiększyła się o 37,9%, natomiast odprawionych o 37,4%. Przewozy pasażerów transportem lotniczym rozkładowym (regularnym) zwiększyły się o 38,1% dla pasażerów przybywających oraz o 37,3% dla pasażerów odprawionych.

Samoloty polskie przywiozły 81,1% ogólnej liczby pasażerów krajowych oraz 16,5% pasażerów zagranicznych, dla porównania w kraju udziały te wynosiły odpowiednio 86,0% oraz 29,0%.

Tablica 44. Ruch pasażerów w Porcie Lotniczym im. Mikołaja Kopernika we Wrocławiu

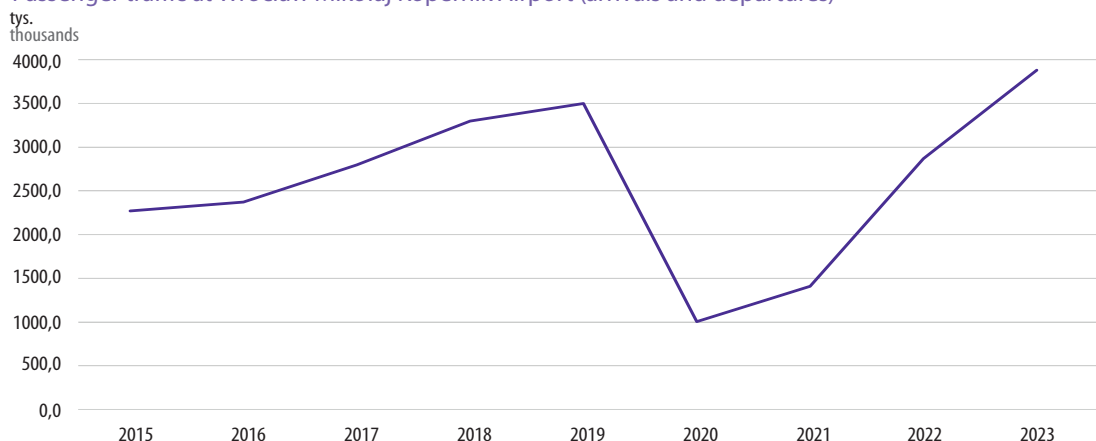
Table 44. Passenger traffic at Wrocław Mikołaj Kopernik Airport

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Pasażerowie przybyli z portów ^a : Passenger arrivals from airports ^a :				
krajowych domestic	213003	58081	148611	171766
zagranicznych foreign	916941	442017	1282072	1767866
w tym w ruchu regularnym of which scheduled service	781686	387360	1033985	1428281
Pasażerowie odprawieni do portów ^a : Passenger departures to airports ^a :				
krajowych domestic	221885	59866	151371	175095
zagranicznych foreign	917425	443102	1285885	1766347
w tym w ruchu regularnym of which scheduled service	783033	393323	1040214	1428310

a W lotach komunikacyjnych.

a In transport flights.

Wykres 72. Ruch pasażerów w Porcie Lotniczym im. Mikołaja Kopernika we Wrocławiu (przyjazdy i wyjazdy)
Chart 72. Passenger traffic at Wrocław Mikołaj Kopernik Airport (arrivals and departures)



Dane o **przewozach ładunków żeglugą śródlądową** dotyczą transportu ładunków na drogach wodnych śródlądowych i na wodach morskich dokonanego taborem żeglugi śródlądowej.

Tablica 45. Przewozy ładunków żeglugą śródlądową według relacji przewozów
Table 45. Inland waterways transport of goods by origin/destination

Lata Years	Województwo lub kraj Voivodship or country		Tony Tonnes	Tonokilometry Tonneskilometres
	skąd from	dokąd to	w tys. in thousands	
Przewozy krajowe ^a Domestic transport ^a				
2015	Dolnośląskie	Dolnośląskie	2551,3	15112,2
2020	Dolnośląskie	Dolnośląskie	1228,9	5472,4
	Dolnośląskie	Zachodniopomorskie	0,6	294,0
2022	Dolnośląskie	Dolnośląskie	210,3	1623,0
	Opolskie	Dolnośląskie	1,4	211,2
	Zachodniopomorskie	Dolnośląskie	0,4	123,7
2023	Dolnośląskie	Dolnośląskie	70,1	1181,6
	Dolnośląskie	Opolskie	0,7	102,4
Przewozy międzynarodowe – export International transport – export				
2015	-	-	-	-
2020	-	-	-	-
2022	Dolnośląskie	Niemcy Germany	0,8	227,3
2023	Dolnośląskie	Niemcy Germany	0,4	163,2
Przewozy międzynarodowe – import International transport – import				
2015	-	-	-	-
2020	Niemcy Germany	Dolnośląskie	0,1	65,0
2022	-	-	-	-
2023	Niemcy Germany	Dolnośląskie	0,1	53,3

^a Wymieniono województwa, w których przewozy wyniosły co najmniej 400 ton.

^a There are enumerated only the voivodships, where transport amounted to at least 4 hundred tonnes.

W 2023 r. żeglugą śródlądową przewieziono 70,8 tys. ton ładunków, przy wykonanej pracy przewozowej wynoszącej 1284,0 tys. tonokilometrów. W porównaniu z 2022 r. przewozy były niższe o 66,6%, a praca przewozowa została ograniczona o 34,4% co stanowiło odpowiednio: 17,1% oraz 5,8% przewozów krajowych. W województwie dolnośląskim w ramach przewozów międzynarodowych – eksportu wywieziono z województwa dolnośląskiego do Niemiec 0,4 tys. ton o wartości pracy przewozowej – 163,2 tys. tonokilometrów. Import międzynarodowy z Niemiec do województwa dolnośląskiego wyniósł 0,1 ton ładunków przy wykonanej pracy przewozowej wynoszącej 53,3 tys. tonokilometrów.

Energia Energy

W 2023 r. zarówno moc zainstalowana oraz osiągalna w elektrowniach została zwiększona w porównaniu z 2022 r., jak i z 2015 r. W odniesieniu do roku poprzedniego zanotowano wzrost zużycia energii elektrycznej na odbiorcę.

W 2023 r. województwo dolnośląskie charakteryzowało się mocą zainstalowaną w elektrowniach na poziomie 4191,7 MW, co stanowiło 6,3% mocy krajowej. Wielkość mocy zainstalowanej zwiększyła się zarówno w porównaniu z 2015 r. (o 75,7%), jak i w relacji do 2022 r. (o 6,0%). Moc osiągalna w elektrowniach znajdujących się na obszarze województwa wynosiła 4030,8 MW (stanowiła 6,3% mocy krajowej) i była wyższa w relacji do 2015 r. – o 70,7%, a w odniesieniu do 2022 r. – o 5,8%.

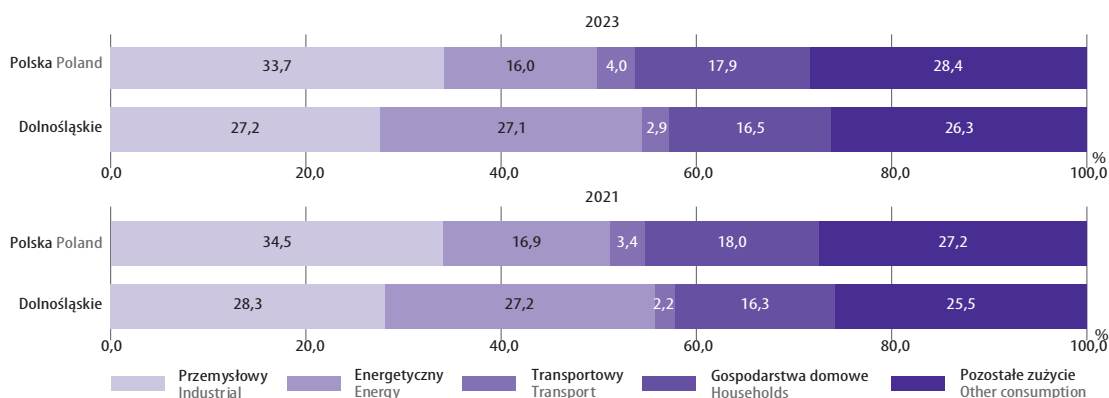
W 2023 r. udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem wyniósł 13,6% (w 2022 r. – 10,3%), natomiast stosunek produkcji energii elektrycznej do zużycia energii elektrycznej stanowił 89,3% (w 2022 r. – 99,0%).

W województwie dolnośląskim w strukturze poboru energii największym zużyciem w 2023 r. charakteryzował się sektor przemysłowy – 27,2% (w kraju 33,7%). W sektorze energetycznym zużycie energii stanowiło (27,1%), a w gospodarstwach domowych (16,5%). W relacji do 2015 r. zanotowano wzrost udziału w finalnym zużyciu energii w następujących sektorach gospodarki: przemysłowym (1,2 p.proc.), transportowym (o 0,9 p.proc.) oraz w gospodarstwach domowych (o 0,5 p.proc.), natomiast spadek udziału odnotowano w pozostałym zużyciu (o 2,6 p.proc.). W sektorze energetycznym udział w finalnym zużyciu energii pozostał na niezmiennym poziomie.

Informacje o **liczbie odbiorców i zużyciu energii** elektrycznej elektrycznej dotyczą gospodarstw domowych oraz gospodarstw zbiorowego zamieszkania, które opłacają rachunki za zużycie energii elektrycznej według stawek grupy taryfowej „gospodarstwa domowe”. Dane o zużyciu energii elektrycznej ustala się na podstawie wpłat zaliczkowych dokonanych przez odbiorców.

Wykres 73. Struktura zużycia energii elektrycznej według sektorów gospodarki

Chart 73. Structure of electricity consumption by economy sectors



Zużycie energii elektrycznej ogółem przez gospodarstwa domowe w województwie dolnośląskim w 2023 r. zwiększyło się w porównaniu z rokiem poprzednim o 1,1% (w kraju zanotowano spadek o 1,0%) i osiągnęło poziom 2528,1 GWh. Na obszarach wiejskich odnotowano wzrost o 3,3% (w kraju o 0,5%) do poziomu 931,5 GWh, a w miastach spadek o 0,1% (w kraju spadek o 2,0%) osiągając wartość 1596,6 GWh. W relacji do 2015 r. zużycie energii elektrycznej w województwie dolnośląskim zwiększyło się o 17,8%, przy czym wzrost miał miejsce zarówno na obszarach wiejskich (o 29,5%), jak i w miastach (o 11,9 %).

W 2023 r. w porównaniu z rokiem poprzednim zużycie energii elektrycznej na odbiorcę w gospodarstwach domowych w województwie zwiększyło się o 2,3% i wyniosło 1886,8 kWh, przy czym większy wzrost zanotowano na obszarach wiejskich – o 2,4% (gdzie zużycie energii elektrycznej na odbiorcę wynosiło – 2564,7 kWh) niż w miastach, w których był wyższy – o 1,8% (1634,7 kWh).

Tablica 46. Odbiorcy i zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych

Table 46. Consumers and consumption of electricity in households

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023
Odbiorcy (stan w dniu 31 grudnia) w tys. Consumers (as of 31 December) in thousands	1167,2	1300,7	1354,9	1339,9
miasta urban areas	860,9	961,0	994,8	976,7
wieś rural areas	306,3	339,7	360,1	363,2
Zużycie (w ciągu roku): Consumption (during the year) in GWh:				
w GWh in GWh	2145,8	2501,2	2499,9	2528,1
miasta urban areas	1426,7	1622,0	1597,8	1596,6
wieś rural areas	719,1	879,2	902,1	931,5
w kWh na odbiorcę ^a in kWh per consumer ^a	1838,4	1922,9	1845,0	1886,8
miasta urban areas	1657,2	1687,8	1606,2	1634,7
wieś rural areas	2347,7	2588,2	2504,7	2564,7

a Do przeliczeń przyjęto liczbę odbiorców według stanu w dniu 31 grudnia.

Źródło: dane Ministerstwa Klimatu i Środowiska.

a The number of consumers as of 31 December was used in calculations.

Source: data of Ministry of Climate and Environment.

W Polsce w porównaniu z rokiem poprzednim zużycie energii elektrycznej w przeliczeniu na odbiorcę zmniejszyło się o 1,5% i wyniosło 1819,9 kWh, w miastach miał miejsce spadek zużycia o 2,3% (na 1 odbiorcę przypadało 1611,7 kWh), a na obszarach wiejskich odnotowano spadek o 0,5% (2231,2 kWh).

Najwyższe zużycie energii elektrycznej na odbiorcę odnotowano w województwach wielkopolskim (1980,9 kWh) i opolskim (1966,0 kWh), najniższe zaś w województwach podkarpackim (1462,4 kWh) i świętokrzyskim (1513,4 kWh) i województwo dolnośląskie zajęło 6. lokatę pod względem zużycie energii elektrycznej na odbiorcę.

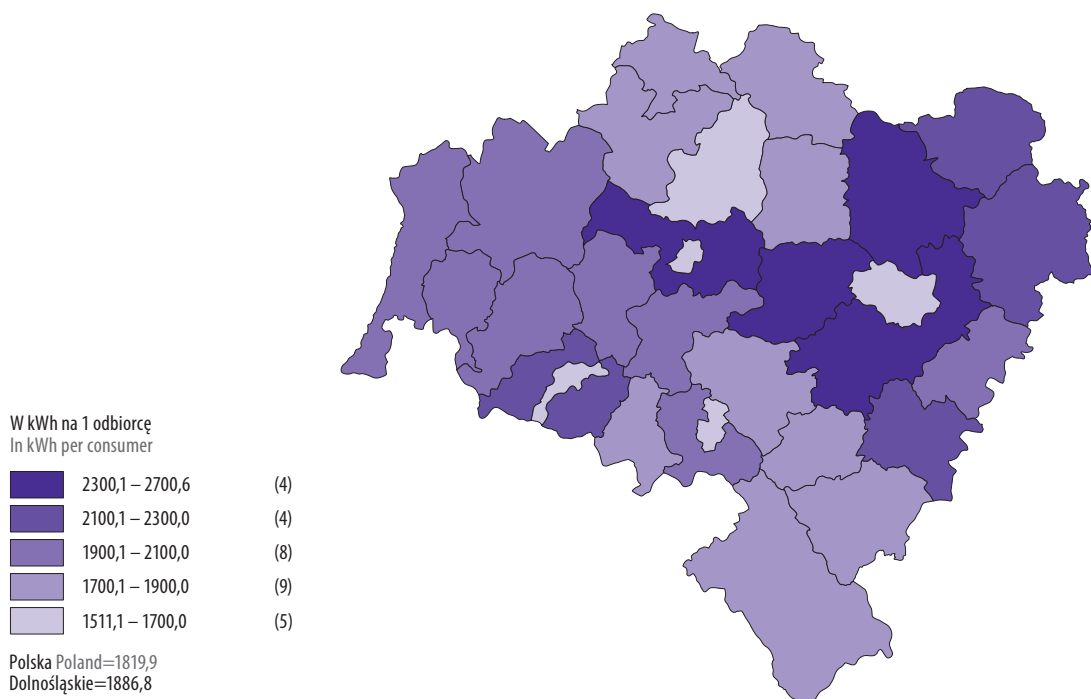
Biorąc pod uwagę zużycie energii elektrycznej na odbiorcę w gospodarstwach domowych w miastach województwo dolnośląskie zajęło 6. lokatę w kraju, natomiast 1. miejsce zajęło województwo mazowieckie (1775,62 kWh).

Z kolei najwyższe zużycie energii elektrycznej na odbiorcę na wsi odnotowano w województwach kujawsko-pomorskim (2707,0 kWh) i dolnośląskim (2564,7 kWh), najniższe zaś w województwach podkarpackim (1595,1 kWh) i lubelskim (1689,0 kWh), zatem województwo dolnośląskie zajęło 2. lokatę w kraju.

Analiza zróżnicowania terytorialnego województwa dolnośląskiego wykazała, że największe zużycie energii elektrycznej w przeliczeniu na 1 odbiorcę zanotowano w powiatach: wrocławskim (2700,6 kWh), średzkim (2584,6 kWh) i trzebnickim (2495,1 kWh), a najniższe w 3 miastach na prawach powiatu: Wałbrzych (1511,1 kWh), Legnica (1604,7 kWh) oraz Jelenia Góra (1626,2 kWh).

Mapa 47. Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w 2023 r.

Map 47. Consumption of electricity in households in 2023



W 2023 r. w województwie dolnośląskim zużycie energii elektrycznej na 1 mieszkańca w gospodarstwach domowych w miastach wynosiło 820,4 kWh, podczas gdy rok wcześniej 816,6 kWh. Dla porównania w kraju wskaźniki osiągnęły odpowiednio wartości 780,0 kWh oraz 791,3 kWh. Najwyższe zużycie energii elektrycznej na mieszkańca w gospodarstwach domowych w miastach zanotowano w województwie mazowieckim (922,9 kWh), a najniższe w województwie podkarpackim (585,6 kWh).

Rozdział 7

Chapter 7

Zarządzanie rozwojem

Development management

7.1. Dochody jednostek samorządu terytorialnego

7.1. Revenue of local government units

Wszystkie rodzaje jednostek samorządu terytorialnego województwa dolnośląskiego w 2023 r. zanotowały zwiększenie dochodów ogółem, zwłaszcza na poziomie województwa oraz powiatów. W porównaniu z rokiem poprzednim wartość dochodów własnych wzrosła na poszczególnych szczeblach jednostek terytorialnych z wyjątkiem powiatów.

W 2023 r. dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego w województwie dolnośląskim kształtowały się następująco:

- w gminach (bez miast na prawach powiatu) wyniosły ogółem – 13738,6 mln zł (wzrost o 0,5% r/r oraz o 94,2% w relacji do 2015 r.),
- w miastach na prawach powiatu – 8660,9 mln zł (było to więcej o 3,9% r/r oraz o 74,1% w porównaniu z 2015 r.),
- w powiatach – 3452,1 mln zł (wzrost o 9,0% r/r oraz o 82,0% w relacji do 2015 r.),
- na poziomie wojewódzkim – 2133,6 mln zł (było to więcej o 27,4% r/r oraz o 68,6% w odniesieniu do 2015 r.).

Tablica 47. Dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego

Table 47. Revenue of budgets of local government units

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023	
	na 1 mieszkańca w zł per capita in PLN				udział dochodów własnych w % ogółem dochodów share of own revenue in % of total revenue
Ogółem Total	5235,57	7803,88	9280,95	9706,50	56,3
Gminy ^a Gminas ^a	3586,99	5880,94	7023,08	7082,01	54,0
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	5331,59	7537,03	8808,28	9182,32	65,0
Powiaty Powiats	961,68	1349,71	1627,39	1779,52	33,3
Województwo Voivodship	435,53	472,89	578,86	740,02	73,1

^a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

^a Excluding of gminas which are also cities with powiat status.

Źródłami dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego są m.in.: wpływy z podatków, opłat, dochody z majątku JST, spadki, zapisy i darowizny na rzecz JST, dochody z kar pieniężnych i grzywien określonych w odrębnych przepisach, odsetki od pożyczek udzielanych przez jednostki samorządu terytorialnego o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej, odsetki od nieterminowo przekazywanych należności stanowiących dochody JST, odsetki od środków finansowych gromadzonych na rachunkach bankowych, o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej i inne.

W rozumieniu ustawy dochodami własnymi jednostek samorządu terytorialnego są również udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) oraz z podatku dochodowego od osób prawnych (CIT).

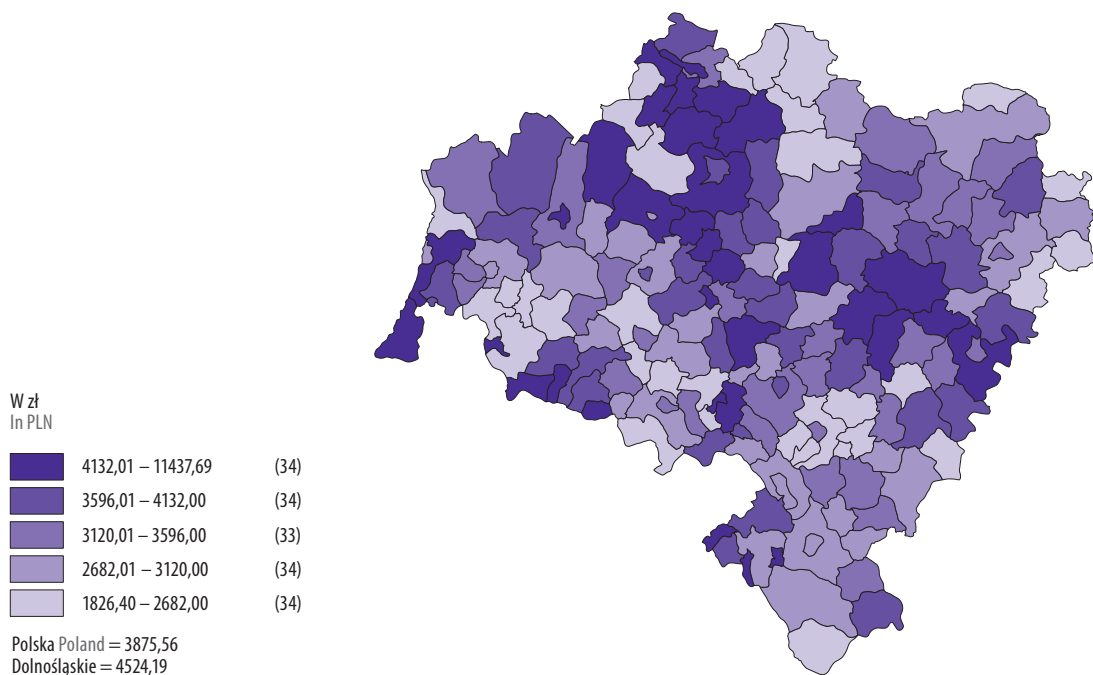
Dochody własne budżetów jednostek samorządu terytorialnego w województwie dolnośląskim kształtowały się następująco:

- w gminach (bez miast na prawach powiatu) wyniosły ogółem – 7412,8 mln zł (wzrost o 1,9% r/r oraz wzrost o 76,6% w relacji do 2015 r.),
- w miastach na prawach powiatu – 5631,1 mln zł (wzrost o 7,0% r/r oraz wzrost o 61,7% w relacji do 2015 r.),
- w powiatach – 1150,3 mln zł (spadek o 10,8% r/r oraz wzrost o 67,8% w relacji do 2015 r.),
- na poziomie wojewódzkim – 1559,0 mln zł (wzrost o 43,0% r/r oraz wzrost o 99,2% w relacji do 2015 r.).

W przeliczeniu na 1 mieszkańca danej jednostki terytorialnej, dochody ogółem wynosiły od 740,02 zł w przypadku województwa, przez 1779,52 zł dla powiatu, 7082,01 zł w przypadku gminy, po 9182,32 zł w miastach na prawach powiatu. Ogółem dochody na 1 mieszkańca województwa dolnośląskiego wyniosły 9706,50 zł. W porównaniu z 2015 r. najwyższy wzrost dochodów na 1 mieszkańca odnotowano w gminach (o 97,4%) oraz wśród powiatów (o 85,0%). Najniższy udział dochodów własnych w ogólnej kwocie dochodów notowano na szczeblu powiatowym (33,3%), najwyższy w województwie (73,1%). W porównaniu z rokiem poprzednim najbardziej wzrosły dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca na poziomie wojewódzkim (o 27,8%) oraz w powiatach (o 9,3%).

Mapa 48. Dochody własne budżetów gmin^a na 1 mieszkańca w 2023 r.

Map 48. Own revenue of budgets of gminas^a per capita in 2023



^a Dochody własne miast na prawach powiatu obejmują środki otrzymane w ramach części gminnej i powiatowej.
a Own revenues of cities with powiat status include funds received under the gmina and powiat parts.

W 2023 r. **dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca** danej jednostki terytorialnej, wynosiły od 540,74 zł (w 2022 r. – 377,07 zł) w przypadku województwa, przez 592,95 zł (w 2022 r. – 662,76 zł) dla powiatu, 3821,19 zł (w 2022 r. – 3739,31 zł) w przypadku gminy, po 5970,09 zł (w 2022 r. – 5561,49 zł) w miastach na prawach powiatu. Ogółem dochody własne na 1 mieszkańca województwa dolnośląskiego osiągnęły wartość 5463,90 zł (w 2022 r. – 5158,41 zł). W relacji do 2015 r. najwyższy wzrost dochodów własnych na 1 mieszkańca odnotowano w województwie samorządowym (o 100,7%), gminach (o 79,5%) oraz powiatach (o 70,6%).

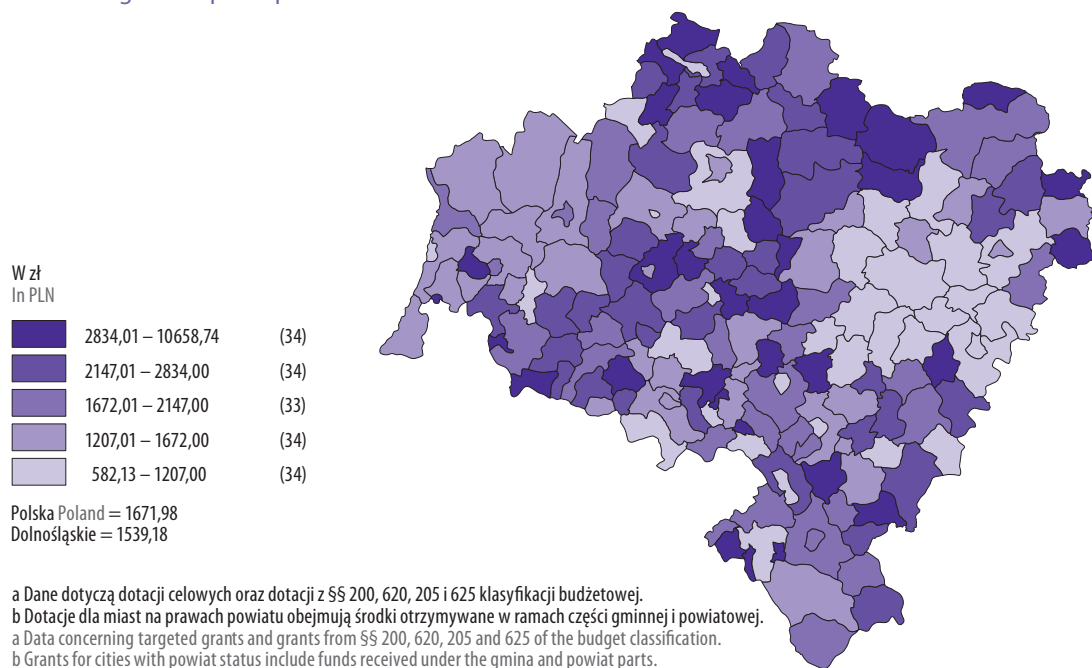
Dochody własne gmin w województwie dolnośląskim, w przeliczeniu na 1 mieszkańca, najniższe były w gminach: miejsko-wiejskiej Przemków (1826,40 zł) oraz wiejskich Jemielno (1848,27 zł) i Marciszów (2008,65 zł). Najwyższe dochody własne odnotowano w gminach wiejskich: Grębocice (11437,69 zł), Koberzyce (11060,38 zł), Rudna (10148,94 zł). Wśród miast na prawach powiatu najniższy dochód własny w przeliczeniu na 1 mieszkańca odnotowano w Jeleniej Górze (3881,24 zł), a najwyższy we Wrocławiu (6677,23 zł).

Oprócz dochodów własnych na rachunki JST wpływają również dotacje. W 2023 r. na poziomie wojewódzkim dotacje wyniosły 383,9 mln zł (spadek o 3,0% r/r), z czego dotacje na wydatki inwestycyjne – 118,0 mln zł (spadek o 28,2% r/r) i stanowiły 30,7% dotacji ogółem. Dotacje celowe w 2023 r. w województwie dolnośląskim były na poziomie 234,2 mln zł, tj. o 46,9% więcej niż w 2022 r. Dotacje przekazywane ramach programów z udziałem środków europejskich wyniosły 149,7 mln zł (spadek o 36,7% r/r), z czego na inwestycje przeznaczone było 45,9 mln zł (spadek o 65,1% r/r).

W przeliczeniu na 1 mieszkańca dotacje ogółem osiągnęły wartość 133,15 zł, z czego 40,92 zł było przeznaczone na inwestycje, a z programów z udziałem środków europejskich pochodziło 51,91 zł.

Mapa 49. Dotacje^a dla gmin^b na 1 mieszkańca w 2023 r.

Map 49. Grants^a for gminas^b per capita in 2023



Najwyższe dotacje z programów z udziałem środków europejskich w przeliczeniu na 1 mieszkańca zanotowano w gminach: wiejskiej Lewin Kłodzki (10658,74 zł), miejsko-wiejskiej Ścinawa (8112,02 zł) oraz wiejskiej Żukowice (6685,73 zł). W miastach na prawach powiatu wartość dotacji z programów, w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosła od 951,68 zł we Wrocławiu do 1769,49 zł w Jeleniej Górze. Dotacje inwestycyjne w przeliczeniu na 1 mieszkańca przyjęły wartości od 2,16 zł w gminie miejsko-wiejskiej Lubawka i 2,77 zł w gminie miejsko-wiejskiej Bolków, do 9747,16 zł w gminie wiejskiej Lewin Kłodzki oraz 7138,53 zł w gminie miejsko-wiejskiej Ścinawa. W miastach na prawach powiatu dotacje inwestycyjne w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły od 211,70 zł we Wrocławiu do 434,49 zł w Legnicy.

7.2. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego

7.2. Expenditure of local government units

Wydatki ogółem jednostek samorządu terytorialnego województwa dolnośląskiego były wyższe w 2023 r. niż w 2022 r. na wszystkich szczeblach, zwłaszcza na poziomie wojewódzkim. Podobnie jak przed rokiem największą część wydatków ogółem przeznaczono na oświatę i wychowanie.

W 2023 r. **wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego** w województwie dolnośląskim kształtowały się następująco:

- w gminach (bez miast na prawach powiatu) wyniosły ogółem 15026,9 mln zł (wzrost o 6,7% r/r), wydatki majątkowe wyniosły 4268,5 mln zł (wzrost o 55,4% r/r), z czego wydatki inwestycyjne stanowiły 93,2% tej kwoty (3977,8 mln zł, wzrost o 53,2% r/r),
- w miastach na prawach powiatu wyniosły ogółem 9473,6 mln zł (wzrost o 7,0% r/r), wydatki majątkowe wyniosły 1620,9 mln zł (wzrost o 3,3% r/r), z czego wydatki inwestycyjne stanowiły 86,2% tej kwoty (1396,4 mln zł, wzrost o 10,3% r/r),
- w powiatach wyniosły ogółem 3568,0 mln zł (wzrost o 12,5% r/r), wydatki majątkowe wyniosły 629,1 mln zł (wzrost o 15,1% r/r), z czego wydatki inwestycyjne stanowiły 99,0% tej kwoty (623,0 mln zł, wzrost o 14,5% r/r),
- na poziomie wojewódzkim wyniosły ogółem 1843,7 mln zł (wzrost o 23,3% r/r), wydatki majątkowe wyniosły 613,8 mln zł (wzrost o 24,9% r/r), z czego wydatki inwestycyjne stanowiły 80,7% tej kwoty (495,4 mln zł, wzrost o 26,0% r/r).

W relacji do 2015 r. wydatki ogółem w poszczególnych jednostkach samorządu terytorialnego wzrosły poczynając od województwa – o 41,7%, następnie w budżetach miast na prawach powiatu – o 78,8%, kolejno w powiatach – o 90,8% oraz w gminach – o 118,4%.

Wydatki jednostek samorządu terytorialnego w województwie dolnośląskim w przeliczeniu na 1 mieszkańca kształtowały się następująco:

- w gminach (bez miast na prawach powiatu) wyniosły 7746,13 zł (wobec 7234,00 zł w 2022 r. oraz 3488,00 w 2015 r.), z czego udział wydatków inwestycyjnych wyniósł 26,5% w wydatkach ogółem,
- w miastach na prawach powiatu stanowiły 10043,96 zł (wobec 9359,08 zł w 2022 r. czy 5679,25 zł w 2015 r.), z czego udział wydatków inwestycyjnych wyniósł 14,7% w wydatkach ogółem,
- w powiatach osiągnęły wartość 1839,25 zł (wobec 1629,88 zł w 2022 r. oraz 948,18 zł w 2015 r.), z czego udział wydatków inwestycyjnych wyniósł 17,5% w wydatkach ogółem,
- na poziomie wojewódzkim stanowiły 639,47 zł (wobec 516,96 zł w 2022 r. oraz 447,81 zł w 2015 r.), z czego udział wydatków inwestycyjnych wyniósł 26,9% w wydatkach ogółem.

W 2023 r. wydatki inwestycyjne w województwie dolnośląskim w przeliczeniu na 1 mieszkańca (poniżej 1000 zł) zanotowano w 16 gminach. Najniższe wartości zanotowano w następujących gminach: miejsko-wiejskiej Lubawka – 170,55 zł oraz miejskich Chojnów – 568,38 zł i Świdnica – 571,14 zł. Z kolei najwyższe wydatki inwestycyjne przypadające na 1 mieszkańca zanotowano w gminie wiejskiej Lewin Kłodzki – 12738,72 zł, następnie w gminie miejsko-wiejskiej Ścinawa – 11696,66 zł oraz miejskiej Polanica-Zdrój – 9040,69 zł. Spośród miast na prawach powiatu najwyższe wydatki inwestycyjne w przeliczeniu na 1 mieszkańca zanotowano w mieście na prawach powiatu w Legnicy (1629,97 zł), a najniższe w Jeleniej Górze – 1446,85 zł.

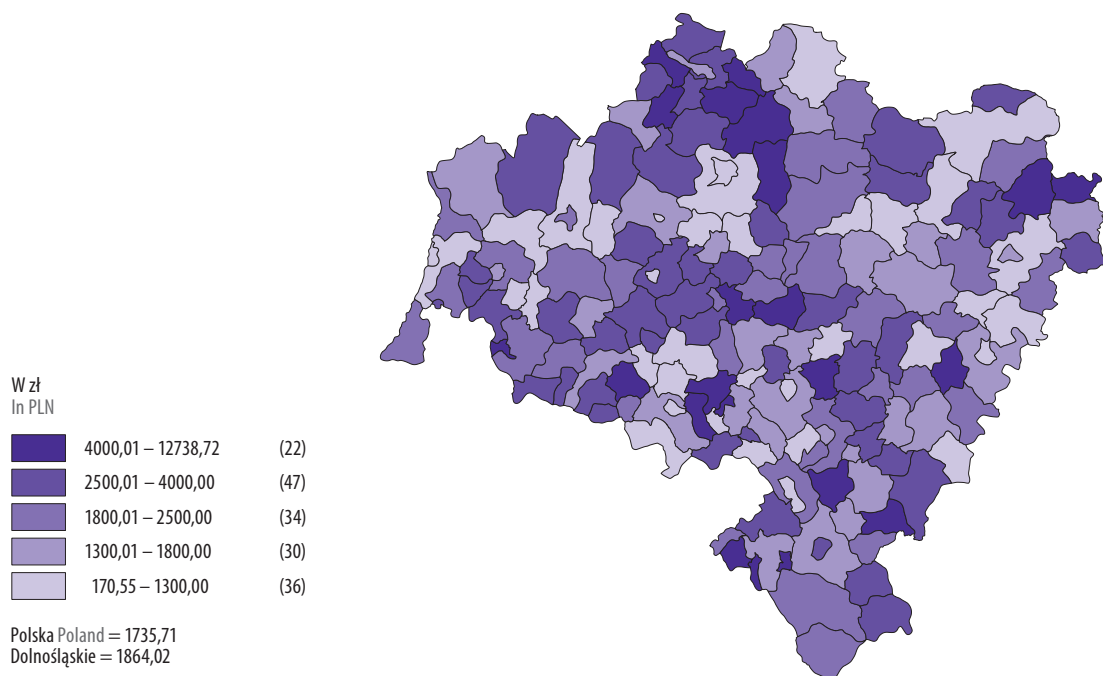
Tablica 48. Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego

Table 48. Expenditure of budgets of local government units

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023	
	na 1 mieszkańca w zł per capita in PLN				udział wy- datków inwestycyj- nych w % ogółem wydatków share of investment expenditures in % of total expenditure
Ogółem Total	5283,09	7533,25	9542,83	10374,87	21,7
Gminy ^a Gminas ^a	3488,00	5592,42	7234,00	7746,13	26,5
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	5679,25	7811,89	9359,08	10043,96	14,7
Powiaty Powiats	948,18	1240,11	1629,88	1839,25	17,5
Województwo Voivodship	447,81	379,98	516,96	639,47	26,9

a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

a Excluding of gminas which are also cities with powiat status.

Mapa 50. Wydatki inwestycyjne gmin^a na 1 mieszkańca w 2023 r.Map 50. Investment expenditure of gminas^a per capita in 2023

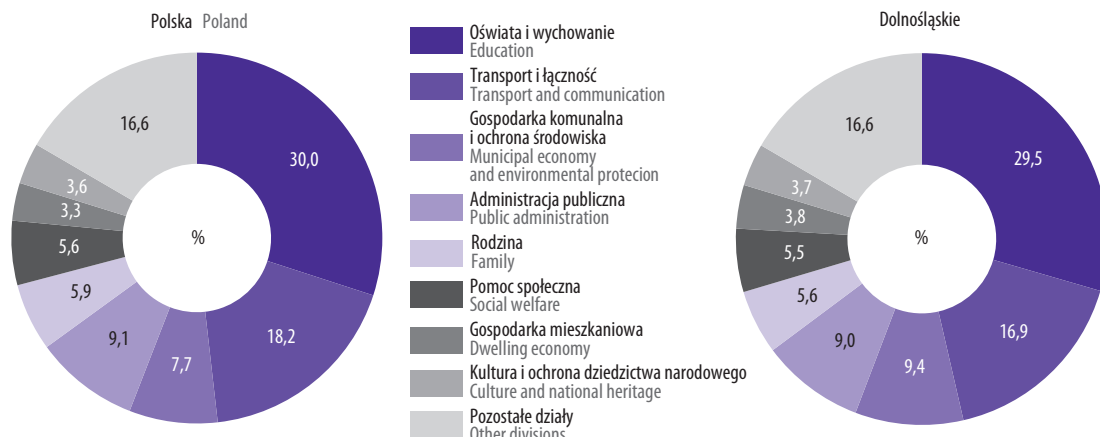
a Wydatki dla miast na prawach powiatu obejmują środki otrzymywane w ramach części gminnej i powiatowej.

a Total expenditure for cities with powiat status include funds received under the gmina and powiat parts.

W 2023 r. w województwie dolnośląskim, biorąc pod uwagę wszystkie szczeble jednostek terytorialnych, 29,5% wydatków budżetowych było przeznaczonych oświatę i wychowanie (w Polsce – 30,0%), następnie 16,9% na transport i łączność (w Polsce – 18,2%), 9,4% na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska (w Polsce – 7,7%), 9,0% na administrację publiczną (w Polsce – 9,1%), 5,6% na rodzinę (w Polsce – 5,9%), 5,5% na pomoc społeczną (w Polsce – 5,6%), 3,8% na gospodarkę mieszkaniową (w Polsce – 3,3%), na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego 3,7% (w Polsce – 3,6%). Zarówno w województwie dolnośląskim, jak i w kraju na pozostałe działy przeznaczono 16,6% wydatków budżetowych.

Wykres 74. Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego według działów w 2023 r.

Chart 74. Expenditure of local government units budgets by divisions in 2023



7.3. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego

7.3. Result of budgets of local government units

Wyniki finansowy za 2023 r. dla jednostek samorządu terytorialnego ogółem był ujemny, a zatem wydatki budżetowe przewyższały dochody budżetowe. Deficyt budżetowy odnotowano dla gmin, powiatów oraz miast na prawach powiatu, jedynie wynik finansowy województwa samorządowego był dodatni.

W 2023 r. blisko 87% jednostek samorządu terytorialnego osiągnęło deficyt budżetowy, a w nieco ponad 13% zanotowano nadwyżkę budżetową.

W 2023 r. łącznie wszystkie jednostki samorządu terytorialnego w województwie dolnośląskim wykazywały deficyt budżetowy wynoszący 1927,0 mln zł. Rok wcześniej również występował na poziomie 757,4 mln zł, a w 2015 r. deficyt wynosił 138,0 mln zł. Największy deficyt dotyczył budżetów gmin gdzie osiągnął wartość 1288,3 mln zł (w 2022 r. wynik finansowy był na poziomie minus 410,5 mln zł, tj. -3,0% w relacji do dochodów ogółem) oraz miast na prawach powiatu 812,7 mln zł, (w 2022 r. zanotowano deficyt wynoszący 521,1 mln zł, tj. -6,3% w relacji do dochodów ogółem).

W 2023 r. tylko budżet wojewódzki charakteryzował się nadwyżką wynoszącą 289,9 mln zł, natomiast powiaty województwa dolnośląskiego zamknęły rok uzyskując deficyt budżetowy wynoszący 115,9 mln zł. W 2022 r. wyniki finansowe tych szczebli terytorialnych wynosiły odpowiednio 179,0 mln zł oraz minus 4,8 mln zł.

Tablica 49. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego

Table 49. Result of budgets of local government units

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2022	2023	
	w mln zł in million PLN				relacja do dochodów ogółem w % relation to total revenue in %
Ogółem Total	-138,0	789,0	-757,4	-1927,0	-6,9
Gminy ^a Gminas ^a	195,3	565,7	-410,5	-1288,3	-9,4
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	-324,3	-262,4	-521,1	-812,7	-9,4
Powiaty Powiats	26,6	214,9	-4,8	-115,9	3,4
Województwo Voivodship	-35,7	270,9	179,0	289,9	13,6

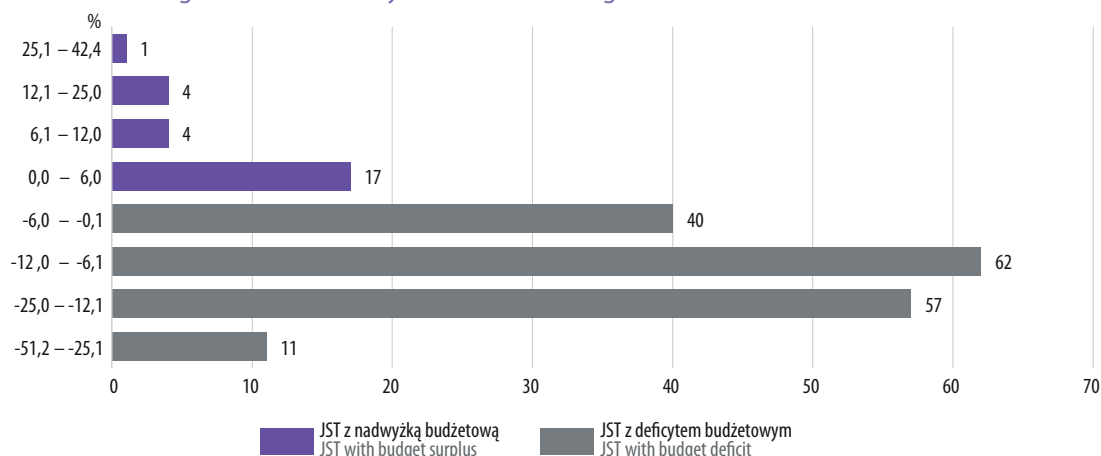
a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

a Excluding of gminas which are also cities with powiat status.

W 2023 r. spośród 165 gmin w województwie dolnośląskim 146 wykazały deficyt w budżecie, a 19 gmin zamknęło rok z nadwyżką budżetową. Relacja wyniku budżetowego do dochodów ogółem w gminach z nadwyżką budżetową stanowiła od 0,1% (w gminach: miejsko-wiejskiej Wiązów, miejskich Kudowa-Zdrój oraz Głogów) do 19,1% (w gminie wiejskiej Miłkowice). Największym deficytem budżetowym odznaczały się gminy miejska Polanica-Zdrój, gdzie wydatki przewyższyły dochody o 51,2%, następnie wiejskich Męcinka (o 35,2%) i Mysłakowice (o 34,3%).

Wykres 75. Liczba jednostek samorządu terytorialnego według relacji wyniku budżetowego do dochodów ogółem w 2023 r.

Chart 75. Number of local government units by relation of the budget result to total revenue in 2023



Spośród miast na prawach powiatu Wrocław charakteryzował się największym deficytem budżetowym (598,7 mln zł), a pozostałe 3 miasta wygenerowały następujący deficyt budżetowy: Legnica – 11,0 mln zł, Jelenia Góra – 94,6 mln zł i Wałbrzych – 108,4 mln zł.

Spośród 26 powiatów nadwyżkę w budżecie wygenerowało 6 powiatów, a kolejne 20 wykazywało deficyt. Relacja wyniku budżetowego do dochodów ogółem w powiatach z nadwyżką budżetową stanowiła od 0,3% (w powiecie bolesławieckim) do 3,9% (w powiecie zgorzeleckim). Natomiast do powiatów z relatywnie największym deficytem zaliczono wrocławski, gdzie wydatki przewyższyły dochody o 14,4% oraz jaworski (o 13,8%).

Tablica 50. Zadłużenie jednostek samorządu terytorialnego w 2023 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Table 50. Debt of local government units in 2023

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Ogółem w mln zł Total in million PLN	Na 1 mieszkańca w zł Per capita in PLN	W % dochodów ogółem In % of total revenue	2022=100
Ogółem Total	10431,7	3618,19	37,3	114,3
Gminy ^a Gminas ^a	4233,8	2182,45	30,8	120,2
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	5582,1	5918,17	64,5	114,2
Powiaty Powiats	519,6	267,85	15,1	106,2
Województwo Voivodship	96,3	33,39	4,5	41,7

a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

a Excluding of gminas which are also cities with powiat status.

W 2023 r. zadłużenie jednostek samorządu terytorialnego na wszystkich szczeblach w województwie dolnośląskim ogółem wyniosło – 10431,7 mln zł (37,3% dochodów), co w przeliczeniu na 1 mieszkańca stanowiło 3618,19 zł.

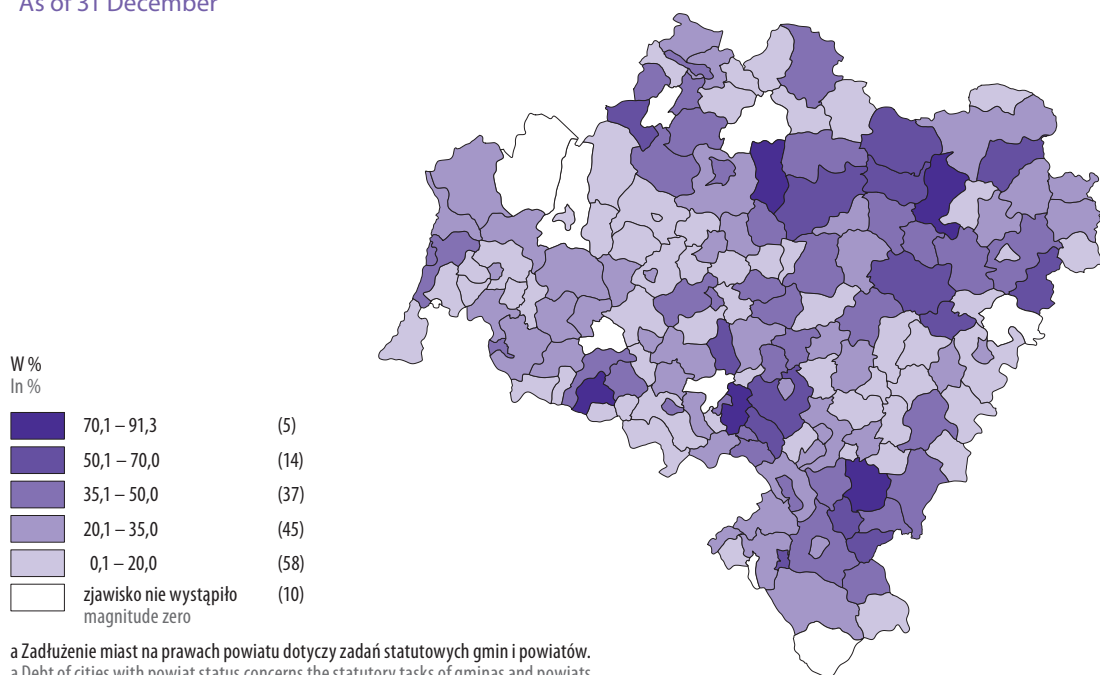
Największe zadłużenie kwotowo, jak i w przeliczeniu na 1 mieszkańca występowało w miastach na prawach powiatu (odpowiednio 5582,1 mln zł i 5918,17 zł) i było znacznie większe niż w pozostałych gminach i powiatach regionu.

Mapa 51. Zadłużenie gmin w dochodach ogółem w 2023 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 51. Debt of gminas in total revenue in 2023

As of 31 December



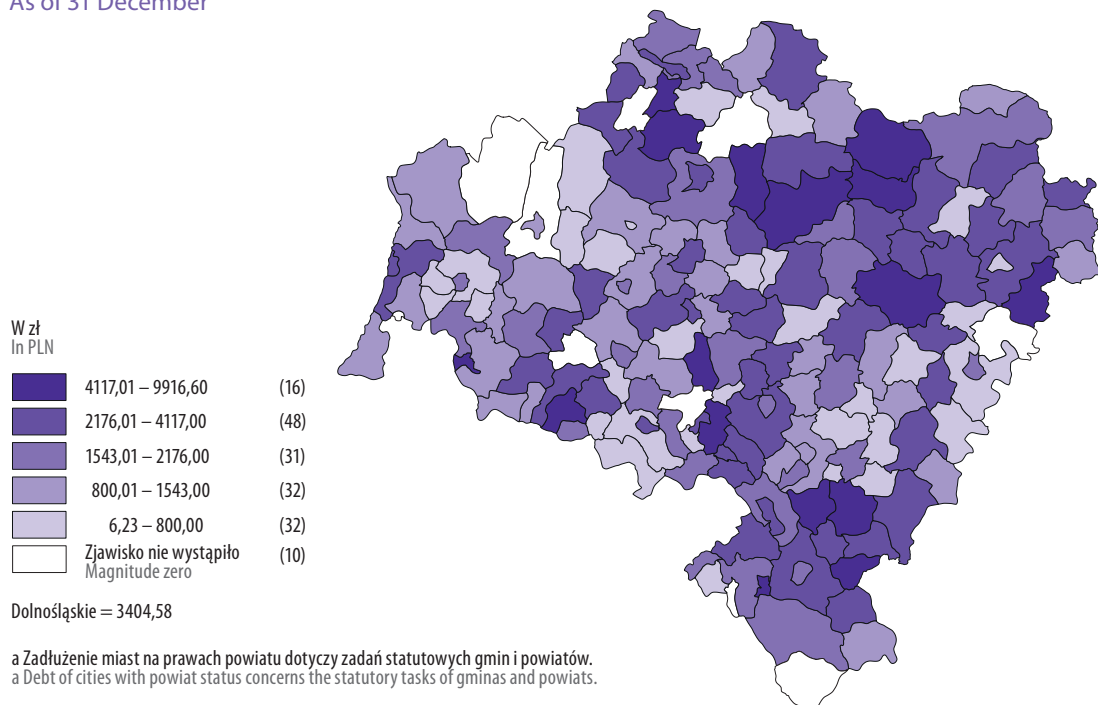
W 2023 r. wskaźnik mierzący poziom zadłużenia gmin w procentach dochodów ogółem kształtował się od 0,1% w gminach wiejskich Gromadka oraz Warta Bolesławiecka do 91,3% w Wałbrzychu (w mieście na prawach powiatu). W 19 gminach analizowany współczynnik wynosił ponad 50%, a w 10 gminach zadłużenie nie wystąpiło.

Mapa 52. Zadłużenie gmin^a na 1 mieszkańca w 2023 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 52. Debt of gminas^a per capita in 2023

As of 31 December



W województwie dolnośląskim w 2023 r. spośród ogółu gmin oraz miast na prawach powiatu najwyższe zadłużenie w przeliczeniu na 1 mieszkańca zanotowano w następujących gminach: miejsko-wiejskiej Ścinawa – 9916,60 zł, następnie w mieście na prawach powiatu w Wałbrzychu – 7537,28 zł, kolejno w mieście na prawach powiatu Wrocław – 6351,82 zł. Poza 10 gminami bez zobowiązań, do gmin z relatywnie najniższym zadłużeniem przypadającym na 1 mieszkańca zaliczono następujące gminy wiejskie: Warta Bolesławiecka, Gromadka oraz Platerówka i wynosiły odpowiednio: 6,23 zł, 10,18 zł i 72,61 zł.

7.4. Projekty dofinansowane ze środków europejskich

7.4. Projects co-financed by the European funds

Udział dofinansowania ze środków Unii Europejskiej projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 na terenie województwa dolnośląskiego stanowił 6,3% całkowitej wartości w kraju. Najwięcej środków było przeznaczonych na projekty zrealizowane w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko.

Umowa Partnerstwa 2014-2020 jest dokumentem określającym strategię interwencji funduszy europejskich w ramach trzech polityk unijnych: polityki spójności, wspólnej polityki rolnej (WPR) i wspólnej polityki rybołówstwa (WPRyb) w Polsce w latach 2014-2020. Instrumentami realizacji Umowy Partnerstwa są krajowe programy operacyjne (KPO) i regionalne programy operacyjne (RPO).

Wartość całkowita projektów oraz wartość dofinansowania ze środków UE projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 na terenie województwa dolnośląskiego do końca grudnia 2024 r. wyniosła 38530,5 mln zł (6,5% wartości projektów w Polsce), z czego dofinansowanie ze środków UE stanowiło 58,6% całej kwoty (22566,3 mln zł). W przeliczeniu na 1 mieszkańca wartość całkowita projektów wyniosła 13404,25 zł. W przeliczeniu na 1 mieszkańca największą wartością cechował się program „Infrastruktura i środowisko” – 6057,33 zł. Wartość projektów zrealizowanych w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych wyniosła – 14869,5 mln zł i stanowiła 6,0% wszystkich RPO w Polsce.

Tablica 51. Wartość całkowita projektów oraz wartość dofinansowania ze środków Unii Europejskiej projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 na terenie województwa do końca grudnia 2024 r.^a

Table 51. The total value of projects and the value of European Union co-financing of projects implemented under the Partnership Agreement 2014-2020 in the voivodship by the end of December 2024^a

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	W tym dofi- nansowane ze środków UE Of which co-financing from the EU resources	W odsetkach (Polska=100) In percent (Poland=100)	Na 1 mieszkańca w zł Per capita in PLN
	w mln zł in million PLN			
Ogółem Total	38530,5	22566,3	6,5 ^b	13404,25
programy operacyjne: operational programmes:				
Infrastruktura i Środowisko Infrastructure and Environment	17411,8	8218,2	7,1	6057,33
Inteligentny Rozwój Smart Growth	4903,0	2982,0	6,5	1705,71
Polska Cyfrowa Digital Poland	500,1	297,1	3,1	173,99
Wiedza Edukacja Rozwój Knowledge Education Development	846,0	737,6	3,2	294,33
Regionalne Programy Operacyjne Regional Operational Programmes	14869,5	10331,4	6,0 ^b	5172,90

a Dane szacunkowe; miejsce realizacji projektu zgodnie z umową o dofinansowanie; dane dotyczą podpisanych umów o dofinansowanie; bez środków Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna. b Dla Polski łącznie ze środkami Programu Operacyjnego Polska Wschodnia. Źródło: dane Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej.

a Estimated data; place of project implementation in accordance with the financing agreement; data relate to signed co-financing agreements; without the funds of the Technical Assistance Operational Programme. b For Poland, together with the funds of the Operational Programme Eastern Poland.

Source: data of the Ministry of Funds and Regional Policy.

Tylko część środków publicznych przekazanych na realizację wymienionych programów operacyjnych jest realizowana przez samorządy, natomiast pozostałe trafiają bezpośrednio do sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), fundacji, stowarzyszeń, uczelni, szkół itp.

Należy podkreślić, że opisane wartości projektów to nie są wszystkie środki europejskie wykorzystywane w województwie. Nie obejmują one:

- funduszy z formalnie już zakończonych poprzednich ram finansowych 2007-2013, lecz jeszcze później w niewielkim stopniu wykorzystywanych,

- środków pozaunijnych z Norweskiego Mechanizmu Finansowego (NMF; tzw. Funduszu Norweskiego), Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy (SPPW) i Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (MF EOG),
- projektów unijnych na lata 2014–2020 realizowanych poza funduszami strukturalnymi i Funduszem Spójności, czyli poza Umową Partnerstwa i pieczęć Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej (np. realizowanych z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich – EFRROW).

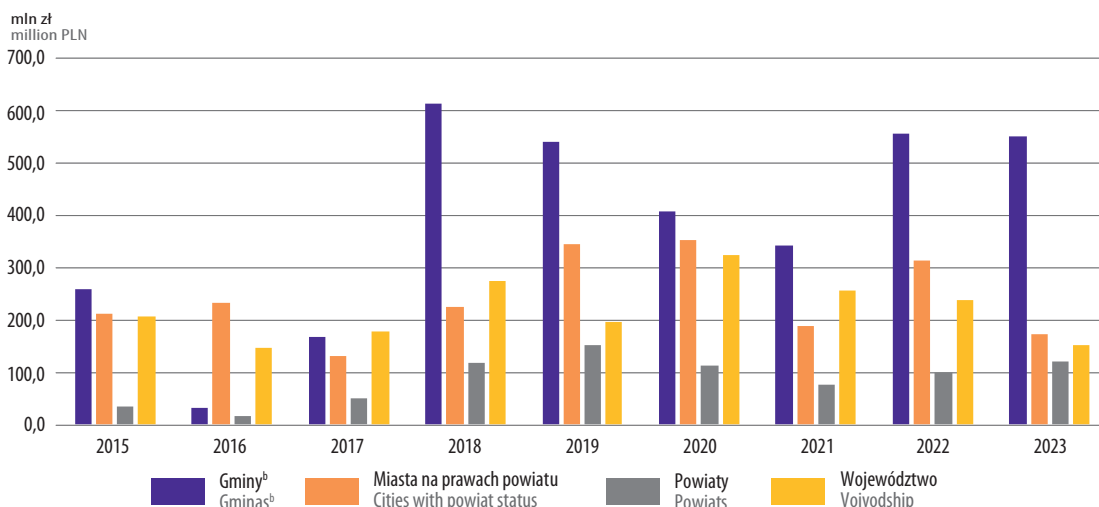
Całkowita wartość realizowanych przez samorządy projektów europejskich obejmuje publiczne środki europejskie uzyskiwane w formie dotacji oraz wkład własny pochodzący z dochodów własnych samorządów lub z kredytów i pożyczek.

Dotacje z funduszy europejskich (nie tylko z budżetu Unii Europejskiej, ale także ze środków pochodzących z Norweskiego Mechanizmu Finansowego, Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy) oznaczone są w klasyfikacji dochodów budżetowych czterema paragrafami:

- §§ 200 i 620 dotyczą ram finansowych okresu 2007–2013 oraz źródeł pozaunijnych,
- §§ 205 i 625 dotyczą ram finansowych okresu 2014–2020.

Dotacje z tytułu §§ 200 i 205 odnoszą się do projektów i zadań o charakterze nieinwestycyjnym, a dotacje z §§ 620 i 625 – do zadań inwestycyjnych. Dotacje te wchodziły do budżetów jednostek samorządu terytorialnego, gdy jednostki te skutecznie aplikują o ich przyznanie.

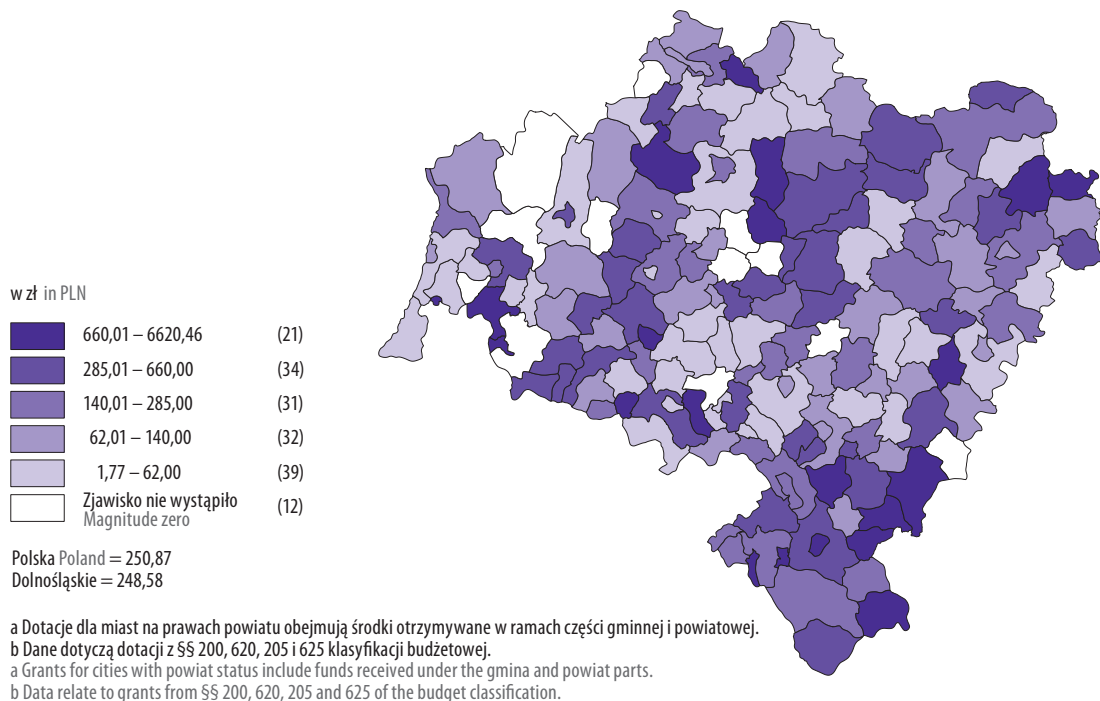
Wykres 76. Dotacje otrzymane przez jednostki samorządu terytorialnego na realizację projektów europejskich^a
 Chart 76. Grants received by local government units for the implementation of European projects^a



a Dane dotyczą dotacji z §§ 200, 620, 205 i 625 klasyfikacji budżetowej. b Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.
 a Data relate to grants from §§ 200, 620, 205 and 625 of the budget classification. b Excluding gminas which are also cities with powiat status.

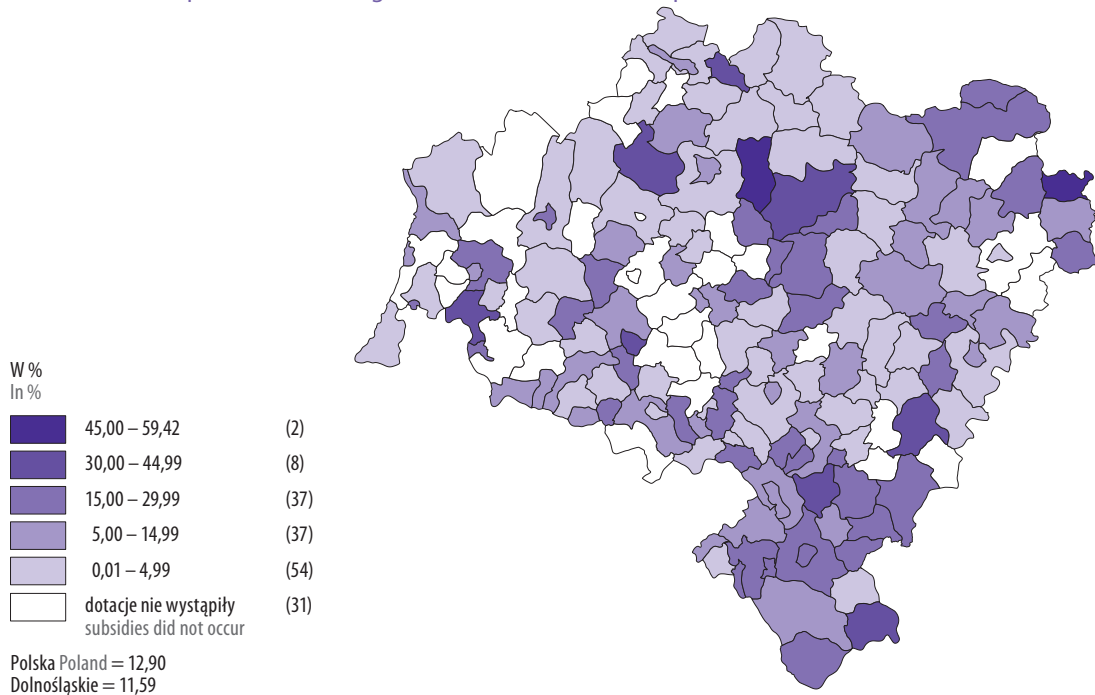
W 2023 r. najwyższą wartość dotacji otrzymanych przez samorządy na realizację projektów unijnych zanotowano w gminach (544,7 mln zł), w porównaniu z 2022 r. było to mniej o 1,0%. W relacji r/r spadek poziomu dotacji dotyczył wszystkich szczebli jednostek samorządu terytorialnego z wyjątkiem powiatów, gdzie odnotowano wzrost o 23,0%. Najwyższy spadek zanotowano w miastach na prawach powiatu (o 44,6%). W odniesieniu do 2015 r. spadek dotacji otrzymanych przez samorządy na realizację projektów unijnych wystąpił w samorządzie wojewódzkim o 27,1% oraz w miastach na prawach powiatu o 18,1%, natomiast wzrost zanotowano w powiatach (o 250,1%) oraz w gminach (o 113,3%).

Mapa 53. Dotacje otrzymane przez gminy^a na realizację projektów europejskich^b na 1 mieszkańca w 2023 r.
Map 53. Grants received by gminas^a for the implementation of European project^b per capita in 2023



W województwie dolnośląskim w 2023 r. dotacje pozyskane przez gminy na projekty europejskie w przeliczeniu na 1 mieszkańca wynosiły od 1,77 zł w gminie wiejskiej Grębocice do 6620,46 zł w gminie miejsko-wiejskiej Ścinawa.

Mapa 54. Udział europejskich dotacji inwestycyjnych w wydatkach inwestycyjnych ogółem w 2023 r.
Map 54. Share of the European investment grants in total investment expenditure in 2023



W 2023 r. przeciętny udział europejskich dotacji inwestycyjnych w wydatkach inwestycyjnych wszystkich gmin łącznie z miastami na prawach powiatu w województwie dolnośląskim wynosił 11,59%. Odsetek europejskich dotacji inwestycyjnych w wydatkach inwestycyjnych gmin ogółem w 2023 r. w poszczególnych gminach i miastach na prawach powiatu województwa dolnośląskiego stanowił od 0,01% dla gminy wiejskiej Grębocice do 59,42% dla gminy miejsko-wiejskiej Międzybórz. Spośród 165 – 31 gmin nie otrzymało żadnych europejskich dotacji inwestycyjnych. W 2023 r. w 2 gminach województwa dolnośląskiego europejskie dotacje inwestycyjne przekroczyły 50% wartość wydatków inwestycyjnych. Spośród miast na prawach powiatu najwyższy udział europejskich dotacji inwestycyjnych w wydatkach inwestycyjnych ogółem zanotowano w Wałbrzychu – 16,57%.

7.5. Planowanie przestrzenne i rewitalizacja

7.5. Spatial planning and revitalisation

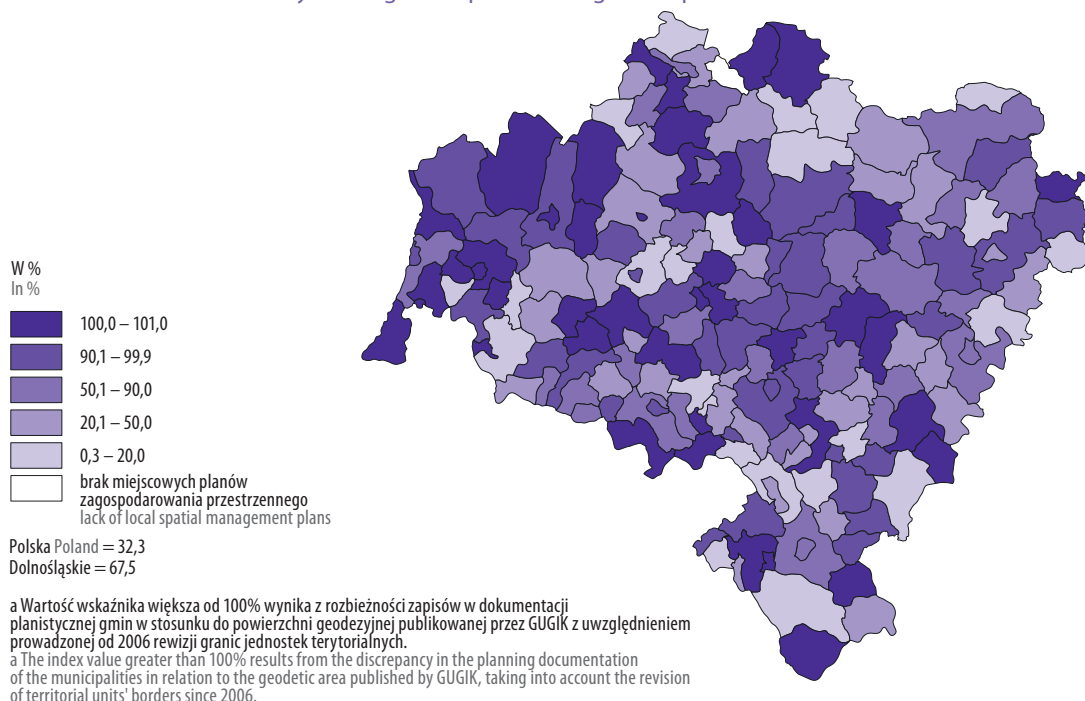
Planowanie przestrzenne

Spatial planning

W 2023 r. w województwie dolnośląskim obowiązywało 7637 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (wzrost o 1,9% r/r), które stanowiły 11,9% wszystkich planów obowiązujących w Polsce. Wskaźnik powierzchni objętej obowiązującymi planami wyniósł w województwie 67,5% (wzrost o 0,5 p.proc. r/r) co było 3. wynikiem w kraju, po województwach śląskim (75,1%) i małopolskim (70,6%), przy wartości przeciętniej w kraju wynoszącej 32,3%.

Mapa 55. Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem w 2023 r.^a

Map 55. Share of the area covered by binding local spatial management plans in total area in 2023^a



W ujęciu gminnym, poza gminą Pęcław, we wszystkich gminach województwa dolnośląskiego obowiązywał przynajmniej jeden miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego. W 43 gminach (25,4% wszystkich gmin) pokrycie obowiązującymi planami było całkowite, a w kolejnych 38 (22,5%) większe niż 90%. W 15 gminach (8,9%) udział ten był niższy niż 10%, z najniższymi wartościami w gminach: Pęcław (brak miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego), Kotla i Wąsosz (po 0,5%) oraz Mirsk i Jemielno (po 0,7%).

W 2023 r. w województwie dolnośląskim w trakcie sporządzania było 945 projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (2,1% mniej r/r). Obejmą one 11,5% powierzchni województwa, z czego 2,7% powierzchni to tereny dotąd nie objęte planami zagospodarowania przestrzennego (spadek o 0,3 p.proc. r/r).

Rewitalizacja

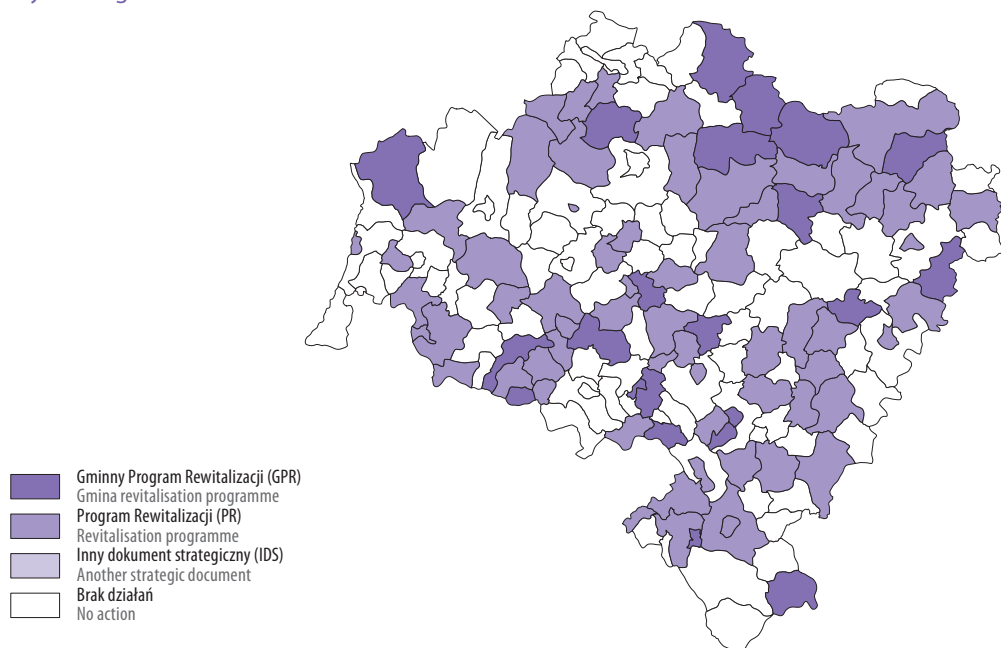
Revitalisation

W 2023 r. w województwie dolnośląskim 50,3% gmin prowadziło działania rewitalizacyjne (o 6,5% mniej niż rok wcześniej). Rewitalizacją objęto 2,2% powierzchni województwa, przy udziale wyznaczonej powierzchni zdegradowanej wynoszącej 9,3%.

Rewitalizacja to proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji, na podstawie działań przygotowanych przez gminy i prowadzonych na podstawie dokumentu strategicznego (gminnego programu rewitalizacji, programu rewitalizacji lub innego dokumentu strategicznego).

W 2023 r. 85 spośród 169 gmin (50,3%) województwa dolnośląskiego prowadziło działania rewitalizacyjne, wobec 96 gmin rok wcześniej (56,8%). Gminny program rewitalizacji (GPR) prowadziły 22 gminy, w tym 3 gminy wiejskie, 7 miejskich oraz 12 miejsko-wiejskich. Natomiast program rewitalizacji (PR) posiadały 63 gminy, w tym 16 gmin miejskich, 20 wiejskich i 28 miejsko-wiejskich. W 84 gminach nie podejmowano działań rewitalizacyjnych, w tym 13 gminach miejskich (w tym we Wrocławiu), 53 gminach wiejskich i 18 miejsko-wiejskich. W żadnej z gmin nie prowadzono działań na podstawie innego dokumentu strategicznego (IDS).

Mapa 56. Aktywność gmin w zakresie rewitalizacji w 2023 r.
Map 56. Activity of the gminas in the field of revitalisation in 2023



Obszar zdegradowany jest to część lub całość obszaru gminy, który znajduje się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności: bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym) ponad to występuje na nim co najmniej jedno z następujących negatywnych zjawisk:

- gospodarcze – w szczególności niski stopień przedsiębiorczości, słaba kondycja lokalnych przedsiębiorstw,
- środowiskowe – w szczególności przekroczenie standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska,
- przestrzenno-funkcjonalne – w szczególności niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej zły stan techniczny, brak dostępu do podstawowych usług lub ich niska jakość, niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niski poziom obsługi komunikacyjnej, niedobór lub niska jakość terenów publicznych,
- techniczne – w szczególności degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowanie rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

Wyznaczenie obszaru zdegradowanego stanowi pierwszy etap działań prowadzących do wskazania terytorium gminy, na którym będzie prowadzona rewitalizacja.

W 2023 r. 90 gmin województwa dolnośląskiego (53,5%) posiadało wyznaczony obszar zdegradowany (rok wcześniej 106 gmin – 62,7%). Powierzchnia obszarów zdegradowanych wyniosła ogółem 214,7 tys. ha, co stanowiło 10,8% powierzchni województwa (dane dotyczą gmin, które podały informację zarówno o posiadaniu, jak i o powierzchni obszaru zdegradowanego na swoim terytorium). Z wartości powierzchni ogółem, 185,1 tys. ha (86,2%) znajdowało się na terenie gmin, które prowadziły działania rewitalizacyjne (w 2022 r. 168,5 tys. ha, co stanowiło 77,5% powierzchni ogółem). Zdecydowana większość wyznaczonych obszarów zdegradowanych znajdowała się na terenie gmin miejsko-wiejskich (59,2%) oraz wiejskich (34,1%). Udział powierzchni obszaru zdegradowanego największy był w miastach na prawach powiatu (17,1%) i w gminach miejsko-wiejskich (14,0%).

Tablica 52. Obszary zdegradowane w gminach

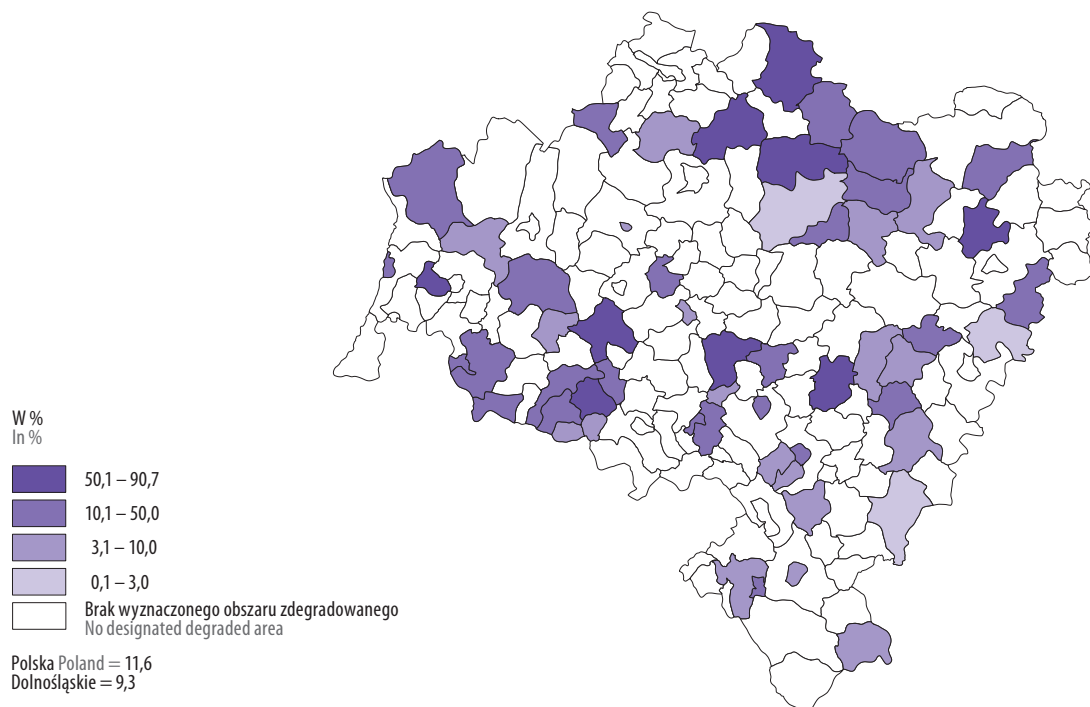
Table 52. Degraded area in gminas

Wyszczególnienie Specification	2022	2023		2022	2023	
	liczba gmin, które wyznaczyły obszar zdegradowany number of gminas which have designated degraded area			powierzchnia obszaru zdegradowanego area of degraded area		
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers		w % in %	w tys. ha in thousands ha		w % in %
Ogółem Total	106	90	53,5	217,4	214,7	10,8
gminy miejskie urban gminas	22	19	61,3	4,8	5,1	6,3
miasta na prawach powiatu cities with powiat status	3	3	75,0	9,1	9,3	17,1
gminy wiejskie rural gminas	33	26	34,2	89,6	73,3	7,7
gminy miejsko-wiejskie urban-rural gminas	48	42	72,4	114,0	127,0	14,0

W gminach, które prowadziły działania rewitalizacyjne na podstawie PR lub GPR, udział powierzchni obszaru zdegradowanego w powierzchni ogółem wynosił od 0,1% w Jelczu-Laskowicach do 90,7% w Świerzawie, przy udziale w powierzchni województwa wynoszącym 9,3%. W 51 z 85 gmin (60,0%) udział ten był nie wyższy niż 10%.

Mapa 57. Udział powierzchni obszaru zdegradowanego w powierzchni ogółem gmin, które prowadziły działania rewitalizacyjne na podstawie GPR lub PR w 2023 r.

Map 57. Share of area of degraded area in total areas of gminas which have carried out revitalisation activities on the basis of GPR or PR in 2023



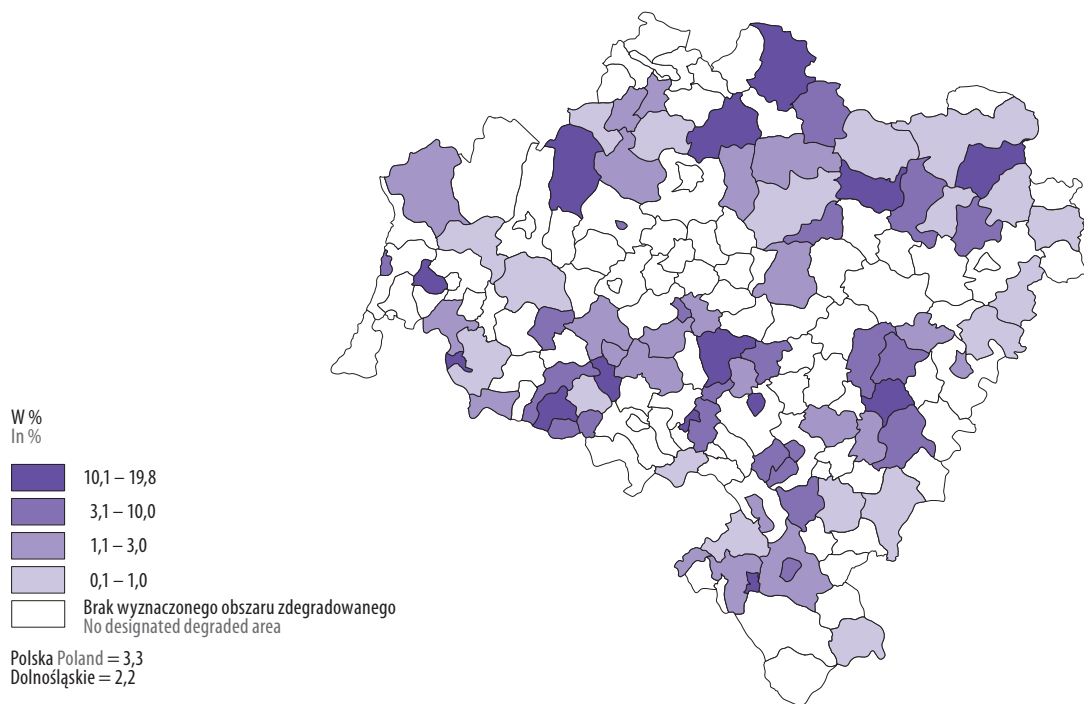
Na wyznaczonych obszarach zdegradowanych w województwie dolnośląskim mieszkało w 2023 r. 635,1 tys. osób (22,0% mieszkańców województwa, w 2022 r. 673,5 tys. – spadek o 5,7% r/r), w tym 486,0 tys. (76,5% wartości ogółem) w gminach prowadzących działania rewitalizacyjne. W Polsce na obszarach zdegradowanych mieszkało 8934,5 tys. osób co stanowiło 23,7% ludności kraju (udział ludności województwa dolnośląskiego w wartości ogółem wyniósł 7,1%).

Obszar rewitalizacji to obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk społecznych oraz co najmniej jednego o charakterze gospodarczym lub środowiskowym lub technicznym lub przestrzenno-funkcjonalnym, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji powinien być wyznaczony na podstawie zapisów uchwały rady gminy lub przynajmniej wskazany w dokumentach strategicznych uchwalonych przez radę gminy.

Udział powierzchni obszaru rewitalizacji w gminach, które prowadziły działania rewitalizacyjne na podstawie GPR lub PR w powierzchni województwa ogółem wyniósł w 2023 r. 2,2% (w Polsce 3,3%). Wśród 85 dolnośląskich gmin posiadających jeden z ww. planów, udział powierzchni wahał się od 0,1% w gminach Sobótka i Jelcz-Laskowice do 19,8% w gminie Krotoszyce, przy czym w 70 gminach (82,3%) nie przekroczył on 10%.

Mapa 58. Udział powierzchni obszaru rewitalizacji w powierzchni ogółem gmin, które prowadziły działania rewitalizacyjne na podstawie GPR lub PR w 2023 r.

Map 58. Share of area of revitalisation area in total areas of gminas which have carried out revitalisation activities on the basis of GPR or PR in 2023



Obszary rewitalizacji na podstawie GPR lub PR w końcu 2023 r. zamieszkiwało 319,0 tys. osób (310,7 tys. w 2022 r.) co stanowiło 11,1% (wzrost o 0,3 p.proc. r/r) wszystkich mieszkańców województwa (w kraju 12,8% – 4823,4 tys. osób). W ujęciu gminnym udział ludności w obszarach rewitalizacji wyniósł od 4,4% w gminie Jelcz-Laskowice, 5,6% w gminie Zawonia i 6,7% w gminie miejskiej Oleśnica do 43,7% w gminie Szczytina, 38,7% w gminie Leśna i 37,8% w gminie Chocianów.

W ujęciu typów terenu na których prowadzona była rewitalizacja w gminach województwa dolnośląskiego, przeważały tereny mieszkaniowe łącznie z towarzyszącymi terenami usługowymi i komunikacyjnymi znajdujące się na wsi (w 2023 r. udział 60,4%, w Polsce 57,0%), a następnie tereny tego samego przeznaczenia w mieście (23,1%, w Polsce 15,6%). Tereny niezamieszkane zabudowane były przedmiotem rewitalizacji na 7,6% ogólnej powierzchni (8,0% w Polsce), następnie pozostałe tereny niezamieszkane (6,2%, w kraju 16,3%) i tereny zieleni (2,7%, w kraju 3,1%).

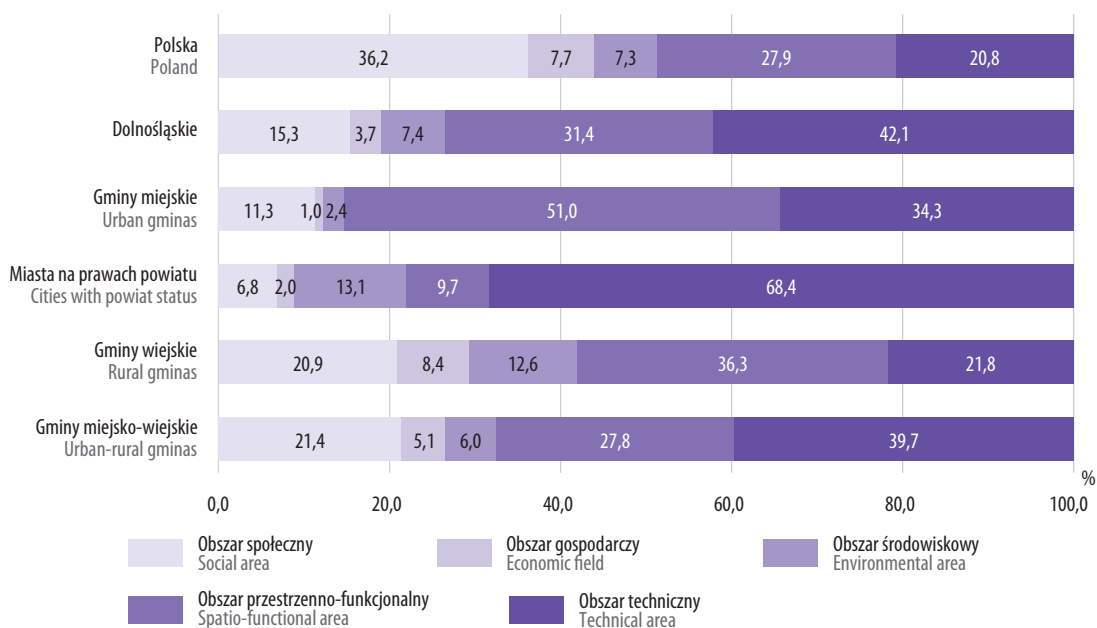
Przedsięwzięcia z zakresu rewitalizacji to sformalizowana i zdefiniowana w programach rewitalizacji forma aktywności podmiotów zaangażowanych w procesy rewitalizacji służąca realizacji celów rewitalizacji. Przedsięwzięcia realizowane mogą być przez gminę (jej jednostki organizacyjne) lub inny podmiot publiczny lub prywatny. Przedsięwzięcia podstawowe to takie, dla których zawarto: nazwy przedsięwzięć i podmioty je realizujące, zakres realizowanych zadań, lokalizację, szacowaną wartość środków finansowych, prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji. Przedsięwzięcia, dla których nie ma możliwości wskazania powyższych informacji – zgodnie z ustawą o rewitalizacji – stanowią przedsięwzięcia dopuszczalne.

W ujęciu przedsięwzięć z zakresu rewitalizacji zaplanowanych w programach rewitalizacji GPR i PR według obszaru interwencji, w województwie dolnośląskim przeważały te realizowane w obszarze technicznym (42,1% wszystkich przedsięwzięć, 20,8% w Polsce), następnie w obszarach: przestrzenno-funkcyjnym

31,4% (w kraju 27,9%), społecznym 15,3% (w kraju 36,2%), środowiskowym 7,4% (w kraju 7,3%) i w gospodarczym 3,7% (w kraju 7,7%). Istotne różnice wystąpiły w ujęciu gminnym, według ich rodzaju. W miastach na prawach powiatu dominowały programy z obszaru technicznego (68,4% przedsięwzięć), a w gminach miejskich z obszaru przestrzenno-funkcjonalnego i technicznego (odpowiednio 51,0% i 34,3%). W gminach wiejskich i miejsko-wiejskich programy dotyczyły głównie obszarów: przestrzenno-funkcjonalnego (udział odpowiednio 36,3% i 27,8%), technicznego (21,8% i 39,7%) oraz społecznego (20,9% i 21,4%).

Wykres 77. Struktura przedsięwzięć z zakresu rewitalizacji zaplanowanych w programach rewitalizacji GPR/PR według obszaru interwencji w 2023 r.

Chart 77. Structure of revitalisation undertakings planned of revitalisation in programme GPR/PR by intervention areas in 2023



Rozdział 8. Wybrane dane o województwie dolnośląskim

Chapter 8. Selected data on Dolnośląskie Voivodship

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska w tys. zł (ceny bieżące)	1170672,7	313978,1	315638,3	696029,5	806609,0
Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej w tys. zł (ceny bieżące)	616785,8	345518,0	430334,1	435718,5	465857,5
Ścieki komunalne odprowadzone na 1 mieszkańca w dm ³	0,037	0,038	0,039	0,039	0,040
Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w odpadach komunalnych zebranych ogółem w %	20,2	21,3	22,5	24,3	27,5
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-1,82	-1,07	-1,25	-1,79	-2,00
Urodzenia żywe na 1000 ludności	9,04	9,45	9,79	9,58	9,28
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności	0,27	0,97	0,96	1,28	1,67
Wskaźnik starości demograficznej w %	115,3	119,9	123,7	126,9	130,4
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3-6 lat	669,1	800,6	861,7	904,5	907,4
Wskaźnik zatrudnienia według BAEL w % (przeciętnie w roku)	.	.	.	.	.
Współczynnik aktywności zawodowej według BAEL w % (przeciętnie w roku)	.	.	.	.	.
Stopa bezrobocia według BAEL w % (przeciętnie w roku)	.	.	.	.	.
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy (stan w dniu 31 grudnia)	16	13	9	8	9
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw ^a w zł	4189,23	4370,08	4660,71	4987,55	5363,55
Przeciętna w roku liczba emerytów i rencistów w tys.	644,0	646,2	649,6	672,6	678,2
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w zł	2002,89	2041,56	2100,05	2188,10	2292,13
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł	1471,84	1586,03	1626,18	1755,50	1955,20
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych ^b w %	.	.	.	.	11,0
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w %	3,6	3,2	2,9	3,7	3,3
Dzieci przebywające w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3	113,1	125,0	139,0	166,3	191,6
Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności (stan w dniu 31 grudnia)	391,4	396,9	402,7	409,0	416,6
Zużycie wody z sieci wodociągowej w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca w m ³	32,0	32,2	32,4	33,8	34,1
Porady lekarskie udzielone w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej na 1 mieszkańca	7,5	7,3	7,4	7,6	7,8
Liczba ludności na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej (stan w dniu 31 grudnia)	1527	1422	1426	1389	1416
Wskaźnik poziomu kosztów w przedsiębiorstwach niefinansowych ^c w %	95,1	95,0	94,8	96,0	95,6
Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych ^c w %	3,9	4,1	4,2	3,0	3,6
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych ^c w mln zł (ceny bieżące)	13576,9	13364,8	14101,9	16150,0	21036,7
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych ^c (rok poprzedni=100; ceny bieżące)	107,6	98,4	105,5	114,5	136,2
Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową ^d na 1 mieszkańca w zł (ceny bieżące)	441,2	371,8	522,9	659,9	816,6

a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. b Dane opracowane na podstawie Europejskiego badania tyżacji środków trwałych.

a Data concern economic entities employing more than 9 persons. b Data compiled on the basis of the European study of income and living conditions

2020	2021	2022	2023	2024	Specification
822730,8	929243,7	1226477,0	.	.	Outlays on fixed assets in environmental protection (current prices) in thousand PLN
437020,5	658554,3	647355,2	.	.	Outlays on fixed assets in water management (current prices) in thousand PLN
0,040	0,041	0,042	0,043	.	Industrial wastewater discharged per capita in dam ³
33,9	35,9	37,2	37,4	.	Share of waste municipal collected separately in total municipal waste in %
-4,07	-5,49	-4,62	-4,40	-4,96	Natural increase per 1,000 population
8,82	8,42	7,86	6,77	6,33	Live births per 1,000 population
1,32	1,23	1,24	1,40	1,39	Internal and international net migration for permanent residence per 1,000 population
131,7	134,8	139,8	147,4	155,4	Old age ratio in %
886,7	913,2	968,2	977,6	.	Children attending pre-primary education establishments per 1,000 children aged 3-6
.	57,0	57,2	58,2	58,2	Employment rate by LFS in % (average annual)
.	59,4	59,3	60,0	60,2	Activity rate by LFS in % (average annual)
.	4,1	3,5	3,1	3,3	Unemployment rate by LFS in % (average annual)
15	9	9	12	14	Registered unemployed persons per job offer (as of 31 December)
5654,89	6238,01	6994,61	7852,43	8673,23	Average monthly gross wages and salaries in enterprise sector ^a in PLN
682,2	679,0	676,8	678,9	680,9	Annual average number of retirees and pensioners in thousand
2422,05	2593,47	2838,88	3331,92	3812,65	Average monthly retirement and other pension paid from non-agricultural social security system in PLN
2031,24	2213,37	2292,76	2739,90	.	Average monthly per capita available income in households in PLN
11,3	9,9	9,0	11,0	.	At-risk-of-poverty rate after social transfers ^b in %
3,0	2,7	2,5	2,5	.	Beneficiaries benefiting from social assistance in number of total population in %
202,2	232,4	257,9	283,5	.	Children staying in nurseries and children's clubs per 1,000 children up to the age of 3
432,1	439,7	448,2	456,0	.	Dwelling stocks per 1,000 population (as of 31 December)
34,1	34,1	34,4	34,6	.	Consumption of water from water supply system in households per capita w m ³
6,8	7,6	7,9	8,2	.	Doctor's consultation provided within the scope of out-patient health care per capita
1508	1489	1483	1471	.	Population per out-patient health care unit (as of 31 December)
96,5	93,4	93,7	95,0	95,8	Cost level indicator in non-financial enterprises ^c in %
2,6	5,6	5,1	4,0	3,4	Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises ^c in %
20667,7	21040,5	22448,5	24471,6	23349,9	Investment outlays of non-financial enterprises ^c in million PLN (current prices)
98,2	100,2	108,4	109,0	95,4	Investment outlays of non-financial enterprises ^c (previous year=100; current prices)
865,0	1058,3	1348,8	.	.	Intramural expenditures on research and development ^d per capita in PLN (current prices)

dochodów i warunków życia ludności (EU-SILC). c Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób. d Bez amors-

(EU-SILC). c Data concern economic entities employing more than 49 persons. d Excluding depreciation of fixed assets.

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Sprzedaż detaliczna towarów ^a (rok poprzedni = 100; ceny bieżące)	100,6	105,1	103,2	103,8	107,4
Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni ogólnej	78,2	78,9	79,5	83,4	83,5
Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej w %	9,4	6,5	7,9	6,5	9,0
Udział dochodów własnych w dochodach ogółem jednostek samorządu terytorialnego w %:					
ogółem	60,1	56,7	56,3	55,8	55,0
gminy ^b	59,3	54,8	53,3	52,0	51,8
miasta na prawach powiatu	70,0	65,9	66,3	66,2	62,6
powiaty	36,1	37,3	38,1	38,7	39,9
województwo	61,9	57,9	61,6	63,8	70,1
Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem jednostek samorządu terytorialnego w %:					
ogółem	18,1	12,9	15,0	21,2	15,5
gminy ^b	16,3	11,9	16,7	24,6	17,1
miasta na prawach powiatu	18,3	12,2	11,3	16,2	12,8
powiaty	10,6	9,4	11,1	17,3	12,0
województwo	37,2	29,9	27,7	24,7	25,2
Dotacje inwestycyjne ogółem ^c dla jednostek samorządu terytorialnego w mln zł:					
ogółem	959,8	689,8	680,6	1251,3	1147,1
gminy ^b	413,0	156,8	277,9	727,3	583,5
miasta na prawach powiatu	222,0	246,9	118,5	191,2	301,9
powiaty	90,3	71,5	93,0	163,0	153,7
województwo	234,5	214,4	191,2	169,7	108,0
Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego w mln zł:					
ogółem	-138,0	412,2	-71,7	-818,5	132,5
gminy ^b	195,3	212,6	-128,8	-678,7	3,5
miasta na prawach powiatu	-324,3	109,2	4,4	-189,8	-42,1
powiaty	26,6	46,3	17,1	-53,9	105,4
województwo	-35,7	46,2	35,7	103,9	65,7

a Dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. b Bez gmin mających również status miast na prawach powiatu.

a Data concern economic entities employing more than 9 persons. b Excluding gminas which are also cities with powiat status. c Sum of all types of

CHAPTER 8 SELECTED DATA OF DOLNOŚLĄSKIE VOIVODSHIP

2020	2021	2022	2023	2024	Specification
94,5	111,6	123,6	101,3	95,1	Retail sale of goods ^a (previous year = 100; current prices)
88,1	88,5	89,2	85,8	.	Hard surface communal and district roads per 100 km ² of total area
10,2	8,7	10,3	13,6	.	Share of renewable energy sources in production of electricity in %
					Share of own revenue in total revenue of local government units in %:
53,8	53,9	55,6	56,3	.	total
52,7	50,7	53,2	54,0	.	gminas ^b
58,9	61,6	63,1	65,0	.	cities with powiat status
41,4	39,6	40,7	33,3	.	powiats
60,7	64,5	65,1	73,1	.	Voivodship
					Share of investment expenditure in total expenditure of local government units in %:
13,2	14,6	17,4	21,7	.	total
13,6	14,9	18,4	26,5	.	gminas ^b
12,9	13,6	14,3	14,7	.	cities with powiat status
8,7	10,6	17,2	17,5	.	powiats
20,8	27,1	26,3	26,9	.	Voivodship
					Total investment grants ^c for local government units in million PLN:
955,1	1130,8	1410,7	2501,0	.	total
380,4	683,2	705,6	1752,6	.	gminas ^b
309,2	200,8	294,1	239,5	.	cities with powiat status
91	69,3	246,7	390,9	.	powiats
174,5	177,5	164,3	118,0	.	Voivodship
					Result of budgets of local government units in million PLN:
789,0	1607,5	-757,4	-1927,0	.	total
565,7	899,9	-410,5	-1288,3	.	gminas ^b
-262,4	273,2	-521,1	-812,7	.	cities with powiat status
214,9	152,9	-4,8	-115,9	.	powiats
270,9	281,5	179,0	289,9	.	Voivodship

^c Suma wszystkich typów dotacji inwestycyjnych.
investment grants.

Rozdział 9. Wybrane dane o Wrocławiu

Chapter 9. Selected data on Wrocław

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w tonach/rok:					
gazowych	1154807	1279619	1246083	1280983	1197281
pyłowych	281	249	173	145	139
Odpady wytworzone ^a w tys. t	449,8	467,4	424,7	312,9	445,9
Zmieszane odpady ^a komunalne zebrane na 1 mieszkańca w kg	355,1	358,7	349,8	370	372,7
Ludność (stan w dniu 31 grudnia)	635759	637683	638586	640648	642869
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,69	1,01	0,45	0,75	0,87
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności	2,83 ^b	3,18	2,17	2,30	3,24
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 1000 osób w wieku produkcyjnym (stan w dniu 31 grudnia)	617,2	642,5	667,4	688,6	707,1
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego ^c na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat	750	864	934	979	970
Stopa bezrobocia rejestrowanego (stan w dniu 31 grudnia) w %	3,3	2,7	2,1	1,9	1,6
Długotrwale bezrobotni w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych (stan w dniu 31 grudnia) w %	50,2	47,7	47,7	46,1	43,2
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy (stan w dniu 31 grudnia)	6	4	3	2	3
Liczba osób na 1 przychodnię ^d (stan w dniu 31 grudnia)	1465	1248	1212	1144	1128
Porady lekarskie udzielone w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej ^d na 1 mieszkańca	10,6	10,6	10,9	11,2	11,5
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w %	2,0	1,8	1,7	1,5	1,4
Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach ^e i klubach dziecięcych w %	22,3	22,8	25,4	28,0	30,0
Miejsca w żłobkach ^e i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 (stan w dniu 31 grudnia)	229,0	237,0	266,0	299,0	324,0
Liczba osób na 1 mieszkanie w zasobach mieszkaniowych (stan w dniu 31 grudnia)	2,10	2,05	2,00	1,95	1,89
Podmioty gospodarki narodowej na 1000 ludności (stan w dniu 31 grudnia)	178,1	182,6	188,2	191,5	190,9
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności (stan w dniu 31 grudnia)	111,1	111,5	113,1	118,1	113,9
Spółki handlowe na 1000 ludności (stan w dniu 31 grudnia)	33,3	37,2	40,8	39,8	43,0
Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych ^f w %	3,8	2,5	2,8	1,3	4,2
Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach (ceny bieżące) ^g na 1 mieszkańca w zł	7339,0	7415,0	8849,0	7218,0	6042,0
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności	10,5	13,3	13,9	14,8	17,8
Dochody własne budżetu miasta na 1 mieszkańca w zł	4252,24	4458,52	4652,24	4966,37	5226,33
Wydatki majątkowe budżetu miasta na 1 mieszkańca w zł	1316,35	1037,78	1023,54	1352,01	1140,27

a W ciągu roku; z wyłączeniem odpadów komunalnych. b Do obliczenia ogólnego salda migracji w przypadku migracji zagranicznych przyjęto dane za 2014 r. resortom obrony narodowej, spraw wewnętrznych i administracji. e Łącznie z oddziałami żłobkowymi oraz w latach 2017–2021 żłobkami przyzakładowymi. f Dane pracujących przekracza 9 osób; według lokalizacji inwestycji.

a During the year; excluding municipal waste. b In calculating the total net migration in case of the international migration data for 2014 was adopted. Defence, the Ministry of Interior and Administration. e Including nursery wards as well as in 2017–2021 workplace nurseries. f Data concern economic

2020	2021	2022	2023	2024	Specification
1179490	1285974	1284008	1173976	.	Emissions of air pollutants from plants especially noxious to air purity in tonnes/year:
151	139	128	130	.	gaseous
359,3	375,4	589,4	502,1	.	particulates
283,7	345,3	310,4	306,6	.	Waste generated ^a in thousand tonnes
673 592	674 312	674079	673743	672882	Mixed municipal waste collected per capita in kg
-0,92	-2,02	-1,38	-1,77	-1,93	Population (as of 31 December)
1,91	1,43	1,52	1,43	0,94	Natural increase per 1,000 population
620,0	629,1	638,4	644,3	645,6	Internal and international net migration for permanent residence per 1,000 population
1016	1051	1123	1113	.	Non-working age population per 1,000 persons of working age (as of 31 December)
2,4	1,9	1,6	1,6	1,7	Children attending pre-primary education establishments ^c per 1,000 children aged 3–6
38,3	52,6	48,3	42,2	39,2	Registered unemployment rate (as of 31 December) in %
7	4	6	6	6	Long-term unemployed persons in the total number of registered unemployed persons (as of 31 December) in %
1207	1157	1111	1071	.	Registered unemployed persons per job offer (as of 31 December)
10,0	11,3	11,4	12,7	.	Population per 1 out-patients departments ^d (as of 31 December)
1,3	1,2	1,2	1,1	.	Medical consultations provided in out-patient health care ^d per capita
33,5	34,9	36,0	36,3	.	Beneficiaries of social assistance at domicile in total population in %
392	406	427	447	.	Percent of children up to the age of 3 in care in nurseries ^e and children's club in %
1,86	1,82	1,78	1,74	.	Places in nurseries e and children's clubs per 1,000 children up to the age of 3 (as of 31 December)
189,3	198,4	210,1	220,5	230,2	Population per 1 dwelling in dwelling stocks (as of 31 December)
113,0	119,0	127,8	135,1	141,7	Entities of the national economy per 1,000 population (as of 31 December)
45,3	48,8	49,0	51,6	54,1	Natural persons conducting economic activity per 1,000 population (as of 31 December)
3,5	5,3	6,2	5,2	4,5	Commercial companies per 1,000 population (as of 31 December)
6535,0	7303,0	7794,0	9242	.	Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises ^f in %
16,3	16,4	13,4	12,1	9,0	Investment outlays in enterprises (current prices) ^g per capita in PLN
4878,83	6031,68	6247,25	6677,23	.	Dwellings completed per 1,000 population
1121,91	1516,52	1815,29	1762,52	.	Own revenue of the city budget per capita in PLN
				.	Property expenditure of the city budget per capita in PLN

c Łącznie z dziećmi przebywającymi przez cały rok szkolny w placówkach wykonujących działalność leczniczą. d Łącznie z danymi o placówkach podległych dotychczas podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób. g Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba

c Including children in units performing health care activities throughout the school year. d Data have included health care of the Ministry of National entities employing more than 49 persons. g Data concern economic entities employing more than 9 persons; according to investment location.

Rozdział 10. Wybrane dane o miastach na prawach powiatu

Chapter 10. Selected data on cities with powiat status

Wyszczególnienie Specification	Wrocław	Wałbrzych	Legnica	Jelenia Góra
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w 2023 r. w tonach/rok: Emissions of air pollutants from plants especially noxious to air purity in 2023 in tonnes/year:				
gazowych gases	1173976	240576	290650	58733
pyłowych particulates	130	115	26	32
Odpady wytworzone ^a w 2023 r. w tys. t Waste generated ^a in 2023 in thousand tonnes	502,1	85,7	350,7	9,6
Zmieszane odpady komunalne zebrane na 1 mieszkańca w 2023 r. w kg Mixed municipal waste collected per capita in 2023 in kg	306,6	290,0	255,5	255,7
Ludność w 2023 r. (stan w dniu 31 grudnia) Population in 2023 (as of 31 December)	672882	98748	90823	74194
Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2023 r. Natural increase per 1,000 population in 2023	-1,93	-11,10	-6,46	-9,30
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w 2023 r. Internal and international net migration for permanent residence per 1,000 population in 2023	0,94	-3,45	-4,89	-3,53
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 1000 osób w wieku produkcyjnym w 2023 r. (stan w dniu 31 grudnia) Non-working age population per 1,000 persons of working age in 2023 (as of 31 December)	645,6	811,1	775,4	831,5
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat w roku szkolnym 2023/24 Children attending pre-primary education establishments per 1,000 children aged 3–6 in 2023/24 school year	1113	963	1111	1105
Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2024 r. (stan w dniu 31 grudnia) w % Registered unemployment rate in 2024 (as of 31 December) in %	1,7	5,1	4,7	4,1
Długotrwale bezrobotni w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych w 2024 r. (stan w dniu 31 grudnia) w % Long-term unemployed persons in the total number of registered unemployed persons in 2024 (as of 31 December) in %	39,2	33,4	45,3	43,0
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy w 2024 r. (stan w dniu 31 grudnia) Registered unemployed persons per job offer in 2024 (as of 31 December)	6	29	24	43

a Z wyłączeniem odpadów komunalnych.
a During the year; excluding municipal waste.

Wyszczególnienie Specification	Wrocław	Wałbrzych	Legnica	Jelenia Góra
Liczba osób na 1 przychodnię w 2023 r. (stan w dniu 31 grudnia) Population per 1 out-patients departments in 2023 (as of 31 December)	1071	2279	1916	1417
Porady lekarskie udzielone w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej na 1 mieszkańca w 2023 r. Medical consultations provided in out-patient health care per capita in 2023	12,7	8,6	9,3	13,6
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w 2023 r. w % Beneficiaries of social assistance at domicile in total population in 2023 in %	1,1	4,2	2,9	2,7
Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach ^b i klubach dziecięcych w 2023 r. w % Percent of children up to the age of 3 in care in nurseries ^b and children's club in 2023 in %	36,3	26,8	34,3	23,2
Miejsca w żłobkach ^b i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w 2023 r. (stan w dniu 31 grudnia) Places in nurseries ^b and children's clubs per 1,000 children up to the age of 3 in 2023 (as of 31 December)	447	319	416	350
Liczba osób na 1 mieszkanie w zasobach mieszkaniowych w 2023 r. (stan w dniu 31 grudnia) Population per dwelling in dwelling stocks in 2023 (as of 31 December)	1,74	1,96	2,04	1,99
Podmioty gospodarki narodowej na 1000 ludności w 2023 r. (stan w dniu 31 grudnia) Entities of the national economy per 1,000 population in 2023 (as of 31 December)	230,2	144,9	166,3	185,8
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności w 2023 r. (stan w dniu 31 grudnia) Natural persons conducting economic activity per 1,000 population in 2023 (as of 31 December)	141,7	84,2	105,6	120,5
Spółki handlowe na 1000 ludności w 2023 r. (stan w dniu 31 grudnia) Commercial companies per 1,000 population in 2023 (as of 31 December)	54,1	8,6	18,1	16,6
Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach (ceny bieżące) ^c na 1 mieszkańca w 2022 r. w zł Investment outlays in enterprises (current prices) ^c per capita in 2022 in PLN	7794	7561	10034	4012
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności w 2023 r. Dwellings completed per 1,000 population in 2023	12,1	1,7	4,0	2,0
Dochody własne budżetu miasta na 1 mieszkańca w 2023 r. w zł Own revenue of the city budget per capita in 2023 in PLN	6677,23	4156,89	4502,36	3881,24
Wydatki majątkowe budżetu miasta na 1 mieszkańca w 2023r. w zł Property expenditure of the city budget per capita in 2023 in PLN	1762,52	1638,31	1636,14	1533,02

b Łącznie z oddziałami żłobkowymi oraz żłobkami przyzakładowymi. c Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; według lokalizacji inwestycji.

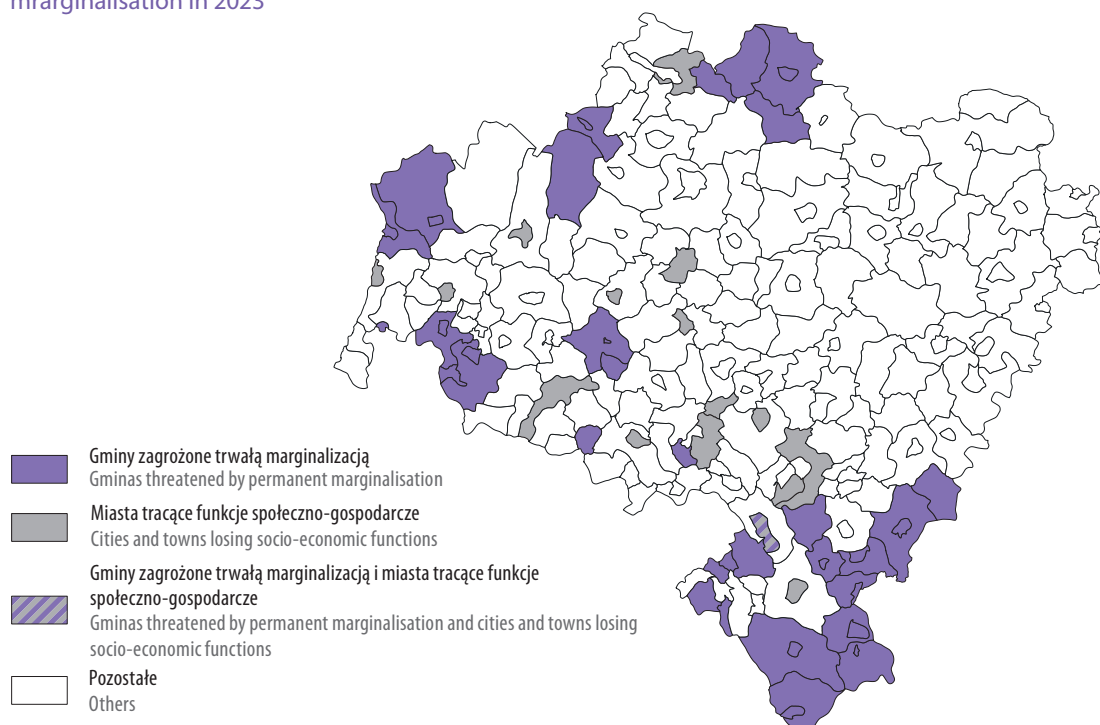
b Including nursery wards as well as in workplace nurseries. c Data concern economic entities employing more than 9 persons; according to investment location.

Aneks 1. Wybrane dane dla Obszarów Strategicznej Interwencji na tle miast i obszarów wiejskich w województwie

Appendix 1. Selected data for Areas of Strategic Intervention compared to cities and rural areas in voivodship

Mapa 1. Miasta tracące funkcje społeczno-gospodarcze oraz gminy zagrożone trwałą marginalizacją w 2023 r.

Map 1. Cities and towns losing socio-economic functions and gminas threatened by permanent marginalisation in 2023

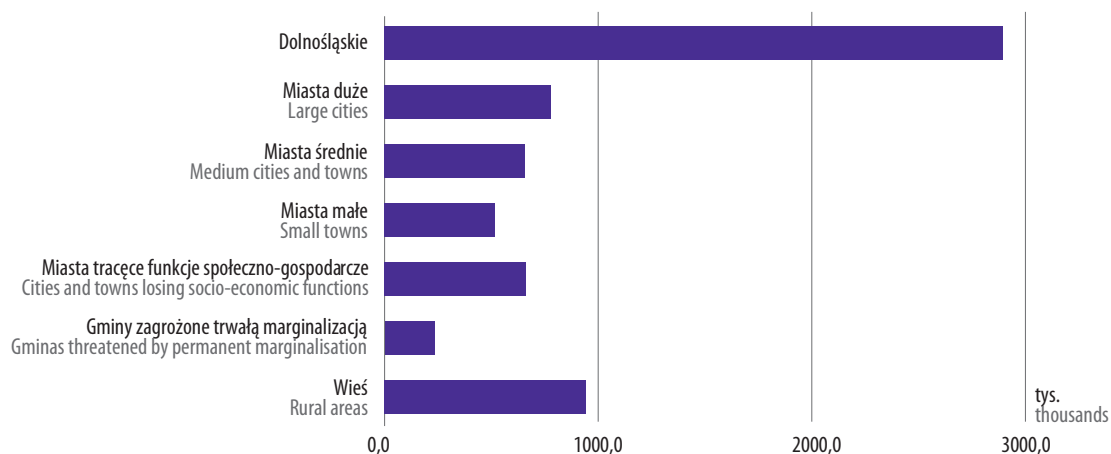


Wykres 1. Liczba ludności według obszaru funkcjonalnego w 2023 r.

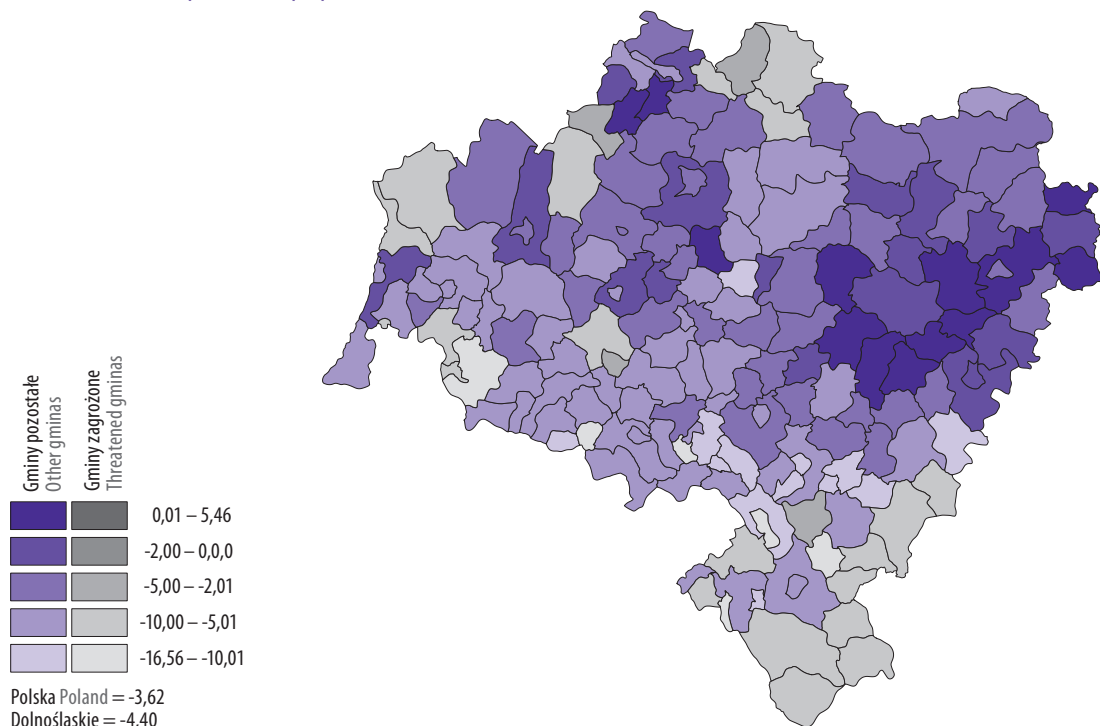
Stan w dniu 31 grudnia

Chart 1. Population by functional areas in 2023

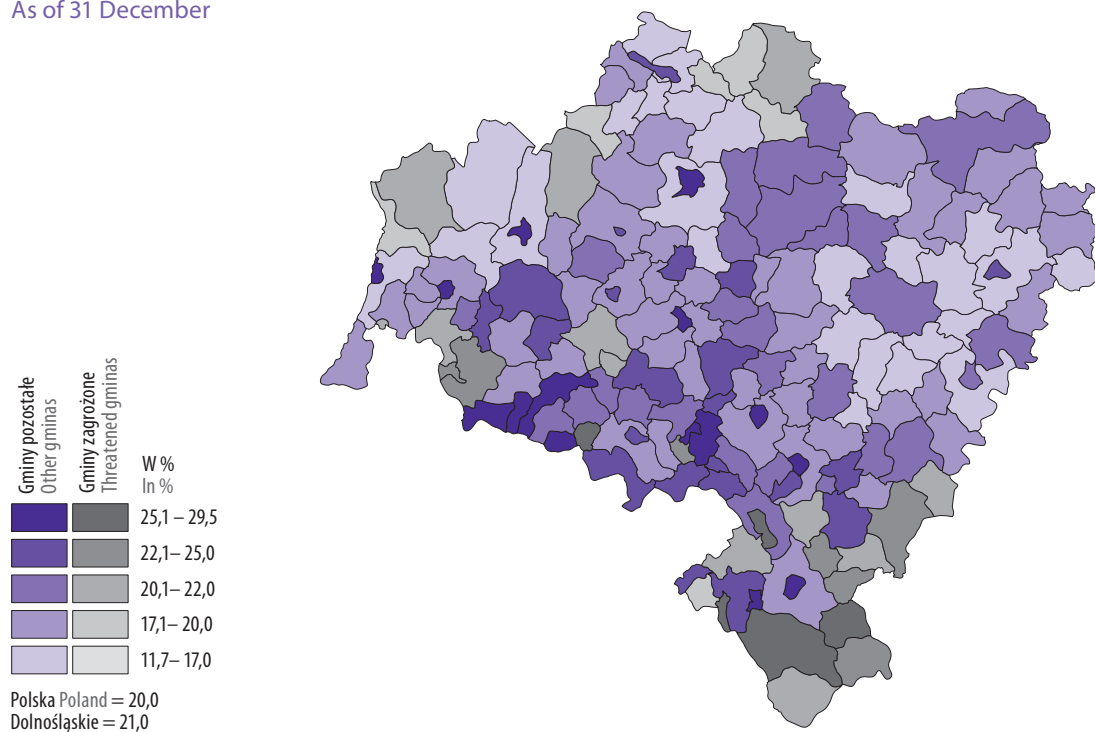
As of 31 December



Mapa 2. Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2023 r.
 Map 2. Natural increase per 1,000 population in 2023



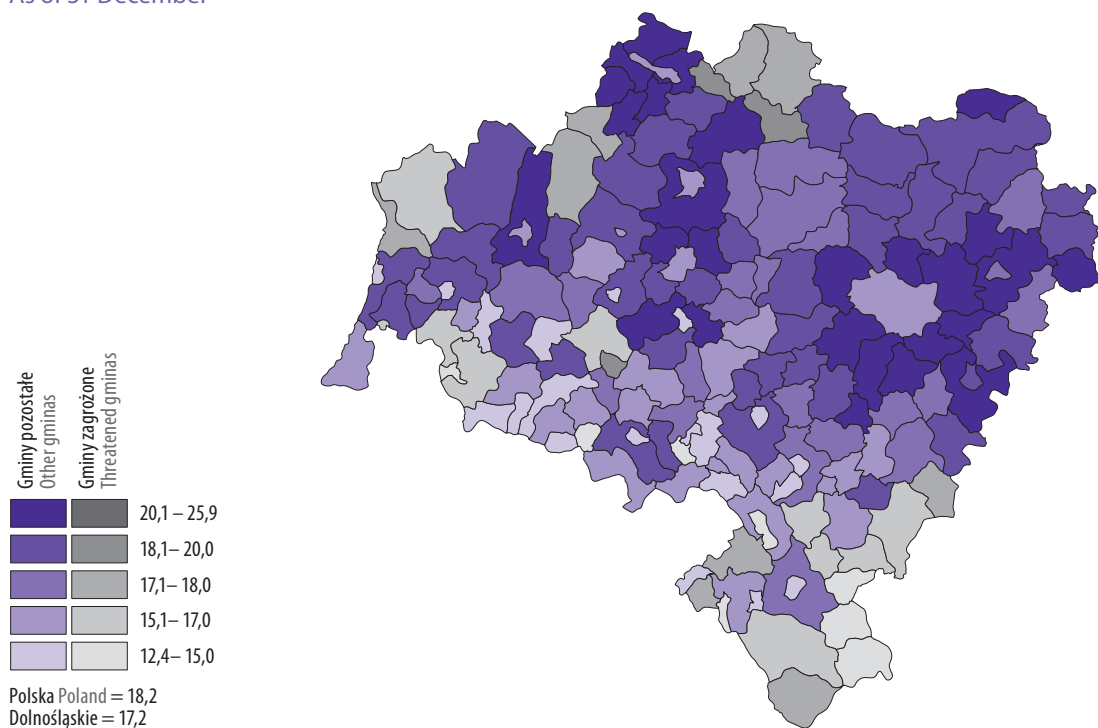
Mapa 3. Udział ludności w wieku 65 lat i więcej w 2023 r.
 Stan w dniu 31 grudnia
 Map 3. The share of the population by age 65 and more in 2023
 As of 31 December



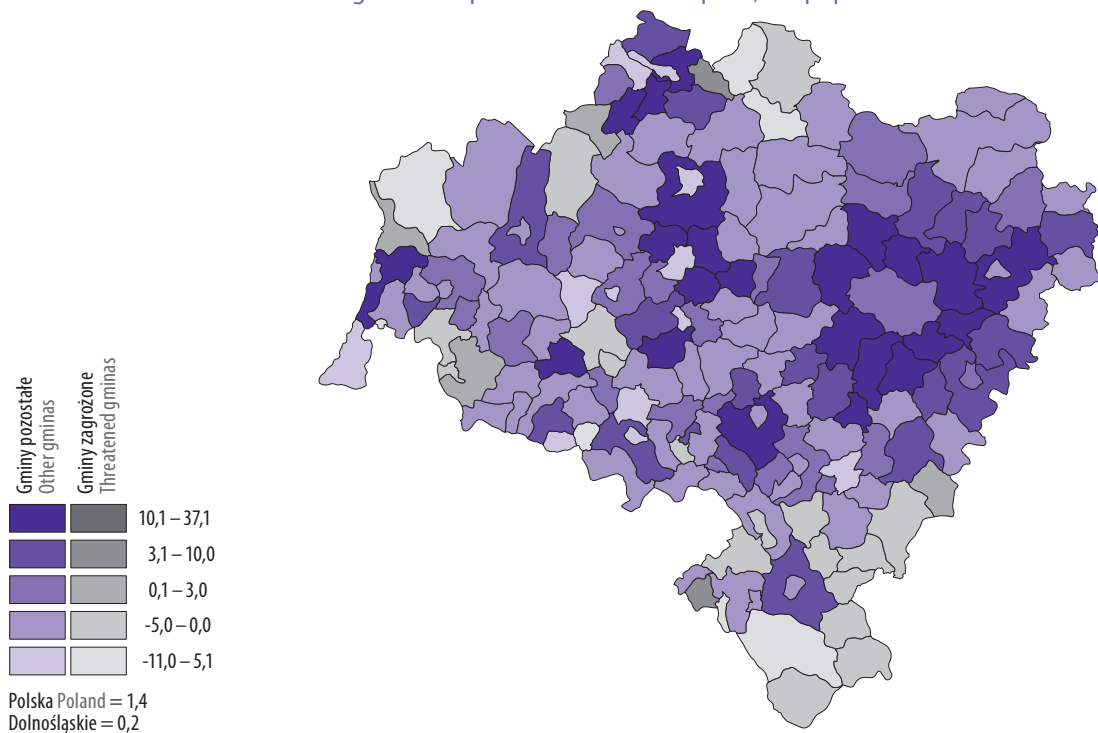
Mapa 4. Ludność w wieku przedprodukcyjnym na 1000 ludności w 2023 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 4. Population at pre-working age per 1,000 population in 2023
As of 31 December

**Mapa 5. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w 2023 r.**

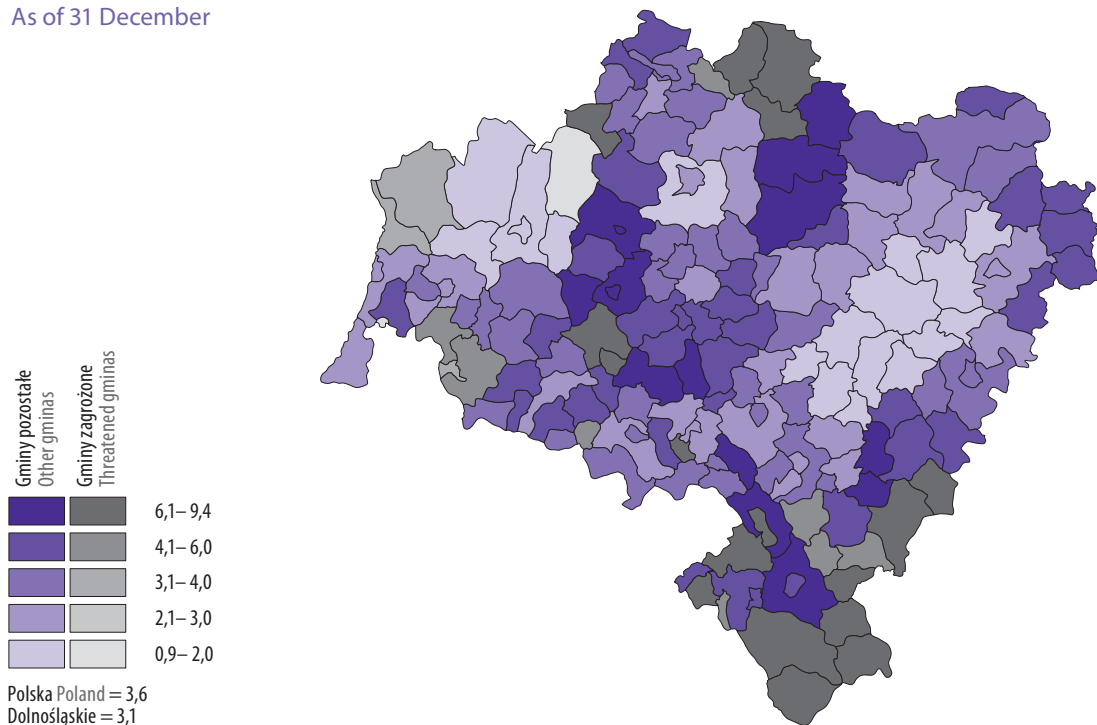
Map 5. Internal and international net migration for permanent residence per 1,000 population in 2023



Mapa 6. Bezrobotni zarejestrowani na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2023 r.

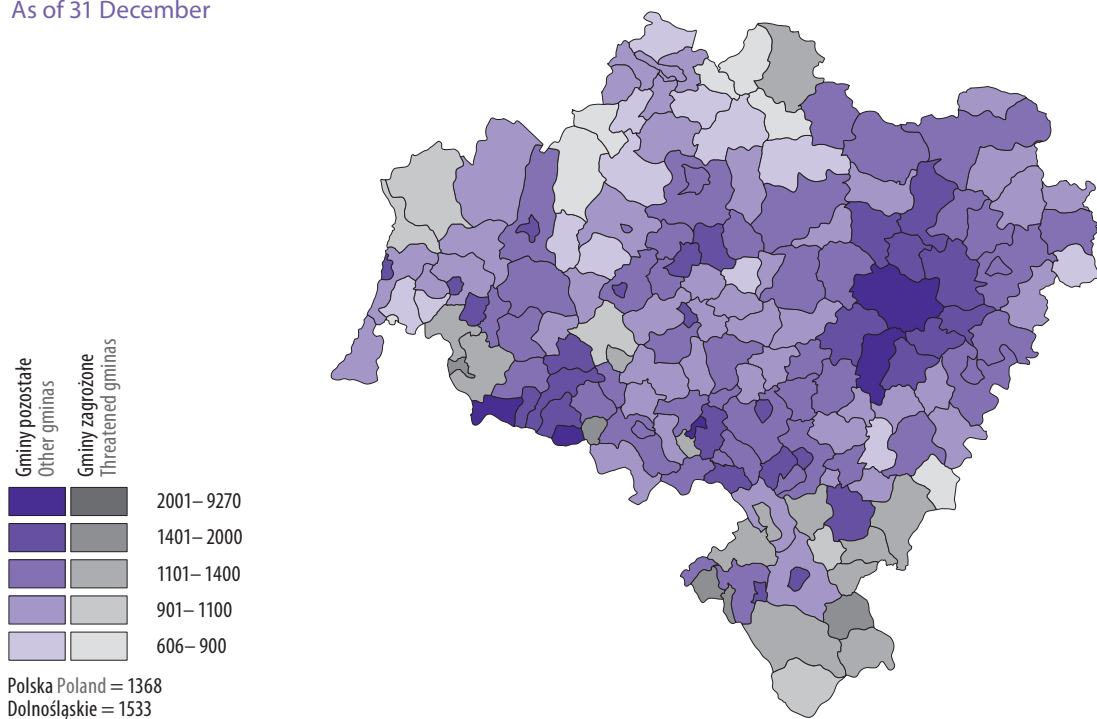
Stan w dniu 31 grudnia

Map 6. Registered unemployed persons per 100 people at working age in 2023
As of 31 December

**Mapa 7. Liczba podmiotów gospodarki narodowej na 10000 ludności w 2023 r.**

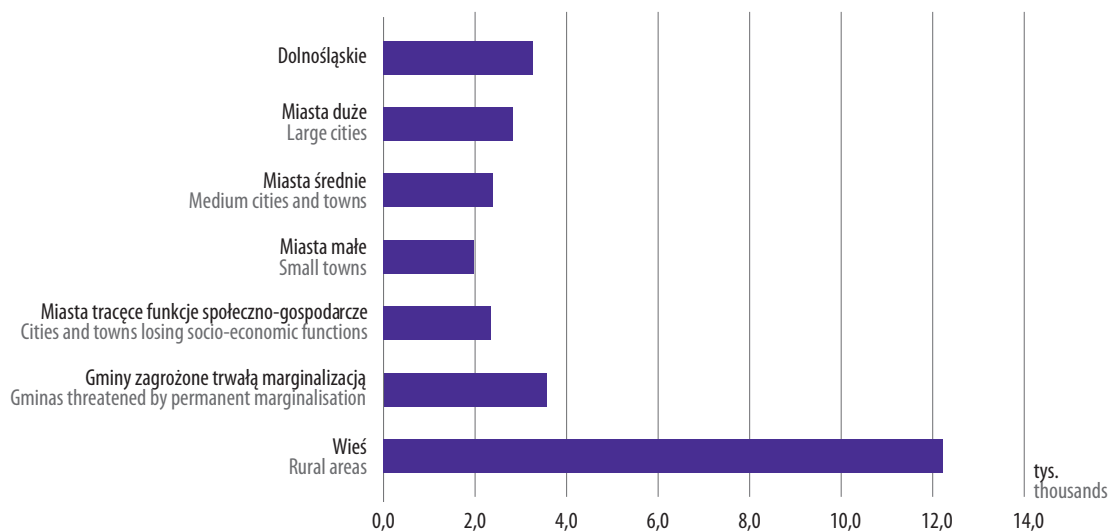
Stan w dniu 31 grudnia

Map 7. Entities of the national economy per 10 thousand population in 2023
As of 31 December

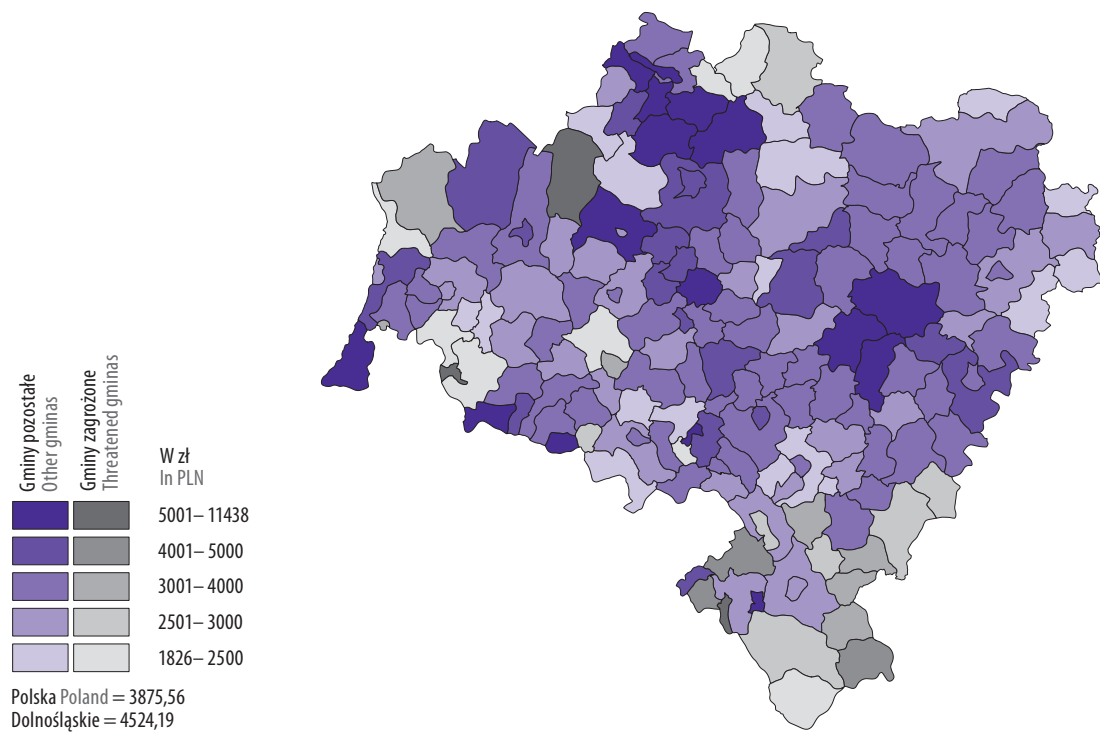


Wykres 2. Liczba ludności na 1 aptekę ogólnodostępną w 2023 r.

Stan w dniu 31 grudnia
 Chart 2. Population per 1 generally available pharmacy in 2023
 As of 31 December

**Mapa 8. Dochody własne budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2023 r.**

Map 8. Own revenue of budgets of gminas per capita in 2023



Mapa 9. Wydatki inwestycyjne gmin na 1 mieszkańca w 2023 r.

Map 9. Investment expenditure of gminas per capita in 2023

